

L0-dokumentation

Nr. 3 / 2011

**Hvem organiserer sig –
Forklaringer på medlemskab
af fagforeninger og a-kasser**

L0-dokumentation

Nr. 3/2011

November 2011

LO-dokumentation nr. 3/2011

ISSN: 1600-3411

ISBN: 978 87 773 5159 4

ISBN-online: 978 87 773 5161 7

Varenr: 2120

Udgivet af: Landsorganisationen i Danmark, november 2011

Redaktionen er afsluttet 8. september 2011

Oplag: 1.000 stk.

Forside: Scanpix

Tryk: AKA-PRINT A/S

Layout: Birger Gregers MDD

L0-dokumentation Nr. 3/2011

**Hvem organiserer sig –
Forklaringer på medlemskab af fagforeninger og a-kasser**

af *Christian Lyhne Ibsen, Jørgen Steen Madsen og Jesper Due*
FAOS, Sociologisk Institut, Københavns Universitet

Hvem organiserer sig? Og lige så vigtigt: Hvem er mere utilbøjelige til at organisere sig? Og hvad er begrundelserne?

Disse spørgsmål er det vigtigt for fagbevægelsen at kende det ret præcise svar på.

Hvorfor?

Fordi svarene på disse spørgsmål giver os mulighed for at tilrettelægge vores indsats for at organisere nye medlemmer og fastholde de nuværende medlemmer bedst muligt. Det giver grundlag for at prioritere hvilke målgrupper og områder, der skal sættes på. Hvor anvendes vores ressourcer bedst, og hvor haster en forstærket indsats mest?

Ansvar for organisering og fastholdelse af medlemmer ligger hos forbundene, som med denne undersøgelse får forbedret grundlaget for at videreudvikle deres respektive strategier for medlemsorganisering. LO har til opgave at understøtte forbundenes indsats, hvilket denne publikation blandt andet bidrager til.

At vende eller i det mindste stoppe de vigende medlemstal er en af LO-fagbevægelsens største udfordringer i disse år. En bred repræsentation er sammen med en ud-

strakt overenskomstdækning det fundament, den danske model hviler på.

Den danske model er det redskab, som har været brugt til at skaffe lønmodtagerne i Danmark gode løn- og arbejdsvilkår, som har givet et fleksibelt arbejdsmarked og som udviklingen af velfærdssamfundet er baseret på.

Vi skylder medlemmerne at gøre vores yderste for at bevare og videreudvikle den danske model. En indsats der også er til gavn for vores samfund som helhed.

Vi må i LO-fagbevægelsen gøre alt, hvad vi kan for at fortælle og oplyse om den danske model og om fordelene ved at organisere sig i den etablerede fagbevægelse. Dermed kan vi begrænse de gule forretninger, der ikke bidrager til danske model, men underminerer den.

Vores opgave er at organisere de uorganiserede. Vi skal sikre den danske model gennem fortsat bred repræsentation. Det må være en af vores højst prioriterede opgaver.

Lizette Risgaard
Næstformand, LO

Forord

Det er efterhånden velkendt, at der er blevet færre medlemmer af de danske fagforeninger og a-kasser igennem de seneste årtier. Organisationsgraden på det danske arbejdsmarked er derfor faldet støt – selv når arbejdsstyrken skrumper, som det skete, siden krisen i 2008 satte ind.

Faldet i medlemmer er særligt gået ud over LO's medlemsforbund og a-kasser, hvorimod AC – og indtil midten af 2000'erne også FTF – har fået flere medlemmer, fordi befolkningen i stigende grad er beskæftiget udenfor LO's område. Denne effekt, der primært er et resultat af uddannelsesmæssige forhold, kan dog ikke forklare den samlede nedgang for LO's medlemsforbund, som i stigende grad ligger i konkurrence om lønmodtagerne med alternative a-kasser og fagforeninger, de såkaldte gule fagforeninger, som sjældent er overenskomstbærende. Der er altså opstået et såkaldt gratistproblem på det danske arbejdsmarked, hvor en del af de ansatte, som nyder overenskomstens goder, ikke vil være med i de faglige organisationer og igennem fællesskabet betale for varetagelsen af lønmodtagerinteresser.

Men hvem er det, der organiserer sig – eller ikke organiserer sig? Hvad forklarer beslutningen om medlemskab af fagforening og a-kasse? Hvem melder sig ind i de gule fagforeninger? Og ser vi samme tendenser i de andre nordiske lande?

I en tidligere LO-dokumentation fra 2010 med titlen: „Udviklingen i den faglige organisering: årsager og konsekvenser for den danske model“ analyseredes udviklingen af medlemskab af fagforeninger og a-kasser med henblik på at give et overordnet billede af de danske medlemmer. Denne rapport tager et spadestik dybere, idet resultaterne fra den foregående LO-dokumentation analyseres til bunds med nye metoder, og vi tilføjer nye data. Med andre ord undersøger vi hvilke faktorer, der kan forklare, hvorfor man bliver – eller ikke bliver – medlem af fagforening og a-kasse. Derudover fokuserer vi skarpt på organisering af medlemmer af LO's medlemsforbund versus de gule over tid. Hvilke grupper er i stigende grad gået over til de gule, og hvor står LO's medlemsforbund stadig stærkt? Til sidst breder vi blikket ud på vores nordiske nabolande

for at se, hvorvidt de danske trends også kan findes i Sverige, Norge og Finland, samt hvad der kan forklare forskellene mellem landene.

Undersøgelsen er gennemført i et samarbejde mellem forskere på FAOS og Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE), hvor AE på baggrund af et oplæg fra FAOS har

udtrukket data og gennemført den grundlæggende statistiske analyse. Publikationen er forfattet af forskere fra FAOS med mindre andet er anført, og publikationens forfattere tager ansvar for fortolkninger af data. Forfatterne vil gerne takke Mie Dalskov Pihl og Ask Holme fra AE for et glimrende samarbejde.

Indhold

Læsevejledning 10

Undersøgelsens hovedresultater 11

1. Første del: Introduktion til undersøgelsen 18

2. Teorier om faglig organisering 19

2.1 Rational choice-teori 20

2.2 Social custom-teori 22

2.3 Teorier om interessegrupper 23

2.4 Opsummering på teorier 27

3. Udvælgelse af faktorer 28

3.1 Personlige karakteristika 29

3.2 Arbejdsmarkedskarakteristika 34

3.3 Indkomst, bolig og formue 36

3.4 Opsummering for udvælgelse af faktorer 39

4. Datagrundlag og metode 40

4.1 Afgrænsning 40

4.2 Analysemetode: Fra deskriptiv statistisk til modelanalyse 42

Anden del: Analyserne 46

5. Analyse I – Medlemskab af fagforening 51

- 5.1 Hvor er vi blevet klogere? 51
- 5.2 De typiske og ikke så typiske fagforeningsmedlemmer 56
- 5.3 Personlige karakteristika 62
- 5.4 Arbejdsmarkedskarakteristika 70
- 5.5 Indkomst, bolig og formue 73
- 5.6 Opsummering på Analyse I 76

6. Analyse II – Medlemskab af a-kasse 80

- 6.1 Hvor er vi blevet klogere? 80
- 6.2 De typiske og ikke så typiske a-kassemedlemmer 86
- 6.3 Personlige karakteristika 90
- 6.4 Arbejdsmarkedskarakteristika 96
- 6.5 Indkomst, bolig og formue 98
- 6.6 Opsummering på Analyse II 100

7. Analyse III: Sammenligning mellem LO og gule dobbeltmedlemmer 104

- 7.1 Afgrænsning 106
- 7.2 Hvem melder sig ind og hvor 108
- 7.3 Personlige karakteristika 110
- 7.4 Arbejdsmarkedskarakteristika 114
- 7.5 Indkomst, bolig og formue 118
- 7.6 Opsummering på Analyse III 121

8. Analyse IV – Medlemskab af fagforeninger i Norden	123
8.1 Overblik over organiseringen i de nordiske lande	124
8.2 Teorier om fald i organiseringen	126
8.3 Teorier om nationale forskelle i organiseringen	127
8.4 Overblik over arbejdsløshedsforsikring og fagforeninger i Norden	129
8.5 Organiseringen af arbejdstagere i Norden	132
8.6 Opsummering på Analyse IV	141
9. Diskussion af perspektiverne for organiseringen	146
9.1 Når et „organisationsmarked“ liberaliseres	146
9.2 Liberalisering og de overordnede tendenser	153
9.3 Strategiske perspektiver	159
Bilag 1. Metode	164
Bilag 2. Estimer for fagforeningsmedlemskab 2008 og 1996	171
Bilag 3. Estimer for a-kassemedlemskab 2008 og 1996	178
Bilag 4. Konfidensintervaller for parameterestimer	184
Bilag 5. Sandsynligheder og afledte effekter for 1996-modellerne	193
Bilag 6. Deskriptive bilagstabeller	198
Bilag 7. Uddannelsesgrupper	209
Referencer	210

Læsevejledning

Undersøgelsens hovedresultater fremgår af første afsnit.

Herefter følger fire analyser, der kan læses i vilkårlig rækkefølge og uafhængigt af hinanden.

Analyserne diskuteres og perspektiveres i kapitel 9.

De anvendte teorier gennemgås i kapitel 2, mens datagrundlag og metoder kort beskrives i kapitel 4. For en mere uddybet gennemgang af metoder henvises til bilagene.

Undersøgelsens hovedresultater

Denne undersøgelse består af fire delanalyser, som bygger videre på resultaterne fra den tidligere LO-dokumentation med titlen: „Udviklingen i den faglige organisering: årsager og konsekvenser for den danske model“ fra 2010. I den tidligere undersøgelse viste vi, at både fagforeningerne og a-kasserne havde oplevet et massivt og konstant medlemsfald siden det foreløbige toppunkt i midt 1990'erne. Det var ikke mindst de såkaldte dobbeltmedlemmer af både fagforening og a-kasse, der var blevet færre af. Samtidig kunne det ses, at det især var de unge, personer uden uddannelse samt med lav indkomst, indvandrere og efterkommere samt personer i private servicehverv og inden for landbrug og fiskeri, der ikke var medlemmer af fagforeninger og a-kasser. Undersøgelsen viste derudover, at særligt LO's medlemsforbund var ramt, hvorimod de gule organisationer havde oplevet fremgang inden for særligt det seneste årti.

Denne nye LO-dokumentation har tre overordnede formål.

For det første er det et forsøg på at grave et spadestik dybere, når

det gælder forklaringen på det fallende medlemstal. Resultaterne af den første undersøgelse efterlod en del spørgsmål, som vi gerne vil besvare. Vi kunne se, at der var nogle grupper, som havde lave organisationsgrader, men hvilke faktorer er egentlig de vigtigste for, om man organiserer sig i fagforening og a-kasse? Er eksempelvis de unge ikke medlemmer, fordi de er beskæftiget i brancher med lav organisering, eller er det fordi, de ikke har råd? Hvad kan forklare, at man ikke melder sig ind? Den tidligere analyse gav os ikke mulighed for at kombinere de forskellige faktorer, eksempelvis alder og køn. Dertil var en anden statistisk metode nødvendig. Samtidig ville vi gerne inkludere flere faktorer i vores analyser end tidligere. Analyse I og Analyse II om henholdsvis fagforeningsmedlemskab og a-kassemedlemskab udgør disse undersøgelser på baggrund af de statistiske modeller.

For det andet er den nye undersøgelse et forsøg på at komme nærmere en forklaring på de gule organisationers vækst. I den tidligere undersøgelse kunne vi ikke di-

rette sammenligne medlemmerne af LO's medlemsforbund med medlemmerne af de gule fagforeninger. Vi vidste, at de gule havde vundet frem siden midten af 1990'erne, men vi vidste ikke, hvad det var for nogle personer, der havde valgt disse organisationer. I Analyse III ser vi på, hvem der egentlig har meldt sig ind hos de gule, hvor de arbejder og hvilke økonomiske forhold, de typisk har.

For det tredje er formålet at få en dybere forståelse af de danske tendenser ved at se dem i et internationalt perspektiv. Der var på baggrund af den tidligere undersøgelse et behov for at kunne sammenligne den danske udvikling med vores nordiske nabolande, som i vid udstrækning ligner os mht. organisering i fagforening og a-kasser. Ser vi samme fald i organiseringen, og er det de samme persontyper, der ikke er medlemmer? Er der sket de samme forandringer af a-kassesystemet i de andre nordiske lande, og hvad har det eventuelt betydet? I Analyse IV foretager vi denne sammenligning af landene og kommer med mere generelle forklaringer på udviklingen i organiseringen, som ikke kun begrænser sig til Danmark.

Analyse I bekræfter langt de fleste – men ikke alle – sammenhænge

fra vores tidligere undersøgelse fra 2010. De væsentligste resultater fra Analyse I om fagforeningsmedlemmer kan sammenfattes i følgende punkter:

- Analyserne viser generelt, at følgende faktorer leder til højere sandsynlighed for organisering i fagforeninger: at være kvinde, at være ældre op til ca. 50 år, at tilhøre mellemindkomstgrupper, at have uddannelse ud over folkeskole, at være ansat i industrien, bygge-anlæg, finanssektoren samt det offentlige samt at ægtefællen er medlem af en fagforening.
- Analyserne viser generelt, at følgende faktorer leder til lavere sandsynlighed for organisering i fagforeninger: at være mand, at være yngre eller over ca. 50 år, at tilhøre grupperne med enten lav eller høj indkomst, at tilhøre nogle – men ikke alle – indvandrere- og efterkommergrupper, at være ufaglært, at være ansat i andre brancher end industri, bygge-anlæg, finanssektoren og offentlig sektor, at være ansat på mindre end fuld tid samt at ægtefællen ikke er medlem af en fagforening.
- I forhold til tidligere undersøgelser, har vi dog fået ny viden på en række punkter:
  - Det viser sig, at det ikke er

- alle indvandrergupper, der bidrager negativt til sandsynligheden for faglig organisering. Faktisk bidrager det at være indvandrer fra ikke-vestlige lande positivt til sandsynlighed for medlemskab.
- Det viser sig, at det ikke er alle uddannelser, der fremmer sandsynligheden for medlemskab, som vi ellers antog. Der er til eksempel ingen afgørende forskel på at være ufaglært og have en langvarig samfundsvidenskabelig uddannelse i forhold til sandsynlighed for medlemskab. For de mellemlange samfundsvidenskabelige uddannelser (det vil først og fremmest sige erhvervsrettede handelsuddannelser) giver det ligefrem en negativ effekt på sandsynlighed for medlemskab – igen i forhold til de ufaglærte.
  - Det viser sig, at det at være i den offentlige sektor ikke i sig selv fører til en højere sandsynlighed for organisering, når man sammenligner med andre brancher. Det er ellers den branche, der har højest organiseringsgrad ifølge tidligere undersøgelser. Faktisk bidrager industrien bedre til sandsynligheden for at være i fagforening.
  - Det viser sig, at lønmodtageres sandsynlighed for at være med i en fagforening ikke stiger i takt med arbejdspladens størrelse målt på antallet af ansatte. Det er altså andre forhold, der kan forklare, at de største arbejdspladser har flest organiserede.
  - I 1996 havde de fleste indvandrere- og efterkommergrupper ikke ringere sandsynlighed for at være organiserede end etniske danskere, når andre faktorer var medtaget. I 2008 bidrager det at være fra disse herkomstgrupper til lavere sandsynlighed for at være organiserede på nær for indvandrere fra ikke-vestlige lande.
- Analyse II bekræfter ligeledes langt de fleste – men ikke alle – sammenhænge fra vores tidligere undersøgelse fra 2010. De væsentligste resultater fra Analyse II om a-kassemedlemmer kan sammenfattes i følgende punkter:
- Analyserne af a-kassemedlemmerne viser generelt, at følgende faktorer leder til høj sandsynlighed for medlemskab: at være kvinde, at være ældre op til ca. 45 år, arbejde indenfor industrien, bygge-anlæg og of-

- fentlige services, at tilhøre mellemindkomstgruppen, at være indvandrere (undtagen fra et østeuropæisk land), at have bopæl i udkantkommune og ghettoområder, at bo i ejerbolig samt at ægtefællen er med i en a-kasse.
- Nogle grupper har omvendt lav sandsynlighed for a-kassememberskab. Det handler generelt om: at være mand, at være ung eller ældre end ca. 45 år, at have videregående uddannelser inden for sundhed, typisk pga. lav ledighedsrisiko, arbejde indenfor private servicehverv særligt hotel og restauration, at være efterkommer af indvandre- re samt at ægtefællen ikke er medlem af en a-kasse.
  - I forhold til tidligere undersøgelser, har vi fået ny viden på en række punkter:
    - Bolig i ghettoområde viser sig i 2008 at give en signifikant positiv effekt på sandsynligheden for a-kassememberskab, hvorimod den tidligere analyse viste, at ghettoområder havde en lavere andel a-kassemedlemmer end andre områder.
    - I den tidligere analyse var sandsynligheden for a-kassememberskab for indvandrere mindre end for gruppen med dansk herkomst. Men når de andre faktorer medtages, viser det sig, at anden herkomst end dansk rent faktisk bidrager positivt til sandsynligheden for a-kassememberskab. Således har alle indvandregrupper en positiv effekt på medlemssandsynligheden i 2008 i forhold til det at være af dansk herkomst, undtaget indvandrere fra Østeuropa, der ikke er signifikant anderledes i 2008. Derimod bidrager det at være fra en efterkommergruppe negativt til sandsynligheden for at være medlem i en a-kasse.
    - Vi antog, at det at have en uddannelse ville give en positiv effekt på medlemssandsynligheden i forhold til at være ufaglært. Det viser sig dog, at ikke alle uddannelser bidrager positivt til sandsynlighed for medlemskab i forhold til at være ufaglært.
    - Det viser sig, at arbejdsplad- sens størrelse ikke bidrager entydigt positivt til sandsynligheden for a-kassememberskab. Vi antog ellers, at det at arbejde på større arbejdsplad- ser ville have en selvstændig positiv effekt på sandsynligheden for medlemskab.
  - I forhold til 1996 giver flere ud- dannelser i 2008 lavere sand-

synlighed for medlemskab i forhold til ufaglærte. Det drejer sig om mellemlange samfundsvidenskabelige uddannelser, lange videregående samfundsfaglige uddannelser og „øvrige“ lange videregående uddannelser.

- I 1996 havde ingen efterkommergrupper ringere sandsynlighed for at være organiserede i a-kasser end etnisk danskere, når andre faktorer var medtaget. I 2008 bidrager det at være fra disse herkomstgrupper til lave sandsynlighed for at være medlem af a-kasse i forhold til at være etnisk dansk.

De væsentligste resultater fra Analyse III om LO's medlemsforbund og de gule organisationer kan sammenfattes i følgende punkter:

- Samtlige af de undersøgte grupper har fået større andel af gule medlemmer siden 1996. I starten af 2011 udgør de gule ca. hver tiende fagforeningsmedlem.
- Særligt nogle bestemt grupper skiller sig ud, når man ser på grupper, hvor de gule udgør ca. en femtedel af de organiserede. Det er de 18-24-årige, personer i de tre laveste indkomstdeciler, nogle – men ikke alle – indvandrere og efterkommere. Derudover er det ansatte i anden forretningservice, handel, landbrug og energi og i særdeleshed hotel og restauration samt deltidsansatte.
- Omvendt er der grupper, hvor LO og de andre hovedorganisationer stadig står meget stærkt, og hvor de gule ikke har oplevet samme markante stigninger. Grupper, hvor de „gules“ medlemsandele er på deres landsgennemsnit på ca. hver tiende medlem eller derunder, indbefatter: De 45-66-årige, ansatte i bygge og anlæg, den finansielle sektor samt offentligt ansatte. Derudover er det ansatte på større private virksomheder (500-1.000 ansatte) og personer i de tre øverste indkomstdeciler. Endelig er det folk med likvid formue over 50.000 kr., gifte personer, folk uden børn samt beboere i udkantskommuner.
- Det er særligt de unge og dem med lave indkomster, der i stor stil har meldt sig ind hos de gule. Der er også en særlig stor andel indenfor hotel og restauration og landbrug og energi, men her var niveauet højt allerede i 1996. I industrien og bygge-anlæg er andelen af de gule vokset med ca. 300 procent, selvom niveauet i disse brancher stadig er relativt lavt. Indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande har også

en stor andel gule medlemmer. Dog har også LO's medlemsforbund mange medlemmer inden for disse grupper.

De væsentligste resultater fra Analyse IV om udviklingen i den faglige organisering af lønmodtagere i de nordiske lande kan sammenfattes i følgende punkter:

- Som også anført i den tidligere LO-dokumentation, ser vi store forskelle i organiseringen mellem de såkaldte Gent-lande Sverige, Finland og Danmark med høje organisationsgrader på den ene side og Norge med statslig arbejdsløshedsforsikring og lave organisationsgrader på den anden side.
  - I den belyste periode fra midt-1990'erne er der et generelt fald i organiseringen i alle lande, men mest i Gent-lande. Norge var i forvejen på et lavt niveau efter kraftigt fald i 1970'erne. Udviklingen skal dog ses i lyset af, at organisationsgraden fra midten af 1990'erne var ekstraordinært høj, hvorfor faldet kunne forventes. De nordiske landes fagforeninger er stadig blandt de bedste i verden til at organisere.
  - Mange af tendenserne fra Danmark kan findes også i de andre nordiske lande.
- Der er en forskydning mellem hovedorganisationerne i alle lande særligt pga. forandringer i beskæftigelsesstrukturen væk fra LO-medlemsforbundenes typiske brancher og fag. Dette gælder i mindre grad i Norge, hvor LO-medlemsforbundene allerede havde oplevet fald i organiseringen i 1970'erne. Derudover kan LO-medlemsforbundene i Norge i højere grad konkurrere om medlemmerne i servicefag.
  - Det er kun i Danmark, at der findes en markant fremgang af medlemmer til alternative fagforeninger uden overenskomster.
  - Unge er blevet væsentligt dårligere organiserede i alle lande, men mindst i Norge, der havde et lavt udgangspunkt.
  - Kvinder er bedre organiserede end mænd i alle lande.
  - Der er meget beskedne fald i organiseringen af ansatte i den offentlige sektor i alle lande.
  - I landenes private sektor er det særligt industri og bygge og anlæg, der stadig har høje organisationsgrader, mens handel og hotel og restauration har lav organisering. I Sverige og Finland er der dog

store fald i de typiske styrkepositioner, industri og bygge og anlæg, hvorimod den private sektor i Danmark klarer sig ganske godt.

- Udviklingen i de svenske og danske fagforeninger siden krisen viser ikke tegn på, at situationen vender – Gent-systemet har ikke samme effekt som før, hvor højere arbejdsløshed gav incitament til organisering. På den baggrund kan man alt andet lige forvente, at en ny højkonjunktur vil svække organiseringen som set i 2000'erne.
- Det norske eksempel med høje organisationsgrader i den offentlige sektor og de større private virksomheder viser, at en lokal faglig tilstedeværelse og et stærkt professionstilhør samt faglig identitet kan opveje Gent-systemets svækkelse.

Rapporten er opdelt i to dele efterfulgt af en konklusion. Den før-

ste del begynder med at gennemgå og diskutere de teoretiske bud på, hvorfor man organiserer sig. Gennemgangen af teorierne munder ud i en udvælgelse af faktorer, der kan belyse hvem der i særdeleshed organiserer sig i fagforeninger og a-kasser, og hvem der ikke gør. Første del afsluttes af en kort præsentation af vores datagrundlag og af de metoder, vi har brugt til at analysere organiseringen.

I anden del gennemgår vi analysernes resultater. Der er som nævnt ovenfor fire analyser, der enten kan læses hver for sig eller i forlængelse af hinanden. Analyse I belyser medlemskab af fagforeninger, Analyse II belyser medlemskab af a-kasser, Analyse III belyser medlemskab af LO's medlemsforbund versus gule fagforeninger og Analyse IV belyser udviklingen af medlemskab i fagforeninger i Norden. Til sidst diskuteres analysernes resultater i et konkluderende kapitel.

1. Første del: Introduktion til undersøgelsen

Den første del af LO-dokumentationen bruges som springbræt til analyserne i anden del. Vi har i den tidligere undersøgelse (Due et al. 2010) redegjort for forskellige teoretiske bud på den faglige organisering, herunder hvorfor organisationsgraderne er faldet i de seneste årtier, samt hvorfor der er forskelle på tværs af lande. Den nedenstående gennemgang af teorier kompletterer den tidligere redegørelse ved at knytte vores teoretiske præsentation mere specifikt til udvælgelse af de faktorer, som vi antager, kan være med til at forklare, hvorfor en person vælger at blive medlem af en fagforening og a-kasse.

Derfor bliver den teoretiske gennemgang i kapitel 2 brugt til i kapitel 3 at udvælge såkaldte variable, som vi vil inddrage i analyserne i anden del.

I det fjerde og sidste kapitel i bogens første del præsenteres grundlaget, som vi baserer vores undersøgelser på. Grundlaget adskiller sig en smule fra den tidligere undersøgelse, idet vi har udeladt fuldtidsstuderende og ledige. Årsagerne til dette valg og konsekvenserne diskuteres. Til sidst forklarer vi vores statistiske metode, og hvordan den gør os i stand til at uddybe indsigterne fra tidligere undersøgelser.

2. Teorier om faglig organisering

Teorierne om faglig organisering er vokset i antal nærmest omvendt proportionalt med den faldende tendens til organisering i vestlige lande. Der er således et væld af økonomiske, sociologiske, psykologiske og politologiske teorier om faglig organisering, herunder særligt bud på hvorfor der er tendens til fald, og det ville være formålsløst at nævne alle i denne sammenhæng (se Schnabel 2003 for en oversigt).

I stedet vil afsnittet indeholde tre hovedstrømninger, der har direkte analytisk relevans for vores studie: Rational choice-teori, social custom-teori samt teorier om interessegrupper.

I markedsbaserede samfund er de største grupper i befolkningen afhængige af at kunne sælge deres arbejdskraft til virksomhederne. Men den individuelle arbejdskontrakt bygger på et ulige markedsf forhold, hvor lønarbejderen har vanskeligt ved at matche arbejdsgiveren, der qua ejendomsretten også har dispositionsretten over virksomheden, dvs. retten til at lede og fordele arbejdet eller, som det hedder på engelsk, „*the managerial*

prerogative“. Under højkonjunktur med mangel på arbejdskraft kan magtforholdet skifte til lønmodtagernes favør, men generelt har arbejdsgiverne overtaget, når lønmodtagerne står alene over for den enkelte arbejdsgiver. Sagt på en anden måde, er det vanskeligt for den enkelte ansatte at både sikre rimelige forhold og håndhæve vilkår og regler, hvilket giver grundlaget for faglig organisering.

Baggrunden for den kollektive organiseringsproces kan for arbejdstagersiden således siges at være en reduktion af vilkårlighed i ansættelsesforholdet (Edwards, 2003). At vilkårligheden er til arbejdsgivers fordel, kan grundlæggende forklares med ejerskabet af produktionsmidler samt det købermonopol relativt få arbejdsgivere har overfor individuelle arbejdstagere (Borjas, 2000) jf. ovenfor. Denne magt søges så at sige udlignet ved organisering i en fagforening, der kan stille kollektive krav til prisen og vilkårene for arbejdet. Hermed sker der en individuel interessevaretagelse gennem det kollektive, hvilket understreger, at kollektivets dannelse ikke udelukkende bygger på so-

lidaritet men også på individuelle interesser. Der skal med andre ord være et individuelt gode – bedre løn og arbejdsforhold – ved at organisere sig, ellers er der ikke noget grundlag for indmeldelse (Elster 1989). Omvendt er det også nødvendigt at have nogle ildsjæle, som i solidaritetens navn påtager sig at oprette kollektivet, selvom det ikke nødvendigvis er i deres egen økonomiske interesse.

2.1 Rational choice-teori

Rational choice bruges i en bred betydning for den gruppe af teorier, der behandler organisering som resultatet af et individuelt rationelt valg på baggrund af overvejelser om fordele og ulemper ved medlemskab. Spørgsmålet er således, hvad den enkelte arbejdstager kan få ud af medlemskab af en faglig organisation i forhold til at stå „alene“ på arbejdsmarkedet.

I de rene økonomisk funderede teorier betragtes fagforeningsmedlemskabet som et gode, der ligesom alle andre goder har en nytteværdi i form af medlemsgoder, en omkostning, såsom kontingent og tid forbundet med medlemskabet samt alternative omkostninger, som er værdien af de goder, man opgiver til fordel for medlemskab (Schna-

bel 2003). Arbejdstageren vil derfor lave en rationel kalkule af de forventede gevinster og forventede omkostninger, og nyttefunktionen ved at være medlem versus ikke at være medlem bestemmer beslutningen om medlemskab.

På arbejdsmarkedet vil organiseringen af arbejdstagere således være bestemt af udbuddet og efterspørgslen på dette gode ud fra pris-mekanismen i „fagforeningsmarkedet“ – altså, hvis prisen på medlemskab stiger, vil organiseringen falde givet samme serviceniveau. Desuden vil organiseringen stige, hvis prisen falder og/eller serviceniveauet stiger. Eksempelvis vil bedre lønforhold eller gode pensionsordninger kunne tiltrække medlemmer. Omvendt vil udbuddet af fagforeninger stige, hvis prisen stiger, hvilket i teorien fører til konkurrence mellem fagforeninger og til fald i prisen. På denne måde vil „organisationsmarkedet“ komme i ligevægt, hvor udbud og efterspørgsel matcher hinanden ved en given pris på medlemskab.

Selve nyttefunktionen er ganske vigtig, idet den forklarer, hvilken værdi individet tillægger medlemskab. Typisk vil værdien være bestemt af den individuelle økonomiske gevinst, som fagforeninger kan bibringe ved at tegne kollektive

overenskomster. Et noget simpelt billede af faglig organisering, som rational choice-teorien også er blevet kritiseret for. Som supplement har mange forskere fra rational choice-tilgangen inkluderet individernes „smag“ for fagforeningsmedlemskab, der fremstår som lidt af en restkategori af arbejdstagerens politiske overbevisning, ideologi og sociale normer. Som oftest antager man således, at der eksisterer en vis heterogenitet på arbejdsmarkedet mht. individernes „smag“ for medlemskab afhængig af særligt deres beskæftigelsessituation.

Et interessant bud kommer fra teorien om individers vilje til at påtage sig risiko – også kaldet risikovillighed modsat risikoaversion. Ifølge teorien vil folk have forskellige tilbøjeligheder til at ville minimere risici for personlige eller økonomiske omkostninger, selvom det indebærer tab af mulige gevinster (Arrow 1971). Teorien påviser, at fagligt medlemskab vil give god mening for folk, der ønsker at reducere vilkårligheden i ansættelsesrelationen, selvom de måske kunne have forhandlet en bedre kontrakt på egen hånd. Goerke & Pannenberg (2008) fremsætter derfor en hypotese om, at mere risikoaverse, dvs. risikovillige, personer vil have større tilbøjelighed til at melde sig ind i fagforening og a-kasse end ri-

sikovillige personer. I fagforeningen vil medlemmer eksempelvis kunne modtage juridisk og faglig bistand overfor arbejdsgiveren, og på et generelt niveau vil fagforeningen være med til at forhandle løn og arbejdsvilkår hjem, som medlemmet er garanteret. Omvendt kunne personen måske have forhandlet en bedre ansættelseskontrakt på egen hånd, hvis han eller hun var villig til at påtage sig risikoen for, at dette ikke lykkedes.

Der er mange, der har kritiseret den grundlæggende logik i udbuds- og efterspørgselsteoriene. Det klart mest omtalte kritikpunkt i relation til udbud/efterspørgsel-logikken er det såkaldte „free-rider“-problem. Som Olson (1965) anfører, vil organisationer, der producerer kollektive goder såsom overenskomstfastsat løn, der tilfalder både medlemmer og ikke-medlemmer, blive ramt af et kollektivt handlingsproblem. Dette opstår, idet man ikke diskriminerer mellem medlemmer og ikke-medlemmer, hvorfor sidstnævnte gratis kan nyde de goder, som medlemmer har betalt kontingent for at fremskaffe. Ydermere er det svært at overvåge og sanktionere gratisterne i større grupper som en fagforening, hvorfor free-riding – i teorien – er individuelt rationelt og derfor en udbredt praksis (Traxler 2007), om end det historisk har kunnet påvi-

ses, at fagforeninger i stor grad har kunnet håndtere problemet.

Olson forklarer organiseringen ud fra en række særlige forhold.

For det første, at medlemskab skulle være obligatorisk, eksempelvis gennem eksklusivaftaler på virksomheden. Problemet er dels, at disse aftaler ikke længere er lovlige, dels at det kræver, at lignende virksomheder også har dem, så der ikke opstår konkurrence mellem organiserede og uorganiserede arbejdspladser.

For det andet, at der er nogle aktører med så stærke interesser i organisering og ressourcer til at ville påtage sig de ekstra omkostninger ved organiseringen i kollektivet (Traxler 2007). På denne måde betyder det mindre, at nogle enkelte free-ridere, fordi andre kompenserer for det ved at bruge ekstra ressourcer. Man kan hævde, at dette eksempelvis sker til en vis grad på arbejdspladser, hvor gule medlemmer bliver tolereret, fordi medlemmerne af de overenskomstbærende organisationer har en stærk overbevisning om nødvendigheden af overenskomster og viljen til at betale det højere kontingent for at sikre det.

Endelig, at der er eksklusive individuelle goder ved medlemskab, der er

så eftertragtede, at ikke-medlemmer vil blive medlemmer. Dette kunne f.eks. være a-kassemedlemskab i lande som Danmark, hvor medlemskab af både fagforening og a-kasse tidligt blev, og til en vis grad stadig bliver, set samlet – det såkaldte Gent system (Due et al. 2010). Da a-kassemedlemskabet er personligt, vil det virke som et selektivt incitament til organisering i fagforening qua en form for dobbeltmedlemskabs-automatik (Ibsen et al. 2011a).

2.2 Social custom-teori

Social custom-teori indeholder et andet fokus end rational choice-teori. „Custom“ betyder på dansk skik eller sædvane, og det er dermed antydnet, at det ikke bare er rationelle valg, der betinger beslutningen om fagligt medlemskab, men også at man lever op til de skikke og sædvaner, som findes for fagligt medlemskab på en arbejdsplads.

Olson påviste, at det kan være individuelt rationelt at stå udenfor fagforeningen. I kontrast til Olson, fremhæver Booth (1985), at fagforeningen producerer andet end de kollektive goder i overenskomsten, som man altså ikke kan ekskludere ikke-medlemmer fra at nyde. De producerer også et eksklusivt kollektivt gode i form af individets omdømme

på arbejdspladsen. Der tages her udgangspunkt i skikke og sædvaner om fagforeningsmedlemskab på arbejdspladsen, og normen om at „*her er man medlem af fagforeningen!*“ Det tab af anseelse, som ikke-medlemskab medfører, kan anses som en ikke-økonomisk sanktion, men dog en sanktion, som individet kan mærke på sit arbejde via gruppepres og social eksklusion. Det er kun fagforeningen, der kan sikre en arbejdstager et godt omdømme via medlemskabet, og fagforeningen har med andre ord monopol på det eksklusive kollektive gode, som et medlemskab giver.

I relation til sanktionering af ikke-medlemmer vil størrelsen af denne sanktion afhænge af, hvor stærk normen om medlemskab er på arbejdspladsen, hvilket kan antages at hænge sammen med andelen af medlemmer ud af arbejdsstyrken på virksomheden. Som Elster (1989) har påvist, vil der dog være et anden ordens kollektivt handlingsproblem i forhold til sanktionering ved dårligt omdømme, idet det er omkostningsfuldt for fagforeningsmedlemmerne dels at overvåge deres kollegaer, dels at minde dem om at blive medlem. Disse omkostninger vil i øvrigt være større på arbejdspladser med lav organisering (Visser 2002). Ud fra denne logik vil fagforeningsmedlemskab og organi-

sationsgrader ofte være stabile qua normer, idet organiseringen reproducerer sig selv i mindre eller højere grad på baggrund af tidligere tiders organisering.

Social custom-teorien bidrager med et vigtigt supplement til de rene økonomisk nyttemaksimerende teorier, der i mindre grad formår at integrere gruppedynamikker i forklaringen af organisering. Mere væsentligt er dog, at der gives en forklaring på eksistensen af faglig organisering uden tvangsmedlemskab og den potentielle free-riderproblematik ved at inddrage normer i den teoretiske ramme. Som Elster påpeger, er det særligt normer om lighed og retfærdig behandling, der præger fagforeninger, hvilket hænger sammen med interessen i kollektive goder og reduktion af vilkårlighed i ansættelsesrelationen.

Økonomiske interesser og normer om faglig organisering virker således sammen i beslutningen om medlemskab, men relationen mellem dem vil ofte være situationsbestemt, hvorfor det kan være svært på forhånd at bestemme, hvorvidt interesser eller normer er bestemmende for adfærd. Som oftest vil normer også tjene individets interesser – men ikke altid (Elster 1989: 151).

2.3 Teorier om interessegrupper

Selvom social custom-teorien bryder med en snæver forståelse af nyttebegrebet, som det findes i rational choice-teorien, fastholder social custom-teorien ikke desto mindre et fokus på individets overvejelser af nytte ved medlemskabet – dog udvidet med nytten af om-dømme. Herimod kan teorier, der har kollektiver eller grupper som enhed, pege på andre forklaringer på organisering.

Sociologiske og politologiske teorier¹ om interessegrupper har en lidt anden indgangsvinkel til forklaring af medlemskab end de ovenstående. I stedet for at se organisering som et individuelt køb af en service (interessevaretagelse), indfører disse teorier aktivt kollektive, sociale og ideologiske faktorer. Samtidig sigtes der med disse supplerende faktorer mod at forklare løsningen af det kollektive handlingsproblem.

Et grundlæggende forhold i disse teorier er spørgsmålet om interessehomogenitet, altså om en gruppes individer har samme „smag“ for fagforeningsmedlemskab. Olson argumenterede som nævnt for, at heterogenitet ville føre til, at

stærke aktører påtager sig omkostningerne ved organisering. Teorier om interessegrupper argumenterer omvendt for, at interessehomogenitet er en drivkraft for organisering, idet de fælles interesser vil føre til følelsen af en fælles sag og kamp. Spørgsmålet bliver så, hvordan en gruppe kan se sig selv som gruppe, det vil sige, hvordan individerne definerer sig selv som en gruppe med fælles interesser. Her har der været mange bud. Nogle ser organisering af lønmodtagere som et resultat af interessehomogenitet ud fra objektive strukturer såsom fraværet af ejerskab af produktionsmidlerne i den marxistisk klasseanalyse (Offe & Wiesenthal 1980). Andre har fokuseret på faggrupper og professioner ud fra uddannelser (Due & Madsen 1990). Endnu andre har kigget på den sociale konstruktion af grupper, der er sket historisk særligt ved industrialiseringens start (Roy & Parker-Gwin 1999). Disse bud behøver ikke at være i modstrid.

Spørgsmålet om interessegrupper er altså både et spørgsmål om 1) materielle strukturer og deraf følgende interessefællesskaber, men også et spørgsmål om 2) selve konstruktionen og mobiliseringen af inte-

1 Den britiske Industrial Relations-tilgang (Edwards 2003) indgår i denne kategori ligesom marxistisk inspireret rational choice-teori inkluderes.

ressefællesskaber. Dette grundlæggende spørgsmål om, hvem „de mobiliserbare“ er og „hvordan de mobiliseres“ går igen i de fleste teorier om interessegrupper, om end de givne svar varierer. Til dette kan man tilføje spørgsmålet om betydningen af solidaritet og det faktum, at nogle mennesker så at sige „ofrer“ sig for de svage i gruppen i disses kamp for bedre forhold (Thuesen 2007: 90). Hvis solidaritet er en grundliggende værdi i et samfund, kan man derfor stille spørgsmålstegn ved om rational choice-teorier i samme grad giver en god forklaring for fagligt medlemskab.

En del studier, der kom i kølvandet på de store sociale bevægelser i slut 1960'erne og 1970'erne, fokuserede netop på mobiliseringen, der ikke kun handlede om medlemskab. Eksempelvis fremhæver Klandermans (1986) frustration-aggression-tilgangen til mobilisering, hvilket også kan findes i Moore's (1978) analyse af arbejderklassens „sense of injustice“ som drivkraften for kollektiv handlen. Her er det frustrationen over dårlige arbejdsforhold, udbytning og social usikkerhed, der fører til faglig organisering, hvorfor man også må forvente, at det skulle være de svageste grupper på arbejdsmarkedet, som organiserer sig. Lysgaard (1961) påviser ligeså, at mobilisering af et arbej-

derkollektiv i høj grad er betinget af interaktionen på arbejdspladsen og opstillingen af „os“ og „dem“-modsetninger mellem arbejdstager og arbejdsgiver på baggrund af utryghed, mangel på selvbestemmelse og stigende arbejdsintensitet. Set i sammenhæng med rational choice-teori, giver frustration-aggression-tilgangen måske mening ud fra et økonomisk perspektiv, hvor de lavest lønnede – og dem med den største følelse af uretfærdighed – har mest at vinde ved faglig organisering. Her ser vi i øvrigt en kontrast til teorien om free-ridere. Denne teori ville modsat frustration-aggression-tilgangen mene, at gruppen med de laveste indkomster også har den laveste budgetgrænse, hvorfor individer i denne gruppe vil forsøge at stå udenfor organisationerne men stadig nyde goderne. I en dansk kontekst, vil dette måske typisk være tilfældet på grund af princippet om områdeoverenskomster.

Lysgaard fremhæver interaktionen som grundlag for identificeringen af gruppefællesskabet, her forstået som umiddelbart ansigt-til-ansigt-møde mellem arbejderne. Klandermans (1986) nævner også „interaktionisme“-tilgangen og relaterer den til deltagelse i netværk og grupper i og uden for arbejdspladsen. Interaktionisme er som

sådan ikke langt fra social custom-teorien, idet omdømmeeffekten netop forudsætter en konkret social sanktion på arbejdspladsen (Visser 2002). Går man lidt længere ad dette spor kan man se på forskellige grupperes umiddelbare mulighed for at stå „tæt“ i en arbejdsmæssig forstand. Her betyder uddannelse og professioner meget, hvori en fælles baggrund f.eks. i uddannelsesinstitutioner kan bidrage til socialisering i bestemte værdifællesskaber (Due et al. 2010).

Særligt professioner² kan således være nemmere at organisere, idet de monopoliserer et fag på baggrund af uddannelse, der er baseret på professionens eget vidensgrundlag (Due & Madsen 1990). Her vil gruppefællesskabet ikke bare være udløber af socialisering på baggrund af utryghed, mangel på selvbestemmelse og stigende arbejdsintensitet som i arbejderfællesskabet. Med i professionen følger også en uddannelsesmæssig socialisering ud over fællesskabet på arbejdspladsen. Eksempelvis indenfor den offentlige sektor har reformer af den klassiske form for selvledelse og selvkontrol i professionerne præget arbejdslivet siden

1970'erne. Den tilsyneladende uendelig strøm af reformer har angiveligt betydet mere detailstyring og ekstern kontrol af arbejdslivet i den offentlige sektor, og derfor giver det ekstra mening, at professionerne holder sammen og varetager deres fælles interesser i opretholdelsen af professionens autonomi. Men også beskæftigelsestilknytning bliver i den henseende vigtig, idet fuldtidsstillinger og længere anciennitet må forudsættes at give grobund for opdyrkelse af gruppefællesskaber. Tilknytning til arbejdsmarkedet er blandt andet af disse grunde et vigtigt parameter for den faglige organisering (Strøby Jensen 2004), hvilket faktorer såsom alder, anciennitet og ansættelsesform indfanger.

Også arbejdets karakter kan i den sammenhæng synes vigtig for organiseringen forstået som de materielle rammer for arbejdsprocesser f.eks. muligheden for fysiske kontakt og ansigt-til-ansigt-møder på arbejdspladsen (Lysgaard 1961). Måske endnu vigtigere er det direkte møde med fagforeningen på arbejdspladsen i form af tilstedeværelse af tillidsrepræsentanter. Talrige studier har således påvist tillidsrepræsentantens betydning for

2 Lærere og sygeplejersker vil ifølge denne definition være semiprofessioner, der godt nok har et fagligt monopol på et arbejdsområde, men som ikke i ligeså høj grad som læger og advokater baserer deres uddannelser på eget frembragt vidensgrundlag (Due & Madsen 1990). Dette betyder også, at disse semiprofessioner er mindre autonome.

organiseringen (Larsen et al. 2010; Kjellberg 2009).

I tillæg til diskussionen om tillidsrepræsentanternes rolle for organiseringen har fagforeninger verden over sat fokus på den lokale indsats for medlemsrekruttering i form af den såkaldte „organiseringstilgang“³ på arbejdspladserne (Heery 2002). Tilgangen tager udgangspunkt i, at det skal være de konkrete sager på arbejdspladsen, som skal tilskynde arbejdstagerne til at melde sig ind. Ved at være synlige på arbejdspladsen med repræsentanter eller såkaldte „organisers“, kan fagforeningerne vise, hvordan de vil hjælpe med de konkrete problemer og derfor anskueliggøre, hvordan et medlemskab nytter noget.

2.4 Opsummering på teorier

De tre grupper af teorier adskiller sig grundlæggende ved at betone forskellige årsager til medlemskab af faglige organisationer. Rational choice-teorien betoner den individuelle afvejning af økonomiske forde-

le og ulemper. Free-rider-problemet gør dog, at der kan være en individuel tilskyndelse til at lade de andre tage slæbet, hvis man selv kan nyde goderne uden at skulle bidrage. Derimod hævder social custom-teorien, at personens omdømme på arbejdspladsen spiller en væsentlig rolle for beslutningen om medlemskab – ikke kun de økonomiske fordele og ulemper. Endelig påpeger teorierne om interessegrupper, at fokus på individet ikke er tilstrækkeligt, idet mobilisering af grupper og følelsen af at kæmpe for samme sag, kan være nok så vigtig for beslutningen om fagligt medlemskab som den individuelle gevinst.

3 „Organising“- tilgangen stammer fra de anglo saksiske lande på baggrund af voldsom medlemstilbagegang siden 1970'erne. Filosofien bag tilgangen er en tilbagevenden til konkrete rekrutteringsinitiativer på arbejdspladsen, hvor arbejdstagerne skal mødes i øjenhøjde og vælge medlemskab ud fra de konkrete udfordringer, der findes på arbejdspladsen. Det kan diskuteres, hvorvidt tilgangen har været effektiv i f.eks. Storbritannien og USA, men studier indtil videre peger på i hvert fald nogle succeshistorier og en generel opbremsning i medlemstilbagegang i Storbritannien (Kersley et al. 2006).

3. Udvalgelse af faktorer

I dette kapitel vil vi identificere, hvilke faktorer, der kan forklare, hvorfor en person bliver medlem af en a-kasse eller fagforening. Faktorerne skal kunne findes i de tilgængelige data, hvilket betyder, at vi skal finde en måde at måle det, som teorierne tilsiger. Er mænd for eksempel bedre organiserede end kvinder? Faktorerne kan variere som i eksemplet mellem at være mand og kvinde, hvorfor man også kalder dem variable. Faktorer og variable betyder det samme i nedenstående.

På baggrund af teorierne om organisering, kan de individuelle faktorer give os en ide om, hvorvidt der er nogle strukturer i den måde, hvorpå individer vælger eller fravælger medlemskab af fagforenin-

ger. De analyserede data relaterer sig til karakteristika ved hvert enkelt individ baseret på de ret så omfattende registre, der findes i Danmark. Fordelen ved at benytte registerdata er, at det er muligt at medtage mange forskellige faktorer i analysen.

Der vil højst sandsynlig være diskrepanser, dvs. uoverensstemmelser eller afvigelser, mellem de mange teoretisk afledte hypoteser og den type data, vi arbejder med. Med andre ord kan vi ikke operationalisere teorierne perfekt, men vi kan med udgangspunkt i teorierne opstille hypoteser om sammenhænge mellem vores forklarende faktorer og medlemskab. Vi har grupperet de forklarende faktorer på følgende måde (se tabel 3.1).

Tabel 3.1: Oversigt over faktorer og karakteristika

Personlige karakteristika	Arbejdsmarkedskarakteristika	Indkomst, bolig og formue
Køn	Branche	Disponibel indkomst
Alder	Arbejdstid	Boligforhold
Uddannelse	Arbejdsstedets størrelse	Formue
Herkomst		Bopæl i udkantskommune
Familietype		Bolig i ghettoområde
Afhængighed mellem medlemsstatus i husstanden		

Hver faktor bliver forklaret i henhold til, hvordan vi forventer, at den påvirker sandsynligheden for medlemskab.

Nogle forhold kan fanges direkte, som f.eks. hvilken branche den enkelte arbejder i, men flere variable tjener som indikator for forhold, som man ikke direkte kan se af data. Eksempelvis kan herkomst bruges som en indikator for kulturel baggrund, ligesom uddannelse siger noget om det faglige tilhørsforhold til et bestemt forbund. Således kommer social custom-teorien og interessegruppeteorierne i spil. Dette gælder også for branchetilhøret, hvor forskellige traditioner og normative pres gælder.

Ligeledes kan både familietype og ejerskab af bolig ses som indikatorer for den enkeltes risikoaversion, dvs. om man er villig eller uvillig til at påtage sig risiko for at miste familiens forsørgelsesgrundlag. En af de faktorer, der har størst betydning for, om den enkelte melder sig ind i en a-kasse, er ledighedsrisiko. Ved medlemskab af en a-kasse opnår den enkelte en forsikring mod ledighed. De lønmodtagere, der har høj ledighedsrisiko, vil alt andet lige have større incitament til at melde sig ind i en a-kasse. En måde at tage højde for den enkeltes ledighedsrisiko på er at bru-

ge oplysninger om alder, køn, arbejdsplads og uddannelse, da ledighed i høj grad hænger sammen med disse faktorer. Yngre og ældre har typisk højere ledighed end andre osv.

I gennemgangen er det vigtigt at huske på, at der kun er tale om krydssammenhænge mellem en forklarende faktor (f.eks. alder) og medlemskab, hvor effekten af andre faktorer sagtens kan spille ind på medlemskab. Den efterfølgende modelanalyse vil vise de isolerede effekter af de forskellige variable. Bemærk i øvrigt, at tabeller med procentandele for de forskellige variable kan ses i bilag 6.

3.1 Personlige karakteristika

Vi vil i det nedenstående gennemgå hvert af de personlige karakteristika. De personlige karakteristika har at gøre med generelle forhold for en person, blandt andet køn og alder. Vi gennemgår hver faktor ved at komme med teoretisk funderede antagelser om sammenhænge mellem de enkelte karakteristika og organisering.

Køn

En del tidligere studier fra udlandet har fundet, at mænd er medlemmer i højere grad end kvinder,

hvilket almindeligvis er forklaret ud fra mænds stærkere tilknytning til arbejdsmarkedet i fuldtidsstillinger med længere anciennitet og i brancher, hvor organiseringen i forvejen er høj (Schnabel 2003). Køn er en meget brugt baggrundsvARIABLE i statistisk analyse også i studier af organiseringen, men ofte er effekten af køn på medlemskab indirekte, idet mænd og kvinder har forskellige socioøkonomiske og erhvervs-mæssige karakteristika.

Det er ikke det at være mand i sig selv, der giver en større tilbøjelighed for medlemskab, men det er afledt af kønnes forskellige tilknytning til arbejdsmarkedet og de deraf afledte forskellige nyttefunktioner samt normative pres. Visser (2002) har dog fundet, at denne hypotese ikke holder i lande som Danmark med store velorganiserede offentlige sektorer, hvor kvinderne i større antal arbejder. Dermed vendes kønshypotesen rent faktisk på hovedet pga. professionseffekter inklusiv normative pres samt stærk tilknytning til arbejdsmarkedet i den offentlige sektor. Ligeledes kan forskelle på køn hænge sammen med forskelligt niveau for risikoa-version, hvilket andre studier tyder på (Goerke & Pannenberg 2008). Dette hænger dog som oftest sammen med andre socioøkonomiske forhold og kan ikke direkte henfø-

res til kønsforskel som sådan (Hibbert et al. 2008).

Alder

Alderen på arbejdstager er ligeledes en meget brugt faktor i undersøgelser af organisering. Tidligere studier har vist, at ældre arbejdstagere har større tilbøjelighed til medlemskab op til et vist punkt, hvorefter stigning i tilbøjelighed stagnerer eller tilbøjeligheden begynder at falde (Due et al. 2010, Schnabel & Wagner 2005, Visser 2002). Unge er altså i ringere grad organiserede end ældre medarbejdere op til et vist punkt, hvilket underbygges af internationale komparative studier, der viser, at tilbøjeligheden til organisering er højest omkring 45-50 år (Blanchflower 2006).

Ligesom for køn kan denne sammenhæng skyldes indirekte faktorer såsom en ringere tilknytning til arbejdsmarkedet i de tidligere år. Det kan også skyldes, at unge i større grad tager beskæftigelse i dårligere organiserede brancher såsom hotel og restauration. Dette ligger i tråd med både rational choice- og social custom-teorierne. Ligeledes er det også blevet fremdraget i spørgeskemaundersøgelser, at unge i ringere grad har kendskab til fagforeninger, måske fordi de aldrig bliver informeret og spurgt om medlemskab (Waddington 2003).

Dette kunne så hænge sammen med de unges beskæftigelse i ringe organiserede brancher og evt. manglende faglig repræsentation på arbejdspladsen (Kjellberg 2009).

En anden hypotese – der er i overensstemmelse med interessegruppeteorierne og til dels rational choice – går på større grad af individualisme hos de yngre. Der er to typer af forklaringer på større grad af individualisme (Inglehart 1977). For det første kan det være udtryk for, at unge pr. definition er mere individualistiske, men at folk med alderen bliver mere solidarisk indstillede, og derfor også mere tilbøjelige til at være medlem af faglige organisationer. For det andet kan der være tale om en såkaldt generationseffekt, eksempelvis at unge med opvækst under borgerlige regeringer er mere individualistiske. Derfor skulle personer med en barndom under Schlüter-regeringerne og sidenhen Fogh/Løkke regeringerne blive mindre tilbøjelige til at være medlemmer af faglige organisationer. I den første version kan individualismen forventes at aftage, når de unge bliver ældre, hvorimod individualismen i den anden version kan antages at vedvare arbejdslivet igennem. Vi kan dog ikke umiddelbart skelne alderseffekt fra generationseffekt i nærværende analyse, men vi kan se, hvorvidt forskelle-

ne mellem unge og ældre er blevet større samt kontrollere for de branchemæssige forskelle på tværs af aldersgrupper.

Endelig må institutionelle forandringer også medtages, idet de ændrer de økonomiske incitamenter for fagligt medlemskab afhængigt af alderen. Igennem Gent-effekten – dvs. koblingen mellem fagforeninger og faglige a-kasser – kan man f.eks. forklare det store fald i organiseringen over tidsperioden med halvering af dagpengebeløbet for personer under 25 år. Ligeledes har gentagne forringelser af efterlønsordningen gjort det mindre attraktivt for de unge at være medlem af a-kassen, fordi efterlønsordningen gøres mindre relevant for de yngre årgange, og fordi der sås tvivl om dens eksistens på længere sigt (Due et al. 2010).

Uddannelse

På baggrund af de gennemgåede teorier må man forvente, at uddannelse har stor betydning for tilbøjeligheden til medlemskab, idet uddannelsen i høj grad påvirker individernes indkomst, branche, professions- og gruppetilhør samt holdninger til fagforeninger. Igen er nogle effekter direkte og nogle indirekte. Som nævnt ovenfor vil visse uddannelser give en direkte socialisering ind i en profession med dertilhørende fagforening –

Dansk Sygeplejeråd er et godt eksempel. Interessegruppen konstitueres delvist igennem fælles uddannelse. Omvendt forholder det sig for de ufaglærte, der er en heterogen gruppe uden fælles socialisering i et uddannelsesforløb. Samtidig er de ufaglærte den indkomstgruppe, der måske har mest at vinde ved organisering ifølge simpel rational choice-teori, og mobiliseringen af „arbejderklassen“ kan således tage udgangspunkt i en kollektiv utilfredshed, jf. frustration-aggressionsteorien (Klandermans 1986). Ikke desto mindre tyder nyere studier på, at det rent faktisk er de ufaglærte og lavindkomstgrupper samt dem med højeste indkomster, der falder udenfor organisering (Ibsen et al. 2011b). Mht. individer med kortest uddannelse forklarer Checchi et al. (2009) den lave organisering med den skuffelse, gruppen føler, når fagforeninger ikke formår at løfte lavindkomstgrupperne nævneværdigt i indkomststrukturen. Forsøg på at imødekomme denne skuffelse kan f.eks. ses, når FOA slår til lyd for ekstra lønkroner til SOSU'ere, selvom dette ville bryde procenttillægsprincippet i de offentlige forhandlinger. Omvendt har de højtuddannede en lavere tilskyndelse til kollektive løsninger, idet deres markedskraft er så stærk, at de kan klare sig på egen hånd (Streeck 2005).

Endelig bør man her skelne mellem a-kasse og fagforeningsmedlemskab, idet uddannelse kan ses som et indirekte mål for den enkeltes ledighedsrisiko, hvormed uddannelse indirekte påvirker incitamentet til a-kassemedlemskab. Sundhedsfaglige akademikere skiller sig bl.a. ud ved at have den højeste medlemsandel af fagforeninger men den laveste for a-kasser. Dette kan f.eks. forklares med, at læger typisk har en relativ lav ledighedsrisiko samtidig med en høj faglig tilknytning qua deres professionstilhør. Med andre ord kan de pragmatiske valg for medlemskab indenfor de to systemer være præget af uddannelse (Ibsen et al. 2011a).

Herkomst

Etniske danskere er oftere medlem af både a-kasser og fagforeninger (Due et al. 2010). Tidligere forskning har vist, at *herkomstgrupper* har væsentligt forskellige organiseringsgrader, og at det særligt er indvandrer- og efterkommergrupper, der har lavere sandsynlighed for at organisere sig end etnisk danske. Der er her flere teoretiske bud på denne sammenhæng.

For det første kan der være en manglende socialisering til normen om organisering blandt immigranter, hvorfor normen „her er man medlem af fagforening“ ikke ind-

lejres. Dette kan ydermere hænge sammen med manglende kendskab til de faglige organisationer (Arnholz & Wesley Hansen 2009). Forholdet kan også hænge sammen med de brancher, som indvandrere og efterkommere er beskæftigede i. Det er typisk lavt organiserede brancher – f.eks. handel og service – hvorfor social custom-teorien kommer i spil, som vist nedenfor om „brancher“. Samspillet mellem disse forhold kan netop analyseres med den brugte statistiske metode.

For det andet kan det forklares med fagforeningens svage evner eller mulighed for at favne multikulturel diversitet. Fagforeningers *raison d'être* har historisk været udjævning af forskelle, hvorimod etnisk diversitet går på tværs af de økonomiske klasser og i værste fald kan bringe splid internt mellem „gamle“ danske lønmodtagere og „nye“ immigranter indenfor arbejderklassen. Denne interne splid kan både være kulturelt betinget eller endog præget af fordomme, men den kan også være præget af økonomiske konflikter.

Det er således en udfordring for fagforeningen at spænde repræsentationen af lønmodtagere over kul-

turelt forskellige grupper med både etnisk danske og indvandrere og efterkommere (Mulinary & Neergaard 2005), særligt hvis sidstnævnte grupper arbejder til lønninger, der ligger under de overenskomstfastsatte. Fagforeninger har i det tilfælde en opgave, der består i at inkludere disse grupper frem for at bruge dem til at skabe et fjendebillede med.

Familietype

Vi har en antagelse om, at der er stor forskel på organiseringen alt efter de beskæftigedes familietype⁴. Færre enlige er medlem af en a-kasse, mens par med hjemmeboende børn og ægtepar i højest grad er medlemmer.

Baggrunden for, at gifte og samlevende samt personer med hjemmeboende børn har bedre tilknytning til a-kasser og fagforeninger, kan hænge sammen med alder. Tidligere er det vist, at lønmodtagere over 30 år ofte har højere medlemssandsynlighed end yngre, men effekten kan måske også forklares gennem det faktum, at de forskellige familieforhold afspejler forskellige grader af risikoaversion, når det gælder a-kasser. Forældre har måske et andet behov for at sikre familiens økonomi gennem a-kassemed-

4 Opdelingen tager både højde for ægteskabelig status og om der er hjemmeboende børn. Det er Danmarks Statistiks D-familiebegreb, der anvendes, hvor der ikke er aldersgrænse på de hjemmeboende børn. Samlevende og samboende er lagt i samme kategori.

lemskab, og forældrene ønsker måske på samme måde at sikre faglig støtte gennem et fagforeningsmedlemskab.

Afhængighed mellem medlemsstatus i husstanden

Tidligere forskning (Visser 2002) har vist, at det normative pres for organisering i fagforening ikke kun virker på arbejdspladsen, men også kan hænge sammen med ægtefællers eller samlevers medlemskab. Altså vil man blive påvirket af sin partner til at tage en bestemt beslutning. Dog kan man også antage, at der kan være en branche-effekt, uddannelse og socioøkonomisk effekt, idet ægtefæller eller samlevere antageligvis ofte tilhører samme segment på arbejdsmarkedet, hvorfor de vil have samme kulturelle baggrund og incitamenter til at tilhøre en organisation. Disse forhold vil ofte variere sammen.

3.2 Arbejdsmarkeds-karakteristika

Vi vil i det nedenstående gennemgå arbejdsmarkeds-karakteristika en for en. Disse faktorer har at gøre med individernes arbejde og omfatter branche, arbejdstid og arbejdspladsens størrelse. Vi forsøger at komme med teoretisk funderede

forklaringer på sammenhængene mellem karakteristika og organisering i fagforening og a-kasse.

Branche

En af de faktorer, der antageligvis har størst betydning for organisering er branchetilhøret, idet det er her den faglige identitet skabes og reproduceres gennem faglige fællesskaber. Dette hævder særligt social custom-teorien og interesse-gruppeteorierne.

Flere faktorer kan være med til at forklare sammenhængen mellem høj medlems-sandsynlighed og branchetilhørsforhold. Den positive eller negative effekt på medlems-sandsynligheden ved at arbejde i særlige brancher kan som nævnt ovenfor hænge sammen med de beskæftigedes faglige tilknytning til forskellige a-kasser og fagforeninger både via uddannelse og arbejdsplads. Dette kan f.eks. være med til at forklare de høje medlemsandele inden for industrien og bygge- og anlægssektoren, hvor der er tradition for stærke forbund og en højere grad af homogene interesser. De lave organisationsgrader inden for landbruget og hotel- og restaurationsområdet skal måske omvendt tolkes i relation til arbejdspladser, hvor der typisk er lavere organisering. Samtidig er disse brancher – særligt hotel- og restaurationsom-

rådet – også præget af høj udskiftning, dvs. svag tilknytning til den enkelte arbejdsplads, hvorfor det kan give mindre mening for den enkelte – både økonomisk og normativt – at organisere sig.

Nogle branchers organisering vil af de ovenstående grunde også være mere robuste for forandringer i økonomien, idet de stærke normer og den store faglige tilstedeværelse på jobbet vil bidrage til en vis kontinuitet i organiseringen af nye lønmodtagere indenfor branchen.

Arbejdstid

Arbejdstiden er her beregnet på baggrund af ATP-indbetalinger, og personer med ukendt arbejdstid er dermed lønmodtagere, der ikke er omfattet af ATP-ordningen.

Som det gælder for branche, siger arbejdstiden også noget om tilknytningen til en arbejdsplads og derfor også om de økonomisk-rationelle overvejelser samt normative pres, som medarbejderen udsættes for. Er man fuldtidsansat, vil man typisk have større tilknytning til arbejdspladsen. I forhold til free-rider problematikken er det alt andet lige sværere at opdage ikke-medlemmer, der arbejder på deltid, end fuldtidsmedarbejdere. Derfor vil det alt andet lige være sværere at håndhæve en norm om organisering.

Denne logik kan i endnu højere grad anvendes på individer, hvis arbejdstid er ukendt. Denne gruppe består i højere grad af atypisk ansættelser, hvilket bidrager til afvigelsen fra normal organisering i fagforening og a-kasse – igen ud fra en betragtning om betydningen af tilknytning til en bestemt arbejdsplads og/eller faglig identitet.

Arbejdsstedets størrelse

Privatansatte kan opføres i forhold til arbejdsstedets størrelse, dvs. efter hvor mange ansatte der er. Denne variabel vedrører således ikke de offentligt ansatte.

Størrelse på arbejdspladser indgår hyppigt i organiseringsstudierne (Kersley et al. 2006) og hænger i stor udstrækning sammen med branchevariablen, men også med fagforeningers organiseringspotentiale. Det er alt andet lige lettere at organisere indenfor større sammenhængende virksomheder, der har en mere stabil eksistens både geografisk og over tid. Det bliver således lettere for fagforeningen at få fat i medarbejderne, og da mange potentielle medlemmer befinder sig på samme arbejdsplads, kan omkostningerne ved at organisere mindskes – såkaldte stordriftsfordele (Schnabel & Wagner 2005).

I modsat retning trækker dog free-

rider-problematikken og problemet med at overvåge ikke-medlemskab. Man kan have en hypotese om, at der på større virksomheder udvikler sig en større tolerance overfor ikke-organiserede, og disse derfor lettere kan gemme sig, hvorfor det normative pres bliver mindre. Størrelse på arbejdsstedet er altså ikke entydigt medvirkende til højere organisering, om end international forskning har vist en positiv sammenhæng (Kersley et al. 2006).

3.3 Indkomst, bolig og formue

Indkomstforhold vil typisk hænge sammen med en række af de ovennævnte forhold, særligt uddannelse. Overvejelserne nedenfor går derfor hovedsagligt på de økonomisk-rationelle incitamenter til fagforenings- og a-kassemedlemskab. Til sidstnævnte vil overvejelser om risikoaversion i forbindelse med ledighed indgå i større grad.

Disponibel indkomst

Disponibel indkomst er en meget brugt indikator dels for det personlige økonomiske råderum og dermed de økonomiske muligheder et individ har, og afgør den placering individet har i et givent samfunds indkomstfordeling. Disponibel indkomst siger derfor også noget om

det socioøkonomiske segment – eller den klasse – individet tilhører. Da der indgår mange andre forhold, der kan placere individet i socioøkonomiske segmenter, jf. ovenfor, kan vi stille skarpt på den økonomiske situation, som individet befinder sig i, og derfor også, hvordan disse økonomiske muligheder indvirker på organisering i fagforening og a-kasse.

Ud fra en risikoaversion-betragtning kan man antage, at des højere indkomst, des større tilbøjelighed har de beskæftigede til at være medlem af en a-kasse og en fagforening. Lad os starte med a-kasserne. I det danske regelsæt vil lønmodtagere, der har en relativt høj indkomst, ikke kunne modtage kontanthjælp, med mindre de har brugt deres formue og ikke har en partner med indkomst eller formue. Derved afhænger deres økonomiske sikkerhedsnet af et a-kassemedlemskab. Dog kan man antage, at denne effekt vil aftage, når man kommer op i de allerhøjeste indtægter, hvor forsikring mod ledighed måske er irrelevant. Et andet forhold, der kan virke i modsat retning, er den relative indkomstdækningsgrad ved a-kassemedlemskab. Således kan der for nogle individer være tale om så lav en dækningsgrad ved arbejdsløshed, at a-kassemedlemskab bliver dømt som ligegyldigt. Denne logik

vil omvendt tilsi, at lavindkomstgrupper i større grad har incitament til at melde sig ind i a-kasserne, fordi deres indkomstdækningsgrad er højere. For lavindkomstgrupperne kan det individuelle valg om medlemskab være betinget af hensynet til at spare a-kassekontingentet og falde tilbage på kontanthjælp i tilfælde af arbejdsløshed. Dog har en undersøgelse fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd dokumenteret, at en meget stor andel af de ledige lønmodtagere hverken er medlem af a-kasser eller har ret til kontanthjælp, typisk qua deres personlige formue eller ægtefællens indkomst. Således var der i 2008 ca. 370.000 uden ret til kontanthjælp ud af de 500.000 personer uden a-kassemedlemskab (Dalskov & Mølgaard 2010: 2).

Hensynet til at spare er endnu mere væsentligt i beslutningen om fagforeningsmedlemskab, hvor muligheden for at free-ride er til stede modsat a-kassemedlemskab, som er en individuel ordning. Derfor skulle indkomsteffekten i princippet også slå stærkere igennem for fagforeningsmedlemskab. Som Stre-

eck (2005) har anført, bliver den paradoksale udvikling således, at de grupper, der får mest ud af en fagforening, i mindre grad vil være medlem. Kontingentstørrelsen er derfor afgørende for lavindkomstgruppen men mindre relevant for individer med højere disponible indkomster, hvorfor man kan antage en mindre free-rider-tendens for gruppen med højere indkomster.

Bopæl i udkantskommune

Der er stor forskel på befolknings-sammensætningen i de danske kommuner. Flere AE-analyser har vist, at det typisk er de samme kommuner, der klarer sig dårligt, når man måler borgernes indkomstforhold, arbejdsmarkedsstatus, sundhedstilstand osv. Derfor har AE lavet et kommunalt velfærdsindeks, der sammenlægger og vægter en række forskellige socioøkonomiske parametre⁵. På baggrund af det kommunale velfærdsindeks er 15 kommuner defineret til at være „udkantskommuner“ i analysen.

Lønmodtagere, der bor i en udkantskommune, kan tænkes oftere at være medlem af en a-kasse, idet

5 Velfærdsindekset er en sammenvæjning af fem forskellige parametre inden for indkomst, arbejdsmarked, uddannelse, sundhed og demografi i hver kommune. Samlet angiver velfærdsindekset, hvilke kommuner i Danmark der er godt stillet, og hvilke kommuner der er dårligt stillet. Læs mere om indekset i analysen „Nyt kommunalt velfærdsindeks viser billedet af et opdelt Danmark“ fra 3. maj 2010, se www.ae.dk. De 15 kommuner er: Odsherred, Kalundborg, Lolland, Guldborgsund, Vordingborg, Bornholm, Langeland, Ærø, Tønder, Norddjurs, Samsø, Morsø, Thisted, Frederikshavn, Læsø.

ledighedsrisikoen er større, hvorfor incitamentet til medlemskab af a-kasse også burde være det. Givet Gent-effekten burde samme tendens gøre sig gældende for fagforeningsmedlemskab. Det er dog vigtigt at huske på, at tallene ikke nødvendigvis siger noget om en kausal sammenhæng mellem det at bo i en udkantskommune og være medlem af en a-kasse eller fagforening. Det kan meget vel være tilfældet, at effekten er betinget af andre variable som f.eks. uddannelse, alder eller branche.

Bolig i ghettoområde

Socialministeriet offentliggør hvert år en liste over, hvilke boligområder der kan betegnes som et ghettoområde. Ud fra registeroplysninger om personernes bopælssogne har det været muligt at identificere de lønmodtagere, der bor i et sogn med et ghettoområde og samtidig bor i en almennyttig bolig. Desværre findes sogneoplysningerne ikke i registeret for 1996⁶.

En bolig i ghettoområde kan have sammenfald med flere forhold så som indkomst, uddannelse og herkomst, der påvirker sandsynligheden for medlemskab negativt, men disse kontrollerer vi for. Man kan

antage, at det er den sociale marginalisering ved at bo i ghettoområdet i forhold til resten af samfundet, som kan slå igennem på organisationstilbøjeligheden. Dog må man antage, at denne effekt er beskeden, og at det måske endda forholder sig omvendt for a-kassemedlemskab, idet ledighedsrisikoen er højere i ghettoområder.

Boligforhold

Vi har medtaget boligforhold for at vurdere, om ejerskab af egen bolig skulle gøre individer mere risikoaverse og at de derfor i større grad melder sig ind i a-kasser. Det er ikke nødvendigvis det faktum, at de beskæftigede ejer deres bolig, der gør, at de er medlemmer. Det kan skyldes andre effekter, eksempelvis alder, branche og arbejdstid, hvis der er tale om, at boligejere typisk er ældre end andre, ansat på arbejdspladser med høj organisering og fuldtidsbeskæftigede.

I forhold til fagforeningsmedlemskab kan det tænkes, at boligforholdet virker igennem Gent-effekten – altså hvis du er boligejer og derfor mere tilbøjelig til a-kassemedlemskab, vil du også være mere tilbøjelig til at være fagforeningsmedlem.

6 I modellen for 1996 indsættes i stedet en indikator for om lønmodtageren bor i almen bolig.

Formue

Formue/gæld for individer er medtaget for at vurdere, hvorvidt formue fører til mindre risikoaversion og derfor lavere medlemstilslutning af a-kasser. Fagforeningsmedlemskabet er mindre relevant i denne sammenhæng. Der skelnes mellem personer, der har gæld, formue under 50.000 kr., mellem 50.000 kr. og 99.000 kr. og personer med mindst 100.000 kr. i formue.

For fagforeningsmedlemskab kan det ligesom med boligforhold tænkes, at formue virker igennem Gent-effekten – altså hvis du har mindre formue eller gæld og derfor er mindre tilbøjelig til a-kassemedlemskab, vil du også være mindre tilbøjelig til at være fagforeningsmedlem.

3.4 Opsummering for udvælgelse af faktorer

Udvælgelsen af faktorer er aldrig optimal. Det vil således næsten altid være umuligt at finde variable, som direkte måler, hvad teorien forudsiger. Man bliver nødt til at være pragmatisk. Omvendt giver de danske registre mange muligheder for at få data på de danske lønmodtagere, og vi har kunnet udvælge tre grupper af særdeles relevante variable til forklaringen af medlem-

skab. Det drejer sig om personlige karakteristika såsom køn, alder og uddannelse. Derudover har vi valgt arbejdsmarkedskarakteristika, hvilket omfatter branchetilhør, arbejdstid og arbejdspladsens størrelse. Endelig har vi medtaget en gruppe af variable, der har med lønmodtagernes indkomst, bolig og formue at gøre.

4. Datagrundlag og metode

Som nævnt består denne LO-dokumentation af fire analyser, hvoraf Analyse I, II og III udelukkende omhandler danske lønmodtageres medlemskab af fagforeninger og a-kasser. Datagrundlaget for disse analyser er beskrevet nærmere i boks 4.1. Den sidste Analyse IV inddrager sekundære data fra studier af organisering i de andre nordiske lande, Sverige, Norge og Finland. Præsentationen af vores analysemetode vedrører primært vores fremgangsmåde til de to første analyser, fordi de bygger på mere avancerede statistiske metoder, som bør forklares. En mere udførlig forklaring findes i bilag 1.

4.1 Afgrænsning

Da det er undersøgelsens formål at analysere medlemskab blandt almindelige lønmodtagere, inddrager vi kun data for beskæftigede lønmodtagere på det danske arbejdsmarked i alderen 18-66 år. Selvstændige, studerende (personer, der er i gang med en ordinær uddannelse) og ledige medtages ikke. Til forskel fra den tidligere LO-dokumentation (Due et al. 2010) har

vi altså nu udeladt de studerende og de ledige, hvilket alt andet lige giver en anelse højere organisationsgrad, som kan ses i Analyse IV og i bilag 6. Studerende er udeladt, fordi gruppen ganske givet har en mindre tilskyndelse til at melde sig ind i en fagforening end almindelige lønmodtagere under studietiden. Studerende vil typisk ikke arbejde mere end deltid og typisk ikke inden for det fag, som de ender med at gøre karriere i. Ligeledes vil studerende typisk vente med a-kassemedlemskab til allersidst i deres studieforløb, når de skal indtræde på arbejdsmarkedet uden SU.

Ledige og selvstændige er udeladt, fordi der for disse grupper mangler data for mange af de vigtige variable i vores statistiske model, der har med arbejdsmarkedskarakteristika at gøre som f.eks. branche, arbejdstid og antal ansatte på arbejdsstedet. De manglende data for ledige og selvstændige på disse variable gør, at den valgte statistiske metode ikke virker. Selve dataindsamlingen er foretaget af Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE), hvilket er nærmere beskrevet i boks 4.1. En positiv sidegevinst ved

Boks 4.1: Datagrundlag

Analysen laves på baggrund af Finansministeriets Lovmodelregister, som AE har adgang til via en forskeraftale hos Danmarks Statistik.

Lovmodellens register er en samling af en lang række enkeltregistre, således at det er muligt at se en mængde personspecifikke oplysninger om danskerne. F.eks. er det muligt at se indkomstforhold, formueforhold, arbejdspladsoplysninger samt familieforhold for den enkelte. Lovmodellens registre omfatter en tredjedel af befolkningen og bygger på en samkøring af forskellige offentlige registre.

Analysen vedrører befolkningen pr. 1. januar 1996 og 2008. Datamaterialet omfatter 755.000 personer i 2008 og 684.000 personer i 1996. Personerne i datamaterialet er beskæftigede (ekskl. studerende, ledige og selvstændige) i alderen 18-66 år⁷.

Hovedparten af de variable, der indgår i analysen, er direkte tilgængelige i Lovmodellens datagrundlag, og for de flestes vedkommende er der en fuld dækning. Der er dog en række undtagelser:

For ghettovariablen gælder det, at den kun findes i 2008, da oplysninger om bopælsogn, som variablen bygger på, kun er tilgængelige fra og med 2003.

For heltids-/deltidsvariablen gælder det, at den er dannet af AE på baggrund af oplysninger om ATP-indbetalingen i året. Personer, der ligger over niveauet for et helårs indbetaling på deltid, vil være kategoriseret som fuldtidsansatte.

Da ATP er opdelt i timeintervaller, betyder dette dog, at personer, der f.eks. har 2 sideløbende ansættelser af 10 timer hver, vil blive opfattet som fuldtidsansatte. Dette fænomen opstår, da det kun er muligt at se den samlede indbetaling og ikke indbetalingen for de enkelte ansættelser.

For variablen for virksomhedsstørrelse gælder det, at den bygger på oplysninger fra lønregistret for privatansatte, hvor den primære kilde er DA's strukturstatistik. Der er således i sagens natur ingen størrelsesoplysning for offentligt ansatte, ligesom registret ikke har fuld dækningsgrad for privatansatte. AE's undersøgelser viser, at problemet med manglende dækning er jævnt fordelt over populationen af privatansatte.

7 I perioden frem til 1999 mangler medlemmer af Ledernes Hovedorganisation oplysninger om fagforeningsmedlemskab. Derfor er det antaget, at alle medlemmer af a-kassen for Ledernes Hovedorganisation samtidig er medlem af en fagforening. I årene efter 1999 er der tale om et sammenfald af dobbeltmedlemmer på 98 procent.

afgrænsningen er, at den også bruges i studier af organisering i de andre nordiske lande, hvorfor den gør Analyse IV mulig.

4.2 Analysemetode: Fra deskriptiv statistisk til modelanalyse

I den tidligere LO-dokumentation (Due et al. 2010) blev udviklingen i den faglige organisering belyst ved det, vi her kalder deskriptiv statistisk analyse. Denne metode består af at tælle medlemmer i faglige organisationer indenfor nogle bestemte grupper, f.eks. fordelt på brancher. Andelen var angivet i procent for hvert år. Således var der 83,7 procent a-kassemedlemmer i 1994 ud af samtlige personer med arbejde indenfor bygge- og anlægsbranchen (Due et al. 2010: 139). I 2008 var denne andel på 77,0 procent, og vi sagde derfor, at der var sket et fald på 6,7 procentpoint i den belyste periode. Med andre ord beskrev vi udviklingen ved hjælp af at tælle og finde andele.

Manglen ved den deskriptive statistik er, at det ikke er muligt at holde branchetilhøret op mod f.eks. uddannelse i forhold til sandsynligheden for at være medlem af en a-kasse. Det var med andre ord to selvstændige optællinger, og vi

kunne ikke se, om det specielt var folk i bygge og anlæg, der var medlemmer, eller om det var personer med erhvervsfaglig uddannelse. Og det gjorde tingene endnu mere komplicerede, når man kiggede på alle de forskellige faktorer, som var med i den tidligere undersøgelse, f.eks. alder, køn og indkomst. På den baggrund havde vi behov for at kunne se på faktorerne i samme omgang i en analyse, der så at sige kunne tage alle faktorer i betragtning og belyse, hvad der har en signifikant betydning for, om en person melder sig ind eller ej. Med udgangspunkt i eksemplet ville vi se, om det har nogen betydning, at man arbejder i bygge- og anlægsbranchen, når personens uddannelse er taget i betragtning.

For at gøre dette må vi bruge en mere sofistikeret statistisk metode, som vi her kalder modelanalyse. I den statistiske faglitteratur kaldes metoden „multivariat logistisk regression“, og vi har i boks 4.2 og bilag 1 forklaret denne metode nærmere.

Et eksempel til at illustrere fordelten ved at tage andre faktorer i betragtning: I den tidligere undersøgelse kunne vi se, at den offentlige sektor havde den største andel af fagforeningsmedlemmer i 2008 på 81,3 procent, hvorimod industrien i

samme år lå på 78,4 procent (Due et al. 2010: 100). I den deskriptive analyse kunne man altså forledes til at tro, at den offentlige sektor i sig selv gav større sandsynlighed for organiserede lønmodtagere end industrien. Men hvad nu hvis industrien havde flere ufaglærte indenfor branchen end den offentlige sektor? De ufaglærte var jo dem med lav organisering i forhold til perso-

ner med uddannelser, og indenfor det offentlige var der færre ufaglærte. Kunne det være, at forskellen kunne forklares med, at der var flere ufaglærte i industrien? Fordi modelanalysen netop kan tage andre faktorer i betragtning, kommer vi nærmere faktorernes „rene“ bidrag til sandsynligheden for at være medlem af enten fagforening eller a-kasse. De faktorer, der ikke

Boks 4.2: Multivariat logistisk regression

Vores undersøgelse ser på en række faktoreres bidrag til sandsynligheden for to udfald: 1) Enten er man medlem af en organisation eller 2) man er ikke medlem af en organisation. Vi undersøger altså ikke andele, men hvorvidt en faktor giver et positivt eller negativt bidrag til sandsynligheden for, at en person er medlem af enten en fagforening eller a-kasse.

Sandsynligheden for medlemskab kan grundlæggende ligge mellem 0 og 1, hvor 1 er 100 procent sandsynlighed for medlemskab – det absolutte toppunkt. Man kan med andre ord ikke komme længere. Det vil også sige, at modellen arbejder med sandsynligheder for, at medlemskab forekommer og ikke almindelige procenter for andelen af medlemmer.

Multivariat logistisk regression kan måle sandsynligheden for medlemskab ved en række faktorer og se dem over for hinanden ved såkaldte odds ratio. Odds i denne sammenhæng er chancen for at være medlem overfor chancen for ikke at være medlem ved et bestemt karakteristikon, f.eks. det at arbejde i industrien. Odds ratio er sammenligningen af disse chancer ved et bestemt karakteristikon med chancerne ved et andet karakteristikon, f.eks. det at arbejde i industrien i forhold til at arbejde i det offentlige.

Metoden beregner disse odds ratios og tester dem derefter for deres „rene“ bidrag – altså om der er signifikante forskelle, når der kontrolleres for andre faktoreres bidrag. For at foretage disse beregninger skal modellen have at vide, hvilke karakteristika, der skal måles op imod. Dette gøres ved en såkaldt referenceperson.

I modellerne for denne analyse er referencepersonen udvalgt som: en ufaglært etnisk, dansk mand, som er gift, har børn og har fuldtidsarbejde i en industrivirksomhed med under 10 ansatte. Personen bor desuden hverken i ghettoområde eller i udkantkommune, har en mellemindkomst, bor til leje og har en likvid nettoformue under 50.000 kr.

Hvis en faktor giver et signifikant bidrag til medlemssandsynligheden, betyder det, at forskellen mellem det bestemte karakteristikon set i forhold til referencepersonens karakteristikon også holder, når de andre faktorer er taget i betragtning.

En såkaldt signifikanstest bruges til at påvise, om forskellen til referencepersonen holder, når andre faktorer tages i betragtning. For at lave testen skal man sætte sig nogle kriterier for, hvor sikker man gerne vil være – altså hvor skrap man vil være med at godtage resultaterne. Dette kaldes også signifikansniveauet. Signifikansniveauet er altså et udtryk for, med hvilken sikkerhed man kan udtale sig om resultaterne. Ved et lavere signifikansniveau skal der mindre usikkerhed til, før en given afhængig variabel vil blive insignifikant.

Da datagrundlaget for modellerne i denne analyse indeholder langt over en halv million observationer, er der valgt et lavt signifikansniveau på 0,01 procent. Dette skal forstås sådan, at hvis der – på trods af det meget store datagrundlag – ikke med 99,99 procent sikkerhed kan siges, at påvirkningen fra en given variabel er forskellig fra nul, så kaldes den insignifikant. Hvis en forskel er insignifikant, bliver faktoren udeladt af modellen, hvilket kan ses i bilagstabellerne 2 og 3 ved at cellen ud for faktorens navn er tom.

Under testen af forskellene mellem faktorer reduceres faktorer efter en såkaldt „trinvis generel til specifik“-fremgangsmåde. Dette foregår ved, at der først foretages et skøn (estimation), hvor alle forklarende variable er medtaget. Derefter fjernes den mest insignifikante variable fra modellen, og modellen estimeres igen. Efter den nye estimation foretages en såkaldt likelihood-ratio test, hvor det undersøges, om den reducerede model er mindst lige så god som den fulde model (se bilag for en uddybet gennemgang af metoder).

har „rene“ – eller såkaldte signifikante – bidrag udelades af modellen (se boks 4.2).

Udover at finde „rene“ bidrag til

medlemssandsynligheden, kan vi også måle, hvor stort bidraget er. Dette gøres ved de såkaldte „afledte effekter“. De afledte effekter kan således bruges til at udregne den

konkrete sandsynlighed for, at en bestemt person er medlem af enten en fagforening eller en a-kasse. Effekterne udregnes på baggrund af vores skøn i modellerne. Matematikken bag de afledte effekter kræver, at der opereres med standardpersoner.

Hver standardperson har nogle udvalgte karakteristika, som vi har udvalgt på hver af de faktorer, som indgår i modellen. Dermed kan vi udregne en sandsynlighed for, at en person med lige præcis disse karakteristika er medlem af en organisation. Eksempelvis vil Person A – en ufaglært, enlig kvinde uden børn på 27 år fra Østeuropa, der arbejder i en lille virksomhed i handelsbranchen – have en sandsynlighed for fagforeningsmedlemskab på 31 procent i 2008.

Men hvad sker der med sandsynligheden, hvis vi ændrer nogle af disse karakteristika, så der bliver tale om en anden persontype? Dette giver de afledte effekter et svar på. De er nemlig den ændring i sandsynligheden (målt i procentpoint) for medlemskab, som ville gælde, hvis Person A ændrede sig på en faktor. Eksempelvis ville man kunne øge Person A's sandsynlighed for medlemskab med 4,2 procentpoint, hvis vedkommende boede i et udkantsområde. Den samlede sandsynlighed for medlemskab for person A ville i så fald være ca. 35 procent i stedet for 31 procent.

På denne måde kan de afledte effekter bruges til at fortolke hver enkelt faktors betydning for sandsynlighed for medlemskab af en fagforening eller a-kasse.

Anden del: Analyserne

Kernetroppen i den danske model har som nævnt i de tidligere analyser været gruppen af dobbeltmedlemmer, der både er medlem af et fagforbund og den dertil knyttede a-kasse. Det er den tætte sammen-

knytning mellem fagforening og a-kasse, der har givet de meget høje organisationsprocenter og dermed styrken til at opretholde et fortrinsvis aftalereguleret system i Danmark (Due et al. 2010). Derfor er det

Tabel I: Oversigt over antallet af medlemmer i fagforening og a-kasser 1994-2008

– antal i tusinder og (procent)						
	1994	1997	2000	2004	2008	Ændring 1994-2008
1. Arbejdsstyrken	2.515	2.492	2.524	2.531	2.587	+72 (+2,9%)
2. A-kasseforsikrede	1.992 79,2%	1.992 79,9%	1.984 78,6%	1.969 77,8%	1.921 74,3%	-71 (-3,6%)
3. Ikke-a-kassemedlemmer	523 20,8%	500 20,1%	540 21,4%	562 22,2%	666 25,7%	+143 (+27,3%)
4. Dobbeltmedlemmer	1.750 69,6%	1.739 69,8%	1.722 64,7%	1.662 65,7%	1.602 61,9%	-148 (-8,5%)
5. Enkeltmedlemmer (a-kasse)	242 9,6%	253 10,2%	262 10,4%	307 12,1%	319 12,3%	+77 (+31,8%)
6. Enkeltmedlemmer (fagforening)	187 7,4%	182 7,3%	200 7,9%	205 8,1%	233 9,0%	+46 (-24,6%)
7. Fagforeningsmedlemmer (4+6)	1.937 77,0%	1.921 77,1%	1.922 76,1%	1.867 73,8%	1.835 70,9%	-102 (-5,3%)
8. Ikke-fagforeningsmedlemmer	578 23,0%	571 22,9%	602 23,9%	664 26,2%	752 29,1%	+174 (+30,1%)
9. Dobbelt fravalg (3÷6)	336 13,4%	318 12,8%	340 13,5%	357 14,1%	433 16,7%	+97 (+28,9%)

Kilde: Due et al. 2010: 17

et udtryk for en alvorlig svækkelse, at netop antallet af dobbeltmedlemmer har været faldende siden midten af 1990'erne. En stigende gruppe har det seneste årti valgt alene at forsikre sig mod arbejdsløshed og har valgt fagforeningen fra – eller omvendt. I stedet for dobbeltmedlemskab eller dobbelt tilvalg er der for flere og flere individer blevet tale om pragmatiske tilvalg af enten fagforening eller a-kasse eller et dobbelt fravalg.

Som det fremgår i tabel I, der giver en oversigt over det samlede antal medlemmer i fagforeninger og a-kasser, udgør personer, der kun er medlem af enten a-kasse eller fagforening i 2008 henholdsvis 12,3 procent og 9,0 procent. Derudover er der 16,7 procent dobbelt fravalg – dvs. udenfor både a-kasse og fagforening.

Arbejdsløshedskassernes organisationsgrad er fra 1994 til 2008 faldet fra 79 til 74 procent. I samme periode er den samlede organisationsgrad for de faglige organisationer faldet fra 77 til 71 procent, mens dobbeltmedlemmernes andel af arbejdsstyrken er faldet fra 70 til 62 procent – jf. tabel I. Som vi ved fra de seneste tal fra Danmarks Statistik er udviklingen fortsat, hvorfor a-kasseorganisationsgraden i 2011 er på 71,1 procent (Due et al. 2011:

3) og fagforeningernes organisationsgrad er på 67,0 procent (Ibsen et al. 2011b: 2).

Udviklingen, der især har taget fart de seneste år, dokumenteres i den nedenstående statistiske analyse. Perspektiverne for udviklingen er som påpeget i den tidligere LO-dokumentation, at en fortsættelse af tendensen til faldende medlemstal – og især et faldende antal dobbeltmedlemmer – vil sætte den danske model under pres, fordi faldende organisationsgrader og dermed en stigende andel, der står uden for den kollektive regulering, svækker organisationernes repræsentativitet og dermed legitimitet. Dermed kan udviklingen i retning af en mere politisk styret reguleringsform på bekostning af parternes selvregulering, dvs. hovedprincippet i den danske model, blive forstærket.

Denne konklusion styrkes af, at situationen for de traditionelle faglige organisationer og a-kasser er mere alvorlig, end de generelle tal viser. I samme periode er der nemlig – som nævnt – sket en væsentlig styrkelse af de såkaldte gule faglige organisationer og a-kasser. Der har altså udviklet sig et direkte konkurrenceforhold mellem de gule og de etablerede sammenslutninger, og de gule fremstår nu som alter-

native organisationer – i de fleste tilfælde også ideologisk alternative som f.eks. Kristelig Fagforening og a-kasse og Det Faglige Hus i Esbjerg. Denne problemstilling belyser vi i Analyse III.

I de to første analyser (Analyse I og II) vil vi ikke skelne mellem, hvilke fagforeninger eller a-kasser, lønmodtagerne er medlem af, men på et mere generelt niveau finde ud af,

hvilke faktorer, der har betydning for medlemskab af en organisation.

Oversigt over deskriptive sammenhænge

I bilag 6 findes tabeller med procentandele for medlemskab af a-kasse og fagforening på vores udvalgte variable. Tabel II viser en oversigt over disse deskriptive sammenhænge. I tabellen ses, hvorvidt der er tale om en højere eller lave-

Table II: Oversigt over deskriptive sammenhænge mellem medlemsandele og baggrundsfaktorer

	Fagforening			A-kasse		
	1996		2008	1996		2008
Kvinde (set ift. mand)	+	<	+	+	<	+
Udkantskommune (set ift. til andre kommuner)	+	<	+	+	<	+
Ghettoområde (set ift. andre områder)			-			-
30-49 år (set ift. 18-29 år)	+	<	+	+	<	+
50 år og ældre (set ift. 18-29 år)	+	<	+	+	<	+
Indvandrer fra Norden (set ift. etniske danskere)	-	<	-	-	<	-
Indvandrer fra Østeuropa (set ift. etniske danskere)	-	<	-	-	<	-
Indvandrer fra vestlige lande (set ift. etniske danskere)	-	<	-	-	<	-
Indvandrer fra ikke-vestlige lande (set ift. etniske danskere)	-	<	-	-	<	-
Efterkommer fra Norden (set ift. etniske danskere)	-	<	-	-	<	-
Efterkommer fra Østeuropa (set ift. etniske danskere)	-	<	-	-	<	-
Efterkommer fra vestlige lande (set ift. etniske danskere)	-	<	-	-	<	-
Efterkommer fra ikke-vestlige lande (set ift. etniske danskere)	-	<	-	-	<	-
EUD (set ift. ufaglærte)	+	<	+	+	<	+
KVU (set ift. ufaglærte)	+	<	+	+	<	+
MVU (set ift. ufaglærte)	+	<	+	+	<	+
LVU (set ift. ufaglærte)	+	<	+	+	<	+
Enlig med børn (set ift. enlige uden børn)	+	<	+	+	<	+
Gift uden børn (set ift. enlige uden børn)	+	<	+	+	<	+
Gift med børn (set ift. enlige uden børn)	+	<	+	+	<	+
Samlevende uden børn (set ift. enlige uden børn)	+	>	+	+	>	+

← Samlevende med børn (set ift. enlige uden børn)	+	>	+	+	<	+
Ægtefælle/samlevers a-kasemedlemskab				+	<	+
Ægtefælle/samlevers fagforeningsmedlemskab	+	<	+			
Landbrug (set ift. bygge- og anlæg)	-	>	-	-	>	-
Den finansielle sektor (set ift. bygge- og anlæg)	+	<	+	-	>	-
Anden forretningsservice (set ift. bygge- og anlæg)	-	>	-	-	>	-
Personlige tjenester (set ift. bygge- og anlæg)	-	>	-	-	>	-
Handel (set ift. bygge- og anlæg)	-	>	-	-	>	-
Hotel og restauration (set ift. bygge- og anlæg)	-	<	-	-	<	-
Industri (set ift. bygge- og anlæg)	+	<	+	+	<	+
Transport (set ift. bygge- og anlæg)	-	<	-	-	>	-
Offentlige tjenester (set ift. bygge- og anlæg)	+	<	+	-	>	-
Deltid (set ift. fuldtid)	-	<	-	-	<	-
Ukendt arbejdstid (set ift. fuldtid)	-	>	-	-	<	-
10-49 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	+	<	+	+	<	+
50-99 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	+	<	+	+	<	+
100-149 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	+	<	+	+	<	+
150-249 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	+	<	+	+	<	+
250-499 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	+	<	+	+	<	+
500-799 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	+	<	+	+	<	+
800-999 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	+	<	+	+	<	+
Mindst 1.000 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	+	<	+	+	<	+
Offentligt ansatte, uoplyst antal ansatte (set ift. under 10 ansatte)	+	<	+	-		+
Uoplyst, andet (set ift. under 10 ansatte)	-		-	-		-
Nederste indkomstkvarartil (set ift. to midterste kvartiler)	-	<	-	-	<	-
Øverste indkomstkvarartil (set ift. to midterste kvartiler)	-		+	-		+
Boligejer (set ift. lejer)	+	<	+	+	<	+
Likvid nettoformue under 50.000 kr. (set ift. gæld)	-	>	-	-	<	-
Likvid nettoformue 50-99.000 kr. (set ift. gæld)	-		+	-		+
Likvid nettoformue mindst 100.000 kr. (set ift. gæld)	-		+	-		+

re medlemsandel for lønmodtagere med de pågældende karakteristika i forhold til en referenceværdi på kategorien. For eksempel betyder „+“-tegnet for kvinder, at kvinder har en højere medlemsandel end mænd. Omvendt viser „-“-tegnet,

at medlemsandelen er mindre. Er der vist et „>“-tegn mellem de to år, betyder det, at forskellene er blevet mindre imellem de to år, mens „<“ viser at forskellene er blevet større. Eksempelvis fremgår det af tabellen, at kvindernes større andel af

medlemmer i forhold til mænd er blevet endnu større siden 1996.

Tabel II

Af tabellen fremgår det, at de deskriptive data stemmer fint overens med langt de fleste af vores hypoteser. Eksempelvis ser vi, at personer med uddannelser i højere grad er fagforeningsmedlemmer samt akassemedlemmer end de ufaglærte. Dette giver belæg for uddannelses- og professionshypoteserne. Det ser også ud til, at industrien og den offentlige sektor har den største andel fagforeningsmedlemmer, hvilket er i tråd med social custom-teorien og hypotesen om, at brancher, hvor man har tradition for at identificere fælles interesser, vil have

bedre organisering. Eksemplerne på overensstemmelse er mange og giver altså antydning af bekræftelse af vores teorier, men der kan ikke kontrolleres for variabelnes indbyrdes påvirkning af medlemskabet. Vi kan altså ikke vide, om det at være kvinde stadig giver et positivt bidrag til sandsynligheden for at være medlem, når man f.eks. tager uddannelse i betragtning. For at afklare dette er der brug for en mere sofistikeret statistisk model, der kan indregne faktorerne samtidig, og regne ud hvad der er signifikant for, hvorvidt man er medlem eller ej.

Dette gøres i analyse I og II.

5. Analyse I

– Medlemskab af fagforening

I dette afsnit undersøges sandsynligheden for medlemskab af en fagforening. Der anvendes samme datagrundlag som i den deskriptive analyse til at generere de statistiske modeller for sandsynligheden for medlemskab af fagforeninger. Der er udregnet modeller for 2008 og for 1996. Den primære gennemgang følger modellen fra 2008, men ændringer i forhold til 1996-modellen gennemgås også. I bilag 2 ses de statistiske estimater for medlemskab af fagforening i 2008 og 1996.

Analysen indeholder følgende afsnit. Først ser vi, hvor vi har fået ny viden ved at undersøge, om resultaterne fra den deskriptive analyse også går igen i den statistiske model. Dette giver et overblik over, hvilke faktorer, der er udslagsgivende, når man tager alle faktorer i betragtning. Dernæst gennemgår vi faktor for faktor og prøver at komme med teoretisk funderede forklaringer på de resultater, vi har fundet. Vi gør dette ved at bruge de såkaldte afledte effekter, som man kan bruge til at udregne forskellige persontypers sandsynlighed for medlemskab. Til sidst sammenfatter vi analysens forskellige dele.

5.1 Hvor er vi blevet klogere?

Tabel 5.1 på side 53 viser den deskriptive analyse (ligesom i tabel II ovenfor), over for resultaterne af modellen med den logistiske regression, hvor vi sammenholder sandsynligheden for at være medlem af fagforening, når der er kontrolleret for de andre faktorer (se afsnittet ovenfor om metode).

I de deskriptive kolonner ses udviklingen fra 1996 til 2008. Er der tale om en højere eller lavere medlemsandel for lønmodtagere med de pågældende karakteristika? „+“-tegnet viser, at der er tale om en højere medlemsandel, mens „-“-tegnet viser, at medlemsandelen er mindre. Er der vist et „>“-tegn mellem de to år, så betyder det at under-/overrepræsentationen er blevet mindre, mens „<“ viser at under-/overrepræsentationen er blevet større.

I kolonnerne for modelanalysen (ses som „log regr.“) er der kun vist et + eller -, idet data ikke tillader os at vurdere, hvorvidt sammenhængen er blevet svagere eller stærkere.

Som det fremgår i kolonnerne for den statistiske regressionsmodel, er der en række tomme felter. De angiver, at de kategorier, der skulle indgå her, er blevet fjernet fra den endelige analyse, fordi de ikke i statistisk forstand giver nogen påvirkning på sandsynligheden for at være medlem i forhold til den valgte referencekategori. Det er her vigtigt at understrege, at en fjernet kategori i modelanalysen ikke betyder, at personer med disse karakteristika har en lav sandsynlighed for medlemskab, men at det fjernede karakteristika ikke påvirker sandsynlighed for medlemskab signifikant anderledes end referencekategorien.

Eksempelvis kan vi i kolonnen for 1996 se, at der ikke er et statistisk forskelligt bidrag til sandsynlighed for medlemskab ved at være indvandrer fra Norden i forhold til at være etnisk dansk. I 2008 er der til gengæld kommet en statistisk signifikant negativ effekt ved at være indvandrer fra Norden i forhold til at være dansk. De tomme felter viser altså, at det pågældende karakteristika – eksempelvis indvandrer fra Norden – ikke har en signifikant påvirkning af sandsynlighed for medlemskab i forhold til referencekategorien, som er at være af dansk herkomst. Endvidere kan vi se, at der for nogle kategorier kun er tomme felter i det ene år og ikke i

det andet – såsom med indvandrere fra Norden. Det betyder, at der er sket et skift i løbet af perioden. For at gentage eksemplet, giver det at være indvandrere fra Norden i 2008 et i statistisk forstand negativt bidrag til sandsynlighed for medlemskab i forhold til at være dansker.

Fordi nogle af kategorierne har mange underkategorier – specifikt gælder det for uddannelse – har vi klumpet dem sammen for at give overblik. Dette betyder dog, at der vil være nogle felter, hvor der står „blandet“ eller „mest positivt/negativt“. Dette betyder, at der er forskelligt bidrag fra underkategorierne af uddannelse i forhold til referencekategorien, hvilket vil blive udfoldet i selve analysen.

Overordnet set stemmer de deskriptive sammenhænge overens med den efterfølgende logistiske regression, hvor det var muligt at kontrollere for andre faktorer og dermed finde den isolerede effekt af en faktor. Ligeledes går de fleste sammenhænge fra 1996 igen i 2008, men der er dog nogle nævneværdige undtagelser.

Der sker altså noget, når man sætter faktorerne ind i den statistiske model. Vi har med andre ord fået ny viden om en række spørgsmål,

Tabel 5.1: Deskriptive sammenhænge versus modelanalysen for fagforeningsmedlemmer

	Fagforening (deskriptiv)			Fagforening (log regr.)		
	1996		2008	1996		2008
Kvinde (se ift. mand)	+	<	+	+		+
Udkantskommune	+	<	+	+		+
Ghettoområde			-	?		+
30-49 år (set ift. 18-29 år)	+	<	+			
50 år og ældre (set ift. 18-29 år)	+	<	+			
Indvandrer fra Norden (set ift. etniske danskere)	-	<	-			-
Indvandrer fra Østeuropa (set ift. etniske danskere)	-	<	-	+		-
Indvandrer fra vestlige lande (set ift. etniske danskere)	-	<	-			-
Indvandrer fra ikke-vestlige lande (set ift. etniske danskere)	-	<	-	+		
Efterkommer fra Norden (set ift. etniske danskere)	-	<	-			-
Efterkommer fra Østeuropa (set ift. etniske danskere)	-	<	-			-
Efterkommer fra vestlige lande (set ift. etniske danskere)	-	<	-			-
Efterkommer fra ikke-vestlige lande (set ift. etniske danskere)	-	<	-	+		-
EUD (set ift. ufaglærte)	+	<	+	+		+
KVU (set ift. ufaglærte)	+	<	+	Blandet		Mest positiv
MVU (set ift. ufaglærte)	+	<	+	Blandet		Blandet
LVU (set ift. ufaglærte)	+	<	+	Blandet		Mest positiv
Gift uden børn (set ift. gifte med børn)	-		+	+		+
Enlig med børn (set ift. gifte med børn)	-	<	-	-		-
Enlig uden børn (set ift. gifte med børn)	-	<	-	-		-
Samlevende uden børn (set ift. gifte med børn)	-	<	-	+		+
Samlevende med børn (set ift. gifte med børn)	+		-	+		+
Ægtefælle/samlevers fagforeningsmedlemskab	+	<	+	+		+
Landbrug (set ift. industri)	-	>	-	-		-
Den finansielle sektor (set ift. industri)	-	<	-	-		
Anden forretningsservice (set ift. industri)	-	>	-	-		-
Personlige tjenester (set ift. industri)	-	>	-	-		-
Handel (set ift. industri)	-	>	-	-		-

← Hotel og restauration (set ift. industri)	-	<	-	-		-
Transport (set ift. industri)	-	<	-	-		-
Offentlige tjenester (set ift. industri)	+	<	+	-		-
Deltid (set ift. fuldtid)	-	<	-	-		-
Ukendt arbejdstid (set ift. fuldtid)	-	>	-	-		-
10-49 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	+	<	+			
50-99 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	+	<	+			+
100-149 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	+	<	+			+
150-249 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	+	<	+			+
250-499 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	+	<	+	+		+
500-799 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	+	<	+	+		+
800-999 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	+	<	+			+
Mindst 1.000 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	+	<	+	+		
Offentligt ansatte, uoplyst antal ansatte (set ift. under 10 ansatte)	+	<	+	+		+
Uoplyst, andet (set ift. under 10 ansatte)	-		-	-		-
Nederste indkomstkvartil	-	<	-	-		-
Øverste indkomstkvartil	-		+	-		-
Boligejer	+	<	+	+		+
Likvid nettoformue under 50.000 kr. (set ift. gæld)	-	>	-			
Likvid nettoformue 50-99.000 kr. (set ift. gæld)	-		+			
Likvid nettoformue mindst 100.000 kr. (set ift. gæld)	-		+			

som dukkede op på baggrund af vores tidligere analyser og den deskriptive analyse. Man kan finde fem afvigelser, hvor den logistiske regressionsanalyse viser, at sammenhængene fra den deskriptive analyse ikke holder. Disse omfatter sammenhængene for herkomst, uddannelse, brancher, indkomst og arbejdspladsens størrelse.

1) På baggrund af den deskriptive

analyse antog vi, at alle andre grupper end etniske danskere ville have lavere organisering. 1996-modellen viste derimod, at denne forskel ikke holdt, idet ingen af grupperne havde en signifikant lavere organisering, når der var kontrolleret for andre faktorer. Faktisk var der en positiv effekt på organiseringen ved at være østeuropæiske indvandrere samt indvandrere fra ikke-vestlige lande i 1996. Et for os ret så overra-

skende fund, da vi havde forventet lavere andele for disse to grupper end for de etnisk danske.

I 2008 er resultaterne i modelanalysen dog vendt næsten fuldstændig, idet alle indvandrer- og efterkommergrupper giver en negativ effekt på organiseringen i forhold til etniske danskere – dog med den nævneværdige undtagelse af de ikke-vestlige indvandrere. På den ene side giver anden herkomst altså i 2008 en negativ effekt på organiseringen, på den anden side er den gruppe, der angiveligt skulle være en af de sværeste at integrere – indvandrerne fra ikke-vestlige lande – ikke signifikant anderledes end de etniske danskere. Omvendt kan man indvende, at gruppen af ikke-vestlige indvandrere måske er lettere at organisere for fagforeningerne, idet de hverken er en gruppe, som fagforeningerne forbinder med „social dumping“ såsom østeuropæerne, eller kommer fra lande med en negativ fagforeningsideologi såsom gruppen af de vestlige indvandrere, eksempelvis amerikanere. Disse spekulationer må dog forblive hypoteser i denne analyse, da vi ikke har tal, der viser disse grupperes motivation for faglig organisering eller mangel på samme.

2) Uddannelsesgrupperne, hvor den deskriptive analyse viste en

entydig positiv effekt af uddannelse set i forhold til at være ufaglært. Her viser regressionsanalysen, at sammenhængen er mere sammenfat, idet nogle grupper rent faktisk bidrog negativt til sandsynligheden for medlemskab i 1996. Dette drejede sig om samfundsvidenskabelige og sproglige kortvarige uddannelser, samfundsvidenskabelige og tekniske mellemlange uddannelser samt lange uddannelser indenfor samfundsvidenskaberne. Det blandede billede kunne genfindes i 2008 men nu var den positive sammenhæng mellem uddannelse og medlemskab mere markant, hvilket understreger fagforeningernes voksende problemer med at organisere de ufaglærte. I 2008, er det således kun kortvarige sproglige uddannelser samt mellemlange samfundsvidenskabelige uddannelser, typisk indenfor merkantile fag, der giver et relativt negativt bidrag til sandsynligheden for medlemskab i forhold til det at være ufaglært. Derudover udgår længerevarende samfundsvidenskabelige samt mellemlange tekniske, fordi der ikke er statistisk forskel på disse uddannelser og det at være ufaglært.

3) Vedrørende brancherne viste den deskriptive analyse, at offentligt ansatte havde den højeste organisering. Derimod viser den logistiske

regression, at industrien isoleret set giver en højere sandsynlighed for organisering – når der kontrolleres for andre faktorer – hvilket kan siges at være overraskende. At være ansat i industrien bidrager i sig selv positivt til organiseringen. I den sammenhæng er det også overraskende, at finans ikke er signifikant lavere end industrien i 2008, hvilket den var i 1996. Finans giver altså – kontrolleret for de andre faktorer – et ligeså positivt bidrag til sandsynlighed for medlemskab som industrien i 2008.

4) Ud fra den deskriptive analyse så det ud til, at den øverste indkomstkvartil ville have en højere tilbøjelighed til at organisere sig end de midterste. Fra den tidligere LO-dokumentation ved vi, at organiseringsgraden stiger med indkomsten op til den 8. indkomstdecil, hvorefter organisationsgraden falder en smule for 9. og 10. decil (Due et al. 2010: 98). Den statistiske model viser i modstrid med dette, at der ikke er et positivt bidrag fra at være i den øverste kvartil, når man kontrollerer for andre faktorer – faktisk er bidraget negativt. Dette betyder altså, at effekten på sandsynlighed for medlemskab ved at være i den øverste kvartil er negativ i forhold til at være i de to midterste indkomstkvarterer, hvilket underbygger hypotesen om, at

fagforeningsmedlemskab i høj grad er et middelklassefænomen.

5) Der er ikke besluttet en diskrepans mellem den deskriptive analyse og modellen med hensyn til arbejdspladsens størrelse. Men i forhold til hypotesen om, at organisering ville blive mere udpræget, jo større arbejdspladsen er, er vi blevet klogere. Den logistiske regression viser således, at arbejdspladsens størrelse ikke er lineært forbundet med højere organisering. Faktisk var sammenhængen ganske blandet i 1996. I 2008 er den positive effekt i forhold til de mindste arbejdspladser entydig, men ved at kigge på de deskriptive tabeller, kan man se, at organisationsgraden topper ved arbejdspladser med 150-249 ansatte.

Boks 5.1 giver en oversigt over modelanalysens resultater og forandringerne over tid.

5.2 De typiske og ikke så typiske fagforeningsmedlemmer

Vi har givet et overordnet billede af resultaterne fra den logistiske regression, og som det fremgår i tabellen, kan vi nu nuancere sammenhængerne fra den deskriptive analyse samt påvise, at nogle af

Boks 5.1: Oversigt over estimationsresultater for fagforeningsmedlemskab

Hvad bidrager til øget sandsynlighed for medlemskab i 2008:

- at være kvinde (ift. at være mand).
- des ældre man bliver til en vis alder.
- at bo i en udkantkommune.
- at bo i et sogn, der har et ghettoområde.
- at have en uddannelse ud over folkeskolen (bortset fra korte sproglige uddannelser eller mellemlange samfundsvidenskabelige uddannelser som f.eks. at være tolk, mediegrafiker eller HD-uddannet).
- at være samboende eller gift uden børn (ift. at være gift med børn).
- at være ansat på arbejdssteder med 50-80 ansatte eller mere end 1.000 ansatte (især ansatte på arbejdspladser med 150-249 ansatte har høj sandsynlighed).
- at være boligejer.
- at have gæld eller formue større end 50.000 kr.

Hvad bidrager til lavere sandsynlighed for medlemskab i 2008:

- at være indvanderer eller efterkommer fra vestlige lande, nordiske eller østeuropæiske lande.
- at have en kort uddannelse inden for sprog eller en mellemlang samfundsfaglig uddannelse.
- at være enlig (ift. at være gift m. børn).
- at have børn.
- at ægtefællen ikke er medlem af en fagforening.
- at være ansat i andre brancher end industrien (dog ikke finansielle sektor). Især lav sandsynlighed for medlemskab i servicefag, handel og hotel samt restauration.
- at være ansat mindre end fuldtid.
- at tilhøre gruppen med laveste indkomst.
- at tilhøre gruppen med højeste indkomst.

Ændringer siden 1996:

- flere uddannelser har ikke signifikant højere sandsynlighed for medlemskab i forhold til ufaglærte f.eks. korte samfundsvidenskabelige uddannelser, mellemlange tekniske uddannelser og lange samfundsvidenskabelige uddannelser.
- forskel på alle indvanderer- og efterkommergrupper ift. til danskere undtagen for indvandrere fra ikke-vestlige lande.

Anm.: De omtalte effekter er tolket ud fra referencepersonen. Effekterne af alder og herkomst er lagt sammen og tolket via person C.

sammenhængene har ændret sig over perioden fra 1996 til 2008.

I efterfølgende analyse tolker vi resultaterne for hvert karakteristika mere indgående og kommer med

bud på forklaringer ud fra teorierne om fagligt medlemskab. Vi vil derfor vise, hvordan lønmodtagernes tilbøjelighed til fagforeningsmedlemskab kan forklares ud fra de forskellige karakteristika, som ligger

i modelanalysen. Dermed skulle vi gerne komme tættere på at forklare, hvad der ligger bag beslutningen om at være med i en fagforening.

Derudover vil vi grave et spadestik dybere ved at vise sandsynlighed for medlemskab for en række standardpersoner. Som nævnt i metodeafsnittet skal de såkaldte afledte effekter og sandsynligheden for medlemskab tolkes via en række standardpersoner. Standardpersonernes karakteristika er angivet i boks 5.2.

Den efterfølgende analyse har altså to trin, som vi gentager for a) personlige karakteristika, b) arbejdsmarkedskarakteristika og c) indkomst, formue og boligforhold:

1. Komme med teoretisk funderede forklaringer på sammenhænge i modelanalysen
2. Fortolke faktorernes betydning på sandsynligheden for medlemskab ud fra fire standardpersoner.

Vi har valgt de fire standardpersoner dels ud fra vores tidligere studier, der viste, at der var nogle særlige persontyper, som skilte sig ud i både den nedre og øvre del i forhold til medlemskabssandsynlighed. Derudover har vi valgt forskellige karakteristika, som vi finder særligt interessante.

De overordnede sandsynligheder for disse standardpersoner er vist i figur 5.1. Det ses, at samtlige per-

Boks 5.2: Standardpersonernes karakteristika

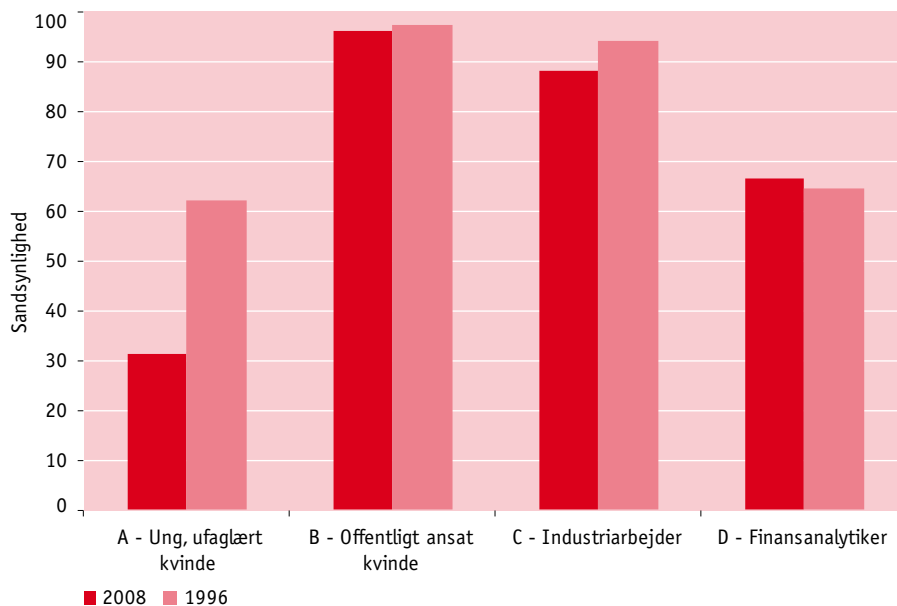
Person A – Ung ufaglært kvinde: 27-årig ufaglært, kvindelige indvandrer fra Østeuropa, der arbejder i en lille virksomhed i handelsbranchen. Hun er enig og har ingen børn.

Person B – Offentligt ansat kvinde: 45-årig etnisk dansk kvinde med en mellemlang sundhedsuddannelse, der arbejder i det offentlige. Hun bor i ejerbolig, er gift med børn og har en formue på mellem 50-99.000 kr. Ægtefællen er medlem af en a-kasse/fagforening.

Person C – Industriarbejder: 32-årig mandlig etnisk dansk industriarbejder med en erhvervsfaglig uddannelse inden for teknik. Arbejder i en stor virksomhed og er samlevende med børn i en ejerbolig. Ægtefællen er medlem af en a-kasse/fagforening.

Person D – Finansanalytiker: 35-årig højtuddannet etnisk dansk mand, der arbejder i den finansielle sektor. Er gift med børn og bor i en ejerbolig. Har formue over 100.000 kr. og tilhører det højeste indkomstkvartil. Ægtefællen er ikke medlem af en a-kasse/fagforening.

Figur 5.1: Standardpersonernes sandsynlighed for medlemskab af en fagforening

Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag.

soner – på nær finansanalytikeren – havde større sandsynlighed for medlemskab i 1996 end i 2008. Samtidig ses det, at der er stor forskel på sandsynlighed for medlemskab mellem de forskellige persontyper.

Person A – den unge ufaglærte indvandrer i detailhandlen – har en sandsynlighed for medlemskab af en fagforening på 31,4 procent i 2008 med et dramatisk fald fra over 62 procent siden 1996. Person B – den offentligt ansatte kvinde – har en sandsynlighed på 96 procent med et beskedent fald fra 97,2

i 1996. Person C's – industriarbejderens – sandsynlighed var i 1996 på 94,0 procent, men er siden faldet til 88,0 procent i 2008. Person D – finansanalytikeren – er den eneste person med en beskedent stigning i sandsynligheden for medlemskab i perioden – fra 64,4 procent i 1996 til 66,5 procent i 2008. De følgende beregninger af afledte effekter i sandsynlighed for medlemskab for de fire standardpersoner er udregnet med udgangspunkt i 2008.

De såkaldte afledte effekter er udregnet som ændring i sandsynlig-

hed for medlemskab i procentpoint for de forskellige personer som vist i tabel 5.2 (Markeringen „-“ betyder at dette er kategorien, som er brugt for standardpersonen, hvorfor der ikke kan afledes en effekt). Effekterne i denne tabel er de afledte sandsynligheder og skal derfor tolkes som den ændring i sandsynlighed for medlemskab (målt i procentpoint), der ville opstå, hvis vi skifter det nuværende karakteristikon til det karakteristikon, som resultatet er angivet for. F.eks. ses det, at man i 2008-modellen ville kunne øge person A's sandsynlighed for medlemskab med 4,2 procentpoint, hvis vedkommende boede i et udkantsområde. Den samlede sandsynlighed for medlemskab for person A ville i så fald være ca. 35 procent i stedet for 31 procent.

Herved kan man altså udregne forskellige persontypers sandsynlighed for at være medlem af en fagfor-

ening, og det kan i særlig grad præciseres, hvilke slags lønmodtagere, der som regel står indenfor eller udenfor fagforeninger. Derudover kan vi se, hvad der særligt bidrager til en høj eller lav sandsynlighed og således finde ud af, hvad der i særlig grad driver medlemskab.

De afledte effekter vil være mindre for en person, der allerede har høj sandsynlighed for medlemskab, da sandsynligheden ikke kan overstige 100 procent. De afledte effekter vil derfor fremstå meget store for person A set i forhold til person B, C og D, simpelthen fordi person A har en meget lavere sandsynlighed som udgangspunkt.

Der er et utal af interessante afledte effekter, som læseren kan se i tabellen. Her vil vi kun nævne dem, vi fandt særligt relevante i forhold til vores tidligere teorier og tidligere studier.

Tabel 5.2: Sandsynlighed og afledte effekter, fagforeningsmedlemskab 2008

	Ung ufaglært indvandrer (A)	Offentligt ansat kvinde (B)	Industriarbejder (C)	Finansanalytiker (D)
	Procent			
Samlet sandsynlighed	31,38	95,96	87,99	66,54
Afledte effekter	Procentpoint			
Kvinde	-	-	2,7	6,1
Alder	1,2	0,0	0,4	0,7
Udkantskommune	4,2	0,7	1,8	4,0

← Ghettoområde	2,9	0,5	1,3	2,9
Etnisk dansk	22,2	-	-	-
Indvandrere fra ikke-vestlige lande	19,9	0,1	-0,8	-1,2
Indvandrere fra vestlige lande	-0,9	-4,9	-14,1	-22,6
Indvandrere fra Østeuropa	-	-4,6	-13,2	-21,6
Indvandrere fra Norden	3,8	-3,3	-10,2	-17,3
Efterkommer fra ikke-vestlige lande	26,7	1,7	3,4	9,3
Efterkommer fra vestlige lande	6,8	-1,1	-5,4	-8,2
Efterkommer fra Østeuropa	8,0	-0,9	-4,7	-7,0
Efterkommer fra Norden	10,6	-0,4	-3,3	-4,5
Ufaglært	-	-4,9	-2,7	0,0
EUD, byggeriet	20,8	0,1	5,3	16,1
EUD, handel	7,2	-2,7	0,9	6,7
EUD, jernindustrien	19,5	-0,1	5,0	15,3
EUD, sundhed	13,4	-1,2	3,2	11,4
EUD, teknik	5,2	-3,2	-	4,9
EUD, øvrige	10,5	-1,8	2,2	9,3
KVU, samfundsvidenskabelige	2,4	-4,1	-1,3	2,4
KVU, sproglige	0,0	-4,9	-2,7	0,0
KVU, tekniske	7,1	-2,7	0,8	6,6
KVU, øvrige	8,3	-2,4	1,3	7,5
MVU, samfundsvidenskabelige	-5,8	-7,6	-6,7	-6,7
MVU, sundhed	20,3	-	5,2	15,8
MVU, tekniske	0,0	-4,9	-2,7	0,0
MVU, øvrige	4,6	-3,4	-0,3	4,4
LVU, samfundsvidenskabelige	0,0	-4,9	-2,7	-
LVU, sundhed	35,2	1,8	8,2	23,1
LVU, tekniske	4,6	-3,4	-0,3	4,4
LVU, øvrige	11,3	-1,7	2,5	9,9
Gift med børn	12,8	-	-2,8	-
Enlig med børn	-	-2,8	-11,1	-13,1
Enlig uden børn	2,0	-2,2	-9,6	-10,8
Gift uden børn	19,3	0,9	0,2	5,5
Samlevende med børn	15,4	0,4	-1,5	2,3
Samlevende uden børn	18,8	0,8	-	5,2
Ægtefælle ikke i fagforening	-17,5	-6,6	-15,9	-
Industri	16,2	1,1	-	0,0
Landbrug	-0,9	-1,8	-10,1	-17,6
Den finansielle sektor	16,2	1,1	0,0	-

← Anden forretningsservice	1,8	-1,2	-8,0	-14,4
Handel	-	-1,6	-9,3	-16,5
Hotel og restauration	-0,9	-1,8	-10,0	-17,5
Bygge- og anlæg	10,2	0,3	-2,8	-5,6
Offentlige tjenester	8,0	-	-4,0	-7,9
Personlige tjenester	11,1	0,5	-2,4	-4,8
Transport	8,4	0,1	-3,8	-7,4
Branche uoplyst	2,6	-1,0	-7,4	-13,6
Fuldtid, udeladt	-	-	-	-
Deltid	-14,3	-4,5	-11,2	-19,2
Ukendt arbejdstid	-25,5	-19,5	-38,0	-45,2
Under 10 ansatte	-	-3,3	-2,2	-5,3
Uoplyst, andet	-6,0	-5,6	-6,1	-12,4
10-49 ansatte	0,0	-3,3	-2,2	-5,3
50-99 ansatte	2,3	-2,6	-0,9	-2,8
100-149 ansatte	3,6	-2,3	-0,3	-1,5
150-249 ansatte	5,1	-1,9	0,4	-
250-499 ansatte	4,2	-2,1	-	-0,9
500-799 ansatte	3,7	-2,2	-0,2	-1,4
800-999 ansatte	0,0	-3,3	-2,2	-5,3
Mindst 1.000 ansatte	3,4	-2,3	-0,4	-1,7
Offentligt ansatte, uoplyst antal ansatte	14,9	-	3,9	8,3
Nederste indkomstkvartil	-4,2	-0,9	-2,3	-4,7
Øverste indkomstkvartil	-8,5	-2,0	-5,3	-10,2
Boligejer	1,2	-	0,6	-
Likvid nettoformue under 50.000 kr.	-	-	-	-
Gæld (set ift. formue under 50.000 kr.)	2,1	0,4	1,0	2,1
Likvid nettoformue 50-99.000 kr.	3,0	0,5	1,4	3,0
Likvid nettoformue mindst 100.000 kr.	1,1	0,2	0,5	1,1

Anm: „-“ markerer, at dette karakteristika er valgt for personen, og der er derfor ikke nogen afledt effekt. „Alder“ angiver den fulde effekt af at være 1 år ældre, dvs. kombinationen af effekten fra alder og alder², samt et evt. bidrag fra krydsleddene med herkomst. Ligeledes angiver effekterne ud for herkomst den fulde effekt af at skifte til den pågældende herkomst inkl. et evt. bidrag fra krydsleddene med alder.

Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag.

5.3 Personlige karakteristika

Vi vil i det nedenstående gennemgå hvert af de personlige karakteri-

stika, som er køn, alder, uddannelse, herkomst og familietype. Dette gør vi ved at komme med teoretisk funderede forklaringer på sammen-

hængene i modelanalysen samt at fortolke faktorernes betydning for sandsynlighed for medlemskab ud fra de fire standardpersoner.

Køn

Kvinder har en højere sandsynlighed for medlemskab end mænd. Dette stemmer dårligt overens med de studier af faglig organisering fra andre lande, der har betonet mænds fastere tilknytning til arbejdsmarkedet som årsag til højere organiseringsgrad. Som nævnt i det teoretiske afsnit var der dog grund til at betvivle denne forventning i Danmark, hvor kvinderne har en relativt høj beskæftigelsesgrad, ofte indenfor den velorganiserede offentlige sektor. Men selv når der kontrolleres for brancher og sektor, er kvinderne signifikant bedre organiserede end mænd, og hvis man ser på den deskriptive statistik ses det også, at forskellen på mænd og kvinders organisering er øget fra 1996 til 2008, fra en forskel på 81,4 procent (kvinder) vs. 80,5 procent (mænd) i 1996 til henholdsvis 77,4 procent vs. 71,6 procent i 2008. Det tyder også på, at det er kvinderne, der holder stand i en tid med generelt fald i organiseringen.

For at komme nærmere sandsynligheden, bruger vi de afledte effekter med udgangspunkt i vores standardpersoner. Hermed kan vi lave

„hypotetiske“ skift i karakteristika og dermed se, hvordan en faktor påvirker sandsynligheden. Ser vi således på de afledte effekter for køn, giver det hypotetiske „kønsskifte“ da også signifikante forandringer. Industriarbejderen (C) og finansanalytiker (D) ville opnå en forøget sandsynlighed med henholdsvis 2,7 og 6,1 procentpoint, hvis de foretog et „hypotetisk“ kønsskifte til kvinde. I forhold til nogle af de andre afledte effekter er forøgelsen dog beskeden for disse standardpersoner, men ikke desto mindre gældende både for industrien og finanssektoren, der i forvejen havde høj organiseringsgrad.

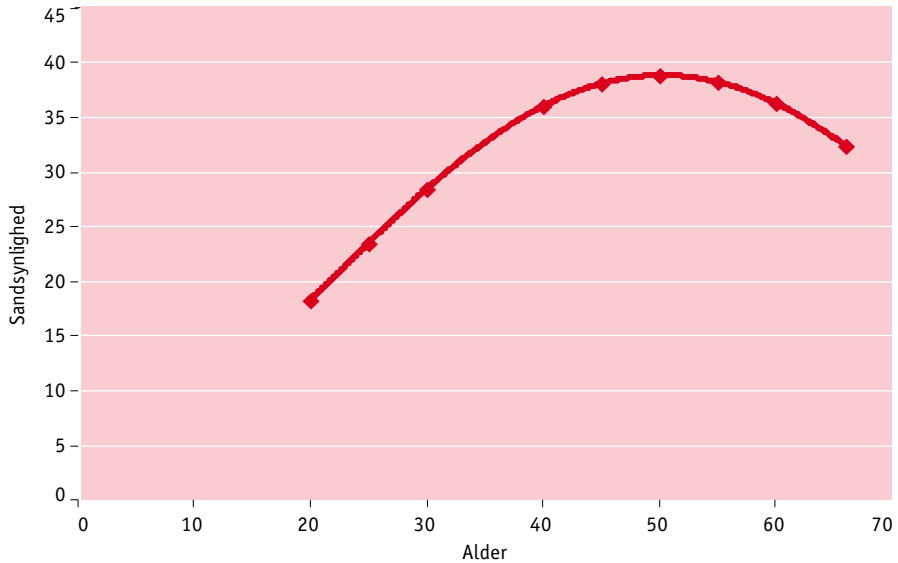
Muligvis skal forklaringen findes hos mændene, der i højere grad end kvinderne er udsat for større forandringer i deres tilknytning til arbejdsmarkedet og dermed også i deres tilbøjelighed til faglig organisering – dog uden at dette entydigt kan bekræftes (se f.eks. Bredgaard et al. 2009: 39-52 om kønnes mobilitet på arbejdsmarkedet). Men det kan også hænge sammen med, at der findes ganske få kvinder i brancher og indkomstgrupper, hvor organiseringen er meget lav, hvorfor der statistisk vil blive en forskel – selv i modellen.

Alder

Som forudset – og i overensstem-

Figur 5.2: Sandsynlighed for medlemskab som funktion af alder for person A, 2008

Anm: Beregningen er fortaget for person A.
Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag.

melse med tidligere forskning – påviser analysen, at sandsynligheden for fagforeningsmedlemskab stiger med alder til et vist punkt, hvorefter den falder.

Der er tale om højere sandsynlighed for medlemskab med alderen frem til 40-50-årsalderen, hvor det vender og sandsynligheden for medlemskab falder.

For alder gælder det, at effekten ved at blive et år ældre skal beregnes ud fra en kombination af flere parameterestimater. Dette er nærmere

gennemgået i boks 5.3. En samlet beregning af alderskurven fremgår af figur 5.2, hvor vi har brugt standardperson A til at illustrere sandsynlighedens „udvikling“ i løbet af et arbejdsliv for en særlig persontype. For andre persontyper vil medlemsandsynligheden følge en anden alderskurve, men det er fælles for alle kurverne, at de stiger til en vis alder, for derefter at falde lidt (se boks 5.3 for en nærmere udregning af alderskurven).

Boks 5.3: Alderestimer og krydsled med herkomst for feinschmeckere

For alder har vi fundet det interessant at indføje krydsled med herkomst for at se, hvordan disse to forhold spiller sammen. Derfor gælder det for alder, at effekterne skal tolkes sammen med krydsleddene for herkomst. Krydsleddet indeholder både alder og herkomst for at se, om disse to faktorer i kombination har en effekt på organisering.

Krydsleddet viser i 2008, at etniske danskeres sandsynlighed for medlemskab af fagforening topper ved 50 år, hvorimod indvandreres topper ved 57 år – måske som udtryk for den senere integration på det danske arbejdsmarked. Derimod topper efterkommere tidligere ved 47 år, hvilket kan overraske lidt, eftersom dette er tidligere end etniske danskere, men måske udtryk for alderssammensætningen i denne gruppe. For 1996 er de tilsvarende punkter henholdsvis 42,8 år, 47,2 år og 38,1 år.

Det betyder, at såvel beregningen af effekten ved at blive et år ældre samt skift mellem herkomstgrupperne kun kan ske ved at tage højde for flere samtidige effekter. Hvis personen bliver et år ældre, vil der komme en effekt fra både alder og alder kvadreret. Hvis personen samtidig er indvandrer eller efterkommer, vil der endvidere komme en effekt fra krydsleddene.

Fortegnene på parameterestimerne for alder og alder² betyder, at sandsynligheden ikke bevæger sig entydigt med alderen. I stedet vil sandsynlighed for medlemskab stige, indtil en vis alder, hvor toppunktet findes, og derefter falde. Derudover betyder krydsleddene, at betydningen varierer med herkomstgrupperne, hvilket vil sige, at forskellige herkomstgrupper vil have forskellige toppunkter for medlemsandsynligheden.

Ligeledes skal der ved skift mellem herkomststyperne tages højde for, at der både kommer en effekt fra herkomstestimerne, men også fra aldersestimerne, hvis man skifter mellem to de „hovedgrupper“ etniske danskere, indvandrere og efterkommere.

I tabellerne med afledte sandsynligheder er der taget højde for disse effekter. Ud for alder angives den samlede effekt af at blive et år ældre, og ud for de forskellige herkomstgrupper angives den samlede effekt af et skift til denne gruppe inkl. effekter fra krydsleddene med herkomst.

Uddannelse

Vi har sammenlignet forskellige uddannelsesretninger med at være ufaglært, for at påvise uddannelseseffekten for organisering. Som

nævnt i teoriafsnittet forventede vi, at de ufaglærte som gruppe udgøres af mange forskellige jobtyper og brancher, og derfor er svært at organisere, om end denne gruppe ud fra

indkomstforhold måske har mest at vinde ved organisering.

Resultaterne stemmer overens med vores hypoteser om sammenhængen med professionstilhør og den kollektive identitet, der følger af en uddannelse. Særligt ses det på sundhedsvidenskabelige uddannelser, hvor topscoreren for organiseringstilbøjelighed også skal findes indenfor de længevarende sundhedsuddannede såsom læger og farmaceuter.

Der er således kun én uddannelse, som giver en mindre sandsynlighed for fagforeningsmedlemskab i forhold til at være ufaglært i 2008. En samfundsvidenskabelig mellem-lang videregående uddannelse trækker i negativ retning. Det kan måske skyldes, at der primært er tale om erhvervsrettede handelsuddannelser (HD, revision mv.), hvor organisationsgraden muligvis kan være lavere på grund af lavere identifikation med fagforeninger. Resultaterne går igen i 1996-modellen, hvor også de korte samfundsvidenskabelige uddannelser bidrager negativt til sandsynligheden for et medlemskab. (Se bilag 3 for uddannelsesgrupperne). Men i 1996 var uddannelseseffekten mere sammensat, idet nogle uddannelser ikke bidrog signifikant til højere organisering. Uddannelse er med an-

dre ord blevet vigtigere for organiseringen. Og omvendt er ufaglærte i mindre grad organiserede, hvilket burde give bekymringer i de forbund, der organiserer disse mere heterogene grupper.

I 2008-modellen er der endvidere to grupper af uddannelser, som ikke er signifikant anderledes end de ufaglærte: mellemlange tekniske uddannelser og de længerevarende samfundsvidenskabelige. Disse grupper er altså hverken mere eller mindre tilbøjelige til at være medlemmer af en fagforening end en ufaglært.

Alt i alt giver resultaterne støtte til teorierne, der betoner professionstilhør både ud fra, at man bliver uddannet „ind i en fagforening“, men også det normative pres der kan findes indenfor visse brancher. Som nævnt tidligere er disse teorier ikke i modstrid.

Vender vi os til de afledte effekter for uddannelse, bliver tolkningen mere kompleks, idet beskæftigelsen i en bestemt branche typisk hænger sammen med en bestemt uddannelse. Nogle persontyper ville ganske enkelt være usandsynlige at finde i virkeligheden, eksempelvis hvis vi ændrede finansanalytikerens (D) uddannelse til en længerevarende uddannelse i sundhed. Det kan

godt være, at det er muligt i vores model, men det skal også give mening i virkeligheden. Vi vil derfor være varsomme med at tolke alt for meget ind i uddannelseseffekterne.

Uddannelseseffektens betydning for faglig organisering kan undersøges med den unge ufaglærte indvandrerkvind fra Østeuropa i handelsbranchen (A). Sandsynligheden for fagforeningsmedlemskab stiger markant, hvis vi ændrer hendes uddannelsesniveau. Der er dog også her det ovennævnte forbehold, at uddannelsen typisk vil medføre et brancheskift, som vi ikke kan lave for standardpersonen.

Ser man ned over tabellen fremgår det, at uddannelse ville forøge sandsynligheden for organisering markant, og det er samtidig klart, at de godt organiserede brancher industri, bygge-anlæg, finans mv. vil give de største positive effekter. Således ville en erhvervsuddannelse i byggeriet forøge sandsynligheden med 20,8 procent, hvorimod en erhvervsuddannelse i handel (personens branche) kun ville forøge med 7,2 procent. Dette tyder altså på, at brancheskift qua uddannelse, snarere end uddannelse indenfor branchen, forøger sandsynligheden. Ligeledes giver erhvervsuddannelse indenfor industrien forøgelse af sandsynligheden på to cifrede pro-

centpoint (19,5 procent og 13,4 procent henholdsvis). Derudover giver både mellemlang og længerevarende uddannelse indenfor sundhed to cifrede positive effekter (20,3 procent og hele 35,2 procent henholdsvis). Det er kun en mellemlang erhvervsuddannelse, der giver et negativt bidrag til sandsynligheden med -5,8 procentpoint.

Herkomst

Vi antog, at indvandrere og efterkommere af indvandrere ville have en mindre sandsynlighed for fagforeningsmedlemskab end etniske danskere, hvilket der kunne være en række forskellige årsager til. For det første kunne det være forbundet med den generelle integration på arbejdsmarkedet og dermed i fagforeninger. For det andet kunne det være forårsaget af eksklusionsmekanismer indenfor fagforeninger. Begge årsager kan i princippet være til stede. Lavere sandsynlighed for fagforeningsmedlemskab kunne således henføres til lavere tilknytning til et arbejde samt kulturelle barrierer ved enten anden socialisering eller fagforeningernes manglende lyst eller evne til at inkludere indvandrere og efterkommere.

Som det fremgik af tabel 5.1 med resultaterne fra den deskriptive analyse og den logistiske regressi-

on, viser det sig rent faktisk, at det at være indvandrer fra ikke-vestlige lande ikke i sig selv har en signifikant effekt på sandsynlighed for medlemskab i forhold til etnisk danskere. Resultatet er ganske overraskende. Når det kommer til indvandrere fra vestlige lande, er der eksempelvis signifikant negativ effekt på fagforeningsmedlemskab set i forhold til etniske danskere. Det samme gælder i øvrigt for alle de andre indvandrer- og efterkommergrupper, som vi har undersøgt.

Kontrolleret for de andre faktorer i modellen viser det sig altså ikke at have en signifikant betydning at være indvandrer fra ikke-vestlige lande, hvorimod det har en betydning, når det kommer til personer fra de andre grupper af lande, dvs. Norden, Østeuropa og vestlige lande. Dette sætter spørgsmålstegn ved en generel „kultur-hypotese“ og det kunne tyde på, at den relativt lave organisering af indvandrere fra ikke-vestlige lande i 2008 kan forklares med andre forhold såsom branchetilhør og uddannelse. Omvendt må man på baggrund af de signifikante negative effekter gældende for de andre landegrupper konstatere, at herkomst betyder noget. Eksempelvis kunne man have en hypotese om, at vestlige indvandrere har negative holdninger til organisering i fagforeninger af ide-

ologiske årsager. Det er endvidere interessant, at mange af de isolerede effekter fra herkomstgrupperne i 1996-modellen var positive eller insignifikante. Dette stemmer ikke overens med den deskriptive analyse, hvor man så en entydig lavere organisering for såvel efterkommerne som indvandrere. Den lavere organisering for disse herkomstgrupper i forhold til danskerne er altså blevet signifikant over tid. Med andre ord ser det ud til, at fagforeninger isoleret set er blevet dårligere til at organisere indvandrer- og efterkommergrupperne. Men det kan også ses, at grupperne har meget forskellige dynamikker og ikke skal ses over en kam.

De afledte effekter ved herkomst giver også nogle ganske markante og differentierede resultater, som er værd at dykke ned i. Hvis vi ser på den ufaglærte østeuropæiske kvinde i handel (A), er det iøjnefaldende, at sandsynligheden stiger markant, hvis denne samme person havde været etnisk dansk (+ 22,2 procent) eller ikke-vestlig indvandrer (+ 19,9 procent). Derimod har de en negativ – om end beskedent – effekt, hvis personen havde været indvandrer fra et vestligt land (- 0,9 procent) og kun en ganske beskedent positiv effekt, hvis personen havde været indvandrer fra Norden (+ 3,8 procent). Ligeså iøjnefaldende

er det, at efterkommere af indvandrere fra ikke-vestlige lande ligeledes har en markant positiv effekt (+ 26,7 procent), hvilket kunne tale for en effektiv organisering af denne gruppe indenfor handelsbranchen. Men den positive effekt ved at være efterkommer fra ikke-vestlige lande ses også for de andre standardpersoner, som altså i udgangspunktet er danskere. Særligt stor positiv effekt kommer på finansanalytikerens (+ 9,3 procent), hvis der ændres til efterkommer fra ikke-vestlige lande.

Hvis man ser på de andre standardpersoner, som i udgangspunktet er danske, er der således ikke nogen nævneværdig negativ effekt, hvis herkomst ændres til ikke-vestlig indvandrer eller efterkommer. Resultaterne harmonerer dårligt med hypotesen om kulturel distance som forklaring på organisering og viser i lighed med ovenstående, at det at være ikke-vestlige indvandrere og efterkommer ikke bidrager negativt til organisering – tværtimod i dette tilfælde.

Derimod falder sandsynligheden mærkbart for person C og i sær for person D, hvis man ændrer herkomst til indvandrer fra vestligt land, Østeuropa eller Norden. Her er den negative effekt tocifrede procentpoint. En finansanalyti-

ker (person D) fra vestligt land har f.eks. 22,6 procent mindre sandsynlighed end den tilsvarende danske. Særligt for disse grupper af indvandrere kan der altså med rette sættes ind i forhold til organisering, når man tager den ellers stærke organisering inden for industrien og finanssektoren in mente.

Der er ligeledes negative effekter på organisering for efterkommere fra vestlige lande, Østeuropa samt Norden på person B, C og D – dog ikke på tocifret niveau.

Familietype

I tråd med vores forventninger fra social custom- og interaktionismeteorierne har partnerens til- eller fravalg af fagforening en signifikant effekt på medlemskab. Hvis partneren har fravalgt fagforeningen, giver dette således et klart negativt bidrag til personens egen sandsynlighed for medlemskab, hvilket understreger sammenhængen mellem den nære kontakt til organiserede – i dette tilfælde ægtefællen.

For alle standardpersoner (undtagen finansanalytikerens, hvis ægtefælle i udgangspunktet ikke er i fagforening, hvorfor beregningen ikke kan foretages) er der en markant negativ effekt i den hypotetiske situation, hvor ægtefællen ikke

er medlem af en fagforening. Dette underbygger hypotesen vedrørende social interaktionisme om de nære relationers betydning for medlemskab. Således ville sandsynligheden for industriarbejderen (C) reduceres med 15,9 procent, hvis ægtefællen ikke var medlem.

Der er et negativt bidrag til sandsynligheden for medlemskab, hvis familien har hjemmeboende børn. Derudover ses det, at samlevende har en højere sandsynlighed for fagforeningsmedlemskab end gifte. Fortolkningen af disse forhold for fagforeningsmedlemskab er dog umiddelbar svær, og faktorerne mere relevante for a-kassemedlemskabet.

5.4 Arbejdsmarkeds-karakteristika

Vi vil i det nedenstående gennemgå arbejdsmarkeds-karakteristika en for en. Disse faktorer har at gøre med individernes arbejdsplads og jobs. Vi forsøger at komme med teoretisk funderede forklaringer på sammenhængene i modelanalysen samt at fortolke faktorernes betydning på sandsynlighed for medlemskab ud fra de fire standardpersoner.

Branche

I overensstemmelse med vores teoretiske overvejelser er industrien

den branche, som giver den mest positive effekt på medlemskab. Det „gamle“ industrikollektiv er altså relativt set stadig velkørende. I 2008-modellen er denne dog ikke signifikant forskellig fra den finansielle sektor, der således har samme høje bidrag til sandsynlighed for medlemskab. Dette understreger den relativt velfungerende organisering af finansmedarbejdere i Danmark set i forhold til andre lande.

Af de øvrige brancher er det i 2008 især landbruget samt hotel- og restaurationsbranchen, der giver negative bidrag til sandsynlighed for medlemskab, mens det i 1996 var landbrug og handelssektoren. Dette understreger den teoretiske pointe fra social custom-teorien, som netop påpeger, at det normative pres på kollegaerne er mest effektivt i brancher, hvor tilknytningen til arbejdspladsen er varig. Samtidig er det også her, at presset kan antages at være størst, fordi industriens arbejdspladser har et veludviklet korps af tillidsrepræsentanter og en „klub“-organisering, som bevirker, at den faglige tilstedeværelse omfatter de forskellige beskæftigelsesgrupper på arbejdspladsen.

Det kan i den sammenhæng måske overraske, at offentlige tjenester også giver en negativ effekt set i forhold til industrien, men dette skal

igen ses i sammenhæng med, at der er kontrolleret for alle andre faktorer. Derudover kan brancheopdelingen spille ind, idet alle virksomheder som er med på finansloven tælles med i denne gruppe, hvorfor semi-offentlige servicevirksomheder kan komme med i gruppen, hvilket kunne trække overordnet ned.

For branchetilhøret må der tages et vist forbehold for de afledte effekter ved at lave de hypotetiske ændringer imellem brancher, når man ellers fastholder individets uddannelse. Nogle „brancheskift“ vil være rent hypotetiske og umulige at foretage for en person i den virkelige verden. Ikke desto mindre kan vi se nogle af de mønstre, der blev omtalt ovenfor. Det kan således ses, at industribranchen giver et positivt bidrag til sandsynligheden for både standardperson A (+ 16,2 procent) og B (+ 1,1 procent). Det er ikke så overraskende, at det positive bidrag til sandsynligheden er stort for person A fra handel. Derimod kan det overraske, at brancheeffekten er positiv for person B, den kvindelig offentlige ansatte, der i forvejen har en meget høj sandsynlighed. Dette viser industriens selvstændige positive effekt versus offentlige services. Den samme effekt kan ses ved den finansielle sektor, hvor der ligeledes er positive effekter for person B (+

1,1 procent). Derimod kommer effekten i nul, når man ser på industrien versus finansbranchen, hvilket altså tyder på, at disse to brancher giver samme positive effekt på organiseringen. Ses der på organisationsgraden indenfor brancherne, hvor offentlige tjenester i 2008 lå højere end industri og finans, kan man antage, at dette skyldes andre faktorer end selve branchetilhøret. Bygge-anlæg, offentlige tjenester, personlige tjenester og transport giver ligeledes positive effekter på organiseringen, men ikke i forhold til industri og finans, der altså for standardpersonerne giver den mest positive effekt.

Arbejdstid

Som nævnt ovenfor er vores gruppering i forhold til arbejdstiden beregnet på baggrund af ATP-indbetalinger, og personer med ukendt arbejdstid udgøres af lønmodtagere, der ikke er omfattet af ATP-ordningen.

Resultaterne for arbejdstid viser, at både deltid og ukendt arbejdstid giver en lavere tendens til at vælge medlemskab af en fagforening end fuldtidsarbejde. Det falder godt i tråd med hypotesen: jo fastere tilknytning til en arbejdsplads, jo større tilskyndelse til medlemskab (både økonomisk-rationelt og normativt).

Med hensyn til arbejdstid giver skiftet fra fuld tid til deltid den samme overordnede negative effekt, som vi kunne se fra den foregående analyse. Det er dog værd at nævne de relative forskelle for standardpersonerne. For A, C og D er den negative effekt tocifret – henholdsvis 14,3 procent, 11,2 procent og 19,2 procent. Altså betydelige negative effekter for organiseringen og i særdeleshed for standardperson D i finans. Derimod er den negative effekt beskednen for standardperson B i offentlig tjeneste – måske på grund af denne ansættelsesforms relativt almene udbredelse hos kvinder i den offentlige sektor. Deltidsansatte kvinder i det offentlige kan altså se ud til ikke at have nævneværdigt lavere sandsynlighed for medlemskab end fuldtidsansatte, hvorimod der er større organiseringsproblemer i de andre brancher.

De negative effekter er endnu større for personer med ukendt arbejdstid – igen med den største negative effekt for person D (- 45,2 procent). Også for person B i offentlig tjeneste er den negative effekt stor – 19,5 procent, og for A og C er den negative effekt henholdsvis 25,5 procent og 38,0 procent. Som nævnt ovenfor er det personer uden ATP-indbetalinger, som falder ind under denne kategori, hvorfor den negative effekt på organisering er forventelig.

Arbejdspladsstørrelse

Arbejdspladsens størrelse er en ofte nævnt faktor til at forklare organiseringen af arbejdstagere ud fra en antagelse om, at større arbejdspladser vil have en positiv effekt på medlemskab. Som vi nævnte i afsnittet om datagrundlag, er der kun tale om arbejdspladser i den private sektor, fordi data på offentlige arbejdspladser ikke kan bruges. Vi antog, at de større arbejdspladser typisk vil være mere stabile geografisk og over tid, hvorfor organiseringen nemmere kan varetages af lokalafdelingen og tillidsrepræsentanten. Samtidig er der stordriftsfordele ved at have mange potentielle medlemmer samlet på et sted.

Omvendt har vi argumenteret for, at der på de allerstørste arbejdspladser vil være større mulighed for at free-ride, idet man kan undgå det nære normative pres. Dette kunne tale for – ligesom ved alder – at de positive effekter på organiseringen stiger med arbejdspladsens størrelse til et vist punkt.

Parameterestimaterne for arbejdspladsstørrelserne viser i tråd med vores hypoteser, at der er et positivt bidrag til sandsynligheden for fagforeningsmedlemskab ud fra arbejdspladsens størrelse. Den positive effekt i forhold til små virk-

somheder vender dog ved ca. 250 ansatte og er ikke signifikant for arbejdspladser på mellem 800 og 1.000 ansatte, når der er kontrolleret for andre faktorer. Ser man på de deskriptive data (jf. bilag 6), kan det dog konstateres, at forskellene på organisering ud fra arbejdspladsens størrelse er relativt små – spændende fra 70,9 procent (arbejdspladser med under 10 ansatte) til 76,7 procent (arbejdspladser med 150-249 ansatte).

I 1996-modellen ses et lidt anderledes mønster, her vender kurven først efter 800 ansatte, og ansatte på arbejdspladser med under 250 ansatte har ikke anderledes sandsynlighed for medlemskab end ansatte på helt små arbejdspladser. Alt i alt tyder det på, at arbejdspladsens størrelse har en vis betydning, men ikke er altafgørende, hvilket er gode nyheder for fagbevægelsen, når man tager den danske erhvervsstruktur med mange små til mellemstore virksomheder i betragtning.

Arbejdspladsens størrelse⁸ ser ikke ud til at have de store afledte effekter for organiseringen. Faktisk er der kun en af de hypotetiske ændringer, der giver en tocifret effekt – person D skifter til uoplyst stør-

relse – og denne er svær at tolke. De andre kategorier giver kun beskedne afledte effekter på sandsynligheden for medlemskab, men der er dog i lighed med ovenstående analyse en positiv effekt ved at være ansat i større virksomheder op til 250 ansatte, hvorefter den positive effekt forsvinder. Set i sammenhæng med de relativt høje organisationsgrader for selv de små virksomheder (70,9 procent i virksomheder med under 10 ansatte i 2008) ser det altså ud til, at fagforeningerne har et godt tag i det brede spektrum af virksomhederne, hvilket er en smule overraskende den internationale litteratur taget i betragtning (Kersley et al. 2006).

5.5 Indkomst, bolig og formue

Vi vil i det nedenstående gennemgå betydningen af indkomst, bolig og formue for medlemskab af fagforeninger. Disse faktorer har at gøre med individernes økonomiske situation. Vi forsøger at komme med teoretisk funderede forklaringer på sammenhænge i modelanalysen samt at fortolke faktorernes betydning på sandsynlighed for medlemskab ud fra de fire standardpersoner.

⁸ Bemærk at virksomhedsstørrelse gælder for den private sektor, hvorfor tolkningen er svær for person B.

Indkomst

I tråd med teorierne om organisering havde vi en hypotese om, at der ville være de største free-rider-problemer for folk med laveste disponible indkomster grundet økonomisk-rationelle overvejelser om at spare kontingentet. Privatøkonomiske hensyn ville altså veje imod frustration-aggression-logikken, der forudsiger, at de mest „forarmede“ grupper har mest ud af organisering. Altså skulle indkomst være positivt korreleret med medlemskab, og hvis man ser på de deskriptive statistikker for medlemmer for de forskellige indkomstkvarterer, kan det da også konstateres, at personer i den højeste indkomstkvarter er væsentligt bedre organiserede 74,7 procent (højeste indkomstkvarter) mod 62,3 procent (laveste indkomstkvarter) i 2008 (se bilag 6).

Den logistiske model viser, at der er tale om højere sandsynlighed for et fagforeningsmedlemskab, hvis en person ligger i de to midterste indkomstkvarterer, end hvis personen befinder sig i henholdsvis den rigeste eller fattigste indkomstkvarter.

Dette resultat er altså modsat forventningen fra de deskriptive data, der viste højere sandsynlighed for medlemskab for den højeste indkomstkvarter i 2008. Resultaterne viser dermed, at når der er

taget højde for forskelle i eksempelvis uddannelse og branche, så har de rigeste lønmodtagere lavere sandsynlighed for medlemskab end midterkvarterterne. Kontrollen op mod branche giver os ydermere mulighed for at sige, at lavere indkomst i sig selv fører til lavere organisering, hvilket er et interessant nyt undersøgelsesresultat, der kan bakke free-rider-teorien en op, men måske også sige noget om den holdningsmæssige identifikation med fagbevægelsen i de laveste indkomstgrupper.

Resultatet understreger altså pointen fra den tidligere analyse (Due et al. 2010), der påpegede fagforeninger som middelklassefænomen. I forlængelse heraf kan man vurdere, at indkomst virker forskelligt på forskellige niveauer. For de fattigste kan der være tale om ovenstående dynamikker, hvorimod de rigeste kunne tænkes at ville klare sig selv uden fagforeningens hjælp. Midterindkomstgrupperne er de virkelige insidere i fagforeningerne, der sørger for at opretholde midtergruppernes markedsværdi og heri bidrage til generel indkomsthøjhed i samfundet (Streeck 2005).

Den overordnede sammenhæng mellem indkomst og fagforeningsmedlemskab genfindes i de afledte effekter, hvor henholdsvis den ne-

derste og øverste indkomstkvartil er sammenlignet med de to midterste. For alle de fire standardpersoner, der befinder sig i en af de to midterste indkomstkvartiler, er der således negative effekter. Det viser sig overraskende, at de største negative effekter kan afledes for den øverste indkomstkvartil. Faktisk er den negative effekt ca. dobbelt så stor i den øverste indkomstkvartil som i den nederste indkomstkvartil, hvilket altså tyder på, at høj disponibel indkomst i sig selv giver større negativ effekt i forhold til middelindkomst end en lav disponibel indkomst. Særligt for standardperson D er effekten stor (-10,2 procent). Dog kan man også konstatere, at indkomsteffekten ikke er så stor endda for personerne, da det netop kun er standardperson D, der fremviser en tocifret effekt. For person B i den offentlige sektor, er der en endda meget lille negativ effekt ved at befinde sig i den nederste indkomstkvartil (- 0,9 procent).

Bopæl i udkantskommune og ghettoområde

Der viser sig at være positive bidrag til sandsynligheden for medlemskab ved at bo i udkantskommuner og i sogne med ghettoområder. For udkantskommunerne stemmer dette overens med den teoretiske forventning om ledighedsrisiko og

Gent-effekten for fagforeningsmedlemskab derigennem.

Derimod er resultatet for ghettoområderne overraskende, da man ellers i de deskriptive data (jf. bilag 6) har set, at personer, der bor i sogne med ghettoområder, har lavere tilbøjelighed til medlemskab. Modellens resultat skyldes formentligt, at den typiske ghettoeboer har en række andre karakteristika, der trækker i den modsatte retning end i de deskriptive resultater, f.eks. uddannelse, indkomst og formue. Når vi kontrollerer for disse forhold, er der altså ingen specifik negativ effekt på medlemskab ved at bo i et ghettoområde – tværtimod.

De afledte effekter på standardpersonerne er yderst beskedne, hvilket tyder på, at der ikke er store effekter pga. bopæl.

Bolig

Det giver et positivt bidrag til sandsynlighed for medlemskab, hvis man bor i ejerbolig. Dette stemmer overens med forventningen fra de deskriptive tal (se bilag 6), og ligner i øvrigt resultatet for a-kassemodellen (se næste kapitel). Det kan meget vel tænkes, at den øgede sandsynlighed for boligejernes fagforeningsmedlemskab netop virker igennem Gent-effekten og dermed

a-kassemedlemskabet. Derimod er der stort set ingen effekt ved at være boligejer for de udvalgte standardpersoner. I forhold til ovenstående modelanalyse, kan man altså antage, at boligforhold ikke har særligt stor effekt på den faglige organisering.

Formue

I 2008 giver både likvidformue over 50.000 kr. og gæld en højere sandsynlighed for medlemskab end for personer med en formue under 50.000 kr. I 1996 havde personer med en likvid formue på over 100.000 kr. lavere sandsynlighed for medlemskab. Det er umiddelbart svært at tolke disse resultater i forhold til fagforeningsmedlemskab, hvilket kan henføres til, at sammenhængen mellem fagforeningsmedlemskab og formue var indirekte via Gent-effekten og a-kassemedlemskab. Vi havde forudset, at gæld ville føre til højere sandsynlighed for medlemskab (hvilket det ser ud til at gøre), men sammenhængen er ikke entydig, idet likvidformue over 50.000 kr. altså giver en højere sandsynlighed for medlemskab. De afledte effekter ved gæld/formue er ligeledes yderst beskedne, hvorfor forholdet ikke ser ud til at være særlig væsentligt for organiseringen i fagforening.

5.6 Opsummering på Analyse I

De tre analyser den deskriptive, den logistiske regression og de afledte effekter for sandsynlighed for medlemskaber komplementerer hinanden og giver et samlet billede af de danske fagforeningsmedlemmer.

Overordnet set stemmer de deskriptive sammenhænge fint overens med den efterfølgende logistiske regression, hvor det var muligt at kontrollere for andre faktorer og dermed finde den isolerede effekt af en faktor. Der er med andre ord mange sammenhænge, der går igen, hvilket kan ses i tabellen ovenfor.

Men vi fandt fem afvigelser, hvor den logistiske regressionsanalyse viser, at sammenhængene fra den deskriptive analyse ikke holder. Disse afvigelser handlede om herkomst, uddannelse, branche, indkomst og arbejdspladsens størrelse.

1) Herkomstgruppernes indbyrdes forhold, hvor den deskriptive analyse sagde, at alle andre grupper end etniske danskere ville have lavere organisering. 1996-modellen viste, at denne forskel ikke holdt, idet ingen af grupperne havde en signifikant lavere organisering, når

der var kontrolleret for andre faktorer. Faktisk var der en positiv effekt på organiseringen ved at være østeuropæiske indvandrere samt indvandrere fra ikke-vestlige lande i 1996. Et ret så overraskende resultat. I 2008 er situation dog vendt næsten fuldstændig, idet alle indvandrer- og efterkommergrupperne gav en negativ effekt på sandsynligheden for organisering i forhold til etniske danskere – dog med den nævneværdige undtagelse af de ikke-vestlige indvandrere.

2) Uddannelsesgrupperne, hvor den deskriptive analyse viste en entydig positiv effekt af uddannelse set i forhold til at være ufaglært. Det viser sig, at sammenhængen er mere blandet, idet nogle grupper rent faktisk bidrog negativt til sandsynligheden for medlemskab i 1996. Dette drejede sig om samfundsvidenskabelige og sproglige kortvarige uddannelser, samfundsvidenskabelige og tekniske mellemlange uddannelser samt langvarige uddannelser indenfor samfundsvidenskaberne. Det blandede billede kunne genfindes i 2008 men nu var den positive sammenhæng mellem uddannelse og medlemskab mere markant, hvilket understreger fagforeningernes voksende problemer med at tiltrække de ufaglærte. I 2008, er det således kun kortvarige sproglige uddannelser samt mel-

lemlange samfundsvidenskabelige uddannelser, der giver et relativt negativt bidrag til sandsynligheden for medlemskab i forhold til at være ufaglært. Med hensyn til længerevarende samfundsvidenskabelige samt mellemlange tekniske er der ikke længere statistisk forskel på sandsynligheden for medlemskab i forhold til at være ufaglært.

3) Brancherne. Godt nok viser den logistiske regression, at industrien isoleret set giver en højere organisering – også når der kontrolleres for andre faktorer. Men det er måske overraskende, at industrien også ligger højere end de offentlige tjenester. Industrien i sig selv bidrager positivt til organiseringen. I den sammenhæng er det måske overraskende, at finans ikke er signifikant lavere end industrien i 2008, hvilket den var i 1996. Finans giver altså – kontrolleret for de andre faktorer – et ligeså positivt bidrag til sandsynlighed for medlemskab som industrien i 2008.

4) Ud fra den deskriptive analyse så det ud til, at den øverste indkomstkvarter ville have en højere tilbøjelighed til at organisere sig end de midterste. Fra den tidligere LO-dokumentation ved vi, at organiseringsgraden stiger med indkomsten op til den 8. indkomstdecil, hvorefter organisationsgraden fal-

der en smule for 9. og 10. decil (Due et al. 2010: 98). Det viser sig dog i den statistiske model, at der ikke er et positivt bidrag fra at være i den øverste kvartil, når man kontrollerer for andre faktorer – faktisk er bidraget negativt.

5) Den logistiske regression viser, at arbejdspladsens størrelse ikke er lineært forbundet med højere organisering. Faktisk var sammenhængen ganske diffus i 1996. I 2008 er den positive effekt i forhold til de mindste arbejdspladser entydig. Men ved at anvende de deskriptive tabeller kan man se, at organisationsgraden topper ved arbejdspladser med 150-249 ansatte.

Ser man på de afledte effekter i 2008-modellen, kan det konstateres, at herkomst betyder ganske meget for den ufaglærte i handelsbranchen, industriarbejderen og finansanalytikeren med de samme effekter fordelt som for de ovennævnte grupper. Derimod betyder herkomst ikke så meget for den offentlig ansatte kvinde, og i det hele taget er der meget små udsving for den offentligt ansatte kvinde ved at lave de hypotetiske ændringer.

Med hensyn til uddannelse var det som nævnt svært at lave den hypotetiske ændring, fordi branchetilhøret lå fast, men alligevel kunne det

for den ufaglærte kvinde ses, at uddannelse gav en markant forøgelse af sandsynlighed for medlemskab. Særligt erhvervsuddannelse indenfor byggeri og industri, men også mellemlang og langvarig sundhedsuddannelse. Derimod ville en mellemlang samfundsvidenskabelig uddannelse altså give en negativ effekt – i tråd med de andre analyser.

Branchetilhøret viste ligeledes, at særligt industri og finans er „gode“ brancher for faglig organisering, idet der var positive afledte effekter for sandsynlighed for medlemskab. Derimod gav offentlige tjenester ikke den samme positive effekt, som man skulle tro ud fra den deskriptive analyse. Arbejdspladsens størrelse gav – som ventet fra den deskriptive analyse – ikke store udsving i de afledte effekter.

De afledte effekter viste ud over de ovennævnte sammenhænge, at deltid giver et voldsomt fald i sandsynlighed for medlemskab med undtagelse for den offentligt ansatte. Ukendt arbejdstid er i endnu højere grad en negativ faktor for organiseringen, hvilket måske ikke er så mærkværdigt givet denne type beskæftigedes placering i yderpunkterne af arbejdsmarkedet. Bliver der flere af denne gruppe af atypiske ansatte på arbejdsmarkedet,

kan man altså frygte for den faglige organisationsgrad. Samtidig vil denne gruppe ganske givet have en overvægt af arbejdstagere uden overenskomstdækning, hvilket blot forværrer problematikken set fra et fagforeningssynspunkt.

Et andet interessant fund var effekten af indkomst, hvor der som ventet var højest sandsynlighed for medlemskab i midterkvartilerne. Derudover viste de afledte effekter, at der var størst negativ effekt ved at være i den øverste kvartil i forhold til den negative effekt ved at være i den nederste kvartil. Højere indkomster er altså „et større pro-

blem“ end lavere indkomster, når andre faktorer er kontrolleret, hvilket nuancerer den deskriptive sammenhæng og tilbageviser den sammenhæng, vi havde fra den deskriptive analyse.

Endelig skal den markant positive effekt ved ægtefællens fagforeningsmedlemskab nævnes, hvilket vi tager som udtryk for den socialiserende effekt ved fagforeningsmedlemskab i familien. Det er altså vigtigt for fagforeningerne, at få „foden indenfor“ hos en af ægtefællerne, idet det markant øger sandsynligheden for partnerens sandsynlighed for medlemskab.

6. Analyse II – Medlemskab af a-kasse

I dette kapitel undersøges lønmodtagernes sandsynlighed for at være medlem af en a-kasse. Der anvendes samme datagrundlag som i den deskriptive analyse af a-kasemedlemskab til at udvikle de statistiske modeller. På baggrund af de beskrevne data er der estimeret en logistisk sandsynlighedsmodel – på samme måde som i forrige afsnit vedrørende fagforeningsmedlemskab. Herved vises, hvordan forskellige karakteristika påvirker sandsynligheden for medlemskab af en a-kasse, når der kontrolleres for andre forhold. Der er lavet modeller for 2008 og 1996, og i bilag 3 kan man se de statistiske estimater for medlemskab af a-kasse i de to år. Det er dog primært 2008 vi beskæftiger os med, men vi ser også på forandringer over tid.

Analysen indeholder følgende afsnit. Først ser vi, hvor vi har fået ny viden ved at undersøge, om resultaterne fra den deskriptive analyse også går igen i den statistiske model. Dette giver et overblik over, hvilke faktorer, der betyder noget, når man tager alle faktorer i betragtning. Dernæst gennemgår vi faktor efter faktor og prøver

at komme med teoretisk funderede forklaringer på de resultater, vi har fundet. Vi gør dette ved at bruge de såkaldte afledte effekter, som man kan bruge til at udregne forskellige persontypers sandsynlighed for medlemskab. Til sidst sammenfatter vi analysens forskellige dele i en opsummering.

6.1 Hvor er vi blevet klogere?

Tabel 6.1 på side 82 opsummerer den deskriptive analyse, der måler andele af a-kasemedlemmer fordelt på kategorier, og den logistiske regression hvor vi måler sandsynligheden for at være a-kasemedlem, når der er kontrolleret for de andre faktorer (se afsnittet om datagrundlag og metode).

I de deskriptive kolonner vises, hvorvidt der er tale om en højere eller lavere medlemsandel for lønmodtagere med de pågældende karakteristika. „+“-tegnet viser, at der er tale om en højere medlemsandel, mens „-“-tegnet viser, at medlemsandelen er mindre. Er der vist et „>“-tegn mellem de to år, så bety-

der det at under-/overrepræsentationen er blevet mindre, mens „<“ viser at under-/overrepræsentationen er blevet større.

På side 82 i tabel 6.1's kolonner (ses som „log regr.“) er der kun vist et + eller -, idet data ikke tillader os at vurdere, hvorvidt sammenhængen er blevet svagere eller stærkere. Som det fremgår i kolonnerne for den statistiske regressionsmodel, er der en række tomme felter. De angiver, at de kategorier, der skulle indgå her, er blevet fjernet fra den endelige analyse, fordi de ikke i statistisk forstand giver nogen påvirkning på sandsynligheden for at være medlem i forhold til den valgte referencekategori. Det er her vigtigt at understrege, at en fjernet kategori i modelanalysen ikke betyder, at personer med disse karakteristika har en lav sandsynlighed for medlemskab, men at det fjernede karakteristikon ikke påvirker sandsynlighed for medlemskab signifikant anderledes end referencekategorien. Eksempelvis kan vi i kolonnen der viser regressionsanalysen („log regr.“) for 2008 se, at indvandrere fra Østeuropa har et tomt felt, hvilket altså betyder, at de ikke har en i statistisk forstand lavere sandsynlighed for medlemskab af a-kasse end danskere, når alle faktorer er taget i betragtning. Faktisk gav denne gruppe et po-

sitivt bidrag til sandsynligheden i 1996 i forhold til danskere, men denne forskel er nu ikke længere til stede i 2008. Nogle kategorier kan altså være fjernet fra modellen i begge år, hvorimod andre kun er det i det ene år. Disse forandringer kommenteres i analysen.

Som det fremgår i tabellen, er der også nogle felter, hvor der står tekst såsom „blandet“ eller „mest positiv/negativ“. Dette er gjort, fordi nogle af kategorierne har mange underkategorier – specifikt gælder det for uddannelse – hvorfor vi har klumpet dem sammen for at give overblik. Dette betyder dog, at der vil være nogle felter, hvor der er forskelligt bidrag fra underkategorierne af uddannelse i forhold til referencekategorien, hvilket vil blive udfoldet i selve analysen.

Generelt har langt de fleste parametre signifikant betydning i samme retning som de deskriptive sammenhænge. Ligeledes genfindes sammenhængene i både 1996- og 2008-modellerne. Dog er der nogle væsentlige undtagelser, hvor vi altså er blevet klogere. Det drejer sig om følgende:

- 1) Herkomstgruppernes effekt på a-kasemedlemskab er signifikant anderledes end de deskriptive andele viste, og der ser også ud til at

Tabel 6.1: Deskriptive sammenhænge versus modelanalysen for a-kassemedlemmer

	A-kasse (deskriptiv)			A-kasse (log regr.)		
	1996		2008	1996		2008
Kvinde (set ift. mand)	+	<	+	+		+
Udkantskommune	+	<	+	+		+
Ghettoområde			-	?		+
30-49 år (set ift. 18-29 år)	+	<	+			
50 år og ældre (set ift. 18-29 år)	+	<	+			
Indvandrer fra ikke-vestlige lande (set ift. etniske danskere)	-	<	-	+		+
Indvandrer fra vestlige lande (set ift. etniske danskere)	-	<	-	+		+
Indvandrer fra Østeuropa (set ift. etniske danskere)	-	<	-	+		
Indvandrer fra Norden (set ift. etniske danskere)	-	<	-	+		+
Efterkommer fra ikke-vestlige lande (set ift. etniske danskere)	-	<	-	+		-
Efterkommer fra vestlige lande (set ift. etniske danskere)	-	<	-			-
Efterkommer fra Østeuropa (set ift. etniske danskere)	-	<	-			-
Efterkommer fra Norden (set ift. etniske danskere)	-	<	-			-
EUD (set ift. ufaglærte)	+	<	+	+		+
KVU (set ift. ufaglærte)	+	<	+	Blandet		Mest positiv
MVU (set ift. ufaglærte)	+	<	+	Blandet		+
LVU (set ift. ufaglærte)	+	<	+	Mest negativ		Mest positiv
Enlig med børn (set ift. gifte med børn)	-	<	-	-		-
Enlig uden børn (set ift. gifte med børn)	-	<	-	-		-
Gift uden børn (set ift. gifte med børn)	-	<	-	+		+
Samlevende med børn (set ift. gifte med børn)	+		-	+		+
Samlevende uden børn (set ift. gifte med børn)	-	>	-	+		+
Ægtefælle/samlevers a-kassemedlemskab	+	<	+	+		+
Bygge- og anlæg (set ift. industri)	-	<	-	-		-
Landbrug (set ift. industri)	-	>	-	-		-
Den finansielle sektor (set ift. industri)	-	>	-	-		-

← Anden forretningsservice (set ift. industri)	-	>	-	-	-	-
Personlige tjenester (set ift. industri)	-	>	-	-	-	-
Handel (set ift. industri)	-	>	-	-	-	-
Hotel og restauration (set ift. industri)	-	<	-	-	-	-
Transport (set ift. industri)	-	>	-	-	-	-
Offentlige tjenester (set ift. industri)	-	>	-	-	-	-
Deltid (set ift. fuldtid)	-	<	-	-	-	-
Ukendt arbejdstid (set ift. fuldtid)	-	<	-	-	-	-
10-49 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	+	<	+			
50-99 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	+	<	+			+
100-149 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	+	<	+			+
150-249 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	+	<	+			+
250-499 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	+	<	+	+		+
500-799 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	+	<	+	+		+
800-999 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	+	<	+			
Mindst 1.000 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	+	<	+	-		
Offentligt ansatte, uoplyst antal ansatte (set ift. under 10 ansatte)	-		+			
Uoplyst, andet (set ift. under 10 ansatte)	-		-			-
Nederste indkomstkvartil	-	<	-	-		-
Øverste indkomstkvartil	-		+	-		-
Boligejer	+	<	+	+		+
Gæld (set ift. formue under 50.000 kr.)	+	<	+	+		+
Likvid nettoformue 50-99.000 kr. (set ift. formue under 50.000 kr.)	+	<	+	+		+
Likvid nettoformue mindst 100.000 kr. (set ift. formue under 50.000 kr.)	+	<	+	+		+

være ændringer over tid. I den deskriptive analyse var a-kasseandelene for indvandrere med anden herkomst alle mindre end for gruppen med dansk herkomst, men når der kontrolleres for de andre faktorer, viser det sig, at anden her-

komst end dansk rent faktisk bidrager positivt til sandsynligheden for a-kassemedlemskab. Således har alle indvandrergrupperne en positiv effekt i 1996 i forhold til det at være af dansk herkomst. Dette er stadig gældende i 2008, undta-

gen for indvandrere fra Østeuropa, som er blevet fjernet fra modellen, fordi gruppen ikke er signifikant anderledes end danskere, når der kontrolleres for andre faktorer. Der er ligeledes diskrepanser mellem den deskriptive analyse og den logistiske regression af efterkommere. Ifølge den deskriptive skulle alle grupperne af efterkommere af indvandrere have en negativ sandsynlighedseffekt i forhold til gruppen med dansk herkomst, men i 1996 var der ingen signifikant forskel – undtaget for efterkommere fra ikke-vestlige lande, som havde en relativt positiv effekt. I 2008 er dette billede dog vendt til, at efterkommere alle har en negativ effekt i forhold til a-kassemedlemskab, hvilket altså ligger i tråd med den deskriptive analyse.

Vi kan altså nuancere hypotesen om indvandrer- og efterkommergruppernes tilknytning til a-kasserne: for indvandrergrupperne er der tale om andre faktorer end selve oprindelseslandet, der kan forklare den lave andel i a-kasserne – højst sandsynligt uddannelse, branche-tilhør og indkomst, som spiller ind på ledighedssandsynligheden og risikoaversionen. Det er ikke særlige kulturelle forhold! Derimod har efterkommergrupperne en tilsyneladende mindre og mindre tilknytning til systemet – selv, når andre

faktorer er kontrolleret, f.eks. alder – hvilket kunne antyde et særskilt problem for disse grupper. Dette kunne tyde på et integrationsproblem med efterkommerne, hvor underorganiseringen i a-kasser er blevet mere markant i 2008 set i forhold til 1996.

2) Uddannelsesgruppernes effekt på a-kassemedlemskab er langt mere blandet i modelanalysen end i den deskriptive analyse, hvor det fremgik, at alle uddannelsesgrupper havde en større a-kassemedlemsandel end ufaglærte. Ser man på erhvervsuddannelserne (f.eks. indenfor byggeriet, handel, industri, sundhed og teknik) giver disse en positiv effekt på medlemstilbøjeligheden efter, at vi har kontrolleret for andre faktorer. Også for de kortere videregående uddannelser (KVU) gælder dette, dog giver kategorien øvrige KVU et negativt bidrag. For de mellemlange videregående uddannelser (MVU) var der positivt bidrag i 1996, men i 2008 er de samfundsvidenskabelige MVU nu gået over i negativ – ligesom for fagforeningsmedlemskabets vedkommende. Dette kunne tyde på, at der er nogle mellemlangt merkantilt uddannede, der hverken melder sig ind i a-kasserne eller fagforeningerne. Endelig ser man, at længerevarende uddannelser (LVU) indenfor sundhed giver et positivt

Boks 6.1: Oversigt over estimationsresultater for a-kassemedlemskab

Hvad bidrager til øget sandsynlighed for medlemskab i 2008:

- at være kvinde (ift. at være mand).
- højere alder (dog kun indtil et vist alderstrin, derefter vender effekten).
- at bo i en udkantskommune.
- at bo i et sogn med et ghettoområde.
- at være indvandrer eller efterkommer fra et ikke-vestligt land (ift. at være dansker).
- at have en uddannelse (dog bortset fra en kort videregående uddannelse inden for f.eks. sundhed eller transport og en lang videregående uddannelse inden for sundhed) (ift. ufaglært).
- at være gift uden børn og at være samlevende, uanset om man har hjemmeboende børn (ihft. at være gift m. børn).
- at være ansat på et arbejdssted med 50-800 ansatte i forhold til små arbejdspladser
- at bo i ejerbolig.
- at have gæld eller formue større end 50.000 kr.

Hvad bidrager til lavere sandsynlighed for medlemskab i 2008:

- at være indvandrer eller efterkommer fra et vestligt, østeuropæisk eller nordisk land.
- at have en kort videregående uddannelse inden for f.eks. sundhed eller transport og en lang videregående uddannelse inden for sundhed (set i forhold til ufaglært).
- at være enlig (ift. til at være gift og have børn).
- at ens partner ikke er medlem af en a-kasse.
- at være ansat alle andre steder end i industrien (især negativ indflydelse på sandsynligheden for hotel og restauration og den finansielle sektor).
- at have anden arbejdstid end fuldtid.
- at tilhøre den laveste eller højeste indkomstgruppe.

Ændringer siden 1996:

- flere uddannelser giver lavere sandsynlighed for medlemskab ift. ufaglært (f.eks. mellemlange samfundsvidenskabelige uddannelser, lange videregående samfundsfaglige uddannelser og „øvrige“ lange videregående uddannelser)
- lønmodtagere, der arbejder på arbejdspladser med 50-249 ansatte, har ikke anderledes sandsynlighed end dem, der arbejder på små arbejdspladser. Omvendt gav det i 1996 lavere sandsynlighed for medlemskab at være på de helt store arbejdspladser med mindst 1.000 ansatte.

Anm.: De omtalte effekter er tolket ud fra referencepersonen. Effekterne af alder og herkomst er lagt sammen og tolket via person C.

bidrag til a-kassemedlemskabet, hvilket står i kontrast til deres høje organisering i fagforeninger. Dette skyldes højst sandsynligt den lave ledighedsrisiko i denne gruppe. De andre LVU grupper giver positivt

bidrag til sandsynligheden for a-kassemedlemskab.

3) En række af kategorierne for størrelsen på arbejdspladsen er blevet fjernet i den reducerede model, idet de ikke havde et signifikant anderledes bidrag til a-kassemedlemskab i forhold til arbejdspladser med under 10 ansatte. Dog er der sket et skift over tid, idet arbejdspladsens størrelse giver en signifikant positiv effekt på medlemskabet i 2008, hvilket de ikke gjorde i 1996. Dette kunne tyde på, at størrelse er blevet en vigtigere faktor, men at den positive effekt forsvinder ved et vist punkt – ca. 800 ansatte.

4) Bolig i ghettoområde viser sig i 2008 at give en signifikant positiv effekt på a-kassemedlemskab, hvorimod den deskriptive analyse viste, at individer med bopæl i ghettoområde havde en lavere andel medlemmer end andre. Vi kan derfor sige, at det tyder på, at andre forhold end bopælen – f.eks. indkomst, uddannelse – kan forklare de lavere andele, og at det at bo i et ghettoområde i sig selv rent faktisk bidrager positivt til a-kassemedlemskab.

6.2 De typiske og ikke så typiske a-kassemedlemmer

Den logistiske regression har nu-

anceret sammenhængene mellem de forskellige karakteristika og medlemskab af a-kasser – særligt for uddannelse og arbejdspladsens størrelse. Også for indvandrergrupperne kan der konstateres et positivt bidrag – undtagen for østeuropæerne i 2008 – hvorimod efterkommergrupperne ser ud til at give et selvstændigt negativt bidrag til a-kassemedlemskabet. Vi kan således ligesom for fagforeningsmedlemskab konstatere, at nogle sammenhænge er blevet mere sammensatte.

I nedenstående analyse tolker vi resultaterne for hvert karakteristikon mere indgående og kommer med bud på forklaringer ud fra teorierne om medlemskab på de forskellige karakteristika i modelanalysen. Tolkningen vil være mindre dybdegående end i afsnittet om fagforeningsmedlemskabet, dels for at undgå repetition, dels fordi forklaringerne knytter sig mere direkte til økonomisk-rationelle overvejelser samt ledighedsrisiko og dermed risikoaversion.

Derudover vil vi grave et spade-stik dybere ved at vise sandsynlighed for medlemskab af a-kasser for en række standardpersoner. Som nævnt i metodeafsnittet skal de såkaldte afledte effekter og sandsynligheden for medlemskab tolkes via

en række standardpersoner. Vi skal altså finde en bestemt værdi for alle faktorerne, så der fremkommer noget, vi kan tage udgangspunkt i til udregningen af de afledte effekter. Standardpersonernes karakteristika er angivet i boks 5.2 på side 58.

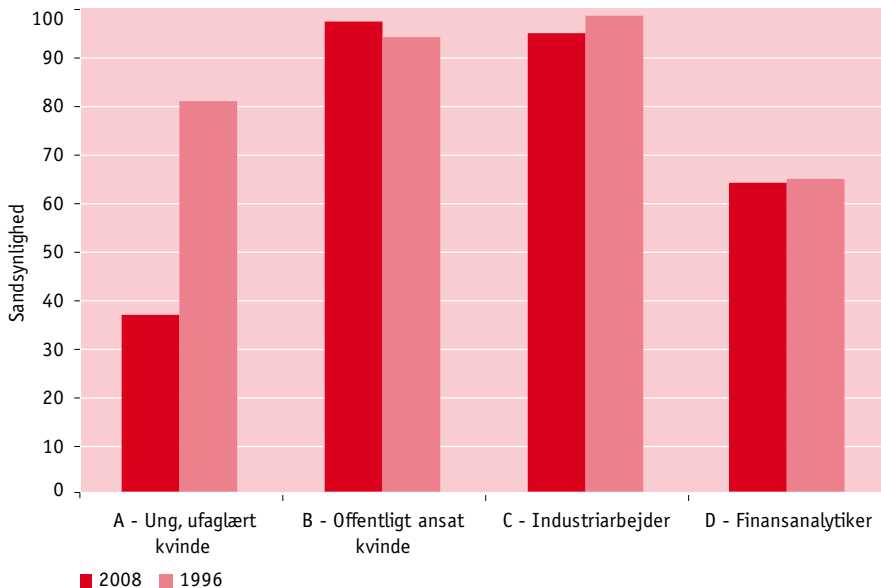
Analysen nedenfor har altså to trin, som vi gentager for a) personlige karakteristika, b) arbejdsmarkedskarakteristika og c) indkomst, bolig og formueforhold:

1. Komme med teoretisk funderede forklaringer på sammenhænge i modelanalysen.

2. Fortolke faktorernes betydning på sandsynlighed for medlemskab ud fra fire standardpersoner.

De fire standardpersoner fra fagforeningsanalysen går igen, og deres overordnede sandsynligheder er vist i figur 6.1. Det ses, at samtlige personer – på nær den offentligt ansatte kvinde (B) – havde større sandsynlighed for medlemskab i 1996 end i 2008. Samtidig ses det, at der er stor forskel på sandsynlighed for medlemskab mellem de forskellige persontyper.

Figur 6.1: Standardpersonernes sandsynlighed for medlemskab af en a-kasse

Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag.

Tabel 6.2: Sandsynlighed for medlemskab og afledte effekter, a-kassemedlemskab 2008

	Ung ufaglært indvandrere (A)	Offentligt ansat kvinder (B)	Industriarbejder (C)	Finansanalytiker (D)
	Procent			
Samlet sandsynlighed	36,38	97,03	94,95	63,86
Afledte effekter	Procentpoint			
Kvinde	-	-	2,6	15,2
Alder	2,5	0,0	0,4	1,5
Udkantskommune	4,2	0,5	0,8	4,0
Ghettoområde	2,5	0,3	0,5	2,5
Etnisk dansk	30,9	-	-	-
Indvandrere fra ikke-vestlige lande	32,6	0,3	0,1	0,1
Indvandrere fra vestlige lande	8,5	-4,1	-7,5	-24,6
Indvandrere fra Østeuropa	-	-6,8	-11,9	-32,6
Indvandrere fra Norden	12,0	-3,2	-6,0	-21,2
Efterkommer fra ikke-vestlige lande	39,8	1,5	2,2	13,4
Efterkommer fra vestlige lande	23,3	-0,2	-0,9	-2,8
Efterkommer fra Østeuropa	9,6	-2,4	-4,9	-16,4
Efterkommer fra Norden	19,1	-0,8	-2,0	-6,9
Ufaglært	-	-3,7	-4,9	-9,4
EUD, byggeriet	26,0	0,6	1,4	13,8
EUD, handel	18,4	-0,3	0,1	7,9
EUD, jernindustrien	27,3	0,7	1,6	14,7
EUD, sundhed	19,9	-0,1	0,4	9,0
EUD, teknik	17,8	-0,4	-	7,3
EUD, øvrige	20,5	0,0	0,5	9,5
KVU, samfundsvidenskabelige	17,2	-0,4	-0,1	6,9
KVU, sproglige	20,3	0,0	0,5	9,4
KVU, tekniske	24,7	0,4	1,2	12,8
KVU, øvrige	-10,8	-7,6	-10,4	-22,0
MVU, samfundsvidenskabelige	7,0	-2,1	-2,5	-2,3
MVU, sundhed, lærer og pædagog	20,7	-	0,5	9,7
MVU, tekniske	27,4	0,7	1,6	14,8
MVU, øvrige	18,2	-0,3	0,1	7,6
LVU, samfundsvidenskabelige	9,4	-1,6	-1,9	-
LVU, sundhed	-9,2	-6,9	-9,4	-20,0
LVU, tekniske	25,8	0,6	1,4	13,6
LVU, øvrige	17,5	-0,4	-0,1	7,1
Gift med børn	15,8	-	-1,1	-
Enlig med børn	-	-2,6	-6,0	-15,8

← Enlig uden børn	0,8	-2,4	-3,9	-15,0
Gift uden børn	21,9	0,6	0,2	5,4
Samlevende med børn	17,5	0,2	-0,7	1,6
Samlevende uden børn	20,9	0,5	-	4,6
Ægtefælle ikke i a-kasse	-19,0	-4,7	-7,6	-
Industri	17,1	1,8	-	18,8
Landbrug	-2,4	0,4	-5,6	4,2
Den finansielle sektor	-6,5	-0,1	-7,5	-
Anden forretningsservice	-1,7	0,5	-5,3	4,9
Handel	-	0,6	-4,6	6,5
Hotel og restauration	-7,0	-0,2	-7,8	-0,6
Bygge- og anlæg	12,9	1,6	-0,9	16,3
Offentlige tjenester	-5,6	-	-7,0	1,0
Personlige tjenester	2,8	0,9	-3,6	8,9
Transport	5,6	1,1	-2,7	11,2
Branche uoplyst	-8,6	-0,5	-8,7	-2,4
Fuldtid, udeladt	-	-	-	-
Deltid	-15,9	-3,4	-5,5	-19,6
Ukendt arbejdstid	-29,7	-16,6	-24,7	-45,7
Under 10 ansatte	-	0,0	-0,8	-4,7
Uoplyst, andet	-7,0	-1,1	-2,8	-12,5
10-49 ansatte	0,0	0,0	-0,8	-4,7
50-99 ansatte	2,0	0,2	-0,4	-2,7
100-149 ansatte	3,2	0,4	-0,1	-1,5
150-249 ansatte	4,7	0,5	0,2	-
250-499 ansatte	3,7	0,4	-	-1,0
500-799 ansatte	2,5	0,3	-0,3	-2,2
800-999 ansatte	0,0	0,0	-0,8	-4,7
Mindst 1.000 ansatte	0,0	0,0	-0,8	-4,7
Offentligt ansatte, uoplyst antal ansatte	0,0	-	-0,8	-4,7
Nederste indkomstkvartil	-4,5	-0,6	-1,1	-4,8
Øverste indkomstkvartil	-10,2	-1,7	-2,9	-
Boligejer	4,8	-	0,9	-
Likvid nettoformue under 50.000 kr.	-	-0,5	-	-3,7
Gæld (set ift. formue under 50.000 kr.)	1,5	-0,3	0,3	-2,2
Likvid nettoformue 50-99.000 kr.	4,1	-	0,8	0,4
Likvid nettoformue mindst 100.000 kr.	3,7	0,0	0,7	-

Anm: „-“ markerer, at dette karakteristika er valgt for personen, og der er derfor ikke nogen afledt effekt. „Alder“ angiver den fulde effekt af at være 1 år ældre, dvs. kombinationen af effekten fra alder og alder², samt et evt. bidrag fra krydsleddene med herkomst. Ligeledes angiver effekterne ud for herkomst den fulde effekt af at skifte til den pågældende herkomst inkl. et evt. bidrag fra krydsleddene med alder.

Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag.

Den unge ufaglærte kvinde (A), der arbejder i detailhandlen har en sandsynlighed for medlemskab i 2008 på ca. 35 procent – et markant fald fra 1996, hvor den tilsvarende person havde en sandsynlighed for medlemskab på lidt over 80 procent. Til sammenligning har en industriarbejder (C) en sandsynlighed for medlemskab på mere end 90 procent i 2008 og faldet i sandsynlighed er yderst begrænset. Finansanalytikerens (D) sandsynlighed for medlemskab er stort set uændret på ca. 64 procent hen over perioden. Derimod har kvinden i den offentlige sektor (B) en større sandsynlighed – hele 97 procent – for at være medlem af en a-kasse i 2008 – stigningen er dog beskednen, hvilket er naturligt, når niveauet i forvejen var højt.

Effekterne i tabel 6.2 på side 88 er de afledte sandsynligheder og skal tolkes som den ændring i sandsynlighed for medlemskab (målt i procentpoint), der ville opstå, hvis personen skiftede fra sit nuværende karakteristika til det karakteristika, som resultatet er angivet for. Afledte effekter betyder, at tallene kun kan tolkes i forhold til den valgte standardperson. F.eks. ses det i 2008-modellen, at den faglærte industriarbejders sandsynlighed for medlemskab vil reduceres med -4,9 procentpoint, hvis vedkommende i stedet var ufaglært i industrien. Den samlede sand-

synlighed for medlemskab for person C ville i så fald være på ca. 90 procent i stedet for på ca. 95 procent.

De afledte effekter vil være mindre for en person, der allerede har høj sandsynlighed for medlemskab, da sandsynligheden ikke kan overstige 100 procent. De afledte effekter vil derfor fremstå meget store for person A set i forhold til person B og C, simpelthen fordi person A har en meget lavere sandsynlighed som udgangspunkt, hvorimod B og C ikke kan stige meget mere.

Den nærmere tolkning af de forskellige variable vil ligesom i fagforeningsanalysen blive gennemgået i de samme grupperinger som i de deskriptive og teoretiske afsnit.

6.3 Personlige karakteristika

Vi vil i det nedenstående gennemgå hvert af de personlige karakteristika, som er køn, alder, uddannelse, herkomst og familietype. Dette gør vi ved at komme med teoretisk funderede forklaringer på sammenhængene i modelanalysen samt ved at fortolke faktorernes betydning på sandsynlighed for medlemskab ud fra de fire standardpersoner.

Køn

Kvinder har højere sandsynlighed

for medlemskab af a-kasserne end mænd, hvilket stemmer overens med resultaterne i fagforeningsanalysen. Som nævnt i teoriafsnittet, er det blevet fremført, at kvinder generelt skulle være mere risikoaverse end mænd, hvilket skulle forklare en højere tilbøjelighed til a-kassemedlemskab, men dette kan der kun gisnes om her. Det er dog interessant, at sammenhængen

holder, når der kontrolleres for de andre faktorer.

I de afledte effekter fra tabel 6.2 på side 88 ses det, at de to mandlige standardpersoner (C og D) ville få et positivt bidrag til deres sandsynlighed på 2 til 15 procentpoint, hvis de var kvinder (og ellers havde de samme karakteristika). Særligt for finansanalytikeren er det værd

Boks 6.2: Tolkning af aldersestimaterne

Tolkningen af aldersestimaterne foretages på samme måde som for fagforeningsmedlemskab (se boks 5.3 på side 65).

Toppunkter for alderskurvene er i 2008 beregnet til 45,2 år for danskere, 49,7 år for indvandrere og 44,4 år for efterkommere. I 1996 er de tilsvarende værdier på henholdsvis 44,2 år, 46,8 år og 40,9 år.

Det betyder, at såvel beregningen af effekten ved at blive et år ældre samt skift mellem herkomstgrupperne kun kan ske ved at tage højde for flere samtidige effekter. Hvis personen bliver et år ældre, vil der komme en effekt fra både alder og alder kvadreret. Hvis personen samtidig er indvandrer eller efterkommer, vil der endvidere komme en effekt fra krydsleddene.

Fortegnene på parameterestimaterne for alder og alder² betyder, at sandsynligheden ikke bevæger sig entydigt med alderen. I stedet vil sandsynlighed for medlemskab stige, indtil en vis alder hvor toppunktet findes og derefter falde. Derudover betyder krydsleddene, at betydningen varierer med herkomstgrupperne, hvilket vil sige, at forskellige herkomstgrupper vil have forskellige toppunkter for medlemssandsynligheden.

Ligeledes skal der ved skift mellem herkomststyperne tages højde for, at der både kommer en effekt fra herkomstestimaterne, men også fra aldersestimaterne, hvis man skifter mellem to de „hovedgrupper“ etnisk danskere, indvandrere og efterkommere.

I tabellerne med afledte sandsynligheder er der taget højde for disse effekter. Ud for alder angives den samlede effekt af, at blive et år ældre og ud for de forskellige herkomstgrupper angives den samlede effekt af et skift til denne gruppe inkl. effekter fra krydsleddene med herkomst.

at lægge mærke til den markante stigning, hvilket måske kan indikere, at der er hold i hypotesen om, at kvinder er mere risikoaverse.

Alder

Sandsynligheden for medlemskab af a-kasse stiger til en vis alder, for derefter at falde lidt. I boks 6.2 har vi lavet et krydsled for alder og herkomst for at se, hvordan disse to faktorer spiller sammen på sandsynligheden for medlemskab.

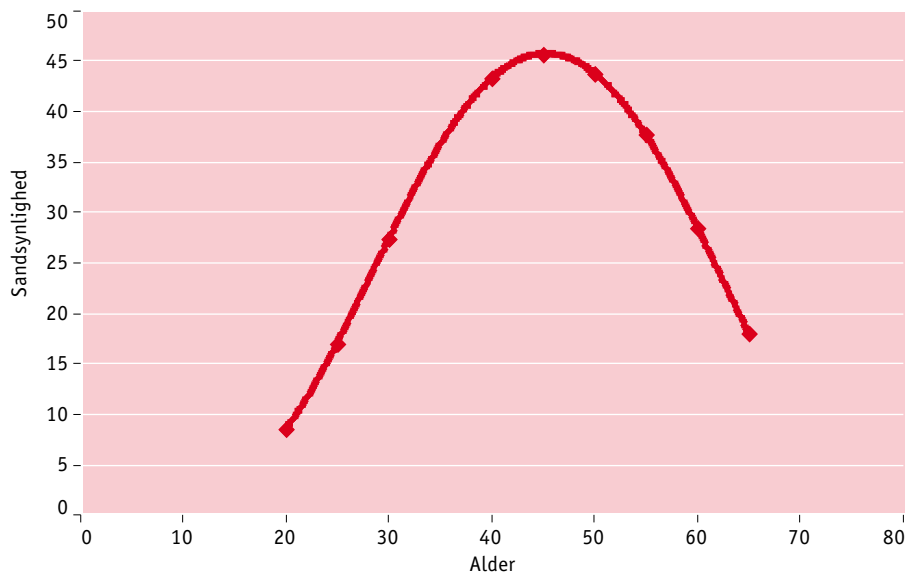
For alder gælder det, at effekten fra at blive et år ældre skal beregnes ud fra en kombination af flere parameterestimater. Dette er nærmere gennemgået i boks 6.2 (side 88). En samlet beregning af alderskurven fremgår af figur 6.2, hvor vi har brugt standardperson A til at illustrere sandsynlighedens „udvikling“ i løbet af et arbejdsliv for en særlig persontype. For andre persontyper vil medlemssandsynligheden følge en anden alderskurve, men det er fælles for alle kurverne, at de stiger til en vis alder, for derefter at falde lidt.

Ligesom for fagforeningsmedlemskab, kan det altså konstateres, at medlemskab af a-kasse bliver mere sandsynligt med alderen indtil et vist punkt, hvorefter sandsynligheden begynder at dale igen – vel at mærke, når der er tages højde for indkomster.

I den tidligere LO-dokumentation (Due et al. 2010) diskuterede vi problemet med unge og a-kasserne mere indgående med udgangspunkt i Arbejdsmarkedskommissionens forklaringer på faldet i medlemmer (Arbejdsmarkedskommissionen 2009). Kommissionen peger netop på, at det er de unge og ufaglærte, som står udenfor a-kasserne og derfor kan forklare det overordnede fald i medlemsskaren. Denne analyse kan nuancere denne forklaring ved at påvise, at alder i sig selv virker på forskellig vis – med en positiv effekt til et vist punkt og derefter en negativ effekt på sandsynlighed for medlemskab.

En mulig forklaring på dette kunne være, at tilskyndelsen til at forsikre sin økonomi stiger gradvist i løbet af et arbejdsliv, indtil sikringen foretages via andre midler eller indtil gevinsten ved a-kassemedlemskab er så tilpas kortvarig i slutningen af et arbejdsliv, at det anses for mindre nyttigt eller relevant. Dog skal man huske på, at andelen for medlemskab i de tidligere deskriptive analyser viser, at det først er for de 60-66-årige, at niveauet falder. Derudover kan vi se, at andelen af de 60-66-årige a-kassemedlemmer faktisk er steget mellem 1996 og 2008 (Due et al. 2010: 133). Dette kan hænge sammen med efterlønsreformen i 1998, der

Figur 6.2: Sandsynlighed for medlemskab som funktion af alder for person A, 2008

Anm: Kurven er beregnet for person A. Hvis beregningen foretages for en anden standardperson, vil kurven have samme form, men være forskudt vertikalt.
Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag.

gjorde det mere attraktivt at vente med efterløn til 62 år, hvorfor der alt andet lige ville blive færre i aldersgruppen over 60 år, der går på efterløn og følgelig flere, som forbliver i a-kassen.

Uddannelse

I 2008 følger estimaterne for uddannelse nogenlunde forventningerne fra det deskriptive afsnit. Dog viser modelanalysen, at de lange sundhedsuddannelser samt gruppen „KVU, øvrige“ har mindre sandsynlighed for medlemskab

end den ufaglærte. Tolkningen af dette ligger måske lige for, idet ledighedsrisikoen for gruppen med lange sundhedsuddannelser har været meget lille igennem en årrække. Derfor kan man også forklare, hvorfor denne gruppe har en relativt høj faglig organisering qua professionstilhøret, men en relativt lav a-kassetilbøjelighed qua en lav ledighedsrisiko. Dermed bliver det et pragmatisk valg.

Det mest overraskende ved uddannelsesestimaterne er dog, at der er

sket nogle store skift i retning mod en højere sandsynlighed for medlemskab, især inden for de lange videregående uddannelser mellem 1996 og 2008. I 1996 havde både lange videregående uddannelser med samfundsfaglig baggrund og de øvrige uddannelser, der f.eks. indeholder uddannelser i militæret og humanistiske uddannelser, lavere sandsynlighed for medlemskab end den ufaglærte, mens de i 2008 har højere sandsynlighed. For de mellemlange sundhedsuddannelser som f.eks. sygeplejerske ses en lignende udvikling. Resultaterne over tid er overraskende, idet ledighedsrisikoen for disse grupper var for nedadgående i løbet af perioden. Omvendt kan man med rette hævde, at dette også er sket for de ufaglærte, hvorfor denne gruppe nok i høj grad har fravalgt a-kassemedlemskabet ligesom Arbejdsmarkedskommissionen har fundet. Fordi vi ser på relative sammenhænge – altså effekt på sandsynlighed for medlemskab for uddannelsesgrupper i forhold til hinanden – kan dette være en forklaring på skiftet.

Hvis vi gentager øvelsen fra fagforeringsanalysen med de afledte effekter for person A – den ufaglærte indvandrer i handel – er der nogle markante ændringer i sandsynlighed for medlemskab. Således ville samtlige erhvervsuddannelser give

større positive effekter og bringe sandsynligheden op på over 50 procent – i nogle tilfælde over 60 procent, f.eks. inden for byggeri og industrien. Også de kortvarige uddannelser giver store positive effekter – dog ikke for kategorien „øvrige“, som giver negativ effekt. Også de mellemlange og langvarige uddannelser giver generelt set øget tilskyndelse til medlemskab.

De overvejende positive afledte effekter ved uddannelse understreger et paradoks ved a-kassemedlemskab. Den gruppe, som oplever den største risiko for ledighed – de ufaglærte – er også den gruppe, der har lavest sandsynlighed for at melde sig ind. En mulig forklaring – som vi dog ikke kan underbygge – kunne være, at en del af de ufaglærte har for ringe tilknytning til arbejdsmarkedet, til at a-kassen bliver gjort relevant. Omvendt kan det – som Arbejdsmarkedskommissionen anfører – handle om at spare kontingentet, men da der er kontrolleret for indkomst, skulle denne logik ikke være så udtalt.

Herkomst

Det mest overraskende ved resultaterne for herkomstgrupper er, at indvandrere fra ikke-vestlige lande, vestlige lande samt fra Norden har en højere sandsynlighed for a-kassemedlemskab end danskere

med samme karakteristika. Kun indvandrere fra Østeuropa har ikke signifikant anderledes sandsynlighed, hvorfor denne gruppe ryger ud af modellen for 2008. I 1996 havde alle indvandrergupper – givet samme karakteristika – en højere sandsynlighed end tilsvarende danskere, også østeuropæerne.

At effekten af at stamme fra andre lande end Danmark adskiller sig fra resultaterne i den deskriptive analyse skyldes formentligt, at størstedelen af denne gruppe har nogle andre karakteristika såsom uddannelse, indkomst og formue til fælles. Det er således højst sandsynligt disse karakteristika og ikke den kulturelle baggrund, der trækker i retning af at fravælge medlemskab. I den deskriptive analyse er det ellers det kulturelle, der umiddelbart fremstår som forklaringen, fordi disse grupper har lavere organisering end danskerne.

Dette kommer også til udtryk i de afledte effekter, hvor man kan se, at „herkomst-skifte“ giver negative bidrag til sandsynlighed for medlemskab for person B, C og D. Særligt for finansanalytiker (D) er effekterne markant negative med tocifrede ændringer. Dog er det værd at bemærke, at indvandrere fra ikke-vestlige lande reelt ikke ændrer sandsynlighed for medlemskab,

hvilket altså tyder på en stærk organisering af denne gruppe. Samtidig stiger sandsynligheden for a-kassemedlemskab markant for person A – den ufaglærte kvinde – hvis hun er indvandrer fra andre steder end Østeuropa. Igen en understregning af den særlige problematik for denne gruppe i forhold til både fagforening og a-kassesystemet.

Det forholder sig omvendt for efterkommergrupperne. I 1996-modellen er en del af resultaterne for efterkommere udgået af modellen, fordi de ikke var signifikante – undtagen for efterkommere fra ikke-vestlige lande, hvor der var et positivt bidrag. Derimod er der et signifikant negativt bidrag i 2008-modellen for alle grupperne, hvilket kunne tyde på, at der er en stadig større udfordring med at få disse grupper ind i a-kasserne.

Hvis vi vender blikket mod de afledte effekter, er der dog ikke store udsving for hverken den offentligt ansatte eller industriarbejderen, som ellers ligger på et meget højt niveau og derfor kunne tænkes at få markante negative effekter. Faktisk giver det at være efterkommer fra ikke-vestlige lande en beskeden positiv effekt (dog kun på henholdsvis 1,5 og 2,2 procentpoint). Ligeledes er billedet lidt blandet for finansanalytiker, hvorimod der er entydigt

positive effekter for den ufaglærte østeuropæiske kvinde (person A).

Familietype

Som ventet har gifte og samlevende en højere sandsynlighed for at vælge medlemskab end enlige. Det ses også i de afledte effekter, hvor det at være enlig giver den største negative effekt på vore standardpersoner – de største for finansanalytikerens.

Det er imidlertid overraskende, at personer med børn har lavere sandsynlighed, end den samme person har uden børn. Dette resultat går igen for både enlige, samlevende og gifte. Det mest intuitive ville her være, at forsørgere ønskede større sikkerhed og derfor meldte sig ind i en a-kasse. Forskellene er dog så små, at vi er varsomme med at fortolke denne overraskelse.

Derudover viser modellen, at partnerens valg af medlemskab har stor betydning for individets beslutning om medlemskab. Effekten fra at partneren ikke er i a-kasse, giver således en negativ effekt på mellem ca. 5 og 19 procentpoint for standardpersonerne og understreger pointen fra social custom-teorien, men muligvis også, at folk, der danner par, har samme ledighedsrisikoprofil og/eller risikoaversion.

De to forklaringer behøver ikke at udelukke hinanden.

6.4 Arbejdsmarkeds-karakteristika

Vi vil i det nedenstående gennemgå arbejdsmarkeds-karakteristika en for en. Disse faktorer har at gøre med individernes arbejdsplads og jobs. Vi forsøger at komme med teoretisk funderede forklaringer på sammenhængene i modelanalysen samt at fortolke faktorernes betydning på sandsynlighed for medlemskab ud fra de fire standardpersoner.

Branche

Det er kendt, at tilslutningen til a-kasserne varierer kraftigt inden for de forskellige brancher, hvilket modelanalysen også bekræfter.

Industrien er generelt den branche, der har den største sandsynlighed for medlemskab. Det kan ses ved, at de andre brancher har relativt lavere sandsynlighed for a-kasse-medlemskab, når der kontrolleres for andre faktorer. Ser vi på industriarbejderen og de afledte effekter, er der entydigt negative bidrag ved „brancheskift“. De afledte effekter viser også, at bygge-/anlægsbranchen følger tæt på industrien, og det er også i disse brancher, at man normalt ser de største udsving

i beskæftigelse, hvorfor medlemskab af a-kasse giver god mening ud fra logikken om ledighedsrisiko.

Omvendt er der lav sandsynlighed for medlemskab i brancher som „hotel og restauration“, hvilket måske kan undre lidt, hvis man igen bruger logikken om ledighedsrisikoen i branchen, men her kan andre faktorer, som ikke indgår i modellen, nok spille ind – eksempelvis lave anciennitet i branchen, hvorfor man har mindre tilskyndelse til at melde sig ind i a-kassen.

Ser man på de afledte effekter for finansanalytikeren fremkommer yderligere, at alle brancheskift – på nær skift til hotel og restauration – ville give anseelige positive bidrag til sandsynlighed for medlemskab. Det taler for, at finansbranchen i sig selv ikke bidrager til højt a-kassemedlemskab. Et skift til industrien eller bygge-anlæg ville eksempelvis give henholdsvis 18,8 procentpoint og 16,3 procentpoint til den oprindelige sandsynlighed for medlemskab på ca. 64 procent. Her ses altså en markant forskel fra fagforeningsanalysen, hvor finansbranchen netop bidrog positivt til organiseringen.

Arbejdstid

Resultaterne for arbejdstid i modellen tegner et klart billede af, at

personer med mindre end fuldtidsarbejde har lavere sandsynlighed for medlemskab af en a-kasse. Især gruppen med ukendt arbejdstid har et meget højt negativt bidrag til deres sandsynlighed. I denne sammenhæng betyder det forhold, at arbejdstiden er ukendt, at vedkommende ikke har en ATP-betaling. Gruppen består primært af personer, hvis tilknytning til arbejdsmarkedet udelukkende består af løst timearbejde og honorar aflønning.

Dette er i klar overensstemmelse med de teoretiske forventninger, der sagde, at løsere tilknytning til en arbejdsplads ville give lavere tilskyndelse til både a-kasse og fagforeningsmedlemskab. Det er dog værd at bemærke, at de afledte effekter ved deltid for den offentligt ansatte (A) og industriarbejderen (B) er beskedent negative ($\div 3,4$ og $\div 5,5$ procentpoint), hvorimod effekten for den ufaglærte kvinde (A) er $\div 15,9$ procentpoint og $\div 19,6$ procentpoint for finansanalytikeren (D). Muligheden for at deltidsansatte kan fuldtidsforsikre sig har ganske givet betydet, at flere deltidsansatte har fået en positiv tilskyndelse til at melde sig ind.

Arbejdspladsstørrelse

På dette område tegner modelanalysen et billede af højere organisa-

tionsgrad på større virksomheder op til en grænse ved omkring de 250 ansatte. Derefter er bidraget faldende, og ved mere end 800 ansatte er der ikke længere nogen forskel i sandsynlighed for medlemskab i forhold til en arbejdsplads med mindre end 10 ansatte. I de deskriptive tal så det ud som om skellet lå ved over 1.000 ansatte.

I 1996 var billedet lidt anderledes og med forskudte grænser. I 1996 er det således kun ansatte på arbejdspladser med 250-799 ansatte, der har en højere sandsynlighed for medlemskab end de små arbejdspladser, og samtidig har ansatte på arbejdspladser med flere end 1.000 ansatte faktisk en lavere sandsynlighed.

Alt i alt må man sige, at billedet er broget for sammenhængen mellem arbejdspladsens størrelse og a-kassemedlemskab, hvilket også ses i de afledte effekter, som er yderst beskedne på tværs af standardpersonerne⁹.

6.5 Indkomst, bolig og formue

Vi vil i det nedenstående gennemgå betydningen af indkomst, bolig og

formue for medlemskab af a-kasser. Disse faktorer har at gøre med individernes økonomiske situation, og vi forsøger at komme med teoretisk funderede forklaringer på sammenhængene i modelanalysen samt at fortolke faktorernes betydning på sandsynlighed for medlemskab ud fra de fire standardpersoner.

Indkomst

I modellerne giver lav eller høj indkomst signifikant lavere sandsynlighed for medlemskab end andre indkomstgrupper. Dette afviger fra resultaterne i den deskriptive analyse og vores tidligere undersøgelse (Due et al. 2010), hvor højindkomstgruppen helt op til 9. decil havde en større medlemsandel end medianlønmodtageren. Forklaringen på denne afvigelse skal formentlig findes i, at bidraget fra højindkomstgruppen bunder i andre karakteristika, der er medtaget selvstændigt i modellen. Eksempelvis kan formue (se nedenfor) betyde, at personen ikke kan modtage kontanthjælp, hvorfor a-kassemedlemskab bliver vigtigt – så når der kontrolleres for formue, viser det sig, at høj indkomst ikke i sig selv fører til højere sandsynlighed for medlemskab. Derudover kan høj indkomst have en direkte negativ effekt på medlemskab, idet der som nævnt i

⁹ Kun kategorien „uoplyst, andet“ giver et tocifret negativt bidrag til standardperson D, hvilket ikke har nogen større betydning i denne sammenhæng.

teoriafsnittet kan være tale om, at forsikring mod ledighed bliver irrelevant.

Lavindkomstgruppens relative lavere sandsynlighed for medlemskab er i overensstemmelse med den deskriptive analyse, og kan hænge sammen med hensynet til at spare kontingent og mulighed for at falde tilbage på kontanthjælp, om end denne mulighed ikke er sikker, jf. tidligere nævnte studie foretaget af AE om barriererne for at modtage kontanthjælp.

Ser man på de afledte effekter ved lav og høj indkomst, er der dog ikke tale om store negative effekter – med undtagelse for person A på 10,2 procentpoint ved det hypotetiske skifte til høj indkomst (et usandsynligt skifte givet persons uddannelse og branche). De lave effekter kan måske overraske en smule, idet der har været megen debat om dækningsgraden i a-kassesystemet og den gradvist lavere tilskyndelse til medlemskab givet at dagpengene reguleres efter den særlige satspuljelovgivning.

Bopæl i udkantskommuner og ghettoområder

For udkantskommunerne stemmer resultaterne overens med forventningen fra vores teorier og den deskriptive analyse, da der er et po-

sitivt bidrag til sandsynlighed for medlemskab ved at bo i et udkantsområde. Det er umiddelbart den højere ledighedsrisiko i disse kommuner, som skulle tilskynde til medlemskab af a-kasserne. Omvendt kan man ud fra de afledte effekter ikke se nogen stor positiv stigning i sandsynlighed for medlemskab på nogen af standardpersonerne, hvilket tyder på, at bopæl i udkantskommuner ikke vejer særlig tungt – f.eks. stiger sandsynligheden for person A kun med 4,2 procentpoint. Det må siges at være beskedent i forhold til nogle af de andre afledte effekter.

Der er ligeledes et positivt bidrag til sandsynligheden af at bo i et ghettoområde. Dette er modsat de deskriptive tal, hvilket formentlig skyldes, at den deskriptive udvikling er drevet af nogle af de andre variable, der indgår i analysen – eksempelvis indkomst og uddannelse. Det er muligvis en højere ledighedsrisiko, der fører til en højere sandsynlighed for a-kasemedlemskab ved bopæl i et ghettoområde, men hvis man ser på de beskedne afledte effekter (ikke over 2,5 procentpoint), bør man være varsom med at overfortolke bopælens effekt.

Boligtype

I lighed med den deskriptive ana-

lyse har boligejere en højere sandsynlighed for medlemskab, hvilket også er i overensstemmelse med forventningen om, at boligejere har større tilskyndelse til at forsikre sig imod ledighed. Igen viser de afledte effekter dog kun små ændringer, hvilket dog skal ses i lyset af, at kun den ufaglærte kvinde og industriarbejderen i udgangspunktet ikke ejer egen bolig. Derfor bliver tolkningen svær at foretage.

Formue

Resultaterne fra modellen for formue stemmer også fint med forventningen fra den deskriptive analyse og teorierne. Personer med likvid formue under 50.000 kr. har den laveste sandsynlighed for medlemskab, mens både folk med gæld og højere formue ligger højere. Samtidig har personer med en formue over 100.000 kr. en lidt mindre sandsynlighed end dem med en formue mellem 50-100.000 kr. Vi har peget på den mulige forklaring, at formue udelukker personer fra at få kontanthjælp, hvorfor medlemskab af a-kasse bliver vigtig for den økonomiske sikring mod ledighed. I øvrigt er det interessant, at formue forbliver signifikant for a-kassemedlemskab, når der er korrigeret for indkomst. Omvendt må man igen være varsom med fortolkningen af formuens betydning, når man ser på de beskeden afledte effekter.

6.6 Opsummering på Analyse II

Overordnet set stemmer de deskriptive sammenhænge fint overens med den efterfølgende logistiske regressionsmodel. I den statistiske model var det muligt at kontrollere for andre faktorer og dermed finde den isolerede effekt på sandsynligheden for a-kassemedlemskab fra en faktor. Der er mange sammenhænge, der går igen, hvilket kan ses i tabellen ovenfor.

Men vi fandt fire sæt diskrepanser, hvor den logistiske regressionsmodel viser, at sammenhængene fra den deskriptive analyse ikke holder. Vi er med andre ord blevet kloge på følgende områder:

- 1) Vi kan kraftigt nuancere tesen om indvandrer-/efterkommergruppernes tilknytning til a-kasserne: for indvandrergrupperne er der tale om andre faktorer end selve oprindelseslandet, der kan forklare den lave andel i a-kasserne – højst sandsynligt uddannelse, branchetilhør og indkomst, som spiller ind på ledighedssandsynligheden og risikoaversionen. Ikke kultur! Derimod har efterkommergrupperne en tilsyneladende mindre og mindre tilknytning til systemet – selv, når andre faktorer er kontrolleret, f.eks. alder – hvilket kunne tyde på

et særskilt problem for disse grupper. Dette kunne tyde på et integrationsproblem med efterkommerne, hvor den lavere organisering i a-kasser end etniske danskere er blevet mere markant i 2008 set i forhold til 1996.

Herkomstgruppernes effekt på a-kassemedlemskab er således anderledes end de deskriptive andele viste, og der ser også ud til at være ændringer over tid. I den deskriptive analyse var a-kasseandelene for indvandrere med anden herkomst alle mindre end for gruppen med dansk herkomst. Men når der kontrolleres for de andre faktorer, viser det sig, at anden herkomst end dansk rent faktisk bidrager positivt til sandsynligheden for a-kassemedlemskab. Således har alle indvandrergrupperne en positiv effekt i 1996 i forhold til det at være af dansk herkomst. Dette er stadig gældende i 2008 undtagen for indvandrere fra Østeuropa, som er blevet fjernet fra modellen, fordi gruppen ikke er signifikant anderledes end danskere, når der kontrolleres for andre faktorer.

Diskrepanser mellem den deskriptive analyse og den logistiske regression af efterkommere er også markante. I den deskriptive skulle alle grupperne af efterkommer af indvandrere have en negativ ef-

fekt i forhold til gruppen med dansk herkomst, men i 1996 var der ingen signifikant forskel – undtaget for efterkommere fra ikke-vestlige lande, som havde en relativt positiv effekt. I 2008 er dette billede dog vendt til, at alle efterkommergrupper viser en negativ effekt i forhold til a-kassemedlemskabet, hvilket altså ligger i tråd med den deskriptive analyse.

2) Uddannelsesgruppernes effekter på a-kassemedlemskab er langt mere blandede i modelanalysen end i den deskriptive analyse, hvor det fremgik, at alle uddannelsesgrupper gav en større a-kassemedlemsandel end ufaglærte. Ser man på erhvervsuddannelserne (f.eks. indenfor byggeriet, handel, industri, sundhed og teknik), giver disse en positiv effekt på medlemstilbøjeligheden, efter at vi har kontrolleret for andre faktorer. Også for de kortere videregående uddannelser (KVU) gælder dette, men kategorien øvrige KVU giver et negativt bidrag. For de mellemlange videregående uddannelser (MVU) var der positivt bidrag i 1996, men i 2008 er de samfundsvidenskabelige MVU nu gået over i negativ – ligesom i fagforeningsanalysen. Dette kunne tyde på, at der er nogle mellemlangt merkantilt uddannede, der hverken melder sig ind i a-kasserne eller fagforeningerne. Ende-

lig ser man, at længerevarende uddannelser (LVU) indenfor sundhed giver et negativt bidrag til a-kassemedlemskabet, hvilket står i kontrast til deres høje organisering i fagforeninger. Dette skyldes højst sandsynligt den lave ledighedsrisiko i denne gruppe. De andre LVU-grupper giver positivt bidrag til sandsynligheden for a-kassemedlemskab.

3) En række af kategorierne for størrelsen på arbejdspladsen er blevet fjernet i den reducerede model, idet de ikke havde et signifikant anderledes bidrag til a-kassemedlemskab i forhold til arbejdspladser med under 10 ansatte. Dog er der sket et skift over tid, idet arbejdspladsens størrelse giver en signifikant positiv effekt på medlemskabet i 2008, hvilket de ikke gjorde i 1996. Størrelsen af arbejdspladsen er blevet en vigtigere faktor, men den positive effekt forsvinder ved et vist punkt – ca. 800 ansatte.

4) Bolig i ghettoområde viste sig i 2008 at give en signifikant positiv effekt på a-kassemedlemskab, hvorimod den deskriptive analyse viste, at individer med bopæl i ghettoområde havde en lavere andel medlemmer end andre. Vi kan derfor sige, at det tyder på, at andre forhold end bopælen – f.eks. indkomst, uddannelse – kan forklare de lavere

andele, og at det at bo i et ghettoområde i sig selv rent faktisk bidrager positivt til a-kassemedlemskab.

Ser man på de afledte effekter i 2008-modellen, kan det konstateres, at herkomst betyder ganske meget i forhold til den ufaglærte i handelsbranchen og finansanalytikeren. Der er overraskende negative effekter ved anden herkomst end dansk for finansanalytikeren – i modstrid med det overordnede resultat. Måske en indikation, at herkomst betyder noget forskelligt for a-kassemedlemskabet i forskellige brancher.

Herkomst betyder ikke så meget i forhold til den offentligt ansatte kvinde, og i det hele taget er der meget små udsving for den offentligt ansatte kvinde ved at lave de hypotetiske ændringer. For industriarbejderen er der kun et stort udsving, hvis individet lavede den hypotetiske ændring til østeuropæer, hvilket tyder på lavt medlemskab for østeuropæere i industrien.

Branchetilhøret viste ligeledes, at særligt industri og bygge-anlæg er „gode“ brancher for a-kassemedlemskab, idet der var positive afledte effekter for sandsynlighed for medlemskab. Derimod gav offentlige tjenester ikke den samme positi-

ve effekt, som man skulle tro ud fra den deskriptive analyse.

De afledte effekter viste ud over de ovennævnte sammenhænge, at deltid giver et voldsomt fald i sandsynlighed for medlemskab med undtagelse for den offentligt ansatte og industriarbejderen. Ukendt arbejdstid er i endnu højere grad en negativ faktor for organiseringen, hvilket måske ikke er så mærkværdigt givet denne type beskæftigelses placering i yderpunkterne af arbejdsmarkedet. Bliver der flere af denne gruppe af atypiske ansatte på arbejdsmarkedet, kan man altså – ligesom for fagforeningsmedlemskabet – frygte for antallet af medlemmer i a-kasserne.

Arbejdspladsens størrelse gav – som ventet – ikke store udsving i de afledte effekter.

Med hensyn til effekten af indkomst var der som ventet højest sandsynlighed for medlemskab i midterkvartilerne. Derudover viste de afledte effekter, at der – ligesom for fagforeningerne – var størst negativ effekt ved at være i den øverste kvartil i forhold til den negative effekt ved at være i den nederste kvartil. Højere indkomster er altså „et større problem“ end lavere indkomster, når andre faktorer er kontrolleret, hvilket nuancerer den deskriptive sammenhæng og tilbageviser den sammenhæng, vi havde fra den deskriptive analyse.

4) Endelig skal den positive effekt ved ægtefællens a-kassemedlemskab nævnes, om end udsvinget ikke er så stort, som det vi så i fagforeningsanalysen, for effekten ved at ægtefællen var medlem af en fagforening.

7. Analyse III: Sammenligning mellem LO og gule dobbeltmedlemmer

Vi har tidligere anført, at faldet i organisering er et særligt problem for overenskomstsystemet, idet de overenskomstbærende organisationer har været udsat for den største nedgang. Måler man organisationsgraden uden de alternative, der betragtes som en trussel for den etablerede fagbevægelse, er tallet nu ca. 60 procent i forhold til højdepunktet på over 70 procent i 1995. Hvis de overenskomstbærende organisationers fastholdelse af en høj organisationsgrad kan ses som en forudsætning for opretholdelsen af den danske model med parternes selvregulering af løn og arbejdsvilkår, kan den fortsatte tendens til faldende medlemstal vurderes som en langsigtet trussel mod aftalesystemet (Due et al. 2010: 141).

Den langsigtede tendens fra 1985 til 2011 er markant. LO's medlemsforbund er gået fra at dække to tredjedele af de organiserede lønmodtagere til kun at dække godt halvdelen. Samtidig er AC gået frem og har opnået en lidt større andel, hvorimod FTF's medlemsudvikling ser ud til at have stagneret i de senere år. Den øvrige del af det, der kan betegnes som den etablerede fagbevægelse,

har kun i en vis udstrækning kunnet kompensere for LO-organisationernes tab – resten er enten blevet uorganiseret eller gået over til de gule fagforeninger. Som vist i tabel 7.1 er andelen af gule medlemmer vokset fra 1 procent til lige under 10 procent af samtlige fagforeningsmedlemmer på de 26 år siden 1985. Selv om de således stadig kun repræsenterer hvert tiende fagforeningsmedlem, er de vokset fra at være et marginalt element til særligt de fem seneste år at udgøre en reel trussel mod den etablerede fagbevægelse i almindelighed og LO's medlemsforbund i særdeleshed.

Formålet med denne analyse er at belyse, hvordan lønmodtagernes fordeling mellem henholdsvis LO og gule fagforeninger har ændret sig over tid. Dette undersøges ved at betragte, hvordan medlemmerne fordeles sig i LO-medlemsforbund, gule organisationer og andre organisationer (typisk i AC og FTF) på tværs af en række faktorer. Der bruges de samme grupper af faktorer, som i Analyse I og II, dvs. personlige karakteristika, arbejdsmarkedskarakteristika og indkomst, bolig og formueforhold.

Tabel 7.1: Fagforeningsmedlemmer 1985-2011 fordelt på hovedorganisationer

(antal i 1.000'er og i procent af alle fagforeningsmedlemmer)							
	1985	1995	2000	2005	2009	2010	2011***
LO	1.119	1.208	1.167	1.142	987	955	917
Andel af organiserede	65,8%	64,9%	62,4%	60,3%	54,3%	52,9%	51,6%
FTF	309	332	350	361	358	358	356
Andel af organiserede	18,2%	17,8%	18,7%	19,1%	19,7%	19,8%	20,0%
AC	74	132	150	163	133	137	139
Andel af organiserede	4,4%	7,1%	8,0%	8,6%	7,3%	7,6%	7,8%
LH	24	75	80	76	80	83	86
Andel af organiserede	1,4%	4,0%	4,3%	4,0%	4,4%	4,6%	4,8%
Ideologiske Alternative*	13	53	68	94	153	173	175
Andel af organiserede	0,8%	2,8%	3,6%	5,0%	8,4%	9,6%	9,8%
Uden for hovedorg.**	161	62	55	57	107	98	105
Andel af organiserede	9,5%	3,3%	2,9%	3,0%	5,9%	5,4%	5,9%
I alt	1700	1862	1870	1893	1818	1804	1778
Andel af organiserede	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
I alt (ekskl. alternative)	1.687	1.809	1.802	1.799	1.665	1.631	1.603
Andel af organiserede	99,2%	97,2%	96,4%	95,0%	91,6%	90,4%	90,2%
Lønmodtagere og ledige							
Lønmodtagere og ledige	2.434	2.547	2.614	2.640	2.677	2.676	2.655***
Organisationsgrad	69,8%	73,1%	71,5%	71,7%	67,9%	67,4%	67,0%
Eksklusiv alternative	69,3%	71,0%	68,9%	68,1%	62,2%	60,9%	60,4%

Kilder: Statistisk Årbog, Arbejdskraftundersøgelserne (AKU), 1.kvartal de udvalgte år, Danmarks Statistik, tal fra LO samt egne beregninger. Medlemstallene er pr. 1. januar de udvalgte år.

* Organisationer, der ikke alene står uden for hovedorganisationerne, men også opfatter sig som et alternativ til de etablerede fagforbund – såkaldt gule fagforeninger¹⁰.

** AC's tilbagegang og fremgang for „Uden for hovedorganisation“ siden 2009 er alene et resultat af, at Ingeniørforeningen i Danmark og Landinspektørforeningen per 1. januar 2009 forlod akademikerorganisationernes sammenslutning.

*** Bemærk, at vi for 2011 bruger AKU, 4. kvartal 2010-tallene for lønmodtagere og ledige. Dette er gjort for at synkronisere medlemsopgørelserne og tallet for arbejdsstyrken.

10 Her er medregnet organisationerne fra Det faglige Hus (dvs. Funktionærkartellet/Teknikersammenslutningen, Fagforeningen Danmark og 2B – Bedst og Billigst) samt Kristelig Fagforening, men ikke Business Danmark (tidl. Danske Sælgere og Danmarks Aktive Handelsrejsende), der er en branchespecifik organisation, og ikke som eksempelvis De Kristelige kan siges at deltage i en ideologisk kamp mod den traditionelle fagforeningsbevægelse – selv om de måske nok i HK vil se dem som „gule“. Danmarks Frie Fagforening fra Aalborg er ikke med i statistikken, da de åbenbart har valgt at undlade at indsende oplysninger til Danmarks Statistik (jf. anmærkning til tabellen i Statistisk Årbog for de udvalgte år).

Analysens tabeller indeholder arbejdsstyrken opdelt på en faktor og fagforeningsvalg vist i procent. Tallene kan dermed tolkes som hvor mange personer med pågældende karakteristik, der har valgt en fagforening, der tilhører enten LO, de gule eller „Andre“.

7.1 Afgrænsning

Analysen er afgrænset til arbejdsmarkedsaktive i alderen 18-66 år, der er medlem af både en a-kasse og en fagforening. Da det er analysens formål at undersøge valget mellem henholdsvis LO og de gule fagforeninger, er der foretaget en yderligere afgrænsning, der så vidt muligt sikrer, at de personer, der indgår i tabellerne, i praksis står over for et valg mellem organisering hos et LO-forbund eller en gul fagforening. Det er på den baggrund valgt at fjerne personer, der f.eks. vil have et AC- eller FTF-forbund som det naturlige alternativ til en gul fagforening. Dette har vi gjort via personernes uddannelse, hvilket giver god mening givet de faglige profiler på fagforeningerne og de grænseaftaler, som findes på det danske arbejdsmarked. Analysen er derfor afgrænset til personer, der enten er ufaglærte eller faglærte. Derudover er fjernet fem specifikke erhvervsuddannelser (EUD) inden-

for finansområdet, der alle har FTF som primært organisationsområde. Disse ligger under „EUD øvrige“.

Baggrunden for afgrænsningen ses i tabel 7.2, der beskriver alle arbejdsmarkedsaktive fordelt på uddannelse og organisation. Her ses det, at der er nogle uddannelser, hvor LO stort set ikke organiserer, hvorfor spørgsmålet om LO versus de gule ville blive skævvredet, hvis man tog disse uddannelser med. Derfor skal de nedenstående andele ikke tages for mere end indikationer af styrkeforholdet mellem LO og de gule og ikke reelle andele, som der kan refereres til uden forbehold for uddannelsesafgrænsningen.

Det er også vigtigt at understrege, at afgrænsningen ved uddannelse ikke er helt perfekt, idet der vil være nogen, der arbejder indenfor fag, som deres uddannelser ikke „passer“ til. Ligeledes vil grænserne imellem fagforeninger på den ene side og uddannelser på den anden nogle gange være flydende, hvorfor nogle uddannelser kan være svære at passe ind i forhold til den ene eller anden fagforening. Ovenstående tabel for dobbeltmedlemmer fordelt på uddannelser viser dog, at uddannelse er en hensigtsmæssig indikator for, hvor en person er organiseret. Tabellen vi-

Tabel 7.2: Alle dobbeltmedlemmer fordelt på uddannelse

	1996			2000			2008		
	LO	Gule	Andre	LO	Gule	Andre	LO	Gule	Andre
Ufaglært	84,7	5,2	10,1	82,1	6,4	11,5	72,6	15,3	12,1
EUD bygge/anlæg	88,4	2,7	8,9	87,3	3,2	9,4	83,4	7,8	8,8
EUD handel/kontor	69,2	6,6	24,2	68,2	7,6	24,2	62,4	14,0	23,6
EUD jern/metal	83,1	3,2	13,7	82,2	4,1	13,7	76,5	10,3	13,1
EUD sundhed	93,3	2,7	4,0	93,7	2,9	3,4	89,8	7,8	2,4
EUD teknisk	84,8	5,0	10,2	82,0	7,3	10,7	75,8	13,8	10,3
EUD øvrige	79,0	5,2	15,8	77,2	6,9	15,9	70,7	14,5	14,8
KVU samfund	43,0	6,7	50,3	40,0	6,9	53,1	37,8	13,3	48,8
KVU sprog/kunst	43,4	7,8	48,8	43,4	9,2	47,4	46,7	13,0	40,3
KVU teknik	72,1	4,2	23,7	69,3	5,6	25,1	64,3	10,6	25,0
KVU øvrige	34,3	3,8	62,0	34,4	4,5	61,1	44,9	11,5	43,6
MVU pædagog, lærer, sundhed	13,8	1,2	85,0	15,2	1,3	83,6	17,7	2,5	79,8
MVU samfund	12,3	4,5	83,2	12,8	4,3	82,9	16,7	6,8	76,4
MVU teknisk/natur	10,1	2,6	87,2	9,1	2,9	88,0	8,4	3,6	88,1
MVU øvrige	18,5	2,1	79,4	19,3	2,8	77,8	21,3	6,3	72,4
LVU samfund	3,3	1,8	94,9	2,6	2,1	95,4	2,5	2,6	94,9
LVU sundhed	1,3	7,5	91,2	1,9	8,4	89,7	1,0	4,8	94,3
LVU teknik	2,7	2,4	94,9	2,7	2,5	94,8	2,7	2,9	94,4
LVU øvrige	4,7	1,2	94,2	4,4	1,4	94,2	4,2	2,4	93,4
Total	67,8	4,4	27,8	64,5	5,2	30,3	55,0	10,3	34,7

Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag 2008

ser også, at LO's medlemsforbund og de gule begge står stærkt hos ufaglærte og faglærte lønmodtagere – hvilket understreger, at de konkurrerer om de samme lønmodtagere. Ganske naturligt står LO's medlemsforbund svagere i forhold til at organisere de mellemlange og længerevarende uddannelser på grund af de såkaldte grænseaf-taler. På sin vis er det de gule, der står ganske svagt i forhold til de mellemlange og længerevarende uddannelser, selvom de også her har opnået fremgang.

Personer, der både er medlem af en a-kasse og fagforening, er i det følgende betegnet dobbeltmedlemmer, hvor vi ligesom i en tidligere undersøgelse af dobbeltmedlemmer antager, at a-kasemedlemmer er medlem af tilsvarende fagforening, f.eks. 3F + 3F-A. Så selvom analysen omhandler fagforeningsmedlemskab er tabellerne i praksis lavet på a-kassetilhørsforhold, da der ikke foreligger oplysninger om, hvilken fagforening den enkelte er medlem af i de anvendte registre. Da de medtagne personer både er

medlem af en a-kasse og en fagforening, er der dog stor sandsynlighed for et tæt sammenfald.

I gennem hele analysen er gule fagforeninger afgrænset via de tilhørende alternative a-kasser: Danske Lønmodtagere, Kristelig A-kasse, Frie Funktionærer samt ASE. Mens DANA og Business Danmark sammen med AC og FTF-organisationer er placeret under „Andre“.

7.2 Hvem melder sig ind og hvor

Dette afsnit giver en generel introduktion til analysen og viser i hovedtræk, hvor LO's medlemsforbund og de gule står stærkt og svagt i at organisere de ufaglærte og faglærte lønmodtagere. Ser man generelt på tværs af de undersøgte grupper, har de gule fået flere medlemmer og dermed en større andel af den samlede fagforeningsmedlemsskare.

Men der er også særlige grupper, som i særlig grad er blevet svagere repræsenteret i LO's medlemsforbund og omvendt stærkere repræsenteret i de gule. Hvis man lægger et snit for de grupper, hvor de gule i 2008 repræsenterer ca. en femtedel eller derover af den samlede gruppe medlemmer indenfor

kategorien, fremkommer et billede af de mest markante skift på tværs af perioden. Det handler om 1) de 18-24-årige, 2) de tre laveste indkomstdeciler, 3) nogle indvandrere og efterkommergrupper, 4) ansatte i anden forretningsservice, handel, landbrug og energi samt i særdeleshed hotel og restauration samt 5) deltidsansatte.

Omvendt er der grupper, hvor LO og de andre hovedorganisationer stadig står meget stærkt, og hvor de gule ikke har oplevet samme markante stigninger. Hvis man lægger et snit for de gules medlemsandele på ca. hver tiende medlem (landsgennemsnittet for de gule) eller derunder, fremkommer et billede af grupper, hvor de gule ikke har vundet så stort indpas. Det handler om 1) de 45-66-årige, 2) ansatte i bygge-anlæg, den finansielle sektor samt offentligt ansatte, 3) ansatte på større private virksomheder (500-1.000 ansatte), 4) de tre øverste indkomstdeciler, 5) Folk med likvid formue over 50.000 kr., 6) Gifte uden børn samt 7) beboere i udkantsområder.

Vi skal understrege, at disse snit i princippet er tilfældige og have være gjort anderledes. Derfor skal ovenstående grupper kun betragtes som illustrationer af særlige grupper, som enten er stærkt eller svagt

repræsenteret af de gule. Vi går mere i dybden på hver enkel baggrundsfaktor nedenfor.

Skiftene over tid er selvklart markante for alle grupper, idet der i 1996 kun var meget få personer, der meldte sig ind i de alternative fagforeninger. Dog er der nogle skift, som er særligt markante og knytter sig til grupper, hvoraf de gule nu repræsenterer over en femtedel.

Som eksempel kan man se på gruppen med de yngste lønmodtagere. Mens 18-24-årige i 1996 var den gruppe, hvor den største andel valgte organisering hos LO, er der i dag sket et markant skift mod de gule fagforeninger. Således var der blot 4,8 procent gule i 1996, hvorimod 20,1 procent af de 18-24-årige nu er hos de gule. Og hvis man ser på grupper af 30-34-årige – altså dem der var 18-24 år i 1996 – er 18,2 procent af disse meldt ind hos de gule. Det ser altså ud til at medlemskab af en alternativ fagforening ikke bare et tidligt ungdomsfænomen, der går væk med alderen. Selv de ældste lønmodtagere er i 2008 mere tilbøjelige til at være medlem af de gule – om end i mere beskeden grad.

De høje andele gule i de tre lave-

ste indkomstdeciler i 2008 viser en markant vækst siden 1996, som aftager jo højere indkomst, lønmodtageren har. I 1996 var der stort set samme andel gule på tværs af indkomstgrupperne på ca. 5-7 procent. Derimod ligger de tre laveste indkomstdeciler som nævnt på ca. 20-25 procent gule i 2008, hvorimod de tre højeste indkomstdeciler i 2008 ligger på ca. 9-10 procent. Disse tal vidner om en klar indkomsteffekt¹¹ på valget af gul fagforening, og det synes derfor ganske sikkert, at kontingentstørrelsen betyder en del for fagforeningsvalg.

Der var allerede en relativt stor andel gule i *både* hotel og restauration og landbrug og energi i 1996 på henholdsvis 12,0 og 13,0 procent. Så selvom disse brancher har en stor andel gule i 2008, er skiftet ikke så markant. Også i anden forretningservice og handel var der relativt mange gule i 1996. Derfor er det også værd at nævne, at bygge- og anlægsbranchen samt industrien nu har henholdsvis 10,1 og 11,2 procent gule i 2008, hvorimod de i 1996 blot havde henholdsvis 3,0 og 3,8 procent. Andelen af gule er altså vokset med ca. tre gange.

Det er også bemærkelsesværdigt, at visse indvandrer- og efterkommer-

11 Bemærk dog, at vi ikke tester denne effekt statistisk.

grupper i stor stil er gået over til de alternative fagforeninger. Således var kun 3,5 procent af indvandrerne fra ikke-vestlige lande medlem af en gul fagforening i 1996 – en andel der i 2008 er vokset til 20,2 procent sammenlignet med 13,2 procent gule for samtlige herkomstgrupper. Indvandrerne fra Østeuropa har ligeledes meldt sig ind i de alternative. I 1996 var 6,5 procent medlemmer af en gul organisation, hvorimod hele 24,1 procent nu er det. Indvandrerne fra vestlige lande lå relativt højt hos de gule allerede i 1996 på 7,5 procent, og i 2008 ligger denne gruppe nu på 20,0 procent af samtlige fagforeningsmedlemmer. Også for efterkommere er der sket store skift – undtaget for efterkommere fra nordiske lande, hvor de gule kun repræsenterer 11,9 procent i 2008 imod 5,8 procent i 1996. For efterkommere fra ikke-vestlige lande er væksten af gule medlemmer eksplosiv i perioden fra 2,5 procent i 1996 til 19,5 procent i 2008.

Nedenfor går vi igennem de forskel-

lige faktorer, som også blev brugt i Analyse I og II. Det skal dog bemærkes, at denne analyse består af deskriptiv statistik – dvs. andele af dobbeltmedlemmer ud fra vores grupperinger og ikke en logistisk regression som i modelanalysen, hvor vi kunne kontrollere for andre faktorer og dermed bestemme det specifikke bidrag fra den enkelte faktor.

For alle tabeller er det via en såkaldt Pearsons χ^2 -test undersøgt om den pågældende baggrundsfaktor har en signifikant påvirkning på fagforeningsvalget. I alle tilfælde er den såkaldte nul-hypotese¹² om, at der er uafhængighed mellem en faktor og fagforeningsvalget, blevet afvist. De udførte test peger dermed på, at der er en sammenhæng mellem faktorerne og medlemskab¹³.

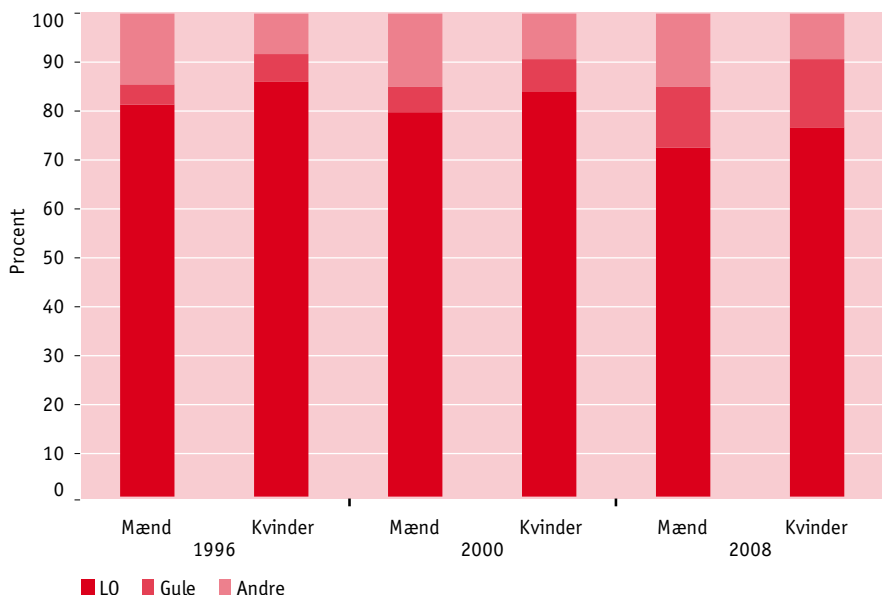
7.3 Personlige karakteristika

Vi vil i det nedenstående gennemgå hvert af de personlige karakteristi-

12 En nul-hypotese er en hypotese om, at den foreslåede sammenhæng, altså hypotesen – f.eks. at faglærte personer i højere grad er medlemmer af fagforeninger end ufaglærte – ikke kan findes i data.

13 I alle tabeller er for hvert år rapporteret teststørrelsen og i parentes en „testværdi“ med antallet af frihedsgrader, som testen er udført under. Selvom teststørrelsen rapporteres sammen med procentfordelingen, er testen udført på en fordeling i antal, hvor populationen er fordelt på følgende fagforeningsgrupperinger AC, FTF, LO, Gule, Lederne og Udenfor hovedorganisationer. Teststørrelserne kan således ikke direkte udledes fra de viste tabeller. I bilagsmaterialet fremgår testbidragene fra hver kategori i baggrundsfaktorerne, dvs. svarende til hver række i de viste tabeller.

Figur 7.1: Dobbelmedlemmer fordelt på køn

Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag 2008

ka, og hvordan dobbeltmedlemmer fordeler sig på enten LO-organisationer, de gule eller andre. Vi ser på andele i procent indenfor de tre udvalgte år 1996, 2000 og 2008. Vi ser på stort set samme personlige karakteristika, som i Analyse I og II – det vil sige: køn, alder, herkomst og civilstand.

Køn

Langt størstedelen af lønmodtagerne indenfor begge køn vælger stadigvæk organisering hos et LO-forbund i stedet for en gul fagforening. Andelen der vælger de gule fagforeninger er dog næsten tredoblet mellem 1996 og 2008. Stigningen er lidt kraftigere for mændene

Tabel 7.3: Dobbelmedlemmer fordelt på køn

	1996			2000			2008		
	LO	Gule	Andre	LO	Gule	Andre	LO	Gule	Andre
Mænd	80,9	4,3	14,8	79,2	5,3	15,5	72,2	12,4	15,4
Kvinder	85,5	5,9	8,6	83,5	7,0	9,5	76,4	14,2	9,4
Alle	83,0	5,0	12,0	81,2	6,1	12,7	74,1	13,2	12,6
Testværdi (5)	12.374			11.675			8.620		

Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag 2008

end for kvinderne, hvilket muligvis kan hænge sammen med forskelligt branchetilhør – hvilket vi dog ikke kan teste her. Forskellene ses af både figur 7.1 og tabel 7.3 på side 111, der viser fordelingen på køn og fagforeningstilhørsforhold.

Alder

De unge har i stor stil fravalgt LO's medlemsforbund og er gået over til de gule. Dette er som nævnt ovenfor en af de mest markante og overraskende udviklinger. Tidligere var det sådan, at de 18-24-årige var den gruppe, hvor flest var organiseret hos LO.

I tabel 7.4 ses fordelingen af dobbeltmedlemmer på alder. Tabellen viser, at det især er blandt helt unge, at de gule fagforeninger bliver set som et attraktivt alternativ,

men også hos de 30-40-årige er der en stor tilbøjelighed, hvorefter valget af de gule begynder at klinge af og nærme sig andelen af gule på landsplan på ca. 10 procent af de organiserede.

Tendensen er en kæmpeudfordring for LO's medlemsforbund, idet fremtidssceneriet ser dystert ud, såfremt der ikke blot er tale om en ungdomseffekt, men derimod også en generationseffekt, hvor de pågældende personer vil holde fast i deres gule medlemskab. Dette vil i høj grad afhænge af de unges videre karriere- og uddannelsesforløb, men også deres umiddelbare tilfredshed ved at være i en gul fagforening. Og måske ligeså vigtigt, hvorvidt den unge generation står i normativ opposition til de kollektive værdier, der forbindes med et

Tabel 7.4: Dobbeltmedlemmer fordelt på alder

	1996			2000			2008		
	LO	Gule	Andre	LO	Gule	Andre	LO	Gule	Andre
18-24 år	91,6	4,8	3,7	90,5	5,8	3,7	77,8	20,1	2,1
25-29 år	86,2	5,6	8,2	85,0	6,7	8,3	74,6	19,7	5,7
30-34 år	83,7	5,2	11,1	81,5	6,9	11,5	71,8	18,2	10,1
35-39 år	83,0	4,3	12,7	80,6	6,1	13,3	71,1	16,1	12,8
40-44 år	81,8	4,4	13,9	80,6	5,1	14,3	72,1	13,6	14,4
45-49 år	80,3	4,9	14,8	80,1	5,3	14,6	74,7	10,5	14,7
50-54 år	78,6	5,3	16,1	78,9	5,9	15,2	76,6	8,9	14,5
55-59 år	79,8	5,5	14,7	77,8	6,6	15,6	77,7	8,4	13,9
60-66 år	75,9	7,2	16,9	72,6	7,8	19,6	72,2	9,1	18,6
Alle	83,0	5,0	12,0	81,2	6,1	12,7	74,1	13,2	12,6
Testværdi (50)	8.955			6.690			9.677		

Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag 2008

medlemskab af et af LO's medlemsforbund.

Omvendt kan man muligvis forvente, at de unge over tid vil give kontingentstørrelsen mindre betydning, fordi deres indkomst bliver større med alderen. Som vi skal se nedenfor, ser indkomst ud til at have en stor betydning.

Herkomst

Fordelt på herkomst er det især etniske danskere og efterkommere fra nordiske lande samt ikke-vestlige lande, der stadig vælger organisering hos LO forbundene. Efterkommere fra ikke-vestlige lande ligger dog også meget højt hos de gule, som har oplevet en stigning fra 1996 til 2008 på ca. 17 procentpoint. Ifølge tabellen ligger indvandrere fra nordiske lande relativt lavt hos de

gule men også hos LO's medlemsforbund. Tallene for efterkommere skal dog tolkes varsomt, da der er ganske få personer i de fleste grupperinger, hvilket gør, at små ændringer kan se dramatiske ud.

Fra 1996 til 2008 ses for alle grupper et skift fra LO til de gule fagforeninger. Der er dog stor forskel indenfor de forskellige grupper, og således er forskydningen for indvandrere fra ikke-vestlige lande dobbelt så stor som forskydningen for personer med etnisk dansk oprindelse. Fremgangen hos de gule er markant for både efterkommere og indvandrere fra østeuropæiske lande – i 2008 udgør de næsten en fjerdedel af de organiserede.

Det er altså et lidt sammensat billede, der kan påvises for herkomst-

Tabel 7.5: Dobbeltmedlemmer fordelt på herkomst

	1996			2000			2008		
	LO	Gule	Andre	LO	Gule	Andre	LO	Gule	Andre
Efterkommere Norden	74,7	5,8	19,5	75,4	5,6	19,0	70,2	11,9	17,9
Efterkommere vestlige lande	78,6	4,7	16,7	72,8	7,5	19,8	59,0	20,0	21,0
Efterkommere ikke-vestlige lande	94,5	2,5	3,0	91,6	3,7	4,7	75,0	19,5	5,5
Efterkommere østeuropa	88,5	4,9	6,6	85,9	4,2	9,9	65,2	24,6	10,1
Etnisk dansk oprindelse	82,9	5,0	12,1	81,0	6,0	12,9	74,2	12,8	13,1
Indvandrere Norden	75,5	6,4	18,2	75,1	7,8	17,1	67,2	16,1	16,7
Indvandrere vestlige lande	76,6	7,5	15,9	73,1	9,7	17,2	64,2	20,0	15,7
Indvandrere ikke-vestlige lande	92,5	3,5	4,0	89,5	6,6	3,9	76,9	20,2	2,9
Indvandrere østeuropa	83,3	6,5	10,2	79,7	10,0	10,3	70,1	24,1	5,8
Alle	83,0	5,0	12,0	81,2	6,1	12,7	74,1	13,2	12,6
Testværdi (40)	1.415			1.542			2.861		

Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag 2008

Tabel 7.6: Dobbeltmedlemmer fordelt på civilstand

	1996			2000			2008		
	LO	Gule	Andre	LO	Gule	Andre	LO	Gule	Andre
Enlig med børn	86,9	4,9	8,2	84,8	6,1	9,2	74,8	16,2	9,0
Enlig uden børn	85,2	4,9	9,8	83,3	6,0	10,7	76,3	14,1	9,6
Gift med børn	81,8	5,0	13,2	80,1	6,0	13,8	71,9	13,3	14,7
Gift uden børn	79,0	5,7	15,3	77,8	6,6	15,7	75,2	9,7	15,1
Samlevende med børn	86,4	4,2	9,4	84,3	5,6	10,1	74,4	15,0	10,6
Samlevende uden børn	85,5	4,9	9,6	83,4	6,1	10,5	75,2	15,7	9,1
Alle	83,0	5,0	12,0	81,2	6,1	12,7	74,1	13,2	12,6
Testværdi (25)	4.110			3.301			3.686		

Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag 2008

grupperne, hvilket gør tolkningen en smule vanskeligere – særligt, når der ikke er kontrolleret for branche, alder og indkomst. En forsigtig tolkning kunne dog være, at LO's problemer med de unge også har en herkomst-side, der måske kan henføres til de ovennævnte kulturelle barrierer for organisering. LO's medlemsforbund har muligvis svært ved at overbevise nydanskere om værdien ved at være med i et overenskomstbærende forbund, og måske taler fagforeninger simpelthen ikke til de nye gruppers identiteter.

Det skal dog nævnes, at både indvandrere og efterkommergrupperne i høj grad arbejder indenfor brancher, såsom handel, landbrug (særligt østeuropæere), anden forretnings-service samt hotel og restaurations-service, hvor LO's medlemsforbund i forvejen står svagt, hvorfor de kulturelle forklaringer ikke skal over-

drives. Vi vender tilbage til branchetilhør nedenfor.

Civilstand

I tabel 7.6 ses fordelingen på civilstand. Tabellen viser at gifte uden børn vælger en LO-fagforening oftere end andre grupper. Siden 1996 er det enlige med børn der har oplevet det største skift mod gule fagforeninger – måske ud fra privatøkonomiske hensyn. Forskellene er dog relativt små i forhold til de gules andel af samtlige organiserede i denne analyse, hvorfor vi er varsomme med at fortolke civilstand som afgørende for LO versus de gule.

7.4 Arbejdsmarkeds-karakteristika

Vi vil i det nedenstående gennemgå de organiserede i forhold til brancher, arbejdstid samt arbejdsplad-

sens størrelse. Disse faktorer har at gøre med individernes arbejdsplads og jobs, og er derfor særdeles interessante for LO's medlemsforbunds stilling i forhold til de gule organisationer. Tallene giver en indikation af, hvor LO's medlemsforbund står stærkt, men viser også, hvor de gule har vundet særligt indpas. Ligesom for de personlige karakteristika gennemgår vi procentandele fordelt på LO, de gule og andre samt på tværs af årene 1996, 2000 og 2008.

Brancher

Vi har flere gange nævnt branchetilhør som en af de vigtigste faktorer for valget mellem LO's medlemsforbund og de gule. Det er samtidig også en af de mest relevante

for de forskellige fagforeninger, fordi det her kan påvises, hvilke brancher der i særlig høj grad har gule medlemmer.

I tabel 7.7 ses fordelingen af medlemmer på brancher. Tabellen viser i overensstemmelse med vores forventning, at der er store forskelle i organiseringsvalget på tværs af brancher. Bemærk i øvrigt at „rensningen“ i forhold til uddannelse ikke er helt optimal, idet der indgår individer, som arbejder i brancher, hvor LO-organisering er mindre relevant, f.eks. den finansielle sektor.

Mens kun hver tiende ansat i bygge og anlæg vælger en gul fagforening, er det i hotel og restaurationsbranchen mere end hver fjerde. Ligele-

Tabel 7.7: Dobbelmedlemmer fordelt på brancher

	1996			2000			2008		
	LO	Gule	Andre	LO	Gule	Andre	LO	Gule	Andre
Anden forretningservice	75,8	9,8	14,4	74,3	10,8	14,9	64,8	20,5	14,8
Bygge- og anlæg	92,3	3,0	4,7	91,3	3,8	4,9	84,5	10,1	5,4
Den finansielle sektor	21,9	3,3	74,8	16,5	3,7	79,9	14,6	8,2	77,2
Handel	72,6	8,9	18,5	69,9	10,8	19,3	58,1	21,7	20,2
Hotel og restauration	75,5	12,0	12,5	70,7	16,7	12,6	57,6	26,8	15,6
Industri	86,8	3,8	9,4	86,0	4,6	9,4	79,1	11,2	9,7
Landbrug og energi	82,1	13,0	4,9	79,8	15,1	5,0	71,7	23,0	5,2
Offentlige tjenester	86,5	2,5	11,0	86,2	2,9	11,0	82,7	7,0	10,4
Personlige tjenester	77,6	6,7	15,7	74,4	7,4	18,1	74,7	14,2	11,1
Transport, post og tele	87,3	3,9	8,8	85,8	5,2	9,0	77,2	13,6	9,2
Uoplyst aktivitet	87,5	5,6	6,9	86,4	6,5	7,1	75,2	16,1	8,7
Alle	83,0	5,0	12,0	81,2	6,1	12,7	74,1	13,2	12,6
Testværdi (50)	104.592			107.418			97.544		

Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag 2008

des i anden forretningservice, handel samt landbrug og energi ligger de gule andel over hver femte af de organiserede. Alle er brancher med relativt lav løn og svagere tradition for stærke kollektive fagforeninger, hvilket også understreges af LO's lave andel af organiserede indenfor brancherne – måske med undtagelse af landbrug og energi, hvor 3F stadig har en stor gruppe medlemmer. Ligeledes står LO meget stærkt i bygge- og anlægsbranchen, industri, offentlige tjenester, personlige tjenester samt transport, post og tele, der alle ligger over LO's samlede andel på 74,1 procent indenfor de udvalgte uddannelsesgrupper. At LO står svagt i den finansielle sektor er ikke nogen overraskelse.

Ser man på tværs af perioden 1996-2008 fremkommer et interessant billede af de ret så markante skift, der er sket. Der er således adskillige brancher, hvor de gule har oplevet mere end en fordobling af andelen af de organiserede mellem 1996 og 2008. Det drejer sig om anden forretningservice og bygge- /anlægsbranchen (en tredobling). Derudover er det den finansielle sektor, handel, hotel og restauration samt industrien (næsten en tredobling). Endelig er det offentlige tjenester, personlige tjenester samt transport/post/tele (over en tredobling). Så om end andelene i nogle brancher

stadig er lave som nævnt ovenfor, har mange brancher – selv der hvor LO's medlemsforbund altså står stærkt – set en ret så eksplosiv stigning i andelen af gule medlemmer. Indenfor bygge og anlæg og industri er der tale om ca. en tredobling, hvilket kunne vidne om et relativt svagere normativt pres, der hvor det normative pres ellers skulle være stærkest. Det er med andre ord blevet mere legitimt at stå udenfor det faglige fællesskab i disse brancher. Det er også værd at bemærke, at skiftene først for alvor tager fart efter 2000, hvilket må tolkes som en klar indikation på, hvad vi allerede vidste (Due et al. 2010); at de gule er blevet hjulpet på vej af ændringerne i reglerne om tværfaglige a-kasser i 2002 og den økonomiske gevinst, der lå i at blive dobbeltmedlem af en gul a-kasse/fagforening. Det er således svært at forestille sig, at værdierne hos lønmodtagerne skulle have skiftet så markant i løbet af en otteårig periode, hvilket taler for at skiftene er af mere rationel-økonomisk karakter – uden at de værdimæssige sider af fagforeningsvalget skal negligeres. Der er som nævnt i teorikapitlet ikke tale om et enten-eller forhold mellem normer og økonomiske interesser.

Arbejdstid

I tabel 7.8 ses fordelingen på arbejdstid. I forhold til de andre grup-

Tabel 7.8: Dobbeltmedlemmer fordelt på arbejdstid

	1996			2000			2008		
	LO	Gule	Andre	LO	Gule	Andre	LO	Gule	Andre
Heltid	82,3	4,6	13,2	80,7	5,7	13,7	74,3	12,5	13,2
Deltid	86,0	6,9	7,1	84,1	8,4	7,5	73,1	19,3	7,6
Ukendt	84,6	6,2	9,2	83,0	7,5	9,5	72,8	14,7	12,5
Alle	83,0	5,0	12,0	81,2	6,1	12,7	74,1	13,2	12,6
Test-værdi (10)	3.733			2.932			2.307		

Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag 2008

peringer er der mindre forskel mellem grupperne. Ansatte på deltid har dog en lidt højere tendens til at vælge organisering hos en gul fagforening, hvilket indikerer, at de atypiske ansatte – til forskel fra fuldtidsansatte i ubegrænsede ansættelser – har større tilbøjelighed til at vælge en gul fagforening.

I henhold til vores teoretiske over-

vejelser, kunne den beskedne forskel henføres til tilknytningen til en bestemt arbejdsplads, hvilket kunne reducere det normative pres til at være medlem af en bestemt fagforening. Omvendt kan indkomstfaktoren også spille ind her.

Arbejdspladsstørrelse

I tabel 7.9 ses fordelingen på arbejdspladsstørrelse. Man kunne i

Tabel 7.9: Dobbeltmedlemmer fordelt på arbejdspladsstørrelse

	1996			2000			2008		
	LO	Gule	Andre	LO	Gule	Andre	LO	Gule	Andre
0-9 ansatte	81,8	3,1	15,1	79,0	2,1	19,0	69,7	12,0	18,2
10-49 ansatte	75,9	5,7	18,4	74,7	7,7	17,6	65,1	17,7	17,2
50-99 ansatte	76,8	5,5	17,7	73,8	8,1	18,1	68,1	16,1	15,8
100-149 ansatte	78,9	5,1	16,0	77,2	6,5	16,3	71,4	13,5	15,1
150-249 ansatte	80,9	4,1	15,0	79,9	5,5	14,6	72,5	12,7	14,8
250-499 ansatte	81,0	4,2	14,8	80,0	5,0	14,9	74,3	11,7	13,9
500-799 ansatte	84,9	2,5	12,5	82,3	4,3	13,4	75,7	10,4	13,9
800-999 ansatte	84,4	2,0	13,6	82,5	2,6	15,0	77,7	10,2	12,1
Over 1.000 ansatte	84,4	3,1	12,5	83,6	2,4	14,0	59,9	12,4	27,6
Offentligt ansatte	86,5	2,5	11,0	86,2	2,8	11,0	83,5	6,5	10,0
Andre uoplyste	82,8	6,5	10,8	80,9	7,7	11,4	72,1	17,1	10,8
Alle	83,0	5,0	12,0	81,2	6,1	12,7	74,1	13,2	12,6
Testværdi (50)	16.066			17.402			19.957		

Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag 2008

henhold til social custom-teoriens hypotese om større normativt pres på større arbejdspladser have forestillet sig, at det var på de små arbejdspladser, at de gule for alvor havde fået fat, hvilket der da også en nogle indikationer på. Tabellen viser således, at det især er på mindre og mellemstore arbejdspladser, at de gule fagforeninger har godt fat, dog undtaget virksomheder med op til 9 ansatte. Overordnet set er der dog tale om relativt små forskelle i forhold til nogle af de øvrige baggrundsfaktorer, hvorfor vi vil være varsomme med at tolke på betydning af arbejdspladsstørrelse. Faktisk viser tallene, at de gule har fordelt sig meget jævnt på tværs af størrelsen på arbejdspladsen.

Det er bemærkelsesværdigt, at der på de offentlige arbejdspladser (hvor der som nævnt ikke er størrelse på) kun findes en andel på 6,5 procent af de organiserede. De gule er altså – som også vist for brancherne – i særdeleshed et privat sektor-fænomen.

7.5 Indkomst, bolig og formue

Vi vil i det nedenstående gennemgå indkomst, bolig og formue. Disse faktorer har at gøre med individernes økonomiske situation og giver

derfor en indikation af, hvilke økonomiske grupper, LO's medlemsforbund står særligt stærkt i og omvendt, hvor de gule har vundet indpas. Vi ser på procentandele for LO, de gule og „Andre“ i 1996, 2000 og 2008 for de udvalgte faktorer.

Disponibel indkomst

Vi nævnte i indledningen, at indkomst ser ud til at være af stor betydning for valget mellem LO's medlemsforbund og de gule. I tabel 7.10 ses fordelingen på indkomstdeciler. Tabellen viser, at det især er de fattigste målt på disponibel indkomst, som vælger de gule. Således vælger næsten hver fjerde i 1. decil en gul organisation, mens det for 10. decil er mindre end hver tiende. Dette virker som en klar indikation på formodningen om, at økonomiske overvejelser om kontingentstørrelse har en betydning for fagforingsvalget – dog uden, at vi her tester sammenhængen statistisk.

Som nævnt ovenfor er andelen af gule på ca. en femtedel eller derover for de tre fattigste deciler, hvilket er en eksplosiv fremgang i forhold til 1996, hvor andelen var på ca. 5-7 procent. Det er i øvrigt bemærkelsesværdigt, at skiftene over til de gule kommer udelukkende fra LO's medlemsforbund i de tre fattigste indkomstdeciler, idet der ikke er nævneværdig stigning for kategori-

Tabel 7.10: Dobbeltmedlemmer fordelt på deciler efter disponibel indkomst

	1996			2000			2008		
	LO	Gule	Andre	LO	Gule	Andre	LO	Gule	Andre
De 10 procent fattigste	83,8	7,7	8,5	82,1	9,5	8,4	69,3	25,0	5,7
2.	88,4	6,1	5,5	87,0	7,5	5,4	74,4	21,0	4,6
3.	89,1	5,2	5,6	87,1	7,0	6,0	74,9	19,7	5,4
4.	88,0	5,1	6,9	86,8	6,4	6,9	77,2	16,1	6,7
5.	87,0	4,8	8,3	85,6	6,2	8,3	77,0	14,9	8,1
6.	85,4	4,7	9,9	83,8	5,9	10,3	76,9	13,4	9,7
7.	83,8	4,8	11,4	82,3	5,7	12,0	76,1	12,1	11,8
8.	82,4	4,8	12,8	80,7	5,7	13,6	75,4	10,6	14,1
9.	80,3	4,7	15,0	77,7	5,5	16,8	72,7	9,5	17,8
De 10 procent rigeste	70,8	5,4	23,9	66,5	6,3	27,2	61,7	9,0	29,3
Ukendt indkomst	81,4	6,1	12,5	81,1	7,2	11,7	70,7	17,8	11,5
Alle	83,0	5,0	12,0	81,2	6,1	12,7	74,1	13,2	12,6
Testværdi (50)	12.995			15.808			17.421		

Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag 2008

en „Andre“ organisationer. Andelen af gule falder støt med indkomsten og ender altså på lidt under hver tiende for de to rigeste indkomstdeciler. Det er også her, at „Andre“ organisationer har de største andele, hvilket – ligesom for brancher – tyder på, at „rensningen“ ved uddannelseskategorier ikke er helt optimal, og at der dermed komme nogle personer ind i undersøgelsen, som måske ikke er særligt relevante for LO's medlemsforbund. Omvendt giver det os også en indikation af, at de gule ikke er særligt stærke i områder, hvor FTF/AC organiserer.

Tallene kan også nuancere, hvorvidt LO's medlemsforbund har størst opbakning i middelklassen som foreslået i ovennævnte tese

i teoriafsnittet. Ifølge tesen er det denne gruppe, der har den største interesse i den etablerede fagbevægelse, og det er også her, at de faglige profiler er stærkest qua uddannelse. I 1996 holdt denne tese ikke. Her så man, at LO's medlemsforbund havde stor opbakning i selv de fattigste deciler og kun stod relativt svagt i den øverste decil. Dette billede er altså ændret i 2008, hvor de fattigste er skiftet i stort omfang.

Det er ikke muligt her at vurdere, om forskydningerne skyldes, at den typiske LO-arbejder er blevet rigere (og altså rykket op i indkomsthierarkiet), hvorfor det ville være naturligt, at LO's medlemsforbund står svagere i de fattigste de-

Tabel 7.11: Dobbelmedlemmer fordelt på ghettoområder

	2008		
	LO	Gule	Andre
Ghettoområder	77,9	15,8	6,3
Andre	74,0	13,2	12,8
Alle	74,1	13,2	12,6
Testværdi (5)	419		

Anm: Socialministeriets afgrænsning af ghettoområder er anvendt.

Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag 2008

Tabel 7.12: Dobbelmedlemmer fordelt på bopæl i udkantsområder

	1996			2000			2008		
	LO	Gule	Andre	LO	Gule	Andre	LO	Gule	Andre
Beboere i udkantsområder	87,7	3,9	8,4	86,5	4,6	8,9	80,8	10,5	8,7
Andre	82,4	5,2	12,4	80,5	6,3	13,2	73,3	13,6	13,1
Alle	83,0	5,0	12,0	81,2	6,1	12,7	74,1	13,2	12,6
Testværdi (5)	992			1.117			1.074		

Anm: Udkantsområder dækker i alt 15 kommuner, der er afgrænset i samarbejde med FAOS på baggrund af AE's velfærdsindeks. De 15 kommuner er: Odsherred, Kalundborg, Lolland, Guldborgsund, Vordingborg, Bornholm, Langeland, Ærø, Tønder, Norddjurs, Samsø, Morsø, Thisted, Frederikshavn, Læsø.
Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag 2008

ciler, men dette er klart en mulighed. Dette ville i så fald betyde, at man i forbund, der organiserer lavtlønnede, skulle fokusere ekstra på særligt unge, lavt uddannede med startjobs nederst i indkomsthierarkiet på arbejdsmarkedet.

Bopæl

I tabel 7.11 og 7.12 vises fordelingen for beboere i henholdsvis ghettoer og udkantsområder. Af datamæssige årsager kan fordelingen på ghettoområder kun vises for 2008, og her ses, at ghettobeboere har en svagt højere tendens til at vælge en gul fagforening end andre. Da for-

skellene er relativt beskedne, er vi varsomme med at tolke.

For udkantsområder ses det modsatte. Beboere i et udkantsområde har mindre sandsynlighed for at vælge en gul fagforening end personer, der bor i andre dele af landet. Igen er forskellene meget små, hvorfor vi ikke umiddelbart vil tolke ud fra skellet.

Boligtype

I tabel 7.13 ses fordelingen på boligtype. Her afsløres en række skift. Mens beboere i en ejerbolig i 1996 havde større tendens til at vælge en

Tabel 7.13: Dobbeltmedlemmer fordelt på boligtype

	1996			2000			2008		
	LO	Gule	Andre	LO	Gule	Andre	LO	Gule	Andre
Almenbolig	89,2	3,8	7,0	87,5	5,1	7,3	78,7	15,3	6,0
Andelsbolig	80,9	4,8	14,3	78,7	5,7	15,6	72,6	12,4	15,0
Ejerbolig	82,1	5,2	12,7	80,3	6,2	13,4	73,6	12,6	13,8
Ingen boligoplysninger	83,9	7,1	8,9	82,1	6,6	11,3	69,5	18,6	11,9
Ukendt	80,6	6,1	13,4	78,1	7,2	14,8	71,3	17,0	11,7
Alle	83,0	5,0	12,0	81,2	6,1	12,7	74,1	13,2	12,6
Testsværdi (20)	3.549			3.797			3.658		

Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag 2008

Tabel 7.14: Dobbeltmedlemmer fordelt på formue

	1996			2000			2008		
	LO	Gule	Andre	LO	Gule	Andre	LO	Gule	Andre
Negativ	83,0	4,8	12,2	81,6	6,0	12,4	73,2	15,0	11,8
0-49.999 kr.	85,7	5,2	9,1	83,6	6,2	10,2	77,8	12,2	10,1
50.000-99.999 kr.	80,6	5,2	14,2	79,3	5,8	14,9	76,5	10,2	13,3
Over 100.000 kr.	74,8	6,2	19,0	74,4	6,5	19,1	72,9	9,2	17,9
Total	83,0	5,0	12,0	81,2	6,1	12,7	74,1	13,2	12,6
Testsværdi (15)	3.141			2.634			3.652		

Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag 2008

gul fagforening end beboere i andre typer af boliger, er det i dag beboere i almene boliger, der har den højeste tendens, når der ses bort fra de opsamlende kategorier. Der er dog også her tale om meget små forskelle.

Formue

Endelig ser gæld ud til – i lighed med indkomst – at være positivt forbundet med valg af gule, om end der er tale om meget små forskelle mellem intervallerne for formue. Igen kunne det være en indikation af det økonomiske hensyn i valget

af fagforening, uden at denne sammenhæng skal overdrives.

7.6 Opsummering på Analyse III

Analysen af LO's medlemsforbund versus de gule forbund giver et billede af nogle af de markante skift, der er sket i perioden 1996 til 2008 inden for gruppen af dobbeltmedlemmer. Det er dog også værd at understrege, at LO's medlemsforbund stadig står stærkt inden for de fleste

grupper og særligt indenfor f.eks. den store mellemindkomstgruppe, grupperne af etnisk danskere samt indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande, samt bygge/anlæg, industrien og det offentlige. Når det gælder indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande, står begge grupper stærkt hos både LO's medlemsforbund og de gule.

Ikke desto mindre har samtlige grupper fået større andele af gule dobbeltmedlemmer i 2008 end i 1996 – og skiftene accelererer fra år 2000 – ganske givet pga. loven om tværfaglige a-kasser. Der er dog nogle særlige grupper, som skiller sig væsentligt ud. De nye på arbejdsmarkedet, dvs. de unge op til 30 år og nogle af indvandrer- og efterkommergrupperne melder sig i langt større grad ind hos de gule i 2008 end i 1996.

Det er samtidig også de laveste indkomstgrupper, som er gået ind i de gule fagforeninger og a-kasser, hvilket også kommer til udtryk i de brancher, som har de største andele af gule, dvs. anden forretningsservice, handel, hotel og restauration samt landbrug og energi, som typisk har lavere lønninger.

Det kunne tyde på, at skiftene til de gule både kan spores tilbage til lovændringen fra 2002, men også i et underliggende værdiskift i LO's

medlemsforbunds potentielle medlemmer – særligt de ufaglærte eller personer med kortere uddannelser indenfor de nævnte brancher, indkomstgrupper og aldersgrupper. Effekten synes at have været, at det i højere grad er i orden ikke at være medlem i den overenskomstbærende fagforening. Med andre ord er det blevet i orden at spare penge på kontingentet, muligvis fordi det normative pres ikke længere er så stort ude på arbejdspladserne som før i tiden. Dette er en interessant tese, der er værd at undersøge nærmere.

Tallene giver også stof til eftertanke med hensyn til de gule medlemmers stillingtagen til konfliktvåbnet. Vil man kunne mobilisere til effektive strejker i private servicebrancher såsom hotel og restauration, handel og anden forretningsservice, hvis der er en relativ stor andel af gule medlemmer? Og hvilke konsekvenser vil dette få for disse branchers overenskomster i fremtiden?

Det er også et spørgsmål om forbundenes evne til at forhandle ordentlige resultater hjem til lønmodtagerne qua den organisatoriske styrke ude på arbejdspladserne. På den vis er de gule medlemmer ikke bare et spørgsmål om, hvordan gratist-problemet truer de etablerede fagforeninger på faldende kontingentindbetalinger og økonomi.

8. Analyse IV – Medlemskab af fagforeninger i Norden

De tre foregående analyser af organiseringen i Danmark viser flere tendenser. For det første er der sket et generelt fald i organiseringsgraden på det danske arbejdsmarked. For det andet er der forskydninger mellem hovedorganisationer, hvor det særligt er LO's medlemsforbund, der taber medlemmer i takt med, at erhvervsstrukturen ændrer sig. Omvendt har AC, FTF til midten af 2000'erne og særligt de gule oplevet fremgang, dog uden at den samlede organiseringsgrad har kunnet opretholdes. For det tredje har de gule fagforeninger oplevet stor medlemsfremgang – særligt på bekostning af LO's medlemsforbund. For det fjerde er der særlige grupper, som holder sig helt ude af organisationerne – særligt de unge, ufaglærte og ansatte i visse servicebrancher. Endelig er der sket væsentlige ændringer i reguleringen af a-kasser men også for fagforeninger, hvilket har forstærket tendenserne til fald samt åbnet op for medlemsfremgangen hos de gule.

I denne analyse vil vi brede blikket ud til vores nordiske nabolande¹⁴

for at sammenligne den danske udvikling med udviklingen i Norge, Sverige og Finland. Ser vi de samme tendenser, eller er der forskelle? Dermed kan vi også prøve at komme nærmere mulige forklaringer på faldet i den faglige organisering.

Analysen indledes med et overblik over organiseringen i de nordiske landes fagforeninger i forhold til resten af OECD-landene og over perioden fra 1960 til 2010. Dernæst præsenterer vi to sæt af teorier, der henholdsvis forsøger at forklare fald i organiseringen og forskelle mellem nationers organisering. Dette er efterfulgt af gennemgang af systemerne for arbejdsløshedsforsikring og de institutionelle forandringer i Sverige, Finland og Norge. Derefter analyserer og sammenligner vi udviklingen i den faglige organisering i forhold til hovedorganisationer, køn, alder, sektorer og brancher. Endelig opsummerer vi analysens resultater og diskuterer de forskellige forklaringer på fald i organisering i Norden.

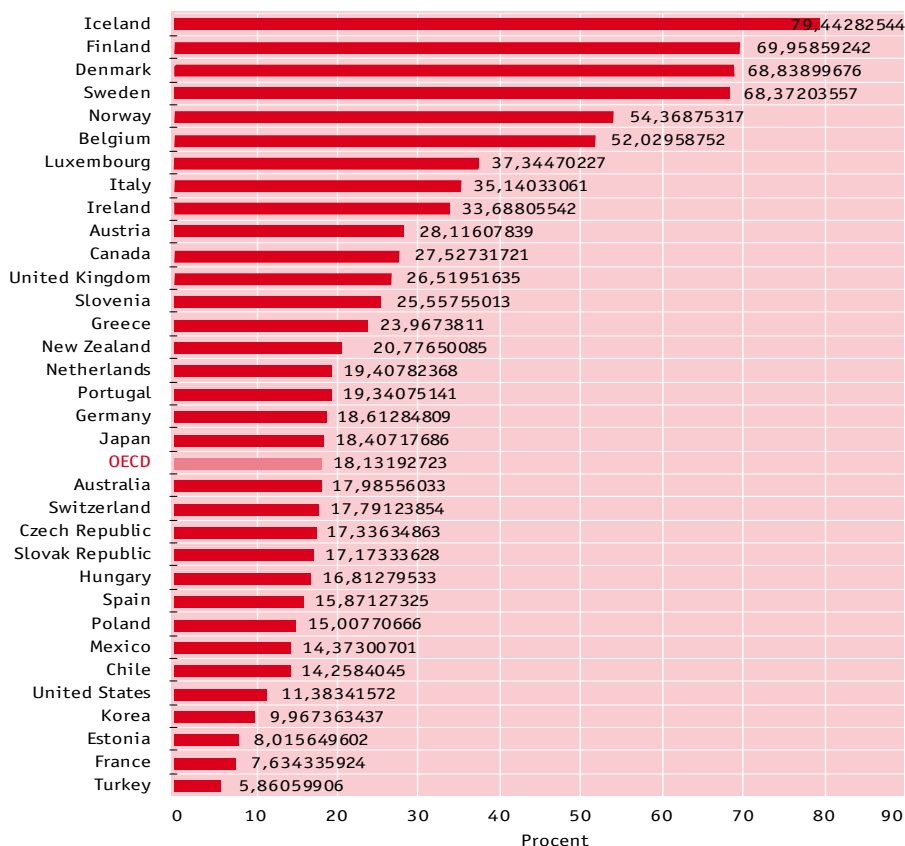
14 Island vil ikke indgå i sammenligningen.

8.1 Overblik over organisationen i de nordiske lande

Der er ingen tvivl om, at de nordiske fagforeninger er og har været de bedste til at organisere lønmodtagere i de vestlige udviklede økonomier. Figuren nedenfor giver et klart billede af de enorme forskelle i organisationsgraderne, som findes

indenfor OECD-området – lige fra Tyrkiets 5,8 procent af arbejdsstyrken til Islands 86,4 procent. Det ses også tydeligt, at de nordiske lande – samt Belgien – er i en klasse for sig med godt over halvdelen af arbejdsstyrken i faglige organisationer i forhold til OECD-gennemsnittet på 17,8 procent.

Figur 8.1: Organisationsgraden i OECD-lande 2010

Kilde: OECD's samling af nationale kilder – se mere om statistikkens kilder og metodologi på <http://www.oecd.org/dataoecd/37/2/35695665.pdf>.

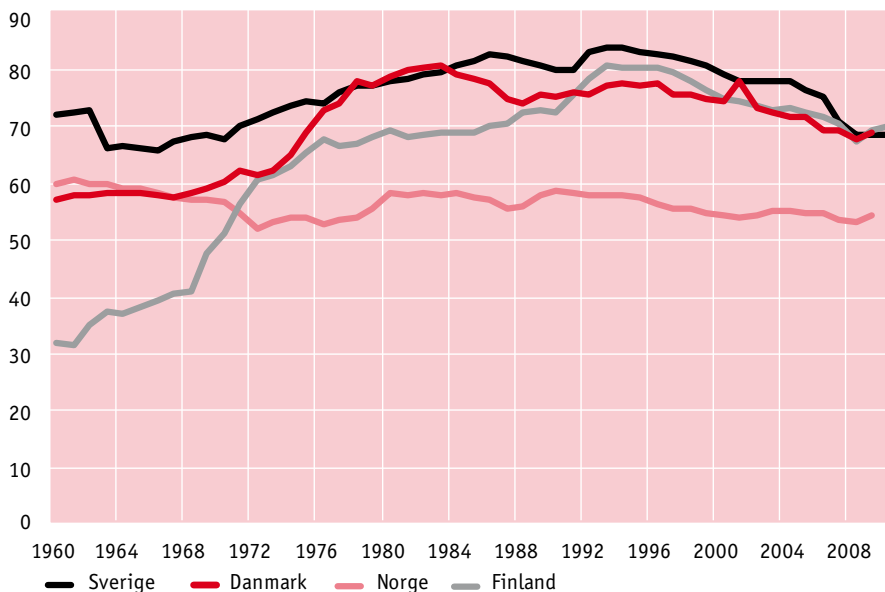
Forskellene i organiseringsgraden imellem OECD-landene vidner altså om en stor diversitet i fagforeningers rolle i de vestlige økonomier, og enhver diskussion om medlemsfald i de danske og nordiske fagforeninger bliver nødt til at tage denne diversitet in mente.

De nordiske landes fagforeninger klarer sig altså rigtig godt. Samtidig må man også sige, at Norge er nordens „slemme dreng“, idet Sverige, Finland og Danmark samt topscoreren Island ligger på over to tredjedele af arbejdsstyrken, hvori-

mod Norge „kun“ sniger sig op over halvdelen. Forskellen på de nordiske lande er ofte forklaret med fraværet af Gent-systemet i Norge, hvilket har medført et stabilt lavere niveau i dette land (Due et al. 2010).

Topplaceringerne stammer i høj grad fra en næste ubrudt stigning i organiseringsgraden fra 1960. Særligt udviklingen mellem 1970 til midt-1990'erne interessante. Her oplevede mange lande et voldsomt fald i organiseringen – typisk i 1980'erne pga. stigende arbejdsløshed. Dette

Figur 8.2: Udviklingen af organisationsgraden i de nordiske lande 1960-2010

Kilde: OECD's samling af nationale kilder – se mere om statistikkens kilder og metodologi på <http://www.oecd.org/dataoecd/37/2/35695665.pdf>.

fald blev i lande med Gent-systemer omsat til medlemsfremgang.

De seneste 15-20 år kan man observere et generelt fald på tværs af de nordiske lande, og at dette fald er relativt størst i Sverige, Finland og Danmark, hvorimod Norge kun oplever et mindre fald dog ud fra et lavere udgangspunkt. Dette har betydet, at forskellene til Norge i Sveriges, Finlands og Danmarks tilfælde nu er nede på 12-15 procentpoint mod ca. 20 procentpoint i 1980'erne og 1990'erne (se figur 8.2 på side 125).

I det nedenstående stiller vi skarpt på denne udvikling og prøve at komme med mulige forklaringer på dels faldet i landene, men også forskellene på landes udviklinger.

8.2 Teorier om fald i organiseringen

Meget af den empiriske forskning om fagforeningsmedlemskab har i de seneste årtier omhandlet faldet i organisering og årsagerne her til (eks. Visser 2002). Som vist kan denne udvikling også entydigt konstateres i Danmark og Norden i det hele taget. På baggrund af Strøby Jensen (2004) og Checchi & Visser (2005) kan man opliste mulige forklaringer, som mere eller mindre relaterer sig til hinanden:

Forandringer i beskæftigelsesstrukturen

1. Forandringer i beskæftigelsesstrukturen – fra industri- til service- og vidensøkonomi.
2. Overgang fra normal fuldtidsansættelse til atypisk ansættelse og dermed løsere tilknytning til en arbejdsplads.
3. Kvinders øgede deltagelse på arbejdsmarkedet fører til lavere generel organisering.
4. Lavere vækst eller fald i antal offentligt ansatte, der typisk er godt organiseret.
5. Øget indvandring fra ikke-vestlige lande har medført større grupper, der arbejder i dårligt organiserede brancher og møder barrierer for faglig organisering.

Regulering og institutionelle forandringer

6. Institutionelle forandringer af arbejdsmarkedsregulering og arbejdsløshedsforsikring, herunder svækkelse af Gent-effekten og anti-fagforeningslovgivning, der svækker rekrutteringsmuligheder.
7. Svækkelse af inddragelse af fagforeninger i politik og forvaltning.
8. Ukoordineret decentralisering af kollektive forhandlinger til virksomhedsniveau eller slet ingen kollektiv forhandling.

Økonomiske/konjunktuelle forandringer

9. Høj og vedvarende arbejdsløshed og dermed løsere tilknytning til arbejdsmarkedet.
10. Øget international konkurrence, der svækker de nationale fagforeningers forhandlingsposition.

Værdimæssige/politiske forandringer

11. Individualiseringstendenser i samfundet generelt og i særdeleshed hos unge opløser kollektive identiteter.
12. Strammere monetaristisk pengepolitik og krav om lav inflation, der fører til svækkelse af fagforeningers forhandlingsposition.
13. Neoliberal politisk agenda har udpeget fagforeninger som et økonomisk onde.
14. Nye ledelsesformer, der opløser arbejderkollektivet og modsætningsforholdet til ledelsen.
15. Arbejdsgivernes holdning til og accept af fagforeninger er blevet mere negativ, hvilket medfører modstand mod organisering på arbejdspladsen.

Vi vil på baggrund af de tilgængelige data fra de nordiske lande redegøre for udviklingen i organisationsgraden med henblik på at belyse nogle af ovenstående forklarings-

ger. På grund af analysens omfang og vores datagrundlag kan vi kun i begrænset omfang belyse forklaringerne empirisk her. Mange af hypoteserne – særligt de holdningsprægede – kræver enten mere intensive kvalitative studier eller spørgeskemaundersøgelser. Ligeledes ville nogle af de økonomiske forklaringer kræve økonometriske studier af effekten fra f.eks. arbejdsløshed, indkomstfordeling og inflation til faglig organisering (Checchi et al. 2009), og der er muligvis tale om omvendt kausalitet – dvs. at det er organiseringsniveau, der har betydning for de økonomiske faktorer og ikke omvendt (Ebbinghaus & Visser 1999).

Den sammenlignende analyse vil ikke desto mindre kunne give indikationer på, hvorvidt det, vi har set i Danmark, også genfindes i de andre nordiske lande.

8.3 Teorier om nationale forskelle i organiseringen

En stor del af teoriudviklingen inden for organiseringsstudier er foretaget på grundlag af nationalkomparative studier, der forsøger at forklare nationale forskelle i udviklingen af organisationsgraden. Disse longitudinale studier har ifølge Ebbinghaus & Visser (1999) hoved-

sageligt beskæftiget sig med tre-fire klynger af faktorer, der relaterer sig til de femten punkter ovenfor.

I et klassisk studie påviser Ebbinghaus & Visser (1999), at både de strukturelle og konjunkturelle samt politiske faktorer medieres af de institutionelle faktorer. Det kan forstås på følgende måde: Beskæftigelsesstrukturerne har ændret sig markant de seneste to-tre årtier, hvilket har reduceret fagbevægelsens styrkepositioner og gjort det sværere at organisere arbejdsstyrken. Samtidig har økonomisk-politiske forandringer bevirket, at fagbevægelsen overordnet set står svækket overfor arbejdsgiverne. Massearbejdsløshed og ringere tilknytning til arbejdsmarkedet betyder derudover, at rekrutteringsgrundlaget er blevet mere løst defineret og frem for alt sværere tilgængeligt.

Når det alligevel er gået godt for fagforeninger i de nordiske lande – som også til en vis grad har oplevet de ovenstående forandringer – hænger det sammen med den „automatik“, der er beskrevet ovenfor med Gent-systemet, hvor arbejdstagere anser fagforeningen og a-kassemedlemskab som et og samme.

Ydermere sikrer systemet, at arbejdsløshed ikke nødvendigvis fører til udmeldelse af fagforeningen.

Det er selvklart svært at skelne mellem faktorerne, da de indbyrdes vil være relaterede jf. ovenfor, men flere studier har sandsynliggjort, at fagforeningers involvering i arbejdsløshedskasserne er en vigtig determinant i forhold til den generelle organisering i et land (Lind 2009, Kjellberg 2009, Lipset et al. 2004, Scruggs & Lange 2002).

Samtidig har andre studier påpeget de nordiske kollektivistiske værdier som en mulig forklaringsfaktor for den høje organisationsgrad, og der er ligeledes peget på det tætte samarbejde mellem arbejdsmarkedets parter og regeringen, jf. korporatisme, som en styrke for fagforeningerne (Ebbinghaus & Visser 1999). Ligeledes er det blevet fremhævet, at incitamentet til at være med i fagforeninger alt andet lige må være større, idet løn og ansættelsesvilkår reguleres ved overenskomster og ikke lovgivning i de nordiske lande¹⁵ (Lipset et al. 2004). Endelig har det givetvis en betydning, at de nordiske lande også har de største offentlige sektorer, hvor organiseringen generelt er højere

15 Her er det dog relevant at påpege Storbritannien som eksempel på et land, hvor fraværet af lovgivning om løn og ansættelsesvilkår ikke bremsede en voldsom medlemsnedgang, som i høj grad også var foranlediget af Thatcher i 1980'erne (Kersley et al. 2006).

end i den private. Dette trækker den samlede organisationsgrad op i forhold til lande med mindre offentlig sektor.

I denne analyse vil det være muligt at komme ind på betydningen af de institutionelle faktorer. I de ovenstående analyser har vi udelukkende beskæftiget os med Danmark, hvorfor de institutionelle faktorer ikke blev berørt, undtaget i de forhold, hvor institutionerne rent faktisk har ændret sig. Som allerede nævnt er loven om tværfaglige a-kasser teoretisk set en direkte svækkelse af Gent-effekten på det danske arbejdsmarked indenfor den belyste tidsperiode. Empirisk er den danske problemstilling blevet belyst i en tidligere LO-dokumentation (Due et al. 2010) og et antal artikler om de danske a-kasser (Lind 2009, Due & Madsen 2007). Her er der blevet påpeget en række forhold, der har gjort op med tilskyndelsen til a-kassemedlemskab i det hele taget samt „automatikken“ i Gent-systemet.

For at gentage punkterne fra ovenstående: 1) Ophævelse af faglige afgrænsninger af a-kasserne i 2002, der bryder de facto-monopolet for de overenskomstbærende fagfor-

eningers a-kasser. 2) Kompensationsgraden for forsikrede ved arbejdsløshed er gradvist blevet udhulet, idet dagpengeniveauet følger satspuljelovgivningen og ikke et lønindeks. Derfor vil en gennemsnitlig arbejder indenfor metalindustrien blot få ca. halvdelen af sin tidligere indkomst. 3) Dagpengeperioden er gradvist blevet reduceret over de seneste årtier og er i skrivende stund (juli 2011) på maksimalt 2 år. 4) Dagpengereglerne opstrammes for unge under 25 år. 5) Gradvise indskrænkninger af efterlønsordningen i 1998, 2006 (og muligvis 2011). Spørgsmålet er, om vi også ser samme udvikling i Sverige og Finland¹⁶, som har lignende Gent-system?

8.4 Overblik over arbejdsløshedsforsikring og fagforeninger i Norden

I det følgende præsenterer vi kort, hvordan de øvrige nordiske lande, Sverige, Finland og Norge har organiseret arbejdsløshedsforsikringen, og hvilke institutionelle ændringer, der er sket i de seneste årtier. Grundlæggende findes der lignende Gent-systemer i Sverige, Finland og Danmark, hvor a-kasser er fag-

16 Beskrivelsen af den institutionelle udvikling i Sverige og Finland er hentet fra Due et al. 2010: 29-30.

foreningsrelaterede. Derimod har Norge en statsligt styret arbejdsløshedsforsikring.

Sverige

I Sverige blev der etableret en uafhængig a-kasse, Alfa-kassen, i 1998. Men allerede i 1980'erne var der tendens til ophør af dobbelt-medlemskabet inden for det private funktionær område, og det fortsatte i 1990'erne til de timelønnede i den private sektor samt de offentligt ansatte. Ved udgangen af 2005 var hvert syvende medlem af a-kasserne ikke samtidig medlem af en faglig organisation (Kjellberg 2006). Gennem denne praksis, hvor lønmodtagerne i større omfang end tidligere benyttede deres mulighed for at være arbejdsløshedsforsikrede uden samtidig at være fagforeningsmedlemmer, begyndte Gent-effekten at svinde i Sverige (Kjellberg 2006).

Som det har været tilfældet i Danmark, har der været tale om en accelererende udvikling de seneste år. I Sverige tog udviklingen fart med den nye borgerlige regerings tiltrædelse i 2006. I starten forsøgte den nye regering helt at fjerne Gent-systemet med indførelsen af et obligatorisk forsikringsssystem. Det blev dog opgivet, og i stedet blev indført et nyt kontingentsystem, hvor niveauet i de enkelte a-kas-

ser skulle gøres afhængigt af arbejdsløshedens størrelse på de pågældende områder. Man gjorde det ved at afskaffe det solidariske udjævningssystem, som indebar overførsler af midler fra a-kasser med lav arbejdsløshed til a-kasser med høj arbejdsløshed for at forhindre, at kontingenterne steg for meget i de sidstnævnte (Kjellberg 2010b: 4). Filosofien var, at man dermed kunne bruge arbejdsløshedsforsikringen til at påvirke løndannelsen i nedadgående retning og dermed styrke den svenske konkurrenceevne.

I første omgang blev der fra 2007 – for at skaffe midler til en skatteomlægning – tale om en markant stigning for alle a-kasser, dels i form af højere kontingent, dels i form af fjernelse af skattefradrag for faglige kontingenter. Der var generelt tale om en mangedobling – enkelte kasser nåede op på en seksdobling – og det havde nærmest karakter af en skat på a-kassemedlemskab. Efterhånden blev der dog tale om store forskelle på a-kasser med henholdsvis lave og høje arbejdsløshedsniveauer – til særlig ulempe for LO-kasserne (Kjellberg 2010b: 4).

Svenske arbejdsmarkedsforskere og økonomer advarede mod konsekvenserne. Der ville blive tale om et massivt fald i medlemstallet

af både a-kasser og fagforeninger, uden at det ville påvirke løndannelsen. Regeringen gennemførte alligevel forslaget, og resultatet blev som forudsagt. I foråret 2007 endte overenskomstfornyelsen på grund af højkonjunkturen med større stigninger end de forudgående runder, og samtidig forlod lønmodtagerne i stort tal a-kasser og fagforeninger¹⁷.

Til forskel fra Danmark er der ingen nævneværdige alternative fagforeninger til de overenskomstbærende, hvorfor tendensen går imod uorganiserede eller a-kassemedlemskab uden fagforeningsmedlemskab. Resultaterne af dels de strukturelle forandringer på arbejdsmarkedet dels de institutionelle ændringer af a-kassekontingenter er slående. Organisationsgraden faldt mellem 1993 og 2000 fra 85 til 81 procent og igen i perioden 2000 til 2006 fra 81 til 77 procent – en støt, men dog begrænset nedgang. Men herefter accelererede udviklingen frem til 2008, hvor organisationsgraden nåede ned på 71 procent. På mindre end to år mistede fagbevægelsen 235.000 medlemmer. Som i Danmark er det først og fremmest LO's medlemsforbund, der har tabt

medlemmer, men den eksplosive nedgang i 2007 ramte også funktionærerne i TCO og akademikerne i Saco. Akademikerorganisationerne har dog allerede fået vendt udviklingen igen i 2008 (Kjellberg 2010b).

Finland

I Finland begyndte medlemstallet af de faglige organisationer for alvor at falde i kølvandet på oprettelsen af en uafhængig tværgående arbejdsløshedskasse i 1992. Flere og flere tilsluttede sig fra anden halvdel af 1990'erne denne kasse og fravalgte i samme moment medlemskab af de traditionelle faglige organisationer. Således faldt den faglige organisationsgrad fra toppunktet på 84 procent i 1993 til 73 procent i 2002, dvs. en nedgang på 11 procentpoint (Bökerman & Uusitalo 2006).

En statistisk analyse af udviklingen viser, at ændringer i arbejdsstyrkens sammensætning og andre forhold på arbejdsmarkedet kun kan forklare omkring en fjerdedel af dette fald. Hovedårsagen er starten på den uafhængige arbejdsløshedskasse, der har skabt et re-

17 Fra 1. juli 2008 blev systemet justeret, så der nu kom en markant forskel mellem kasserne baseret på arbejdsløshedsniveauet. På det tidspunkt var overenskomstforhandlingerne overstået, og det kunne derfor ikke påvirke lønkravene. Det kan forventes, at det til gengæld vil forbedre medlemssituationen for nogle organisationer, mens andre stadig vil være negativt påvirket af et højt afgiftsniveau (Kjellberg 2009).

elt alternativ og dermed delvist afmonteret Gent-effekten. Det er forventningen i Finland, at organisationsgraden vil fortsætte nedad, idet det især er blevet vanskeligere for fagbevægelsen at rekruttere unge mennesker, og deres andel af arbejdsstyrken vil stige, efterhånden som de store årgange forlader arbejdsmarkedet (Böckerman & Uusitalo 2006).

Konklusionen på den finske udvikling er ifølge Böckerman og Uusitalo, at den – i hvert fald i et lidt længere perspektiv – kan vise sig at blive en trussel mod den nordiske arbejdsmarkedsmodel med vægt på regulering gennem kollektive aftaler, fordi de faglige organisationer ved en fortsat medlemsnedgang kan få svækket deres repræsentativitet.

Siden 2002 har det samlede medlemstal i de finske faglige organisationer dog ligget forholdsvist stabilt. I 2007 var der endda godt 10.000 flere medlemmer, men da arbejdsstyrken er steget i samme periode, er nedgangen i organisationsgraden fortsat fra 73 procent i 2002 til 70 procent i 2008 (OECD statistik 2010).

Norge

I Norge der, i modsætning til de tre øvrige nordiske lande, som nævnt ikke har fagforeningsrelaterede a-kasser men et statsligt forsikringssystem, har man ikke set et tilsvarende fald. Ganske vist lå organisationsgraden her i midten af 1990'erne på lidt under de 55 procent, dvs. 20-30 procent lavere, men stadig højt i et internationalt perspektiv, og til gengæld er dette niveau blevet opretholdt frem til anden halvdel af 2000'erne (Nergaard & Stokke 2010). Det er både en bekræftelse af Gent-systemets afgørende betydning for udvikling og fastholdelse af en høj organisationsgrad og samtidig en understregning af, at der også er andre væsentlige faktorer, der forklarer udviklingen i organisationsgraden i forskellige lande.

8.5 Organiseringen af arbejdstagere i Norden¹⁸

Der er væsentlige forskelle på de fire nordiske landes relationer mellem a-kasser og fagforeninger, hvorfor vi også har set særlige udviklinger i Sverige, Finland og

18 Bemærk, at kilderne ikke bruger helt ens afgrænsninger af arbejdsstyrken, hvorfor organisationsprocenterne ikke er direkte sammenlignelige på tværs af landene. Derfor skal tabellerne heller ikke bruges til at vurdere, hvilket land der har den højeste/laveste organisationsprocent. Ikke desto mindre kan tendenserne i fald versus stigning stadig findes i tallene på tværs af lande, hvilket også er hovedformålet i analysen.

Danmark, hvor Gent-systemet altså er blevet undermineret på forskellig vis. For at se hvorvidt LO i Danmark står alene med sin faldende andel af de organiserede eller om lignende tendenser ses i de andre nordiske lande, er det interessant at belyse, hvordan de organiserede fordeler sig på hovedorganisationer. Samtidig vil de mere generelle tendenser til fald være gældende i de nordiske lande, hvorfor man kan stille spørgsmålet, om der er nationale forskelle på, hvordan udviklingen er for særlige grupper af arbejdstagere. Det er disse spørgsmål, vi prøver at besvare i de følgende dele af analysen.

Hovedorganisationer i Norden

Der er nogenlunde ro om arbejdsdelingen i forhold til rekruttering af medlemmer imellem hovedorganisationerne i Norden. Kun i Danmark har man for alvor set fænomenet med gule fagforeninger og den konkurrence, der er opstået om medlemmer. I Sverige, Norge såvel som i Danmark blev der omkring starten til en samlet fagbevægelse oprettet et LO som hovedorganisation – i Finland er det SAK – for fagforbund for faglærte og ufaglærte lønmodtagere. De nordiske lande har således traditionelt haft stærke

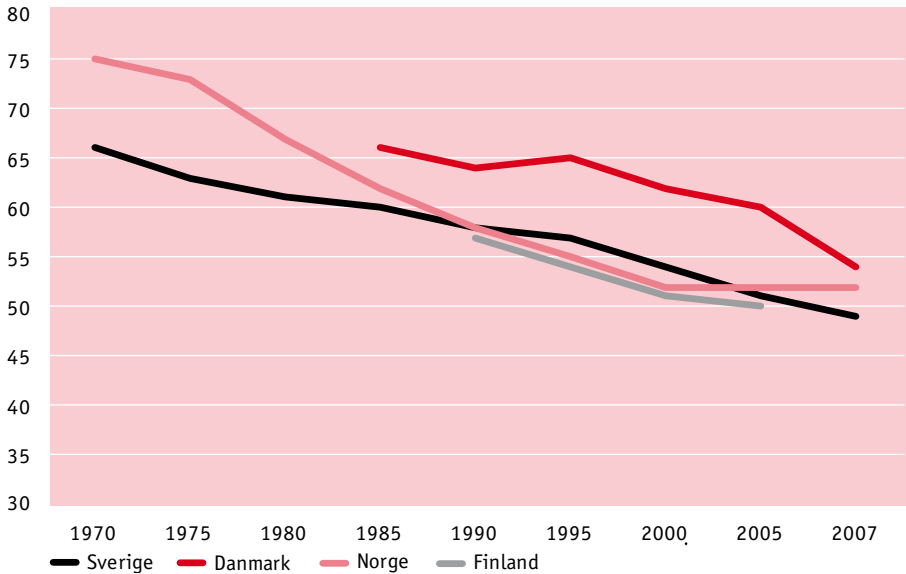
hovedorganisationer med LO som den dominerende aktør både som sammenslutning for overenskomstbærende forbund, men også som politisk aktør i forhold til regering og parlament. En del af LO'ernes og SAK's styrke har ligget i en høj grad af centralisering af forbund – dvs. en høj andel af de organiserede indenfor hovedorganisationens forbund.

Som allerede nævnt er erhvervsstrukturerne på arbejdsmarkedet dog ved at forandre sig særligt pga. uddannelse, hvilket reducerer rekrutteringsgrundlaget for LO's medlemsforbund. Flere og flere beskæftiges derfor i de naturlige områder for andre hovedorganisationers forbund for funktionærer og tjenestemænd. I Sverige handler dette om TCO for tjenestemænd/funktionærer¹⁹ og Saco for akademikere. I Norge er der tre hovedorganisationer ud over norsk LO. Det handler om YS primært for offentligt ansatte og finansansatte, Unio udelukkende for offentligt ansatte, samt Akademikerne for akademisk uddannede. I Finland er der STTK for funktionærer/tjenestemænd og AKAVA for akademikerforbund.

Et fællestræk for de nordiske lan-

19 Der er ikke tale om tjenestemænd som i Danmark, dvs. uden konfliktret. TCO's fagforeninger indbefatter mange lønmodtagere på det private arbejdsmarked – eksempelvis via Unionen, som er det største fagforbund i den private sektor.

Figur 8.3: De nordiske LO'ers andel af samtlige organiserede lønmodtagere i procent

Taget fra Nergaard 2010. Kilder: Danmark: Due et al. 2010; Finland: Ahtiainen 2006; Sverige: Kjellberg 2010a; Norge: Nergaard & Stokke 2010.

de er en høj organisationsgrad for funktionærer og akademikere, hvilket i Sverige, Finland og Danmark delvist kan forklares ved Gent-effekten, men også ved effektive arbejdskampe for netop disse grupper. Mange funktionærer og akademikere har set det som naturligt at være med i en tilhørende fagforening qua a-kassen, men forbundene for funktionærer/tjenestemænd og akademikere har derudover været gode til at promovere sig på andre forhold end løn og arbejdsvilkår såsom professionstilhøret, kompetenceudvikling, individuelle lønforhandlinger osv. Endelig skal det

normalt konstruktive samarbejde med LO'erne ikke glemmes, hvilket ses i f.eks. aftalerne om organisationsgrænser mellem LO, FTF og AC.

Der er i Sverige ikke opstået nogen alternativ fagforening til de etablerede med overenskomster, og de tre hovedorganisationer har en nogenlunde klar arbejdsdeling af organiseringen af forskellige typer arbejde. Det samme billede findes i Finland, hvor der dog som nævnt er kommet en uafhængig a-kasse, dog uden dertil hørende fagforening. Omvendt er der i Norge en udpræget grad af konkurrence mel-

lem hovedorganisationerne – særligt mellem LO og YS – og norsk LO har en klar ambition om at organisere funktionærer og personer med professionsbaggrund (det der ville være en typisk FTF-organisation i Danmark).

I 2011 udgør LO's medlemsforbund i Danmark 52 procent af fagforeningsmedlemmerne imod 66 procent i 1985. I figuren har vi for sammenlignelighedens skyld opgjort LO's medlemsforbunds andel indtil 2007. Det ses, at der i alle landene – måske på nær Norge i de seneste 10 år – er sket en markant reduktion i LO's andele af de organiserede i alle landene. I Norge skete en kraftig reduktion i LO's medlemsforbunds andel lidt tidligere mellem 1970-1985 (Nergaard 2010).

Fra 1985 ser det dog ud til, at mønstret går på tværs af de fire nordiske lande – måske med en mere markant nedgang for dansk LO siden 2002, hvor loven om tværfaglige a-kasser trådte i kraft. Det ser med andre ord ud til, at uddannelseseffekten, der reducerer rekrutteringsgrundlaget for LO's medlemsforbund genfindes i Sverige, Norge og Finland dog med den undtagelse, at norsk LO rent faktisk holder sit niveau i 2000'erne – ganske givet fordi rekrutteringsgrundlaget ikke begrænser sig til arbejder-

grupper, men også inkluderer funktionærer/tjenestemænd. Konkurrence om medlemmerne i Norge er måske endda gået hen og blevet en fordel for norsk LO, hvor personer med nye uddannelser og andre uddannelser end traditionelt LO-arbejde kan rekrutteres i konkurrence med YS. Denne konkurrence mellem de overenskomstbærende forbund på tværs af hovedorganisationer er endnu ikke sket i større omfang i hverken Sverige, Finland eller Danmark – om end grænsestridigheder ikke er ukendte fænomener i disse lande.

Køn

En af årsagerne til de høje medlemstal i Norden er utvivlsomt, at de nordiske kvinder i høj grad – faktisk højere end mænd – er medlemmer af fagforeninger. Den høje grad af organisering hænger også sammen med kvinders beskæftigelsesgrad og særligt, at kvinder ofte tager arbejde i de store offentlige sektorer, som altså er godt organiserede. Derimod udgør brancher, hvor mænd er organiseret i stor grad – såsom industrien – en stadig mindre del af beskæftigelsen, hvilket kan forklare, at mændenes organisationsgrad er faldet hurtigere end kvindernes.

På tværs af landene kan det i tabel 8.1 på næste side ses, at mændene

Tabel 8.1: Organisationsgrad i Norden fordelt på køn

	Danmark			Finland		
	1996	2008	Ændring	1995	2008	Ændring
Kvinder	81	77	-4	83	80	-3
Mænd	81	72	-9	80	72	-8
Forskel	0	5	-	3	8	-
	Norge			Sverige		
	1995	2008	Ændring	1995	2008	Ændring
Kvinder	58	60	+2	85	74	-9
Mænd	56	47	-9	83	68	-15
Forskel	2	13	-	2	6	-

Kilder: Danmark: AE på baggrund af Lovmodellens registre; Finland: Ahtiainen 2006; Sverige: Kjellberg 2010a; Norge: Nergaard & Stokke 2010

har haft fald i organisationsgraden på næsten 10 procentpoint, hvori- mod kvindernes er faldet med 3-4 procentpoint i Danmark og Finland og rent faktisk steget i Norge. En undtagelse fra dette billede er Sve- rige, hvor kvindernes organisati- onsgrad er reduceret kraftigt i løbet af perioden 1995-2008 med et fald på 9 procentpoint. Faldet er dog endnu mere kraftigt for de svenske mænds organisationsgrad på hele 15 procentpoint, og årsagen skal højst sandsynligt findes i svækkelsen af Gent-systemet med de vold- somme kontingentforhøjelser for visse a-kasser og mændenes place- ring i a-kasser med høj ledighedsri- siko (Kjellberg 2010b).

Der er generelt blevet større for- skelle på mænd og kvinders orga- nisationsgrad i de nordiske lande. De største forskelle på mænd og kvinder i 2008 findes dog i Norge,

hvilket hænger sammen med, at kvinderne har haft en svag vækst, hvorimod mændene har haft en stor nedgang i organiseringen. De mindste forskelle mellem mænds og kvinders organisationsgrad fin- des altså i Danmark. Dog ved vi, at forskellene bliver ved at vokse efter 2008 (Due et al. 2010).

Alder

Det har vist sig i tidligere analyser, at der er meget store forskelle mel- lem organisationsgraden for unge i forhold til organisationsgraden for ældre lønmodtagere. Der er med andre ord tegn på, at det er endda meget svært for fagforeningerne at rekruttere de unge, hvorimod fast- holdelse af personer, der har mange års medlemskab bag sig, er lettere.

Dette billede genfindes også i de andre nordiske lande, hvor der i 2008 var helt op til 40 procentpoints for-

Tabel 8.2: Organisationsgrad i Norden fordelt på aldersgrupper i procent

Alder/år	Danmark				Finland			
	1996	2000	2008	Forskel 1996-2008	1995	2000	2008	Forskel 1996-2008
< 30 år*	75	69	58	-17	62	46	37	-15
30-44**	84	82	76	-8	84	79	72	-12
45-64***	80	80	80	0	82	82	77	-5
Yngre vs. ældre	+5	+11	+22	-	+20	+36	+40	-
Alder/år	Norge				Sverige			
	1995	2000	2008	Forskel 1996-2008	1995	2000	2008	Forskel 1996-2008
< 30 år*	37	33	35	-2	76	64	53	-23
30-44	63	59	56	-7	89	82	74	-15
45-64	68	68	67	-1	88	88	80	-8
Yngre vs. ældre	+31	+35	+32	-	+12	+24	+27	-

Kilder: Danmark: AE på baggrund af Lovmodellens registre; Finland: Ahtiainen 2006; Sverige: Kjellberg 2010a; Norge: Nergaard og Stokke 2010

* Danmark og Norge er 18-29 år, Sverige er 16-29 år men eksklusive studenter. Finland er 15-24 år og Norge er 16-24 år inklusiv studerende.

** Finland er 35-44 år

***Finland er 45-54 år

skel mellem grupperne af yngre og ældre i Finland. I Danmark finder vi faktisk den mindste forskel på 22 procentpoint, men dette er også en anseelig forskel – særligt taget i betragtning af, at det danske tal ekskluderer studerende med deltidsarbejde. I Norge og Sverige er der ligeledes store forskelle på ung og gammel på henholdsvis 32 og 27 procentpoint. I den tidligere LO-dokumentation påviste vi, at det særligt er de helt unge danskere – altså på 18-24 år – som ikke melder sig ind i fagforeningerne, men det skal understreges, at dette højst sandsynligt hænger sammen med, at denne gruppe i højere grad studerer end tidligere. Dette er ganske givet

også tilfældet i de andre nordiske lande (Nergaard 2010).

Når man ser på udviklingen over tid, er der sket et skred i organisationen af unge i alle landene – med undtagelse af Norge, hvor de unge i forvejen var meget dårligt organiserede i 1995, og det er således kun i Norge, at mellemgruppen på de 30-44-årige har oplevet et større fald end hos de unge. Derimod er gruppen af de ældre lønmodtagere forblevet velorganiserede i alle landene. I Sverige ser man det største fald for gruppen af unge i perioden på hele 23 procentpoint, og en mulig forklaring kan være, at de unge er ansat i brancher, hvor a-kasse-

kontingentet er steget forholdsvist meget, hvorfor de unge har valgt fagforeningen fra sammen med a-kassen.

Studier af de unges lave organisering varierer imellem at fremhæve, at de unges lave organisationsgrad er udtryk for, at de unge er del af en generation, som fravælger fagforeninger af ideologiske/værdimæssige årsager, som vil bestå i resten af deres arbejdsliv, eller at de unge i løbet af deres arbejdsliv vil melde sig ind i samme grad, som de foregående generationer. Vi kan ikke give noget entydigt svar ud fra ovenstående. Det ser dog ud til, at alder – og i mindre grad generation – spiller en betydning for medlemskab, og at man derfor kan forvente, at de uorganiserede unge med tiden vil melde sig ind. Som nævnt er der stor forskel på organiseringen af de helt unge (18-24 år) og de unge, der lige er trådt ind på arbejdsmarkedet (24-30 år). Omvendt er det slående, at Gent-landene i Norden (Sverige, Finland og Danmark) alle har oplevet dramatiske fald i organiseringen af de unge, hvilket kunne tyde på, at de institutionelle ændringer, som på den ene eller anden måde har ramt de unge, har gjort det mindre relevant at blive medlem af en fagforening. Den aktuelle debat om efterlønnen i Danmark er et godt eksempel på

en svindende relevans for unge af a-kasemedlemskabet og dermed også af fagforeningen. Et andet eksempel er Ungeindsatsen, som reducerede adgangen for unge til normalt dagpengeniveau væsentligt.

Sektorer og brancher

I alle de nordiske lande er der en højere organisationsgrad i den offentlige sektor end den private. De offentlige ansattes organisationsgrad ligger således på ca. 80-85 procent i Norden. I Danmark er forskellen mellem offentlig og privat mindst i 2008 på 17 procentpoint. Det kan samtidig ses, at forskellene er blevet større over perioden, og i Norge er den i 2008 på hele 42 procentpoint. Faktisk har den norske offentlige sektor næsten lige så høj organisationsgrad som i de øvrige nordiske lande med Gent-system. Dette understreger, at Gent-effekten sandsynligvis er mindre væsentlig i den offentlige sektor end i det private. Derimod er andre forklaringer såsom professionstilhøret og kollektive værdier indenfor det offentlige vigtigere for fagforeningsmedlemskab end a-kassen (Nergaard 2010). Samtidig fremhæver det, at forskellene på organisationsgraden i Norge og Gent-landene i høj grad er et resultat af den lave organisering i den private sektor. Ligeledes understreger det betydningen af a-kasserne for fagforeningerne, idet

Tabel 8.3: Organisationsgrad i Norden fordelt på alder og år

Sektor/år	Danmark				Finland			
	1996	2000	2008	Ændring 1995-2008	1995	2000	2008	Ændring 1995-2008
Privat	78	76	69	-9	77	70	61	-16
Offentlig	89	89	86	-3	90	89	86	-4
Forskel off.-privat	11	13	17	-	13	19	25	-
Sektor/år	Norge				Sverige			
	1995	2001	2008	Ændring 1995-2008	1993	2000	2008	Ændring 1995-2008
Privat	43	40	38	-5	78	74	65	-13
Offentlig	79	80	80	1	94	92	84	-10
Forskel off. privat	36	40	42	-	16	18	19	-

Kilder: Danmark: AE på baggrund af Lovmodellens registre; Finland: Ahtiainen 2006; Sverige: Kjellberg 2010a; Norge: Nergaard & Stokke 2010

ledighedsrisikoen i den private sektor er en drivkraft for faglig organisering, hvilket netop har været en fordel for fagforeningerne i Gentlande under perioder med stor arbejdsløshed. I Gentlandene ligger den private sektors organisationsgrad på mellem 61-69 procent.

Ser vi på udviklingen i perioden, er det også tydeligt, at det er den private sektor, hvor det største medlemsfald er sket – og i Norge er der faktisk en stigning i den offentlige sektor. Sverige er anderledes end Danmark og Finland, idet der er en betydelig reduktion i den offentlige organisationsgrad på hele ti procentpoint i perioden. I Sverige er forskellen mellem privat og offentlig derfor også mere stabil, netop fordi de to sektorer har oplevet lignende fald i organisationsgraden. Faldet i den offentlige organisationsgrad er

i øvrigt bemærkelsesværdigt. Kjellberg (2010b: 47) påviser den store ændring i a-kasemedlemskab for de offentligt ansatte – særligt læger og sygeplejersker med et fald på næsten 20 procentpoint mellem 2006-2008 – som udtryk for en lav ledighedsrisiko og derfor beskeden tilskyndelse til at være medlem af en a-kasse, som altså blev meget dyrere i 2007. Man skal i denne sammenhæng huske på, at de offentligt ansatte også fik høje kontingentforhøjelser i første omgang, på trods af deres ellers lave ledighedstal. Faldet i a-kasemedlemmer i den offentlige sektor kan have haft en negativt afsmittende effekt på fagforeningsmedlemskabet i den svenske offentlige sektor, som ikke findes tilsvarende i de andre lande.

Hvis vi ser nærmere på den private sektor, fremkommer der betydelige

Tabel 8.4: Organisationsgrad i Norden fordelt på udvalgte brancher i privat sektor

	Danmark			Finland		
	2000	2008	Forskel	2000	2008	Forskel
Industri *	85	80	-5	82	72	-10
Bygge- og anlæg	82	76	-6	72	58	-14
Handel	68	62	-6	56	53	-3
Hotel og restauration	57	49	-8	60	56	-4
Transport	79	71	-8	69	62	-7
Finansbranchen	82	78	-4	71	70	-1
	Norge			Sverige		
	2001	2008	Forskel	2000	2008	Forskel
Industri *	60	55	-5	86	79	-7
Bygge- og anlæg	36	33	-3	85	71	-14
Handel	25	25	0	65	57	-8
Hotel og restauration	26	24	-2	52**	41	-11
Transport	54	48	-6	73**	66	-7
Finansbranchen	55	59	4	69**	64	-5

Kilder: Danmark: AE på baggrund af Lovmodellens registre; Finland: Ahtiainen 2006; Sverige: Kjellberg, 2010a; Norge: Nergaard & Stokke 2010

*Inkluderer primærsektor såsom olie og gas i Norge og Sverige, men ikke i Danmark, hvorfor det danske tal muligvis er højt sat.

** År 2006 brugt pga. manglende tilgængelige data for 2000.

forskelle på brancherne. Ligesom i Danmark er det i de andre nordiske lande først og fremmest industrien og bygge og anlæg, der ligger højt, hvorimod handel samt hotel og restauration ligger lavt. Transport og finans ligger imellem, dog med undtagelse af Danmark, hvor sidstnævnte branche ligger stort set ligeså højt som industri og bygge-/anlægsbranchen. Man ser desuden, at niveauforskellene imellem brancherne indenfor hvert land er ganske lige, det vil sige, at der i alle landene er en forskel mellem bedst og dårligst organiserede brancher

på ca. 20-30 procentpoint – dog med undtagelse af Sverige, hvor forskellen mellem industri og hotel og restauration er næsten 40 procentpoint.

I alle brancherne er der sket fald i organisationsgraden, men mindst i Norge, hvor niveauerne i forvejen var lave. I Finland ser man desuden store fald i organiseringen for fagforeningerne inden for de ellers godt organiserede brancher, industrien og bygge-anlæg. Og også i Sveriges bygge- og anlægssektoren er faldet dramatisk i perioden, hvil-

ket kan forklares med de store kontingentforhøjelser i denne branche (Kjellberg 2010b).

Set over for de andre lande med Gent-systemer klarer de danske fagforeninger sig altså ganske godt i brancher i det private på trods af det generelle medlemsfald. Disse tal fortæller ikke noget om konkurrencen fra de gule, men vi ved fra analysen ovenfor, at LO's medlemsforbund stadig klarer sig godt i industri samt bygge og anlæg, hvori mod de store problemer er inden for handel samt hotel og restauration.

Selvom Gent-landenes organisationsgrader er faldet drastisk inden for det private, er der dog stadig langt til det norske niveau, hvor der er ganske lav organisering i de private brancher. Man kan forvente, at nogle af stabilisatorerne for organiseringen udover a-kasserne – såsom udbredt tillidsrepræsentantsystem – vil bevirke, at Sverige, Finland og Danmark ikke kommer ned på niveauerne i Norge, hvor disse stabilisatorer ikke er ligeså udbredte i den private sektor (Nergaard 2010). I den henseende er fraværet af lovregulering i Sverige og Danmark til forskel fra Norge, hvor lovgivning spiller en vigtigere rolle for eksempel for minimumslønnen, måske også et væsentligt argument for organisering for de svenske og

danske fagforeninger med overenskomster. Dette kræver dog, at særligt nye lønmodtagere er klar over overenskomsternes værdi og relevans for dem.

8.6 Opsummering på Analyse IV

Ovenstående viser, at den faldende organisering ikke bare er et dansk fænomen, men går igen i vores nordiske nabolande. Samtidig er mønstrene nogenlunde de samme i alle landene, om end Norge adskiller sig en smule ved at have haft et lavere udgangspunkt end Gent-landene Sverige, Finland og Danmark. Vi har opsummeret de vigtigste pointer i analysen i disse overordnede punkter, som kan genfindes i sammenfatningen for hele undersøgelsen:

- Der er store forskelle i organiseringen mellem de såkaldte Gent-lande Sverige, Finland og Danmark med høje organisationsgrader på den ene side og Norge med statsligt arbejdsløshedsforsikring og lavere organisationsgrader på den anden side.
- I den belyste periode fra midt-1990'erne er der et generelt fald i organiseringen i alle lande, men mest i Gent-lande. Norge

- var i forvejen på et lavt niveau efter kraftigt fald i 1970'erne. Udviklingen skal dog ses i lyset af, at organisationsgraden fra midten af 1990'erne var ekstraordinært høj, hvorfor faldet kunne forventes. De nordiske landes fagforeninger er stadig blandt de bedste i verden til at organisere.
- Mange af tendenserne fra Danmark kan findes i de andre nordiske lande.
    - Der er forskydning mellem hovedorganisationer i alle lande særligt pga. forandringer i beskæftigelsesstrukturen væk fra LO-medlemsforbundenes typiske brancher og fag. Dette gælder i mindre grad i Norge, hvor LO-medlemsforbundene allerede havde oplevet fald i organiseringen i 1970'erne. Derudover kan LO-medlemsforbundene i Norge i højere grad konkurrere om medlemmerne i servicefag og den offentlige sektor.
    - Det er kun i Danmark, at der findes en markant fremgang af medlemmer til alternative fagforeninger uden overenskomster.
    - Unge er blevet væsentligt dårligere organiserede i alle lande, men mindst i Norge, der havde et lavt udgangspunkt.
  - Kvinder er bedre organiserede end mænd i alle lande.
  - Der er meget beskedne fald i organiseringen af ansatte i den offentlige sektor i alle lande.
  - I landenes private sektor er det særligt industri og bygge-/anlæg, der stadig har høje organisationsgrader, mens handel og hotel og restauration har lav organisering. I Sverige og Finland er der dog store fald i de typiske styrkepositioner, industri og bygge og anlæg, hvorimod den private sektor i Danmark klarer sig ganske godt.
  - Udviklingen i de svenske og danske fagforeninger siden krisen viser ikke tegn på, at situationen vender – Gent-systemet har ikke samme effekt som før, hvor højere arbejdsløshed gav incitament til organisering. På den baggrund kan man alt andet lige forvente, at en ny højkonjunktur vil svække organiseringen som set i 2000'erne.
  - Det norske eksempel med høje organisationsgrader i den offentlige sektor og de større private virksomheder viser, at en lokal faglig tilstedeværelse og et stærkt professionstilhør samt faglig identitet kan opveje Gent-systemets svækkelse.

Som også anført i den tidligere LO-dokumentation ser de institutionelle forhold – og særligt Gent-systemet – ud til at forklare meget af de forskelle og forandringer, vi har set i de nordiske lande. Først og fremmest, ser vi det på den store forskel mellem Gent-landene Sverige, Finland og Danmark med høje organisationsgrader på den ene side og Norge med statslig arbejdsløshedsforsikring på den anden side. Idet de kulturelle, demografiske, politiske og til dels økonomiske forhold i de nordiske lande er nogenlunde ens, ser det altså ud til at Gent-systemet har givet Sverige, Finland og Danmark et generelt højere niveau for organiseringen, men også et bolværk imod de strukturelle ændringer i beskæftigelsen, der er sket de seneste 20-30 år. Derudover vil lande med høj organisering f.eks. pga. stærkere lokal faglig tilstedeværelse som oftest stå bedre i forhold til strukturelle ændringer i beskæftigelsen. Derfor må man forvente, at Sverige, Finland og Danmark alt andet lige har været bedre rustet end Norge til disse strukturelle udfordringer. Betydningen af stærk lokal faglig tilstedeværelse ses ved, at der er høj organisering i den norske offentlige sektor samt større private virksomheder.

Der har institutionerne til trods været tale om et generelt fald i organi-

sationsgraden siden midt 1990'erne i Gent-landene, og man kan ikke komme udenom, at de strukturelle forhold spiller ind. Dette ses mest tydeligt i de traditionelle arbejderforbunds markante medlemstilbagegang, hvilket kommer til udtryk i LO's faldende andel af samtlige fagforeningsmedlemmer. Uddannelseseffekten væk fra LO er altså til stede i de nordiske lande, dog måske i mindre grad i Norge, hvor LO også organiserer professioner.

Der skal dog indskydes et vigtigt forbehold for dramatikken i tallene. Ser man på figur 8.2, var midt 1990'erne kulminationen på en stort set konstant stigning i fagforeningsmedlemstallet, som faldt sammen med en kraft udbygning af velfærdsstaten i 1960-1970'erne – f.eks. med efterlønsordningen fra 1979 i Danmark. Samtidig var der en generel stigende tendens i Europa for medlemstallet, hvilket dog blev afmattet ganske eftertrykkeligt i 1980'erne, da massearbejdsløshed samt de ovennævnte strukturelle ændringer betød tilbagegang. Dette skete dog ikke i Sverige, Finland og Danmark netop pga. Gent-systemet, hvor højere arbejdsløshed kan være en styrke for organisationsgraden. Faktisk kan man derfor tale om, at den faglige tilslutning i midt 1990'erne var på et unormalt højt niveau, hvorfor den

påviste tilbagegang kun var at forventede.

Der kan være flere samvirkende grunde til, at faldet indtræffer efter midten af 1990'erne. Først og fremmest er de beskæftigelsesstrukturelle tendenser taget til, hvorfor flere og flere ansættes i brancher med lavere organisering til at begynde med. Dernæst peger Kjellberg (2010a) også på mere grundlæggende forandringer af arbejdslivet med nye organisationsformer, outsourcing, lean production og atypiske ansættelser, der vanskeliggør organiseringen af lønmodtagere på arbejdspladsen – særligt for tillidsrepræsentanten. Disse generelle strukturelle tendenser svækker selvklart fagforeninger, hvis kerneområder for rekruttering er den typiske fuldtidsansættelse med et klart arbejdstager-/arbejdsgiverforhold. Når det alligevel er gået relativt godt i Norden med at organisere de nye atypiske former for arbejde, er det muligvis et udtryk for fagforeningernes proaktive forsøg på at omfavne de nye former i stedet for at modsætte sig dem – særligt deltidsarbejde i den offentlige sektor. For de andre former for atypiske ansættelser – særligt vikarer og tidsbegrænset ansættelse – er dette ikke sket lige så gnidningsfrit. Derudover bevirker den økonomiske genopretning og faldet i arbejds-

løsheden, at a-kasemedlemskab bliver mindre og mindre væsentligt, hvorfor Gent-effekten svækkes og dermed også fagforeningerne. Med andre ord vendes situation fra 1970'erne og 1980'erne med stor arbejdsløshed og behovet for tryghed indenfor a-kasser og fagforeninger til en større individuel opportunisme. Måske særligt for unge arbejdstagere, som ikke har oplevet massearbejdsløshed. Oveni kommer de institutionelle ændringer i Finland med oprettelsen af den uafhængige a-kasse, Loimaan kassa i 1991 (nu Yleinen työttömyyskassa), i Sverige med Alfa-kassa i 1998, i Danmark særligt i 2002 med lov om tværfaglige a-kasser men også med efterlønsreformer, og endelig i Sverige i slut 2000'erne med kontingentfastsættelsen ud fra ledighedsniveau. Disse institutionelle ændringer kan højst sandsynligt forklare, hvorfor den allerede eksisterende tendens til fald accelererer med svækkelsen af Gent-systemet.

På trods af de institutionelle ændringer og svækkelsen af det „automatiske“ fagforeningsvalg er Gent-systemet dog ikke fjernet. Skulle man så ikke forvente, at krisen siden 2008 ville betyde, at medlemmerne vendte tilbage, og organisationsgraden steg igen? I Danmark ved vi, at dette ikke er sket – tværtimod er faldet i organisationsgra-

den fortsat. I Sverige ser det ud til, at det voldsomme fald i organisationsgraden stagnerede i 2009, dog uden at fagforeningerne genvandt det tabte. Der mangler data for de seneste år i Finland. Udviklingen i de svenske og danske fagforeninger siden krisen giver altså ikke tegn på, at situationen vender – Gent-systemet har ikke samme effekt som før, hvor arbejdsløshed gav incitament til organisering. På den baggrund kan man alt andet lige forvente, at en ny højkonjunktur vil svække organiseringen som set i 2000'erne.

Særligt de unge og ufaglærte, der skal rekrutteres, må derfor overbe-

vises om relevansen af både fagforening og a-kasse i en tid, hvor disse institutioner er under pres. Omvendt viser det norske eksempel fra den offentlige sektor og de større private virksomheder, at den lokale tilstedeværelse og et stærkt professionstilhør samt faglig identitet kan opveje Gent-systemets svækkelse. Det er med høj sandsynlighed i de tidlige faser af livet på arbejdspladsen samt på uddannelsesinstitutionen, at slaget skal vindes, hvis organisationsgraden i de nordiske lande skal bibeholde sit stadig høje niveau.

9. Diskussion af perspektiverne for organiseringen

I dette afsluttende kapitel vil vi diskutere perspektiverne for organisering ved at træde et skridt tilbage og reflektere over udviklingen, som den fremgår i de fire ovenstående analyser. Kapitlet er således ikke en sammenfatning af analyserne. I stedet henvises der til vores sammenfatning i indledningen. I det nedenstående vil vi først diskutere, hvad der sker, når „organisationsmarkedet“ bliver liberaliseret, som vi hævder, det er sket. Dernæst sammenholder vi de potentielle konsekvenser af liberaliseringen med de overordnede forklaringer på medlemsfaldet, dvs. de erhvervsstrukturelle forandringer samt de politiske, værdimæssige og institutionelle forandringer. Til sidst tillader vi os at diskutere nogle få strategiske perspektiver, som fagforeningerne står overfor, hvis medlemsudviklingen skal vendes.

9.1 Når et „organisationsmarked“ liberaliseres

Vi har flere gange i analyserne brugt termen de facto-monopol om den traditionelle fagbevægelses

stilling på, hvad man kan kalde „organisationsmarkedet“, dvs. udbuddet og efterspørgslen på faglige organisationer, der kan varetage lønmodtageres interesser ved repræsentation og tilbud om faglige services. Præmissen for at anvende markedet som billede på medlemskab af organisationerne er, at vi i denne diskussion accepterer, at fagforeninger og a-kasser sælger noget, som lønmodtager finder ønskværdigt. På baggrund af vores gennemgang af teorier om organisering er det dog klart, at fagforeninger i ligeså høj grad kan ses som sociale bevægelser, der mobiliserer lønmodtagere. Overskriften på dette afsnit kan derfor virke paradoksalt på læseren, idet de faglige organisationer ikke ser sig selv som en virksomhed, der udbyder noget i konkurrence med andre virksomheder – altså, der er slet ikke tale om noget marked, men en fælles bevægelse, der virker for større ting end den individuelle arbejdstagers interesser. At tænke i markedstermer ligger derudover langt fra de faglige identiteter. Derudover har der aldrig formelt set været tale om et monopol, idet foreningsfriheden altid har muliggjort, at lønmod-

tagere kunne vælge at stå i andre organisationer eller helt udenfor. Juridisk har der – med undtagelse af eksklusivaftalerne – aldrig været tale om tvang til medlemskab i hverken a-kasse eller fagforening.

Når vi alligevel har brugt termene „organisationsmarkedet“ og de facto-monopol, hænger det sammen med mindst fire væsentlige forhold. For det *første* har konkurrencen om medlemmer været begrænset i Danmark indtil for ganske nylig. Alternative fagforeninger, som set ved andre landes kristne og liberale organisationer, har været stort set fraværende i Danmark indtil for få årtier siden. Dette kan have flere forklaringer, men det virker sandsynligt, at behovet for stabile relationer mellem fagforeninger og arbejdsgivere har tilskyndet en udvikling mod enhedsbevægelsen. Dertil kommer princippet om områdeoverenskomster, der ligeledes sætter en begrænsning på adgangen til alternative overenskomster. Endelig kan det ses i det arbejdsretlige system, hvor et overenskomstforhold er relativt svært at komme ud af. Derudover har arbejdsgiverne en høj organisationsgrad, hvorfor „overenskomstmarkedet“ som følge heraf bliver monopoliseret. Det har med andre ord været stort set umuligt for andre organisationer at byde ind på allerede

overenskomstdækkede virksomheder, som man ellers ser det i andre lande, hvilket i høj grad svækker argumentet for overhovedet at gå ind i de alternative organisationer. Når man lægger hertil, at den traditionelle fagbevægelse, når der er faglig interesse, kan „byde ind“ på de alternatives overenskomster via kampskridt, har konkurrencen om overenskomster været overskuelig.

For det *andet* har der været en form for automatik i den faglige organisering qua Gent-systemets interne logik. Dette så vi også i Sverige og Finland, hvor a-kassemedlemskabet medfører medlemskab af fagforening. Denne individuelle tilskyndelse til økonomisk beskyttelse ved ledighed har været en afgørende drivkraft for organiseringen i Danmark, og det bedste eksempel er paradoksalt nok de gules fremgang. Hvorfor skulle man ellers vælge en pakke med både gul fagforening og a-kasse, når fagforeningsdelen i væsentlig grad ikke giver andet end juridisk bistand? Så længe princippet om faglige a-kasser kunne opretholdes, havde de traditionelle fagforeninger monopol på Gent-efekten.

For det *tredje* definerer de alternative fagforeninger sig i høj grad som virksomheder. Hos Krifa kan man „blive kunde“, som køber en

service. Selve det faktum, at der er fagforeninger, der bevidst sætter sig i konkurrence om medlemmer på pris, betyder, at de traditionelle fagforeninger må redefinere sig selv. De traditionelle fagforeninger kan med andre ord ikke bare lade som om, at konkurrencen ikke eksisterer, og de bliver derfor nødt til at træde ind på markedet som virksomhed – så at sige – hvis de vil overleve. Dermed bliver de tvunget til også at definere sig på en måde, som er væsentligt forskellig fra fagforeningen som en social bevægelse, også selvom fagforeningen reelt set kan fortsætte med at være social bevægelse.

For det *fjerde* kan man hævde, at fagforeningerne i nogen grad havde opbygget et monopol på værdier. Ikke sådan forstået, at der ikke fandtes negative holdninger til fagforeninger før. Fagforeningers eksistens og virke har altid været anfægtede. Men op til 1980'erne var der ikke desto mindre et værdimæssigt hegemoni, som dels baseredes på keynesiansk makroøkonomisk politik, der havde fuld beskæftigelse som primært mål, dels baseredes på arbejderbevægelsens retmæssige placering på både arbejdspladsen og i forhold til det politisk-administrative system. Førstnævnte afmontering af den keynesianske økonomiske politik er

velkendt og begynder i 1980'erne med Schlüter-regeringens fokus på inflationsbekæmpelse og fortsætter videre med Nyrup i 1990'erne og med Fogh med vekslende kraft i 2000'erne. Skiftet betyder, at fagbevægelsens primære aktivitet, overenskomstforhandlingerne, bindes op på en anden økonomisk politik, hvor inflationsbekæmpelse og konkurrenceevne er en forudsætning for beskæftigelse til medlemmerne. Sidstnævnte om fagbevægelsens placering er også kaldet korporatisme og betegner den privilegerede adgang, fagbevægelsen har haft til særligt socialdemokratiske partier og regeringer. I mange lande bliver denne placering afskaffet i 1980'erne i tråd med neoliberal ideologi, der ser fagforeninger som en hindring for frie markeder. Derimod har man i Danmark ikke set en tilsvarende afmontering af korporatisme, idet både borgerlige og socialdemokratiske regeringer har inddraget fagbevægelsen, når der skulle laves politik. Dette ses eksempelvis med Fælleserklæringen i 1987 og diverse trepartssamarbejder under Fogh. Derimod forandres korporatismen i Danmark, ved at den automatiske adgang ophører, idet regeringer har åbnet op for adgangen til flere aktører og samtidig brudt med LO og DA's monopol på inddragelse (Pedersen 2011). Ydermere ændres relationen til Social-

demokraterne, hvor LO formelt bryder med Socialdemokraterne i 2003 og erklærer, at man vil samarbejde med den til enhver tid siddende regering. Dette brud kan nu diskuteres på baggrund af den aktuelle politiske situation. Til sammen er udviklingen siden 1980'erne ikke desto mindre manifestationer af, hvordan et værdimæssigt hegemoni langsomt brydes, og det gøres legitimt at placere fagforeninger i konkurrence om indflydelse med andre organisationer.

Hvad mener vi, når vi hævder, at „organisationsmarkedet“ er blevet liberaliseret? Overordnet ser vi det som 1) skabelse af konkurrence, 2) markedsadgang for nye aktører og 3) frit valg mellem flere udbydere.

Ligesom for andre markeder, hvor enkelte aktører har en dominerende position i forhold til at udbyde et produkt eller en service – i dette tilfælde repræsentation, interessevaretagelse og faglige services – vil en liberalisering muliggøre adgang til markedet for andre aktører. Ofte er liberalisering blevet forvekslet med deregulering, det vil sige, at markedet blev gjort mere frit (Vogel 1996). Vedrørende „organisationsmarkederne“ for fagforeninger og a-kasser er dette tydeligvis ikke tilfældet – faktisk er der kommet mere regulering.

Som nævnt, var der i forvejen foreningsfrihed i Danmark, og lønmodtagerne kunne frit vælge fagforening og a-kasse. Eneste undtagelse fra dette var de såkaldte eksklusivaftaler, som gjorde ansættelse i en virksomhed betinget af medlemskab af en bestemt fagforening. Denne slags aftaler blev som bekendt kendt i strid med foreningsfriheden i 2006 via en dom fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol. Det var i højere grad loven om tværfaglige a-kasser i 2002, der for alvor muliggjorde liberalisering, men den oprindelige hensigt var helt at erstatte a-kasserne med en statslig arbejdsløshedsforsikring som foreslået i den såkaldte „Fridespakke for arbejdsmarkedet“ fra 2001. Denne pakke indeholdt i øvrigt også et forslag om forbud mod eksklusivaftaler. Konsekvenserne af lovændringerne i starten af 2000'erne har altså ikke bare været frit valg for lønmodtagerne, men også en svækkelse af de dominerende organisationer med ny regulering i en sådan grad at nye aktører havde en bedre chance. Denne konsekvens kan også ses i de nye regler om fagforeningskontingent, hvor loftet for fradrag fastsættes på et niveau, så de billige alternative fagforeninger akkurat kan holde sig indenfor. Med andre ord laver man reguleringen på en sådan måde, at de nye aktører gives mu-

ligheder for effektivt at konkurrere med de gamle.

Forudsætningen for skabelse af konkurrence er, at lønmodtagerne opfatter medlemskab som et frit valg mellem udbydere. Derfor har det også været vigtigt, at de tværfaglige a-kasser og deres fagforeninger har kunnet demonstrere deres berettigelse på markedet med billigere priser og ligeså gode produkter og services. Her må man sige, at liberaliseringen i den grad spiller sammen med to forhold, som gør konkurrencen særdeles skæv. For det første betyder Gent-systemet, at medlemskab af a-kasser og fagforening kan sælges som en pakke, hvilket betyder, at slagtilbud med 2-for-1 sætter normen på „organisationsmarkedet“. Dette er der ikke noget nyt i. For det andet betyder monopolet på „markedet for overenskomster“, at de gule kan indtræde på fagforeningsmarkedet uden at skulle levere et produkt i form af en overenskomst. Der er med andre ord ikke konkurrence på leveringen af overenskomster. Ud af den faglige opgaveportefølje skal de gule stort set kun levere juridisk bistand. Liberaliseringen af „organisationsmarkedet“ har således ikke medført større konkurrence på faglige produkter, men kun på priser, hvilket de forskellige indekser over a-kasse- og fagforeningspriser

også er eksempler på. Faktisk kan man hævde, at den væsentligste konkurrence på overenskomstmarkedet kommer fra udlandet i form af social dumping. Men dette er en anden sag.

Områdeoverenskomsterne er således både en styrke og svaghed for de traditionelle fagforeninger. De er en styrke, fordi arbejdsmarkedet derved bliver effektivt dækket af overenskomster, og fordi det ikke er en økonomisk fordel for arbejdsgiverne at ansætte uorganiserede. De er en svaghed, fordi det muliggør free-riding, fordi også uorganiserede kan nyde goderne. Områdeoverenskomsterne medfører således også, at de traditionelle fagforeninger ikke kan tage prisen for deres arbejde, også selvom deres „produkter“, dvs. overenskomsterne, aldrig har været mere attraktive. Med den øgede bredde i overenskomsterne, dvs. arbejdsmarkedspension, efteruddannelse, barselsordninger, betalte sygedage osv., kan man hævde, at det aldrig har været et mere attraktivt produkt at sælge for de overenskomstbærende fagforeninger. Problemet er, at free-ridere også får hele pakken.

Liberaliseringen foregår altså på ulige vilkår, som den traditionelle fagbevægelse paradoksalt nok ikke vil eller kan undgå. De er nødt til

at holde fast i deres rolle som overenskomstbærende organisationer, og de er nødt til at argumentere for deres forsvar af aftaleregulering af arbejdsmarkedet. Overenskomsterne er den traditionelle fagforenings primære eksistensberettigelse.

Disse forhold i overenskomstsyste- met står ikke til at ændre forelø- big, men der har været ansatser til at mindske tilskyndelsen til free- riding pga. princippet om område- overenskomster. For eksempel har der været forslag om eksklusive ret- tigheder til medlemmer under over- enskomstrunder – særligt i 2007. Dette mødte dog bestemt modstand fra arbejdsgiverne, som netop men- te, at det ville være et brud på prin- cippet om områdeoverenskomster- ne. Et andet eksempel fremkommer ved tendensen til decentralisering til virksomhedsniveauet. TR-un- dersøgelsen fra 2010 viste således, at ca. hver tiende tillidsrepræsen- tant brugte lokalaftaler til at for- handle eksklusive rettigheder til medlemmerne hjem. Denne prak- sis kunne medføre et incitament til medlemskab af overenskomst- bærende fagforeninger på virksom- hedsniveauet (Larsen et al. 2011).

Men konkurrencen på et liberali- seret „organisationsmarked“ står ikke kun imellem den traditionel- le fagbevægelse og de gule orga-

nisationer. Med lovændringen om a-kasser i 2002 og de gules indtog er arbejdsdelingen fra starten af 1970'erne med Borgfreden brudt. I 1970'erne indgik LO og FTF den så- kaldte Borgfredsaftale, som knæ- sætter en deling af „organisations- markedet“ og fastsætter procedu- rer for at løse tvister om grænserne for rekruttering af medlemmer ved Borgfredsnævnet. Snarere end de facto-monopol kan man tale om en karteldannelse på det danske ar- bejdsmarked, hvor parterne indser fornuften i at dele lønmodtagerne i mellem sig, i stedet for at konkur- rere om dem. I 2005 opsiger FTF Borgfredsaftalen med LO, og den bliver erstattet med en ny sam- arbejdsaftale i 2006, som udstik- ker rammer for lokale løsninger på tvister om organisering i stedet for Borgfredsnævnet på hovedorgani- sationsniveau. Mulighed for kon- kurrence og konflikt om medlem- mer skal håndteres lokalt. LO's medlemsforbund vælger i 2003 at opsige aftalen om ikke at have tværfaglige a-kasser. Dermed bli- ver det muligt for lønmodtagere at stå i forskellige fagforeninger og a- kasser på tværs af faglige skel. Vi kan ikke vurdere omfanget af kon- kurrencen mellem de traditionel- le fagforeninger her, men blot kon- statere, at konkurrencen i formel forstand ikke begrænser sig til LO versus de gule. Liberaliseringen

har altså opnået to en halv ud af tre målsætninger: *Der* er skabt konkurrence, men ikke på fair vilkår – *der* er skabt adgang til nye aktører og *der* er skabt frit valg mellem udbydere.

Hvad sker der så, når et de factomonopol bliver opløst? Konventionel økonomisk teori vil forudsige, at priserne presses i bund og kvaliteten på produkter og services forbedres i konkurrencen om kunder (Pindyck & Rubinfeld 2001). Med andre ord vil fagforeningerne og a-kasserne blive tvunget til at effektivisere deres organisation og/eller udbyde bedre produkter, der kan give en markedsfordel. Der er gode grunde til at antage, at dette kan ske på a-kassemarkedet, hvor konkurrencen omfatter et nogenlunde ensartet produkt. I den forbindelse vil mange af LO's a-kasser nok hævde, at deres produkter er bedre end de alternative a-kassers.

Som nævnt kan denne konsekvens af liberaliseringen ikke forventes på fagforeningsmarkedet, hvor konkurrencen ikke foregår på lige vilkår, og højst sandsynligt ikke kommer til at gøre det i en forudsigelig fremtid. Skabelsen af et „organisationsmarked“, som den er foregået i Danmark, peger snarere på, at der vil ske en øget differentiering blandt lønmodtagerne i deres valg af medlemskab. Differentieringen er et resultat af, at der er gjort delvist op med automatikken i valg af fagforening og a-kasse – der er skabt frit valg. Vi har opsummeret dette i figur 9.1, hvor de forskellige valg af medlemskab er anført med dertilhørende logikker.

I den ovenstående gennemgang af teorier om faglige organisering understregede vi, at både personlige økonomiske overvejelser og normative tilskyndelser har betydning for valget af medlemskab. I forbindelse med diskussionen om liberali-

Figur 9.1: Valg af medlemskab og dets logikker

	Medlem af traditionel fagforening	Medlem af alternativ fagforening	Ikke-medlem af fagforening
Medlem af traditionel a-kasse	Traditionelt Gent-medlem	Pragmatisk free-rider	Pragmatisk traditionelt a-kassemedlem
Medlem af alternativ a-kasse	Pragmatisk traditionelt fagforeningsmedlem	Free-rider Gent-medlem	Pragmatisk gult a-kassemedlem
Ikke-medlem af a-kasse	Pragmatisk traditionelt fagforeningsmedlem	Pragmatisk free-rider	Konsekvent dobbelt fravalg

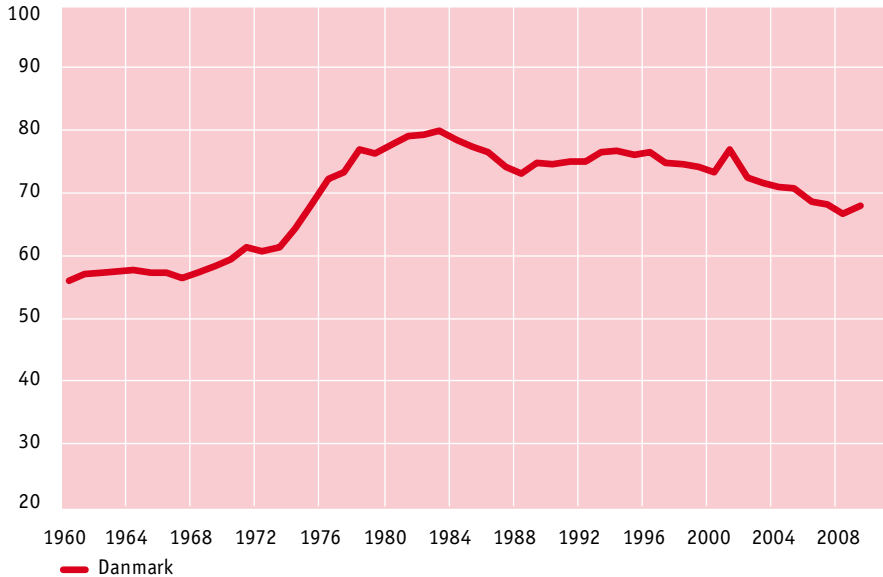
sering af „organisationsmarkedet“ ved ny regulering er det vigtigt at tilføje, at valget af alternative organisationer også skal gøres normativt acceptabelt ude på arbejdspladsen. Derfor har det uden tvivl stor betydning, at den nye regulering af „organisationsmarkedet“ også er blevet kombineret med et opgør med automatikken i medlemskabet – det vi i figuren kalder et „Traditionelt Gent-medlem“, som er medlem af både traditionel a-kasse og fagforening. Disse kernetropper i den danske model er der, som påvist i den tidligere LO-dokumentation, blevet færre af (Due et al. 2010: 125), hvilket vi tager som udtryk for, at det dels er blevet muligt, dels økonomisk fordelagtigt men også legitimt at være medlem af andre organisationer eller helt at stå udenfor organisationerne. Det er med andre ord i højere grad blevet legitimt at være pragmatisk ved at vælge medlemskab fra eller til ud fra personlige hensyn eller præferencer. Dette ser vi i de mange muligheder for at være enkeltmedlem i enten a-kasse eller fagforening eller ved at kombinere traditionelt med gult medlemskab. Samtidig kan vi som nævnt tidligere ikke lægge automatikken fra Gent-systemet i graven, idet mange medlemmer er, hvad vi vil kalde „Free-rider Gent-medlem“, hvor både a-kasse og fagforening er gule.

De mange muligheder for medlemskab og svækkelsen af det normative pres, hvor det tidligere uacceptable medlemskab er blevet acceptabelt, betyder, at differentieringen af „organisationsmarkedet“ kan forventes at fortsætte. Dermed kan vi også forvente, at der vil blive større forskelle mellem diverse gruppers valg af medlemskab – med andre ord kan de allerede eksisterende forskelle i organiseringsgrad imellem grupper forventes at blive endnu større. Derudover kan vi antage, at de grupper som allerede i høj grad har valgt et gult medlemskab måske i fremtiden i endnu højere grad vil vende de traditionelle organisationer ryggen. Som sådan er vores fire analyser udtryk for denne tendens til differentiering, og vi ser således liberaliseringen spille sammen med andre tendenser på det danske arbejdsmarked. Det er dette samspil og effekterne på organisationsudviklingen, som vi diskuterer i det næste afsnit.

9.2 Liberalisering og de overordnede tendenser

Før vi diskuterer samspillet mellem liberalisering og de andre tendenser, vil vi sætte udviklingen i perspektiv. Debatten om fald i organisationsgraden lider til en vis grad af svag hukommelse. Der har

Figur 9.2: Udviklingen i organisationsgraden siden 1960

Kilde: OECD's samling af nationale kilder – se mere om statistikkens kilder og metodologi på <http://www.oecd.org/dataoecd/37/2/35695665.pdf>.

aldrig været tale om en fuldstændig organisering af de danske lønmodtagere, og det udgangspunkt for organiseringen, som de seneste årtiers fald ses i relation til, var historisk højt. Ser man på figuren ovenfor, toppede organisationsgraden i fagforeninger i starten af 1980'erne. I 1960'erne lå organisationsgraden væsentligt lavere, end den gør i dag, og i 1970'erne sker der en stor mobilisering – både politisk, men også qua stigende arbejdsløshed. Samtidig begynder både de offentligt og privat ansatte i stor stil at melde sig ind i a-kasser på grund af efterlønsordningen

fra 1979. Den høje organisering er altså udtryk for en stærk Gent-efekt samt erhvervsstrukturen i disse årtier, men ganske givet også et udtryk for et stærkt fagligt engagement omkring venstreorienterede politiske projekter (og protester) i slut-1960'erne og 1970'erne. Det er i 1970'erne, at storkonflikter præger overenskomstforhandlingerne, at arbejdsløsheden stiger og at efterlønnen indføres. Det er også i 1970'erne, at de store hovedorganisationer, LO og FTF, indgår aftale om Borgfred, og arbejdsdelingen fører til, hvad man også har kaldt enhedsbevægelsen. Alle medvirkende

faktorer til, at de traditionelle fagforeninger havde kronede dage med hensyn til stigning i organisationsgraden i 1970'erne, 1980'erne og op til midten af 1990'erne. Som bekendt organiserede de alternative fagforeninger på dette tidspunkt en meget lille del af lønmodtagerne.

Diskussionen om fald i organiseringen bygger i henhold til disse betragtninger på en svag hukommelse, idet de facto-monopolets storhedstid dækker en relativt kort periode, der var meget speciel. Derfor kunne det også antages, at der på bagsiden af en speciel periode, vil ske en tilbagevenden til tilstande med lavere organisering.

Strukturelle forandringer

Vi har i ovenstående betonet betydningen af de strukturelle forandringer på arbejdsmarkedet, det vil sige overgangen fra industriøkonomi til service- og vidensøkonomi. Dette har betydet færre manuelle jobs i brancher, hvor fagforeningerne står stærkest. Samtidig har virksomheder internt reorganiseret arbejdet ved brug af nye atypiske former for ansættelser, der giver løsere tilknytning til arbejdspladsen og dermed også svagere tilskyndelse til at organisere sig.

Vi vil hævde, at liberaliseringen af „organisationsmarkedet“ betyder

en forandring af valget af medlemskab, der spiller sammen med disse strukturelle forandringer i arbejdsmarkedet. Hvis arbejdsmarkedet bliver mere segmenteret, som de strukturelle forandringer bevirker, vil beslutningen om medlemskab for de forskellige grupper også blive mere differentieret, fordi det frie valg er blevet muligt og legitimt.

Tag for eksempel vores standardperson A – den unge ufaglærte østeuropæiske kvinde i handel. I perioden fra 1996 til 2008 er denne standardpersons sandsynlighed for at være medlem af en fagforening reduceret med over 30 procentpoint. Derimod er sandsynligheden for standardperson D – den 35-årige mandlige danske finansanalytiker – steget med et procentpoint i perioden. Dette tyder altså på, at den ovenstående hypotese om segmentering og voksende skel mellem grupper har noget på sig. Det tyder også på, at flere forhold virker sammen til at øge differentieringen og give forskellige sandsynligheder for tilvalg af den traditionelle fagforening.

Standardperson A er et godt eksempel på en person med både lav økonomisk og værdimæssig tilskyndelse til at være medlem. Hun er ung, hvilket vil sige, at hun endnu ikke ved, hvilken karriere hun vil væl-

ge. Hun er udlænding fra Østeuropa, hvilket bevirker, at hun ikke er sikker på, om hun vil blive i landet, og hun har i øvrigt dårlige erfaringer med fagforeninger fra hjemlandet men sikkert også i Danmark, hvor hun betragtes som medvirkende til social dumping. Hun er ufaglært, hvorfor hun muligvis ikke vil blive i sin branche og derfor ikke har et klart fagligt tilhørsforhold. Hun arbejder i øjeblikket i handel, hvorfor der er større sandsynlighed for fravær af tillidsrepræsentant på arbejdspladsen til at informere om fagforeningen og overenskomsten (Larsen et al. 2010). Standardperson A er ganske vist et ydereksempel. Ikke desto mindre kan kontrasten til finansanalytikerens situation med fast beskæftigelsestilknytning til et veldefineret fagområde illustrere, hvordan øget segmentering af arbejdsmarkedet også kan føre til øget differentiering af valg af medlemskab i en situation, hvor „organisationsmarkedet“ er blevet liberaliseret.

Et andet godt eksempel på øget segmentering i vores analyser er de forandringer, vi så mellem modelanalysen fra 1996 og modelanalysen fra 2008. Her tænker vi særligt på herkomstgrupperne, hvor der ikke var signifikante forskelle mellem grupperne med anden etnisk herkomst og etniske danskere i 1996, hvori-

mod der i 2008 nu var signifikante forskelle på disse grupper. Der var dog en væsentlige undtagelse for indvandrere fra ikke-vestlige lande. Vi tolker forandringen mellem 1996 og 2008 som et udtryk for, at nogle forskelle i organiseringen er blevet væsentligt større siden 1996, også når man tager andre forhold i betragtning. Samtidig kan man også se, at disse grupper i højere grad end etniske danskere gør brug af de gule alternativer – på nær indvandrerne fra de nordlige lande. Det er dog vigtigt at huske på, at de større forskelle kan hænge sammen med herkomstgruppernes interne komposition, altså at der er kommet nye indvandrergupper til, som kan være sværere at organisere – uanset liberaliseringen.

Endelig giver vores analyser nogle få eksempler på udfordringen med de atypiske ansættelser, idet både deltid og ukendt arbejdstid gav signifikant lavere tilbøjelighed til medlemskab af fagforening og også gav negative bidrag til standardpersonernes sandsynlighed for medlemskab. Man kan argumentere for, at deltid ikke er så atypisk endda i Danmark, men ser man på personer med ukendt arbejdstid er effekterne meget negative, hvilket tyder på, at disse grupper med andet end fuld tid har en lavere tilbøjelighed til at være medlemmer.

Dette resultat giver et lidt andet billede end Scheuers analyse, hvor forskellen i organiseringsgrad for atypiske og typiske ansættelser tilsyneladende kan forklares med andre faktorer såsom alder, sektor og uddannelse (2011: 59). Scheuer definerer dog deltid som typisk ansættelse og opererer i det hele taget med flere grupper for atypiske ansættelse, såsom vikarer, tidsbegrænsede ansættelser, opgavebestemt ansættelse og bijobs. De forskellige resultater kan også have at gøre med de forskellige datagrundlag. Scheuers analyser baseres på en survey, hvorimod denne analyse bygger på registre, hvorfor selv mindre forskelle vil blive signifikante på grund af de mange observationer i registrene (se metodeafsnittet for uddybning).

Vores analyser giver klare indikationer på, hvordan de strukturelle tendenser og tendensen til segmentering på arbejdsmarkedet kan virke sammen med liberaliseringen af „organisationsmarkedet“ og det friere valg af medlemskab. For at blive i markedsanalogien kan man sige, at der er blevet flere forskellige varer på hylderne i form af flere organisationer men også flere typer af kunder. Det er også blevet mere legitimt at købe discountvarer, selvom man ved, at det ikke er det „politisk korrekte“ at gøre, når

man er dækket af en overenskomst, som andre organisationer har frembragt. Endelig er der kunder, som slet ikke definerer sig som kunder, men måske tager det for givet, at varerne ikke angår dem.

Det sidste er måske den største hurdle for de traditionelle fagforeninger. Hvis lønmodtagerne – og her tænkes særligt på de store grupper med lavere indkomster og dårlige uddannelser indenfor brancher, hvor overenskomstdækningen er svag – opfatter fagforeninger som irrelevante for deres arbejdsliv, som blandt andre Streeck (2005) har foreslået, kan øget segmentering forstærke udfordringerne med at organisere. Identificeringen med grupperne i periferien af arbejdsmarkedet kan altså blive afgørende, såfremt segmenteringen rent faktisk øges, som visse studier tyder på (Larsen 2011, Scheuer 2011).

På denne måde kan segmenteringen i samspil med liberaliseringen medføre en negativ spiral. Såfremt fagforeningerne svækkes indenfor særlige brancher, kan man forvente en yderligere differentiering af løn og arbejdsvilkår for lønmodtagerne i disse brancher. Samtidig kan denne differentiering og segmentering medvirke til, at rekruttering og fastholdelse af medlemmer bliver sværere, hvilket starter en negativ spiral i

forhold til løn og arbejdsvilkår, idet det bliver sværere for fagforeningerne at indgå overenskomster på et ordentligt niveau samt håndhæve disse overenskomster. Hvornår denne negative spiral begynder at forstærkes, kan vi ikke afgøre, men erfaringer fra eksempelvis Storbritannien viser, at udviklingen kan gå stærkt, såfremt arbejdsgiverne anser modparten for afgørende svækket (Waddington 2003: 214). Her har dereguleringen af løn og arbejdsvilkår dannet et nyt segment af „precarious workers“, som stort set kun er beskyttet af den beskedne lovregulering af mindsteløn og arbejdstid (Colling & Terry 2010).

Scheuer (2011: 62-67) viser i analysen af de danske atypiske ansatte, at de i mindre grad end typiske ansatte (herunder deltidsansatte) nyder beskyttelse i form af arbejdsmarkedspension, skriftligt ansættelsesbevis og tillidsrepræsentant. Dette kunne være udtryk for „precarious workers“ i Danmark. Derimod viser hans analyse også, at flere af de atypiske nu er medlem af en fagforening i forhold til i 2000. Dette – lidt overraskende resultat – er opmuntrende for fagbevægelsen, men ser vi omvendt på de atypiske ansatte, som er medlem af LO's medlemsforbund, viser analysen, at kun 69 procent er dækket af overenskomster i 2010 imod 94

procent i 2000 (Scheuer 2011: 65). Dermed er den kollektive dækning af disse lønmodtagere blevet svagere. Udviklingen i antal atypiske ansatte, deres organiseringsgrad og overenskomstdækning samt løn og arbejdsvilkår vil derfor være meget interessant at følge i de kommende år, fordi den giver os en ide om effekten af de strukturelle forandringer af arbejdsmarkedet for den danske model.

Politiske, værdimæssige og institutionelle forandringer

Liberaliseringen af „organisationsmarkedet“ er i sig selv en politisk og institutionel forandring, og som vist ovenfor bygger den på ny regulering. Det er som nævnt særligt loven om tværfaglige a-kasser, som knæsætter liberaliseringsidealet, men også forbuddet mod eksklusivaftaler er et væsentligt element, som dog kun ramte dele af arbejdsmarkedet.

Liberaliseringen fjernede ikke fuldstændigt Gent-effekten, hvilket kan anskueliggøres ved, at mange lønmodtagere rent faktisk vælger en gul fagforening i forbindelse med indmeldelse i gul a-kasse, selvom fagforeningsmedlemskab med rette kunne spares helt væk. Også andre institutionelle forandringer af systemet har medvirket til, at medlemskab af a-kasser og fagforenin-

ger er blevet mindre fordelagtigt. Her tænker vi primært på den gradvise udhuling af kompensationsniveauet i dagpengene via satspuljereguleringen, reduktionen af dagpengeperioden samt Ungeindsatsen, men også efterlønsreformerne og i det hele taget debatten om efterlønnen som ganske givet har påvirket tilskyndelsen til a-kassememberskab negativt. Derudover virker den seneste begrænsning af fradrag for fagforeningskontingentet negativt på tilskyndelsen til at vælge en traditionel fagforening.

Disse politisk vedtagne forandringer vil måske kun virke i randen af potentielle medlemmer, forstået på den måde, at overbeviste medlemmer højst sandsynligt vil beholde deres medlemskab. Derimod vil lønmodtagere, hvis tilknytning til arbejdsmarkedet, en arbejdsplads eller en fagligt identitet er svag, blive overbevist om, at medlemskab ikke er kontingentet og tiden værd. I tråd med tabellen ovenfor med logikker for medlemskab kan de politiske tiltag betyde noget markant anderledes for et traditionelt Gent-medlem end for et pragmatisk medlem.

For de unge, hvis identificering med fagbevægelsen af gode grunde ikke er modnet gennem et længere arbejdsliv, er det altså et helt nyt valg, som skal træffes om medlem-

skab, og man kan kun forvente, at de unge er mere pragmatiske end de ældre. Ikke nødvendigvis fordi de unge er mere individualistiske i forhold til de ældre. Faktisk tyder nogle undersøgelser på, at de yngre generationer stadig i stor grad melder sig ind i forskellige organisationer (Gundelach 2011). Men de unge er måske blevet mere kræsne med, hvilke fællesskaber de vælger, hvilket understøtter tendensen til mere frit valg. Individualiseringen er altså et udtryk for et opgør med den automatik, som de facto-monopolet bød lønmodtagere, og fagforeningerne må i højere grad end tidligere tilpasse sig situationen med frie valg. Dette er ikke noget nyt, og man har talt om individualiseringen i årtier (Bild et al. 1993). Det nye er, at de individuelle valg er blevet sekunderet af liberaliseringen af „organisationsmarkedet“ med adgangen for nye aktører, der kan udnytte den nye regulering som en legitim konkurrencefordel i tiltrækningen af nye medlemmer. Den markante tilgang af de unge til de gule organisationer – som påvist i Analyse III – taler for, at de alternative organisationer har forstået at overbevise netop de unge.

9.3 Strategiske perspektiver

I dette sidste afsnit tillader vi os at

præsentere nogle strategiske perspektiver for den traditionelle fagbevægelse med hensyn til organisering af lønmodtagerne. Dette sker med udgangspunkt i den ovenstående diskussion af liberaliseringens samspil med de generelle tendenser, som har medført et fald i organiseringsgraden.

Når vi hævder, at der er sket en liberalisering af „organisationsmarkedet“, og at den har forstærket de andre årsager til fald i medlemsorganiseringen, kan det med rette indvendes, at vi maler fanden på væggen. Som nævnt i de ovenstående afsnit skal diskussionen om fald i organiseringen netop ses i et længere perspektiv, hvorved det fremkommer, at faldet i organiseringen starter med udgangspunkt i et ualmindeligt højt niveau fra starten af 1980'erne og frem til midten af 1990'erne.

Ikke desto mindre kunne situationen med faldende medlemstal være en – ganske vist uvelkommen – lejlighed for fagforeningerne til at gribe i egen barm og diskutere gennemgribende strategiske forandringer. På denne måde har liberaliseringens måske opnået et formål: at tvinge udbyderne af medlemskab til konstant at finde og gennemføre forbedringer og effektiviseringer af deres organisation. Spørgsmå-

let bliver i den henseende, hvorhen man gerne vil gå med disse processer. Her vil vi først fremføre to overordnede tilgange: „low road“ eller „high road“. Dernæst vil vi diskutere dem overfor hinanden og vise, at modsætningen mellem dem ikke nødvendigvis er gældende.

I „low road“-tilgangen er fokus på konstante rationaliseringer på baggrund af de færre ressourcer. Her handler det om at skære ind til benet og dermed opnå besparelser, som kan omsættes i kontingentsættelser. Hensigten er at blive konkurrencedygtige med de gule. Det er klart, at fagforeningskontingentet qua overenskomstarbejdet aldrig kan komme på niveau med de gule, men den samlede pakke med a-kasse og fagforening er måske mulig at tilnærme sig. Tilgangen indebærer dog en ganske anden slags faglig bevægelse end tidligere og dermed også et opgør med den faglige identitet, som er opbygget internt i organisationerne. Det faglige arbejde må simpelthen redefineres, idet tidligere opgaver må spares væk. I tråd med eksempelvis den anglo-saksiske tradition for såkaldt „business unionism“ skal det faglige arbejde kun omhandle de konkrete forhold for medlemmer, hvorimod den større samfundsmæssige og politiske dagsorden – både i ind- og udland – må skæres væk.

I „high road“-tilgangen er fokus på at opløse forestillingen om, at konkurrenten sælger samme „produkt“ som en selv. Hvis man kan overbevise lønmodtagerne om, at de ikke „køber“ samme vare, vil flere – men ikke alle – foretrække kvalitet frem for pris. I tilgangen organiserer man ud fra fagforeningens rolle som forsvarer af lønmodtagers interesser både i overenskomsten såvel som i det samfundsmæssige og politiske. Tilgangen kræver, at lønmodtagerne er bevidste om og påskønner skabelsen af kerneproduktet, dvs. overenskomsten. Særligt vedrørende de unge bliver oplysningen om overenskomsten helt essentiel, hvis „high-road“ tilgangen skal lykkes. Det skal være helt tydeligt, at løn- og arbejdsvilkår ikke bliver til gratis, og at free-riding er uacceptabelt, hvis tilgangen skal lykkes. Hermed betyder „high road“-tilgangen også et opgør med berøringsangst overfor tydeliggørelse af forskellen mellem et traditionelt medlemskab og et gult medlemskab. Lønmodtagerne skal gøres klart, hvori forskellene består – ikke kun for individet alene, men også for individet qua fællesskabet.

Det er i princippet muligt at kombinere tilgangene. Det handler i begge tilfælde om at sætte medlemmet i centrum for enhver faglig aktivitet. For at sætte tingene lidt på

spidsen kunne man spørge sig selv, om organisationen kunne trænge til en LEAN-proces. Hermed menes en systematisk gennemgang, hvor alle de aktiviteter, der ikke kan føres tilbage til medlemmer, kan spares væk. Omvendt kan denne rationaliseringsproces bruges til at flytte fokus over på de aktiviteter, som højner kvaliteten i det faglige arbejde, nemlig overenskomstsyste- met og varetagelsen af lønmodtagerinteresser i forhold til det politiske system. Omvendt skal LEAN-proces- sen ikke bare bruges til udelukkende at spare. De konkrete strategier vil vise, om det er muligt at forfølge både „low road“ og „high road“ på samme tid, når den rette balance mellem de to findes.

Samtidig står fagforeningerne overfor en anden stor strategisk udfordring, som indebærer et valg mellem at satse på kernemedlemmerne eller randgrupperne. Vores analyser har påpeget hvilke grupper, der har højeste og laveste sandsynligheder for medlemskab, og vi har også anskueliggjort, hvordan organiseringslogikkerne er forskellige for disse grupper. Hvis de strukturelle tendenser fortsætter, kan man også antage, at fagforeningernes kernemedlemmer vil blive mindre som gruppe, hvorfor det vil blive nødvendigt at forholde sig til randgrupperne. Det betyder også, at man må vurdere,

hvorvidt organiseringsstrategierne skal differentieres, så de rammer præcist i forhold til de forskellige grupper. I takt med, at fagforeninger fusionerer, vil disse spørgsmål trænge sig endnu mere på, idet rekrutteringsgrundlaget vil indbefatte flere heterogene lønmodtagergrupper.

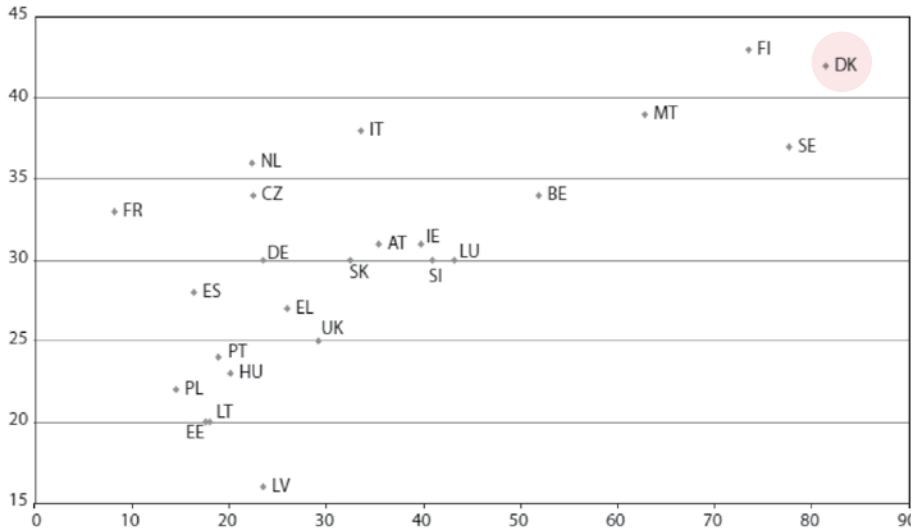
Vi vil mene, at organiseringsinitiativer må kunne rumme begge dele, men at der skal mere fokus på randgrupperne, hvis ikke medlemsskaren skal svinde ind til kernemedlemmerne, som der altså bliver færre af. Her tænkes ikke mindst på rekrutteringen af de unge, og det enorme oplysningsarbejde der ligger forude med at uddanne de yngre til at kende og holde af det danske overenskomstsistem.

Det er i den henseende vitalt, at forbundshuset og afdelingerne snakker ordentligt sammen om initiativerne, og at der bliver fulgt op på initiativerne. Hvilke tiltag bliver der gjort lokalt for organiseringen? Her kan LEAN-spørgsmålet med rette tilføjes: Er medlemmet sat i centrum for tiltagene? Endvidere kan man spørge om, hvorvidt tiltagene hænger sammen med forbundets strategier og image i det hele taget? Og endelig må der evaluering af tiltagene til: Virker de rent faktisk på rekruttering og fastholdelse af medlemmer?

Organisering betyder noget – ikke bare for organisationernes overlevelser. I Danmark har vi traditionelt haft en værdi om økonomisk lighed og retten til et værdigt arbejdsliv med mulighed for personlig udvikling og social mobilitet. Fagbevægelsen har haft en nøglerolle i realiseringen af denne værdi ved at organisere lønmodtagere og sørge for solidariske men også effektive løsninger. Vores adelsmærke ude i verden er, at globaliseringen og den internationale økonomiske konkurrence ikke har betydet en afmontering af sociale løsninger og økonomisk lighed (Pedersen 2011). Dette er snakken om flexicurity et klart eksempel på (Madsen 2005, Ibsen & Mailand 2009), men også succeshistorier på virksomhedsniveauet taler for, at fagforeningerne kan spille en konstruktiv rolle uden at give køb på de overenskomtsikrede rettigheder (Ibsen 2005, Kristensen 2006). Men systemet bygger på fagforeningernes legitimitet, og denne udspringer af medlemskab.

Organiseringen er med andre ord ikke lige gyldig for det samfund, vi lever i. Ser man på sammenhængen i figuren ovenfor mellem organiseringsgrad og indkomstulighed på tværs af lande, er mønstret klart. Lande med lav organiseringsgrad har stor ulighed og vice versa. Der-

Figur 9.3: Forholdet mellem indkomstulighed og organiseringsgraden 2002

Kilde: European Commission (2008), Industrial Relations Report 2008: 88

udover vil en svagere fagbevægelse have svært ved at indgå og håndhæve de overenskomster, der findes, hvorfor man kan antage, at der vil komme flere personer på udekede arbejdspladser. Altså muligvis flere i „precarious work“

Det er derfor både ønskværdigt og muligt for fagforeningerne at gå aggressivt ind i organiseringen af randgrupperne på det danske arbejdsmarked – dem med de dårligste jobs – med budskabet om at blive medlem af en organisation, der rent faktisk kæmper for deres løn og arbejdsvilkår.

Samtidig må både politikere og a-kasser gøre op med sig selv, om man virkelig vil et frivilligt system for arbejdsløshedsforsikring. Hvis systemet skal bygges på frivillighed, må man tage stilling til en situation, hvor for mange står udenfor økonomisk beskyttelse i tilfælde af ledighed, som AE har påvist i en analyse fra 2010 af gruppen på ca. 370.000 personer, som hverken har ret til dagpenge eller kontanthjælp (Dalskov & Mølgaard, 2010). Medlemskab af a-kasse kunne derfor gøres mere attraktivt end i dag.

Bilag 1. Metode

Her giver vi en mere udførlig og teknisk forklaring af den valgte metode for modelanalysen. Bilaget skal således ses i tillæg til metodeafsnittet i første del rapporten²⁰.

Valg af grundlæggende model

En binær sandsynlighedsmodel adskiller sig fra de traditionelle lineære regressionsmodeller ved, at formen er ikke-lineær og at den afhængige variabel i regressionen ikke er kontinuert (dvs. kan antage fortløbende værdier), men derimod er en binær størrelse, der kun kan antage værdierne 0 eller 1. Der er inden for den økonometriske litteratur en række forskellige estimationsmetoder, der kan anvendes i disse tilfælde.

I denne analyse er valgt at anvende en logistisk model. Den logistiske model er en af flere såkaldte indeksmodeller for binære udfald. Disse modeller bygger på, at der er en bagvedliggende beslutning, hvor folk gerne vil tage en beslutning i højere eller mindre grad. I det konkrete tilfælde kan det tolkes som et spørgsmål om, hvor kraftig en hold-

ning, der ligger bag et individs beslutning om medlemskab. I data observeres dog kun udfaldet af selve beslutningen og ikke den bagvedliggende holdning. Disse indeksmodeller antager derfor, at det er en bestemt matematisk funktion, der på baggrund af de forklarende variable afgør sandsynligheden for at træffe en beslutning. Man kan kalde dette for en beslutningsfunktion.

Indeksmodellerne adskiller sig ved den matematiske formulering af beslutningsfunktionen. Mest populære er den logistiske model og en model kaldet probit, der begge tager udgangspunkt i en antagelse om, hvordan det såkaldte „fejlede“ i den bagvedliggende beslutning er fordelt, og på denne baggrund danner en beslutningsfunktion. For den logistiske models vedkommende antages fejleddet at have en logistisk fordeling, mens probits antagelse er normalfordelt. De to fordelinger ligner hinanden meget, men den logistiske har tungere haler, hvilket betyder, at ekstreme udfald kan ske med større sandsynlighed. I denne analyse kan et ekstremt tilfæl-

20 Bilaget er udfærdiget af AE-medarbejder Ask Holme.

de f.eks. være, at en person vælger medlemskab, selvom langt de fleste af modellens parametre peger i en anden retning.

Samtidig har den logistiske model den fordel, at det er meget nemt at omsætte de estimerede koefficienter til deciderede sandsynligheder. Med probit kræves derimod en mere avanceret matematisk integration over en såkaldt normalfordeling.

Selve estimationen af en logit-model foregår efter maximum likelihood-metoden, hvor der anvendes en matematisk rutine til at finde de estimater, der passer bedst til datagrundlaget.

Selve estimationen er foretaget i STATA, mens databearbejdningen er foretaget i SAS.

Hvad betyder valget af en ikke-lineær model?

Det er ikke nok at bruge en almindelig lineær regressionsmodel til at lave en model for sandsynligheden for medlemskab. En sådan model vil ikke kunne sikre, at outputtet, dvs. sandsynligheden, ligger mellem 0 og 1. Derudover har den lineære sandsynlighedsmodel, som man kalder en almindelig lineær model, der kan antage værdierne 0 og 1, en række estimationsmæssige

problemer, der gør at man ikke kan anvende resultaterne.

Dette er argumenterne for, at man anvender en ikke-lineær model som f.eks. den logistiske model. Disse modeller har den klare fordel, at man er sikker på, at resultatet af modellen altid vil være en sandsynlighed mellem 0 og 1. Samtidig er det muligt at anvende alle generelle resultater fra de lineære modeller om f.eks. estimaternes rigtighed og test i modellerne. Det sørger den ikke-lineære form for.

Det har dog en række konsekvenser, at modellen ikke er lineær. Den vigtigste er, at man ikke længere kan tolke de afledte effekter direkte af estimationsresultaterne. De afledte effekter (dvs. hvor meget ændres sandsynligheden for medlemskab hvis man ændrer på de forklarende variable) skal derimod tolkes igennem en given person.

Når man som i denne analyse ønsker at estimere modeller for forskellige år og af forskellige beslutninger, så er det vigtigt at huske på, at modellen ikke er lineær. Principielt kan man ikke sammenligne resultaterne på tværs af modellerne andet end fortegn og hvilke variable, der er medtaget i modellerne. Størrelserne af effekterne afhænger af, hvilke personer, der ses på,

og derudover er modellerne måske ikke helt ens over forskellige år og beslutningsprocessen er heller ikke ens. Forestiller man sig, at den bagvedliggende beslutningsproces i 1996 er anderledes end i 2008, så er der måske udeladt en vigtig variabel i det ene år, hvorved modellerne ikke er sammenlignelige. Når der i det følgende alligevel er sammenlignet mellem de to år, så er det under en forudsætning, at modellerne er helt ens – og derfor sammenlignelige i de to år.

Estimationsproblemer

Når der opstilles en statistisk model, foretages der altid en række antagelser, som er nødvendige for, at modellen i praksis kan estimeres ud fra det datagrundlag, der er tilgængeligt. Nogle af disse antagelser kan være logiske og fuldstændig uproblematisk, mens andre kan vise sig at have stor betydning for de estimater, modellen giver. Der er især to overordnede problemer, som det er nødvendigt at være opmærksom på.

Tilsidesat forskellighed

“Tilsidesat forskellighed” er en generel fejltype, der ofte begås i statistiske modeller. Begrebet dækker over, at en variabel, der i praksis

har indflydelse på beslutningen om medlemskab, udelades fra modellen. At variabelen udelades kan skyldes, at det ikke er muligt at fremskaffe data, som indeholder de nødvendige informationer, eller at man ved formulering af modellen ikke er bevidst om, at variabelen faktisk er betydningsfuld.

Hvor store konsekvenser det har at udelade en vigtig forklarende variabel, afhænger af, om den udeladte variabel samvarierer med de øvrige forklarende variable og hvilken modeltype, der er tale om.

Lineære modeller

I en lineær statistisk model vil en sådan udeladelse af en vigtig forklarende variabel betyde, at modellen mister en smule af sin forklaringskraft, men de øvrige estimater fra modellen vil stadig være korrekte, hvis variabelen ikke er korreleret med de andre forklarende variable²¹.

Ikke-lineære modeller

Problemet med tilsidesat forskellighed er langt større i ikke-lineære modeller som en logistisk model. Her gælder det, at resultaterne fra modellen afhænger direkte af den variation, der er i datagrundlaget.

21 Hvis den udeladte variable er korreleret med de andre inkluderede variable, så har det også alvorlige konsekvenser i en lineær model.

Hvis der mangler en relevant information i modellen, kan det påvirke variationen, og dermed føre til, at estimaterne bliver inkonsistente. Hvor alvorligt dette problem er, afhænger af, om den udeladte variabel er korreleret (dvs. har en sammenhæng med) de variable, der er inkluderet i modellen.

Hvis der er korrelation mellem den udeladte forklarende variabel og de øvrige allerede inkluderede forklarende variable, så vil der ikke længere være såkaldt identifikation i modellen, og estimaterne vil ikke længere være gyldige.

Hvis der ikke er en korrelation, dvs. hvis den udeladte information ikke hænger direkte sammen med de inkluderede variable, er det dog kun niveauet for estimaterne, der bliver usikkert, mens der stadig kan udtrykkes sikkerhed om fortegnet på estimaterne og de afledte effekter.

Det er ikke muligt konkret at afgøre, hvorvidt man har problemer med udeladte variable. Det er noget, der enten kræver ret præcis viden om den bagvedliggende beslutningsproces, som modellen forsøger at forklare, eller også kan man fatte mistanke til problemer, hvis de estimerede effekter viser sig at være forskellige fra teorien.

Problemer som tilsidesat forskellighed vil altid gøre sig gældende, når man laver statistiske modeller, og man kan aldrig helt komme uden om dem.

I denne analyse hvor især holdningsmæssige synspunkter og individets risikopræferencer kan have en indvirkning på beslutningen om medlemskab, så er der en risiko for, at der er udeladt information. Det kan f.eks. være noget, som man fra teoretisk side ved påvirker beslutningsprocessen for medlemskab, men som ikke kan medtages. Men disse holdningsmæssige informationer behøver ikke at have nogen forbindelse til de inkluderede variable – som samtidig er af meget høj kvalitet – og der er derfor sandsynligvis kun problemer med selve niveauet for estimaterne. Ved at fokus i tolkningen lægges på de afledte sandsynligheder samt på fortegnene af effekter, kommer man ud over eventuelle problemer med udeladte variable, så længe de ikke er korreleret med de resterende forklarende variable.

Strukturelle antagelser

Indeksmodeller for binære udfald estimeres med en metode kaldet maximum likelihood. Maximum likelihood fungerer sådan, at der antages en fuldstændig matematisk formulering af, hvordan beslut-

ningsfunktionen og den samlede sammenhæng mellem de forklarende variable og udfaldet er. Derefter anvendes en række matematiske og programmeringsmæssige rutiner til at finde de estimater, hvor den største mængde af datagrundlagets variation bliver forklaret. Estimationen foregår således på grundlag af en antagelse om strukturen i data. Dette betyder selv sagt, at estimationen bliver meget sårbar overfor, om disse strukturelle antagelser er korrekte, og det betyder samtidig, at det – i modsætning til lineære modeller – ikke er muligt at teste disse antagelser. At resultaterne er baseret på en meget præcis antagelse om strukturen i beslutningerne er en generel egenskab, der opstår, når man anvender maximum likelihood estimation, hvilket er nødvendigt for at kunne estimere modeller med binære udfald. Det er ikke muligt at undersøge, om der er et problem, andet end man bør undersøge, om de effekter modellen viser, giver mening.

Valg af metode til modelformulering

I forbindelse med modelestimationen er det nødvendigt at forholde sig til, hvilket signifikansniveau man vil vurdere estimererne på, samt efter hvilket kriterium modellen skal reduceres.

Signifikansniveauet er et udtryk for, med hvilken sikkerhed man kan udtale sig om resultaterne. Ved et lavere signifikansniveau skal der mindre usikkerhed til, før en given afhængig variabel vil blive insignifikant, hvilket betyder, at den pågældende variabel ikke har nogen betydning for beslutningen om medlemskab. Et lavt signifikansniveau betyder, at der skal mindre til, før variabelen udgår af estimationen.

Valget af signifikansniveau skal foretages med baggrund i, hvor mange observationer der indgår i modellens datagrundlag. Hvis der indgår mange observationer i datagrundlaget, er det sandsynligt, at der er en god mulighed for at identificere, hvilke variable der påvirker den sande beslutning om medlemskab. Dermed kan man med rimelighed kræve et lavt signifikansniveau, når antallet af observationer er stort.

Da datagrundlaget for modellerne indeholder langt over en halv million observationer, er der derfor valgt et lavt signifikansniveau på 0,01 procent. Dette skal forstås sådan, at hvis der – på trods af det meget store datagrundlag – ikke med 99,99 procent sikkerhed kan siges, at påvirkningen fra en given variabel er forskellig fra nul, så kal-

des den insignifikant, og vil i reglen udelades af modellen.

De mange observationer gør med andre ord, at man kan være ret sikker på, om effekterne har en signifikant påvirkning.

I forlængelse af beslutningen om signifikansniveau skal der også tages stilling til metoden, hvormed der foregår reduktion af modellen, hvor insignifikante variable fjernes.

Når man udelader insignifikante variable, øges sandsynligheden for at lave korrekte estimater for de tilbageværende variable og dermed give en bedre model. Under estimationen reduceres efter en såkaldt „trinvis generel til specifik“-fremgangsmåde. Dette foregår ved, at der først foretages en estimation, hvor alle forklarende variable er medtaget. Derefter fjernes den mest insignifikante variabel fra modellen, og modellen estimeres igen. Efter den nye estimation foretages en såkaldt likelihood-ratio test, hvor det undersøges, om den reducerede model er mindst lige så god som den fulde model. Denne fremgangsmåde gentages, indtil der enten ikke er flere insignifikante variable, eller indtil likelihoodratio-testen afviser, at den reducerede model er ligeså god som før reduktionen.

Tolkning af estimationsresultaterne

Når modellen er estimeret, fremkommer en række parameterestimater, der angiver, hvor meget en bestemt variabel påvirker beslutningerne om medlemskab. I de nedenstående afsnit vil disse parameterestimater blive vist i tabeller sammen med deres standardfejl, der er et mål for, hvor præcist parameterestimatet er. Se bilagstabel 1-4 for konfidensintervaller.

Man skal være opmærksom på, at parameterestimaterne angiver, hvordan variablerne påvirker indputtet til den beslutningsfunktion, som den logistiske model anvender, og ikke sandsynligheden direkte. Det interessante vil ofte være, hvordan variablerne påvirker sandsynligheden for at træffe en beslutning om medlemskab, hvilket kun kan tolkes gennem selve beslutningsfunktionen. Det er derfor nødvendigt at foretage en efterbehandling af estimaterne, hvor det undersøges, hvorledes de hver for sig påvirker beslutningsfunktionen, før det kan ses, hvorledes de påvirker den konkrete sandsynlighed for medlemskab.

Fortegnet på de rene estimater samt den indbyrdes rangorden kan dog godt fortolkes som hvilken vej, effekten på sandsynligheden

vil vende, og hvilke effekter der er større end andre.

En del af modellens variable er binære, dvs. at de – ligesom udfaldet – kun kan have værdierne 0 eller 1. Her gælder det, at man af tekniske årsager ikke kan medtage samtlige kategorier i modellen, da de bagvedliggende rutiner til estimationen i så fald bryder sammen. Modellen estimeres og tolkes derfor i forhold til en referenceperson. I modellerne er referencepersonen

udvalgt som: en ufaglært, etnisk dansk mand, som er gift, har børn og har fuldtidsarbejde i en industri-virksomhed med under 10 ansatte. Det betyder, at følgende kategorier udelades fra estimationen: mand, etnisk dansk, ufaglært, gift m. børn, heltid, industri, under 10 ansatte. Effekterne skal derfor tolkes i forhold til disse kategorier, som „hvordan påvirkes sandsynligheden, hvis man er indvandrer i stedet for etnisk dansker?“

Bilag 2. Estimer for fagforeningsmedlemskab 2008 og 1996

Modellerne har overordnet set en fin forklaringskraft, idet antallet af korrekte forudsigelser ligger på 78-87 procent. Modellerne har dog en tendens til at forudsige flere medlemskaber og færre ikke-medlemmer end rent faktisk observeret i data. Normalt benyttes R^2 som et mål for, hvor stor del af variationen i data der forklares. I en binær sandsynlighedsmodel betyder den bagvedliggende estimationsmetode dog, at dette mål ikke er særlig informativt²², og måler ikke som i de lineære modeller, hvor meget af variationen, der er forklaret. Derfor bør man i stedet fokusere på andre mål.

Generelt er det også normen inden for økonometriske modeller, at „Goodness of fit“ ikke er nær så vigtigt som at få signifikante resultater, og ikke mindst resultater, der giver mening. Andre – og bedre mål – er modellens evne til at lave korrekte forudsigelser, samt om en loglikelihood-test godkender modellen.

Modellernes forklaringskraft

Målene for fagforeningsmodellerne forklaringskraft ses i bilagstabel 1. Heraf fremgår, at modellen har en udmærket forklaringskraft. Antallet af korrekte forudsigelse ligger på 78-83 procent, hvilket er lidt lavere end a-kassemodellerne (se nedenfor). Dette indikerer, at en større del af valget af fagforeningsmedlemskab bygger på variable, der ikke indgår i modellen. Eksempelvis holdningssspørgsmål.

Modellerne for fagforeninger har en skævhed imod at forudsige for mange medlemskaber i forhold til de faktiske data. Det ses således, at modellen er dårligere til at forudsige ikke-medlemskab end til at forudsige medlemskab. Dette kunne tyde på, at fravalg af fagforeningsmedlemskab er drevet af variable som ikke indgår i modellen – eksempelvis negative holdninger til fagforeninger. Nederst i tabellen er vist sandsynlighedsværdierne for såkaldte likelihood-ratio test, hvor

22 I binære modeller kaldes R^2 for Pseudo R^2 . I normale OLS-regressioner er formålet at minimere variansen i den valgte model, og derfor laves der et mål for, hvor meget variation, der er forklaret. I binære modeller kan man ikke lave samme mål, da algoritmen er anderledes. Her drejer det sig om en iterativ proces, hvor man benytter ML-estimation. Det almindelige R^2 -mål sammenligner den forklarede variation ud af den samlede variation, mens pseudo R^2 sammenligner to værdier af likelihood-funktionen.

Bilagstabel 2.1: Modellens måleegenskaber for model for fagforeningsmedlemskab

	2008	1996
Pesudo R ² , Mac-Fadden	0,1629	0,1539
Procent korr. forudsigelser	77,95	82,45
Procent korrekte $y_{\text{hat}}=1$	117,94	116,18
Procent korrekte $y_{\text{hat}}=0$	47,84	31,38
Log-likelihood	-359.620	-282.260
LR-Test (konstant)	0,0000	0,0000
LR-Test (fuld model)	0,0012	0,0015
Antal observationer, n	755.298	689.470

Anm: Rækkerne med $y_{\text{hat}}=1/0$ angiver andelen af korrekte forudsigelser inden for de enkelte kategorier og viser dermed et mere præcist billede af modellens forklaringskraft end den samlede andel af korrekte forudsigelser. Det er vigtigt at være opmærksom på, at nulhypotesen LR-testet altid er, at den testede model ikke er bedre, og de 2 test-værdier skal derfor tolkes omvendt.

Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag.

der testes, om den reducerede model er bedre end henholdsvis en model, der kun indeholder en konstant og den fulde model før reduktionen. Test-værdierne betyder, at det kan afvises, at en model med kun ét konstant led er bedre end vores reducerede model, samt at det ikke kan afvises, at den reducerede mo-

del er bedre end den fulde model på et 0,01 procents-signifikansniveau.

Nedenfor ses de såkaldte parameterestimer for modellerne i 2008 og 1996 for fagforeningsmedlemskab i henholdsvis bilagstabel 2.2 og 2.3 (side 175).

Bilagstabel 2.2: Estimer for medlemskab af fagforeninger, 2008

	Fuld model		Nedtestet	
	Estimat	Standard-fejl	Estimat	Standard-fejl
Kvinde	0,290*	0,007	0,288*	0,007
Alder	0,114*	0,002	0,115*	0,002
Alder ²	-0,001*	0,000	-0,001*	0,000
Udkantskommune	0,189*	0,011	0,188*	0,011
Ghettoområde	0,133*	0,018	0,133*	0,018
Etnisk dansk, udeladt				
Indvandrere fra ikke-vestlige lande (set ift. etniske danskere)	-0,048*	0,133	-	-
Indvandrere fra vestlige lande (set ift. etniske danskere)	-0,925*	0,135	-0,878*	0,027

← Indvandrere fra Østeuropa (set ift. etniske danskere)	-0,882*	0,134	-0,836*	0,034
Indvandrere fra Norden (set ift. etniske danskere)	-0,711*	0,135	-0,665*	0,036
Efterkommer fra ikke-vestlige lande (set ift. etniske danskere)	-2,021*	0,381	-2,026*	0,380
Efterkommer fra vestlige lande (set ift. etniske danskere)	-2,830*	0,414	-2,835*	0,414
Efterkommer fra Østeuropa (set ift. etniske danskere)	-2,778*	0,422	-2,784*	0,422
Efterkommer fra Norden (set ift. etniske danskere)	-2,675*	0,416	-2,680*	0,416
Krydseffekt mellem alder og indvandrere	-0,007*	0,007	-0,009*	0,001
Krydseffekt mellem alder ² og indvandrere	0,000*	0,000	0,000*	0,000
Krydseffekt mellem alder og efterkommer	0,118*	0,022	0,119*	0,022
Krydseffekt mellem alder ² og efterkommer	-0,001*	0,000	-0,001*	0,000
Ufaglært, udeladt				
EUD, byggeriet (set ift. ufaglærte)	0,875*	0,016	0,870*	0,016
EUD, handel (set ift. ufaglærte)	0,326*	0,009	0,317*	0,009
EUD, jernindustrien (set ift. ufaglærte)	0,824*	0,014	0,819*	0,013
EUD, sundhed (set ift. ufaglærte)	0,580*	0,019	0,574*	0,019
EUD, teknik (set ift. ufaglærte)	0,236*	0,027	0,232*	0,027
EUD, øvrige (set ift. ufaglærte)	0,461*	0,013	0,456*	0,013
KVU, samfundsvidenskabelige (set ift. ufaglærte)	0,125*	0,021	0,111*	0,021
KVU, sproglige (set ift. ufaglærte)	-0,104	0,035	-0,111	0,035
KVU, tekniske (set ift. ufaglærte)	0,320*	0,021	0,315*	0,021
KVU, øvrige (set ift. ufaglærte)	0,369*	0,022	0,362*	0,022
MVU, samfundsvidenskabelige (set ift. ufaglærte)	-0,275*	0,019	-0,288*	0,019
MVU, sundhed (set ift. ufaglærte)	0,859*	0,014	0,852*	0,014
MVU, tekniske (set ift. ufaglærte)	0,036	0,018	-	-
MVU, øvrige (set ift. ufaglærte)	0,212*	0,022	0,207*	0,022
LVU, samfundsvidenskabelige (set ift. ufaglærte)	0,038	0,017	-	-
LVU, sundhed (set ift. ufaglærte)	1,477*	0,043	1,470*	0,043
LVU, tekniske (set ift. ufaglærte)	0,215*	0,019	0,207*	0,019
LVU, øvrige (set ift. ufaglærte)	0,497*	0,021	0,489*	0,021
Gift med børn, udeladt				
Enlig med børn (set ift. gifte med børn)	-0,548*	0,013	-0,549*	0,013
Enlig uden børn (set ift. gifte med børn)	-0,459*	0,009	-0,459*	0,009
Gift uden børn (set ift. gifte med børn)	0,260*	0,010	0,260*	0,010
Samlevende med børn (set ift. gifte med børn)	0,105*	0,011	0,105*	0,011
Samlevende uden børn (set ift. gifte med børn)	0,242*	0,011	0,242*	0,011
Ægtefælle ikke i fagforening	-1,041*	0,007	-1,040*	0,007
Industri, udeladt				
Landbrug (set ift. industri)	-0,737*	0,022	-0,730*	0,021

← Den finansielle sektor (set ift. industri)	-0,062	0,019	-	-
Anden forretningsservice (set ift. industri)	-0,617*	0,011	-0,603*	0,010
Handel (set ift. industri)	-0,697*	0,011	-0,687*	0,010
Hotel og restauration (set ift. industri)	-0,736*	0,020	-0,727*	0,020
Bygge- og anlæg (set ift. industri)	-0,251*	0,015	-0,243*	0,015
Offentlige tjenester (set ift. industri)	-0,347*	0,023	-0,337*	0,023
Personlige tjenester (set ift. industri)	-0,219*	0,015	-0,208*	0,015
Transport (set ift. industri)	-0,327*	0,013	-0,318*	0,012
Branche uoplyst (set ift. industri)	-0,581*	0,027	-0,571*	0,027
Fuldtid, udeladt				
Deltid (set ift. fuldtid)	-0,794*	0,008	-0,795*	0,008
Ukendt arbejdstid (set ift. fuldtid)	-1,990*	0,026	-1,992*	0,026
Under 10 ansatte, udeladt				
Uoplyst, andet (set ift. under 10 ansatte)	-0,303*	0,015	-0,294*	0,008
10-49 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	-0,013	0,016	-	-
50-99 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,095*	0,019	0,104*	0,014
100-149 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,152*	0,022	0,161*	0,018
150-249 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,218*	0,022	0,228*	0,018
250-499 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,181*	0,021	0,190*	0,017
500-799 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,159*	0,029	0,167*	0,026
800-999 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,060	0,037	-	-
Mindst 1.000 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,151*	0,023	0,154*	0,019
Offentligt ansatte, (set ift. under 10 ansatte)	0,621*	0,026	0,632*	0,022
Nederste indkomstkvartil	-0,202*	0,008	-0,203*	0,008
Øverste indkomstkvartil	-0,432*	0,008	-0,431*	0,008
Boligejer	0,056*	0,007	0,057*	0,007
Likvid nettoformue under 50.000 kr., udeladt				
Gæld (set ift. formue under 50.000 kr.)	0,095	0,008	0,095*	0,008
Likvid nettoformue 50-99.000 kr. (set ift. formue under 50.000 kr.)	0,138	0,013	0,138*	0,013
Likvid nettoformue mindst 100.000 kr. (set ift. formue under 50.000 kr.)	0,050	0,010	0,050*	0,010
Konstantled	-1,149	0,043	-1,173*	0,040

Anm: „*“ angiver, at estimatet er signifikant på 0,01 procent-niveauet. „-“ angiver, at variabelen er blevet fjernet ved reduktion af modellen. Estimerne kan ikke tolkes direkte som bidrag til en sandsynlighed. For en nærmere gennemgang af tolkning henvises til det senere afsnit om standardpersoner.

Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag.

Bilagstabel 2.3: Estimer for medlemskab af fagforeninger, 1996

	Fuld model		Nedtestet	
	Estimat	Standard-fejl	Estimat	Standard-fejl
Kvinde	0,126*	0,008	0,129*	0,008
Alder	0,118*	0,002	0,117*	0,002
Alder ²	-0,001*	0,000	-0,001*	0,000
Udkantskommune	0,258*	0,012	0,259*	0,012
Ghettoområde				
Etnisk dansk, udeladt				
Indvandrer fra ikke-vestlige lande (set ift. etniske danskere)	1,582*	0,203	1,202*	0,037
Indvandrer fra vestlige lande (set ift. etniske danskere)	0,353	0,208	-	
Indvandrer fra Østeuropa (set ift. etniske danskere)	0,755*	0,215	0,361*	-
Indvandrer fra Norden (set ift. etniske danskere)	0,482	0,209	-	
Efterkommer fra ikke-vestlige lande (set ift. etniske danskere)	0,451	0,602	0,597*	0,116
Efterkommer fra vestlige lande (set ift. etniske danskere)	-0,236	0,709	-	
Efterkommer fra Østeuropa (set ift. etniske danskere)	-0,386	0,712	-	
Efterkommer fra Norden (set ift. etniske danskere)	-0,338	0,707	-	
Krydseffekt mellem alder og indvandrer	-0,059*	0,011	-0,039*	0,002
Krydseffekt mellem alder ² og indvandrer	0,001*	0,000	0,001*	0,000
Krydseffekt mellem alder og efterkommer	0,006	0,038	-	
Krydseffekt mellem alder ² og efterkommer	0,000	0,000	0,000*	0,000
Ufaglært, udeladt				
EUD, byggeriet (set ift. ufaglærte)	0,794*	0,019	0,797*	0,019
EUD, handel (set ift. ufaglærte)	0,280*	0,010	0,283*	0,010
EUD, jernindustrien (set ift. ufaglærte)	0,761*	0,016	0,765*	0,016
EUD, sundhed (set ift. ufaglærte)	0,536*	0,025	0,540*	0,025
EUD, teknik (set ift. ufaglærte)	0,139*	0,027	0,142*	0,027
EUD, øvrige (set ift. ufaglærte)	0,260*	0,015	0,263*	0,015
KVU, samfundsvidenskabelige (set ift. ufaglærte)	-0,260*	0,050	-0,257*	0,050
KVU, sproglige (set ift. ufaglærte)	-0,306*	0,034	-0,302*	0,034
KVU, tekniske (set ift. ufaglærte)	0,326*	0,025	0,330*	0,025
KVU, øvrige (set ift. ufaglærte)	0,378*	0,029	0,382*	0,029
MVU, samfundsvidenskabelige (set ift. ufaglærte)	-0,647*	0,024	-0,641*	0,024
MVU, sundhed (set ift. ufaglærte)	0,876*	0,018	0,880*	0,018
MVU, tekniske (set ift. ufaglærte)	-0,366*	0,021	-0,359*	0,021
MVU, øvrige (set ift. ufaglærte)	0,357*	0,029	0,361*	0,028

←	LVU, samfundsvidenskabelige (set ift. ufaglærte)	-0,513*	0,024	-0,506*	0,024
	LVU, sundhed (set ift. ufaglærte)	1,195*	0,055	1,201*	0,055
	LVU, tekniske (set ift. ufaglærte)	-0,078*	0,026	-	
	LVU, øvrige (set ift. ufaglærte)	0,214*	0,029	0,219*	0,029
	Gift med børn, udeladt				
	Enlig med børn (set ift. gifte med børn)	-0,475*	0,015	-0,474*	0,015
	Enlig uden børn (set ift. gifte med børn)	-0,430*	0,010	-0,430*	0,010
	Gift uden børn (set ift. gifte med børn)	0,188*	0,011	0,189*	0,011
	Samlevende med børn (set ift. gifte med børn)	0,216*	0,014	0,216*	0,014
	Samlevende uden børn (set ift. gifte med børn)	0,317*	0,013	0,316*	0,013
	Ægtefælle ikke i fagforening	-1,051*	0,008	-1,051*	0,008
	Industri, udeladt				
	Landbrug (set ift. industri)	-1,000*	0,022	-1,000*	0,022
	Den finansielle sektor (set ift. industri)	-0,076*	0,021	-0,076*	0,021
	Anden forretningsservice (set ift. industri)	-0,744*	0,013	-0,749*	0,013
	Handel (set ift. industri)	-0,789*	0,012	-0,789*	0,012
	Hotel og restauration (set ift. industri)	-0,746*	0,022	-0,747*	0,022
	Bygge- og anlæg (set ift. industri)	-0,228*	0,018	-0,227*	0,018
	Offentlige tjenester (set ift. industri)	-0,289*	0,048	-0,289*	0,048
	Personlige tjenester (set ift. industri)	-0,265*	0,014	-0,267*	0,014
	Transport (set ift. industri)	-0,163*	0,014	-0,162*	0,014
	Branche uoplyst (set ift. industri)	-0,687*	0,040	-0,686*	0,040
	Fuldtid, udeladt				
	Deltid (set ift. fuldtid)	-0,831*	0,009	-0,831*	0,009
	Ukendt arbejdstid (set ift. fuldtid)	-2,582*	0,026	-2,583*	0,026
	Under 10 ansatte, udeladt				
	Uoplyst, andet (set ift. under 10 ansatte)	-0,270*	0,027	-0,257*	0,010
	10-49 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	-0,021	0,030	-	-
	50-99 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	-0,016	0,032	-	
	100-149 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,046	0,036	-	
	150-249 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	-0,046	0,035	-	
	250-499 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,178*	0,036	0,189*	0,026
	500-799 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,290*	0,046	0,301*	0,039
	800-999 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,011	0,053	-	-
	Mindst 1.000 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,269*	0,032	0,282*	0,020
	Offentligt ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,518*	0,053	0,528*	0,047
	Nederste indkomstkvartil	-0,178*	0,009	-0,177*	0,009
	Øverste indkomstkvartil	-0,397*	0,008	-0,399*	0,008
	Boligejer	0,036*	0,008	0,036*	0,008

← Likvid nettoformue under 50.000 kr., udeladt				
Gæld (set ift. formue under 50.000 kr.)	0,169*	0,008	0,169*	0,008
Likvid nettoformue 50-99.000 kr. (set ift. formue under 50.000 kr.)	0,075*	0,015	0,074*	0,015
Likvid nettoformue mindst 100.000 kr. (set ift. formue under 50.000 kr.)	-0,110*	0,012	-0,112*	0,012
Konstantled	-0,244*	0,050	-0,239*	0,043

Anm: „*“ angiver, at estimatet er signifikant på 0,01 procent-niveauet. „-“ angiver, at variabelen er blevet fjernet ved reduktion af modellen. Estimerne kan ikke tolkes direkte som bidrag til en sandsynlighed. For en nærmere gennemgang af tolkning henvises til det senere afsnit om standardpersoner.

Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag.

Bilag 3. Estimer for a-kasse-medlemskab 2008 og 1996

I bilagstabel 3.1 er vist en række forskellige mål for, hvor gode modellerne er. I forhold til korrekte forudsigelser viser tabellen, at modellerne overordnet forudsiger over 85 procent af medlemskaberne korrekt. Det ses dog, at der er en skævhed i forhold til at forudsige et medlemskab, selvom individet i praksis har fravalgt det. Således forudsiges der i begge modeller flere medlemskaber, end der rent faktisk er, ligesom det er under halvdelen af de faktiske fravalg, som modellen forudsiger korrekt. Ved tolkning af selve sandsynlighedsestimerne er det selvfølgelig nødvendigt at være opmærksom på denne skævhed.

Modellernes forklaringskraft

Nederst i tabellen er vist sandsynlighedsværdierne for såkaldte likelihood ratio-test, hvor der testes, om den reducerede model er bedre end henholdsvis en model, der kun indeholder en konstant og den fulde model før reduktionen. Testværdierne betyder, at det kan afvises, at en model med kun ét konstant led er bedre end vores reducerede model, samt at det ikke kan afvises, at den reducerede model er bedre end den fulde model på et 0,01 procent-signifikansniveau.

Bilagstabel 3.1: Modellens måleegenskaber, a-kassemodeller

	2008	1996
Pesudo R ² , Mac-Fadden	0,2198	0,1833
Procent korrekte forudsigelser	85,04	87,24
Procent korrekte forudsigelser af tilvalgt medlemskab	112,54	111,54
Procent korrekte forudsigelser af fravalgt medlemskab	46,33	30,64
Log-likelihood	-286.048	-229.076
LR-Test (konstant)	0,0000	0,0000
LR-Test (fuld model)	0,0006	0,0189
Antal observationer, n	755.298	689.470

Anm: Rækkerne med $y_{\text{hat}}=1/0$ angiver andelen af korrekte forudsigelser inden for de enkelte kategorier og viser dermed et mere præcist billede af modellens forklaringskraft end den samlede andel af korrekte forudsigelser. Det er vigtigt at være opmærksom på, at nulhypotesen LR-testet altid er, at den nastede model ikke er bedre, og de 2 testværdier skal derfor tolkes omvendt.

Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag.

Nedenfor ses de såkaldte parametre- holdtvis bilagstabel 3.2 og 3.3 (side restimer for modellerne i 2008 og 181). 1996 for a-kassemedlemskab i hen-

Bilagstabel 3.2: Estimationsresultater for a-kasmodellen, 2008
Nedtestet

	Fuld model		Reduceret model	
	Estimat	Standard-fejl	Estimat	Standard-fejl
Kvinde	0,760*	0,008	0,761*	0,008
Alder	0,311*	0,002	0,311*	0,002
Alder ²	-0,003*	0,000	-0,003*	0,000
Udkantskommune	0,179*	0,013	0,178*	0,013
Ghettoområde	0,109*	0,020	0,108*	0,020
Etnisk dansk, udeladt				
Indvandrer fra ikke-vestlige lande (set ift. etniske danskere)	1,192*	0,142	1,359*	0,035
Indvandrer fra vestlige lande (set ift. etniske danskere)	0,184	0,145	0,351*	0,040
Indvandrer fra Østeuropa (set ift. etniske danskere)	-0,175	0,145	-	-
Indvandrer fra Norden (set ift. etniske danskere)	0,328	0,145	0,493*	0,047
Efterkommer fra ikke-vestlige lande (set ift. etniske danskere)	-1,390	0,412	-1,381	0,412
Efterkommer fra vestlige lande (set ift. etniske danskere)	-2,163*	0,451	-2,156*	0,451
Efterkommer fra Østeuropa (set ift. etniske danskere)	-2,715*	0,463	-2,708*	0,463
Efterkommer fra Norden (set ift. etniske danskere)	-2,333*	0,455	-2,325*	0,455
Krydseffekt mellem alder og indvandrer	-0,068*	0,007	-0,076*	0,002
Krydseffekt mellem alder ² og indvandrer	0,001*	0,000	0,001*	0,000
Krydseffekt mellem alder og efterkommere	0,100*	0,024	0,100*	0,024
Krydseffekt mellem alder ² og efterkommere	-0,001*	0,000	-0,001*	0,000
Ufaglært, udeladt				
EUD, byggeriet (set ift. ufaglærte)	1,068*	0,019	1,066*	0,019
EUD, handel (set ift. ufaglærte)	0,753*	0,011	0,752*	0,011
EUD, jernindustrien (set ift. ufaglærte)	1,119*	0,017	1,119*	0,017
EUD, sundhed (set ift. ufaglærte)	0,809*	0,021	0,809*	0,021
EUD, teknik (set ift. ufaglærte)	0,726*	0,036	0,727*	0,036
EUD, øvrige (set ift. ufaglærte)	0,835*	0,016	0,834*	0,016
KVU: Samfundsvidenskabelige (set ift. ufaglærte)	0,707*	0,027	0,704*	0,027
KVU: Sproglige (set ift. ufaglærte)	0,829*	0,048	0,829*	0,048
KVU: Tekniske (set ift. ufaglærte)	1,010*	0,031	1,010*	0,031
KVU: Øvrige (set ift. ufaglærte)	-0,508*	0,020	-0,509*	0,020
MVU: Samfundsvidenskabelige (set ift. ufaglærte)	0,293*	0,023	0,293*	0,023

← MVU: Sundhed, lærer og pædagog (set ift. ufaglærte)	0,844*	0,014	0,844*	0,014
MVU: Tekniske (set ift. ufaglærte)	1,121*	0,027	1,123*	0,027
MVU: Øvrige (set ift. ufaglærte)	0,740*	0,028	0,741*	0,028
LVU: Samfundsvidenskabelige (set ift. ufaglærte)	0,390*	0,019	0,391*	0,019
LVU: Sundhed (set ift. ufaglærte)	-0,427*	0,027	-0,426*	0,027
LVU: Tekniske (set ift. ufaglærte)	1,055*	0,025	1,057*	0,025
LVU: Øvrige (set ift. ufaglærte)	0,715*	0,023	0,715*	0,023
Gift med børn (set ift. gifte med børn)				
Enlig med børn (set ift. gifte med børn)	-0,647*	0,015	-0,647*	0,015
Enlig uden børn (set ift. gifte med børn)	-0,613*	0,010	-0,613*	0,010
Gift uden børn (set ift. gifte med børn)	0,245*	0,012	0,245*	0,012
Samlevende med børn (set ift. gifte med børn)	0,069*	0,014	0,069*	0,014
Samlevende uden børn (set ift. gifte med børn)	0,204*	0,013	0,204*	0,013
Ægtefælle ikke i a-kasse	-1,002*	0,009	-1,001*	0,009
Industri, udeladt				
Landbrug (set ift. industri)	-0,800*	0,025	-0,803*	0,025
Den finansielle sektor (set ift. industri)	-1,000*	0,022	-0,992*	0,022
Anden forretningsservice (set ift. industri)	-0,772*	0,014	-0,773*	0,014
Handel (set ift. industri)	-0,693*	0,014	-0,699*	0,014
Hotel og restauration (set ift. industri)	-1,015*	0,023	-1,017*	0,023
Bygge- og anlæg (set ift. industri)	-0,162*	0,019	-0,167*	0,019
Offentlige tjenester (set ift. industri)	-0,958*	0,026	-0,949*	0,015
Personlige tjenester (set ift. industri)	-0,576*	0,018	-0,581*	0,018
Transport (set ift. industri)	-0,462*	0,016	-0,462*	0,016
Branche uoplyst (set ift. industri)	-1,093*	0,030	-1,097*	0,030
Heltid, udeladt				
Deltid (set ift. fuldtid)	-0,799*	0,009	-0,799*	0,009
Ukendt arbejdstid (set ift. fuldtid)	-2,072*	0,026	-2,072*	0,026
Under 10 ansatte, udeladt				
Uoplyst, andet (set ift. under 10 ansatte)	-0,287*	0,018	-0,317*	0,010
10-49 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,019	0,020	-	-
50-99 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,115*	0,023	0,083*	0,017
100-149 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,168*	0,028	0,137*	0,023
150-249 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,232*	0,028	0,200*	0,023
250-499 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,189*	0,026	0,156*	0,021
500-799 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,138*	0,035	0,105	0,032
800-999 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,139	0,048	-	-
Mindst 1.000 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,096	0,028	-	-

← Offentligt ansatte, uoplyst antal ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,043	0,029	-	-
Nederste indkomstkvarantil	-0,201*	0,009	-0,201*	0,009
Øverste indkomstkvarantil	-0,480	0,009	-0,479*	0,009
Boligejer	0,204*	0,008	0,204*	0,008
Likvid nettoformue under 50.000 kr., udeladt				
Gæld (set ift. formue under 50.000 kr.)	0,066*	0,009	0,066*	0,009
Likvid nettoformue 50-99.000 kr. (set ift. formue under 50.000 kr.)	0,173*	0,015	0,174*	0,015
Likvid nettoformue mindst 100.000 kr. (set ift. formue under 50.000 kr.)	0,158*	0,012	0,158*	0,012
Konstantled	-4,613*	0,048	-4,596*	0,044

Anm: „*“ angiver, at estimatet er signifikant på 0,01 procent-niveauet. „-“ angiver, at variabelen er blevet fjernet ved reduktion af modellen. Estimaterne kan ikke tolkes direkte som bidrag til en sandsynlighed. For en nærmere gennemgang af tolkning henvises til det senere afsnit om standardpersoner. I bilag 3 ses, hvilke uddannelser der hører ind under hvilke grupper.

Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag.

Bilagstabel 3.3: Estimationsresultater for a-kasmodellen, 1996

	Fuld model		Reduceret model	
	Estimat	Standard-fejl	Estimat	Standard-fejl
Kvinde	0,812*	0,009	0,809*	0,009
Alder	0,290*	0,002	0,289*	0,002
Alder ²	-0,003*	0,000	-0,003*	0,000
Udkantskommune	0,240*	0,014	0,240*	0,014
Ghettoområde	0,000*	0,000	0,000*	0,000
Etnisk dansk, udeladt				
Indvandrer fra ikke-vestlige lande (set ift. etniske danskere)	2,118*	0,214	2,114*	0,214
Indvandrer fra vestlige lande (set ift. etniske danskere)	0,961*	0,220	0,955*	0,220
Indvandrer fra Østeuropa (set ift. etniske danskere)	1,327*	0,229	1,321*	-
Indvandrer fra Norden (set ift. etniske danskere)	0,902*	0,222	0,897*	0,222
Efterkommer fra ikke-vestlige lande (set ift. etniske danskere)	0,651*	0,627	0,679*	0,124
Efterkommer fra vestlige lande (set ift. etniske danskere)	-0,006	0,741	-	
Efterkommer fra Østeuropa (set ift. etniske danskere)	-0,195	0,743	-	
Efterkommer fra Norden (set ift. etniske danskere)	-0,118	0,742	-	
Krydseffekt mellem alder og indvandrer	-0,096*	0,011	-0,096*	0,011
Krydseffekt mellem alder ² og indvandrer	0,001*	0,000	0,001*	0,000
Krydseffekt mellem alder og efterkommere	-0,009	0,040	-0,009*	0,002
Krydseffekt mellem alder ² og efterkommere	0,000	0,001	-	

← Ufaglært, udeladt				
EUD, byggeriet (set ift. ufaglærte)	0,996*	0,024	1,000*	0,024
EUD, handel (set ift. ufaglærte)	0,653*	0,013	0,658*	0,012
EUD, jernindustrien (set ift. ufaglærte)	1,035*	0,019	1,039*	0,019
EUD, sundhed (set ift. ufaglærte)	0,841*	0,031	0,851*	0,030
EUD, teknik (set ift. ufaglærte)	0,628*	0,039	0,635*	0,039
EUD, øvrige (set ift. ufaglærte)	0,765*	0,020	0,769*	0,019
KVU: Samfundsvidenskabelige (set ift. ufaglærte)	0,298*	0,060	0,303*	0,060
KVU: Sproglige (set ift. ufaglærte)	0,372*	0,051	0,381*	0,051
KVU: Tekniske (set ift. ufaglærte)	0,867*	0,036	0,872*	0,036
KVU: Øvrige (set ift. ufaglærte)	-0,807*	0,023	-0,798*	0,023
MVU: Samfundsvidenskabelige (set ift. ufaglærte)	-0,110*	0,029	-0,102*	0,029
MVU: Sundhed, lærer og pædagog (set ift. ufaglærte)	-0,034	0,015	-	
MVU: Tekniske (set ift. ufaglærte)	1,072*	0,035	1,079*	0,035
MVU: Øvrige (set ift. ufaglærte)	0,289*	0,031	0,295*	0,030
LVU: Samfundsvidenskabelige (set ift. ufaglærte)	-0,102*	0,027	-0,093*	0,027
LVU: Sundhed (set ift. ufaglærte)	-0,709*	0,033	-0,699*	0,032
LVU: Tekniske (set ift. ufaglærte)	0,748*	0,034	0,756*	0,034
LVU: Øvrige (set ift. ufaglærte)	-0,108*	0,028	-0,098*	0,028
Gift med børn (set ift. gifte med børn)				
Enlig med børn (set ift. gifte med børn)	-0,55*	0,017	-0,505*	0,017
Enlig uden børn (set ift. gifte med børn)	-0,372*	0,011	-0,372*	0,011
Gift uden børn (set ift. gifte med børn)	0,358*	0,013	0,359*	0,013
Samlevende med børn (set ift. gifte med børn)	0,255*	0,017	0,255*	0,017
Samlevende uden børn (set ift. gifte med børn)	0,536*	0,015	0,537*	0,015
Ægtefælle ikke i a-kasse	-1,110*	0,010	-1,111*	0,010
Industri, udeladt				
Landbrug (set ift. industri)	-1,260*	0,025	-1,263*	0,025
Den finansielle sektor (set ift. industri)	-1,173*	0,024	-1,181*	0,024
Anden forretningsservice (set ift. industri)	-0,945*	0,018	-0,949*	0,018
Handel (set ift. industri)	-0,804*	0,016	-0,810*	0,016
Hotel og restauration (set ift. industri)	-1,287*	0,026	-1,291*	0,026
Bygge- og anlæg (set ift. industri)	-0,148*	0,024	-0,153*	0,024
Offentlige tjenester (set ift. industri)	-1,137*	0,049	-1,196*	0,017
Personlige tjenester (set ift. industri)	-0,622*	0,018	-0,632*	0,018
Transport (set ift. industri)	-0,826*	0,017	-0,828*	0,017
Branche uoplyst (set ift. industri)	-1,215*	0,044	-1,221*	0,044
Heltid, udeladt				
Deltid (set ift. fuldtid)	-0,738*	0,010	-0,736*	0,010

Ukendt arbejdstid (set ift. fuldtid)	-2,371*	0,025	-2,369*	0,025
Under 10 ansatte, udeladt				
Uoplyst, andet (set ift. under 10 ansatte)	-0,287	0,034	-0,310*	0,013
10-49 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	-0,006	0,037	-	-
50-99 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,016	0,041	-	
100-149 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,092	0,047	-	
150-249 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,113	0,047	-	
250-499 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,293*	0,048	0,271*	0,036
500-799 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,390*	0,064	0,367*	0,056
800-999 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	-0,017	0,068	-	-
Mindst 1.000 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	-0,103	0,038	-0,124*	0,023
Offentligt ansatte, uoplyst antal ansatte (set ift. under 10 ansatte)	-0,026	0,056	-	-
Nederste indkomstkvartil	-0,148*	0,010	-0,147*	0,010
Øverste indkomstkvartil	-0,407*	0,010	-0,407*	0,010
Boligejer	0,159*	0,009	0,158*	0,009
Likvid nettoformue under 50.000 kr., udeladt				
Gæld (set ift. formue under 50.000 kr.)	0,080*	0,009	0,079*	0,009
Likvid nettoformue 50-99.000 kr. (set ift. formue under 50.000 kr.)	0,178*	0,018	0,177*	0,018
Likvid nettoformue mindst 100.000 kr. (set ift. formue under 50.000 kr.)	0,057*	0,015	0,056*	0,015
Konstantled	-3,137*	0,057	-3,096*	0,047
Konstantled	-4,613*	0,048	-4,596*	0,044

Anm: „*“ angiver, at estimatet er signifikant på 0,01 procent-niveauet. „-“ angiver, at variabelen er blevet fjernet ved reduktion af modellen. Estimerne kan ikke tolkes direkte som bidrag til en sandsynlighed. For en nærmere gennemgang af tolkning henvises til det senere afsnit om standardpersoner.

Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag.

Bilag 4. Konfidens- intervaller for parameter- estimater

Bilagstabellerne i dette afsnit viser konfidensintervallerne for estimaterne i de reducerede modeller.

Konfidensintervallerne er lavet på 0,01-procents niveau. Vi star-

ter med bilagstabellerne for fagforeningsmodellerne i 2008 og 1996 og derefter kommer bilagstabellerne for a-kassemodellerne i 2008 og 1996.

Bilagstabel 4.1: Konfidensintervaller for fagforeningsmodel, 2008

	Estimat	Standard-fejl	Konfidensintervaller	
			Bund	Top
Kvinde	0,2880	0,0068	0,2656	0,3104
Alder	0,1147	0,0019	0,1085	0,1209
Alder ²	-0,0011	0,0000	-0,0012	-0,0011
Udkantskommune	0,1879	0,0111	0,1513	0,2245
Ghettoområde	0,1329	0,0184	0,0722	0,1936
Etnisk dansk, udeladt				
Indvandrer fra ikke-vestlige lande (set ift. etniske danskere)				
Indvandrer fra vestlige lande (set ift. etniske danskere)	-0,8783	0,0275	-0,9687	-0,7880
Indvandrer fra Østeuropa (set ift. etniske danskere)	-0,8355	0,0342	-0,9480	-0,7231
Indvandrer fra Norden (set ift. etniske danskere)	-0,6646	0,0358	-0,7823	-0,5469
Efterkommer fra ikke-vestlige lande (set ift. etniske danskere)	-2,0265	0,3804	-3,2783	-0,7747
Efterkommer fra vestlige lande (set ift. etniske danskere)	-2,8347	0,4136	-4,1956	-1,4737
Efterkommer fra Østeuropa (set ift. etniske danskere)	-2,7841	0,4217	-4,1715	-1,3966
Efterkommer fra Norden (set ift. etniske danskere)	-2,6796	0,4156	-4,0471	-1,3120
Krydseffekt mellem alder og indvandrer	-0,0094	0,0012	-0,0134	-0,0054
Krydseffekt mellem alder ² og indvandrer	0,0002	0,0000	0,0001	0,0003
Krydseffekt mellem alder og efterkommere	0,1187	0,0225	0,0448	0,1927
Krydseffekt mellem alder ² og efterkommere	-0,0014	0,0003	-0,0024	-0,0004
Ufaglært, udeladt				
EUD, byggeriet (set ift. ufaglærte)	0,8698	0,0157	0,8181	0,9215
EUD, handel (set ift. ufaglærte)	0,3168	0,0090	0,2872	0,3465
EUD, jernindustrien (set ift. ufaglærte)	0,8192	0,0134	0,7752	0,8631

← EUD, sundhed (set ift. ufaglærte)	0,5739	0,0189	0,5117	0,6362
EUD, teknik (set ift. ufaglærte)	0,2318	0,0266	0,1441	0,3194
EUD, øvrige (set ift. ufaglærte)	0,4563	0,0133	0,4126	0,5000
KVU: Samfundsvidenskabelige (set ift. ufaglærte)	0,1110	0,0211	0,0416	0,1803
KVU: Sproglige (set ift. ufaglærte)	-0,1106	0,0348	-0,2249	0,0038
KVU: Tekniske (set ift. ufaglærte)	0,3146	0,0210	0,2454	0,3838
KVU: Øvrige (set ift. ufaglærte)	0,3623	0,0222	0,2893	0,4353
MVU: Samfundsvidenskabelige (set ift. ufaglærte)	-0,2876	0,0191	-0,3505	-0,2247
MVU: Sundhed (set ift. ufaglærte)	0,8516	0,0137	0,8065	0,8967
MVU: Tekniske (set ift. ufaglærte)				
MVU: Øvrige (set ift. ufaglærte)	0,2067	0,0219	0,1346	0,2788
LVU: Samfundsvidenskabelige (set ift. ufaglærte)				
LVU: Sundhed (set ift. ufaglærte)	1,4699	0,0427	1,3293	1,6105
LVU: Tekniske (set ift. ufaglærte)	0,2065	0,0188	0,1445	0,2685
LVU: Øvrige (set ift. ufaglærte)	0,4888	0,0211	0,4194	0,5582
Gift med børn (set ift. gifte med børn)				
Enlig med børn (set ift. gifte med børn)	-0,5487	0,0135	-0,5929	-0,5044
Enlig uden børn (set ift. gifte med børn)	-0,4588	0,0090	-0,4883	-0,4294
Gift uden børn (set ift. gifte med børn)	0,2596	0,0102	0,2261	0,2931
Samlevende med børn (set ift. gifte med børn)	0,1049	0,0112	0,0679	0,1419
Samlevende uden børn (set ift. gifte med børn)	0,2423	0,0114	0,2049	0,2797
Ægtefælle ikke i a-kasse	-1,0404	0,0072	-1,0643	-1,0166
Industri, udeladt				
Landbrug (set ift. industri)	-0,7300	0,0214	-0,8005	-0,6594
Den finansielle sektor (set ift. industri)				
Anden forretningsservice (set ift. industri)	-0,6031	0,0104	-0,6373	-0,5688
Handel (set ift. industri)	-0,6874	0,0102	-0,7210	-0,6538
Hotel og restauration (set ift. industri)	-0,7272	0,0198	-0,7923	-0,6620
Bygge- og anlæg (set ift. industri)	-0,2430	0,0145	-0,2908	-0,1952
Offentlige tjenester (set ift. industri)	-0,3372	0,0225	-0,4112	-0,2631
Personlige tjenester (set ift. industri)	-0,2084	0,0147	-0,2567	-0,1600
Transport (set ift. industri)	-0,3177	0,0125	-0,3588	-0,2766
Branche uoplyst (set ift. industri)	-0,5706	0,0271	-0,6597	-0,4816
Heltid, udeladt				
Deltid (set ift. fuldtid)	-0,7946	0,0083	-0,8220	-0,7672
Ukendt arbejdstid (set ift. fuldtid)	-1,9918	0,0258	-2,0768	-1,9068
Under 10 ansatte, udeladt				
Uoplyst, andet (set ift. under 10 ansatte)	-0,2939	0,0084	-0,3215	-0,2663
10-49 ansatte (set ift. under 10 ansatte)				

← 50-99 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,1037	0,0140	0,0575	0,1499
100-149 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,1614	0,0184	0,1007	0,2221
150-249 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,2280	0,0182	0,1682	0,2877
250-499 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,1897	0,0167	0,1347	0,2446
500-799 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,1667	0,0256	0,0825	0,2509
800-999 ansatte (set ift. under 10 ansatte)				
Mindst 1.000 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,1544	0,0187	0,0927	0,2160
Offentligt ansatte, uoplyst antal ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,6317	0,0220	0,5593	0,7040
Nederste indkomstkvartil	-0,2033	0,0081	-0,2300	-0,1767
Øverste indkomstkvartil	-0,4311	0,0076	-0,4563	-0,4060
Boligejer	0,0570	0,0075	0,0324	0,0816
Likvid nettoformue under 50.000 kr., udeladt				
Gæld (set ift. formue under 50.000 kr.)	0,0949	0,0081	0,0682	0,1217
Likvid nettoformue 50-99.000 kr. (set ift. formue under 50.000 kr.)	0,1380	0,0132	0,0944	0,1816
Likvid nettoformue mindst 100.000 kr. (set ift. formue under 50.000 kr.)	0,0501	0,0100	0,0171	0,0832
Konstantled	-1,1735	0,0401	-1,3055	-1,0415

Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag.

Bilagstabel 4.2: Konfidensintervaller for fagforeningsmodel, 1996

			Konfidensintervaller	
	Estimat	Standardfejl	Bund	Top
Kvinde	0,1290	0,0079	0,1031	0,1550
Alder	0,1174	0,0021	0,1104	0,1243
Alder ²	-0,0014	0,0000	-0,0015	-0,0013
Udkantskommune	0,2589	0,0125	0,2178	0,3000
Ghettoområde				
Etnisk dansk, udeladt				
Indvandrer fra ikke-vestlige lande (set ift. etniske danskere)	1,2020	0,0372	1,0797	1,3243
Indvandrer fra vestlige lande (set ift. etniske danskere)				
Indvandrer fra Østeuropa (set ift. etniske danskere)	0,3609	0,0669	0,1408	0,5810
Indvandrer fra Norden (set ift. etniske danskere)				
Efterkommer fra ikke-vestlige lande (set ift. etniske danskere)	0,5968	0,1160	0,2149	0,9786
Efterkommer fra vestlige lande (set ift. etniske danskere)				
Efterkommer fra Østeuropa (set ift. etniske danskere)				
Efterkommer fra Norden (set ift. etniske danskere)				
Krydseffekt mellem alder og indvandrer	-0,0391	0,0023	-0,0465	-0,0316

← Krydseffekt mellem alder ² og indvandrere	0,0005	0,0000	0,0004	0,0007
Krydseffekt mellem alder og efterkommer				
Krydseffekt mellem alder ² og efterkommer	-0,0002	0,0000	-0,0003	0,0000
Ufaglært, udeladt				
EUD, byggeriet (set ift. ufaglærte)	0,7975	0,0193	0,7339	0,8611
EUD, handel (set ift. ufaglærte)	0,2834	0,0099	0,2508	0,3160
EUD, jernindustrien (set ift. ufaglærte)	0,7650	0,0159	0,7128	0,8172
EUD, sundhed (set ift. ufaglærte)	0,5396	0,0249	0,4576	0,6215
EUD, teknik (set ift. ufaglærte)	0,1415	0,0272	0,0520	0,2311
EUD, øvrige (set ift. ufaglærte)	0,2633	0,0152	0,2133	0,3133
KVU: Samfundsvidenskabelige (set ift. ufaglærte)	-0,2570	0,0501	-0,4219	-0,0920
KVU: Sproglige (set ift. ufaglærte)	-0,3025	0,0340	-0,4145	-0,1905
KVU: Tekniske (set ift. ufaglærte)	0,3302	0,0254	0,2467	0,4136
KVU: Øvrige (set ift. ufaglærte)	0,3821	0,0290	0,2867	0,4774
MVU: Samfundsvidenskabelige (set ift. ufaglærte)	-0,6415	0,0242	-0,7210	-0,5619
MVU: Sundhed (set ift. ufaglærte)	0,8801	0,0181	0,8204	0,9397
MVU: Tekniske (set ift. ufaglærte)	-0,3593	0,0211	-0,4286	-0,2899
MVU: Øvrige (set ift. ufaglærte)	0,3606	0,0285	0,2669	0,4543
LVU: Samfundsvidenskabelige (set ift. ufaglærte)	-0,5064	0,0238	-0,5848	-0,4280
LVU: Sundhed (set ift. ufaglærte)	1,2011	0,0553	1,0191	1,3831
LVU: Tekniske (set ift. ufaglærte)				
LVU: Øvrige (set ift. ufaglærte)	0,2186	0,0294	0,1219	0,3153
Gift med børn (set ift. gifte med børn)				
Enlig med børn (set ift. gifte med børn)	-0,4743	0,0154	-0,5250	-0,4237
Enlig uden børn (set ift. gifte med børn)	-0,4301	0,0102	-0,4638	-0,3964
Gift uden børn (set ift. gifte med børn)	0,1886	0,0109	0,1527	0,2246
Samlevende med børn (set ift. gifte med børn)	0,2160	0,0143	0,1689	0,2631
Samlevende uden børn (set ift. gifte med børn)	0,3164	0,0130	0,2735	0,3593
Ægtefælle ikke i a-kasse	-1,0514	0,0082	-1,0783	-1,0244
Industri, udeladt				
Landbrug (set ift. industri)	-1,0000	0,0216	-1,0710	-0,9291
Den finansielle sektor (set ift. industri)	-0,0757	0,0213	-0,1457	-0,0057
Anden forretningsservice (set ift. industri)	-0,7488	0,0134	-0,7927	-0,7048
Handel (set ift. industri)	-0,7892	0,0117	-0,8276	-0,7508
Hotel og restauration (set ift. industri)	-0,7471	0,0223	-0,8206	-0,6736
Bygge- og anlæg (set ift. industri)	-0,2275	0,0176	-0,2852	-0,1697
Offentlige tjenester (set ift. industri)	-0,2889	0,0475	-0,4452	-0,1325
Personlige tjenester (set ift. industri)	-0,2666	0,0140	-0,3126	-0,2206
Transport (set ift. industri)	-0,1618	0,0144	-0,2093	-0,1143

← Branche uoplyst (set ift. industri)	-0,6863	0,0397	-0,8169	-0,5556
Heltid, udeladt				
Deltid (set ift. fuldtid)	-0,8310	0,0088	-0,8600	-0,8019
Ukendt arbejdstid (set ift. fuldtid)	-2,5826	0,0255	-2,6666	-2,4986
Under 10 ansatte, udeladt				
Uoplyst, andet (set ift. under 10 ansatte)	-0,2574	0,0100	-0,2901	-0,2246
10-49 ansatte (set ift. under 10 ansatte)				
50-99 ansatte (set ift. under 10 ansatte)				
100-149 ansatte (set ift. under 10 ansatte)				
150-249 ansatte (set ift. under 10 ansatte)				
250-499 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,1890	0,0259	0,1036	0,2743
500-799 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,3007	0,0389	0,1726	0,4289
800-999 ansatte (set ift. under 10 ansatte)				
Mindst 1.000 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,2819	0,0196	0,2174	0,3463
Offentligt ansatte, uoplyst antal ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,5282	0,0473	0,3725	0,6840
Nederste indkomstkvartil	-0,1774	0,0092	-0,2076	-0,1471
Øverste indkomstkvartil	-0,3988	0,0084	-0,4263	-0,3713
Boligejer	0,0360	0,0083	0,0086	0,0633
Likvid nettoformue under 50.000 kr., udeladt				
Gæld (set ift. formue under 50.000 kr.)	0,1689	0,0081	0,1423	0,1956
Likvid nettoformue 50-99.000 kr. (set ift. formue under 50.000 kr.)	0,0737	0,0151	0,0238	0,1235
Likvid nettoformue mindst 100.000 kr. (set ift. formue under 50.000 kr.)	-0,1118	0,0125	-0,1528	-0,0708
Konstantled	-0,2394	0,0426	-0,3796	-0,0991

Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag

Bilagstabel 4.3: Konfidensintervaller for a-kassemodel, 2008

			Konfidensintervaller	
	Estimat	Standardfejl	Bund	Top
Kvinde	0,7608	0,0079	0,7349	0,7867
Alder	0,3115	0,0021	0,3047	0,3183
Alder ²	-0,0034	0,0000	-0,0035	-0,0034
Udkantskommune	0,1775	0,0129	0,1349	0,2201
Ghettoområde	0,1084	0,0200	0,0427	0,1740
Etnisk dansk, udeladt				
Indvandrer fra ikke-vestlige lande (set ift. etniske danskere)	1,3587	0,0354	1,2421	1,4753
Indvandrer fra vestlige lande (set ift. etniske danskere)	0,3514	0,0405	0,2183	0,4845
Indvandrer fra Østeuropa (set ift. etniske danskere)				

← Indvandrere fra Norden (set ift. etniske danskere)	0,4930	0,0468	0,3392	0,6469
Efterkommer fra ikke-vestlige lande (set ift. etniske danskere)	-1,3811	0,4119	-2,7364	-0,0259
Efterkommer fra vestlige lande (set ift. etniske danskere)	-2,1561	0,4512	-3,6406	-0,6716
Efterkommer fra Østeuropa (set ift. etniske danskere)	-2,7082	0,4630	-4,2318	-1,1847
Efterkommer fra Norden (set ift. etniske danskere)	-2,3247	0,4550	-3,8219	-0,8274
Krydseffekt mellem alder og indvandrere	-0,0764	0,0020	-0,0830	-0,0699
Krydseffekt mellem alder ² og indvandrere	0,0011	0,0000	0,0010	0,0012
Krydseffekt mellem alder og efterkommer	0,0997	0,0244	0,0193	0,1801
Krydseffekt mellem alder ² og efterkommer	-0,0012	0,0003	-0,0023	-0,0001
Ufaglært, udeladt				
EUD, byggeriet (set ift. ufaglærte)	1,0662	0,0189	1,0039	1,1285
EUD, handel (set ift. ufaglærte)	0,7518	0,0114	0,7142	0,7895
EUD, jernindustrien (set ift. ufaglærte)	1,1188	0,0166	1,0641	1,1734
EUD, sundhed (set ift. ufaglærte)	0,8095	0,0209	0,7406	0,8784
EUD, teknik (set ift. ufaglærte)	0,7266	0,0356	0,6096	0,8436
EUD, øvrige (set ift. ufaglærte)	0,8344	0,0164	0,7805	0,8884
KVU: Samfundsvidenskabelige (set ift. ufaglærte)	0,7043	0,0272	0,6148	0,7939
KVU: Sproglige (set ift. ufaglærte)	0,8288	0,0478	0,6717	0,9860
KVU: Tekniske (set ift. ufaglærte)	1,0104	0,0309	0,9088	1,1120
KVU: Øvrige (set ift. ufaglærte)	-0,5090	0,0203	-0,5757	-0,4424
MVU: Samfundsvidenskabelige (set ift. ufaglærte)	0,2932	0,0229	0,2179	0,3685
MVU: Sundhed (set ift. ufaglærte)	0,8438	0,0140	0,7978	0,8897
MVU: Tekniske (set ift. ufaglærte)	1,1229	0,0272	1,0335	1,2124
MVU: Øvrige (set ift. ufaglærte)	0,7407	0,0279	0,6489	0,8326
LVU: Samfundsvidenskabelige (set ift. ufaglærte)	0,3905	0,0194	0,3266	0,4545
LVU: Sundhed (set ift. ufaglærte)	-0,4264	0,0266	-0,5140	-0,3387
LVU: Tekniske (set ift. ufaglærte)	1,0569	0,0254	0,9733	1,1405
LVU: Øvrige (set ift. ufaglærte)	0,7148	0,0234	0,6377	0,7919
Gift med børn (set ift. gifte med børn)				
Enlig med børn (set ift. gifte med børn)	-0,6467	0,0155	-0,6976	-0,5958
Enlig uden børn (set ift. gifte med børn)	-0,6135	0,0101	-0,6467	-0,5803
Gift uden børn (set ift. gifte med børn)	0,2450	0,0118	0,2063	0,2837
Samlevende med børn (set ift. gifte med børn)	0,0686	0,0137	0,0236	0,1136
Samlevende uden børn (set ift. gifte med børn)	0,2039	0,0130	0,1610	0,2467
Ægtefælle ikke i a-kasse	-1,0014	0,0089	-1,0308	-0,9720
Industri, udeladt				
Landbrug (set ift. industri)	-0,8032	0,0250	-0,8854	-0,7211
Den finansielle sektor (set ift. industri)	-0,9924	0,0217	-1,0637	-0,9210
Anden forretningsservice (set ift. industri)	-0,7732	0,0142	-0,8199	-0,7265

Handel (set ift. industri)	-0,6987	0,0139	-0,7445	-0,6530
Hotel og restauration (set ift. industri)	-1,0175	0,0230	-1,0932	-0,9417
Bygge- og anlæg (set ift. industri)	-0,1671	0,0191	-0,2298	-0,1044
Offentlige tjenester (set ift. industri)	-0,9489	0,0149	-0,9979	-0,8999
Personlige tjenester (set ift. industri)	-0,5807	0,0184	-0,6413	-0,5201
Transport (set ift. industri)	-0,4621	0,0163	-0,5156	-0,4086
Branche uoplyst (set ift. industri)	-1,0967	0,0304	-1,1967	-0,9967
Heltid, udeladt				
Deltid (set ift. fuldtid)	-0,7988	0,0091	-0,8287	-0,7689
Ukendt arbejdstid (set ift. fuldtid)	-2,0725	0,0261	-2,1583	-1,9867
Under 10 ansatte, udeladt				
Uoplyst, andet (set ift. under 10 ansatte)	-0,3167	0,0100	-0,3494	-0,2839
10-49 ansatte (set ift. under 10 ansatte)				
50-99 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,0834	0,0174	0,0263	0,1405
100-149 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,1368	0,0232	0,0604	0,2132
150-249 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,2000	0,0230	0,1243	0,2758
250-499 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,1563	0,0208	0,0878	0,2248
500-799 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,1046	0,0317	0,0001	0,2090
800-999 ansatte (set ift. under 10 ansatte)				
Mindst 1.000 ansatte (set ift. under 10 ansatte)				
Offentligt ansatte, uoplyst antal ansatte (set ift. under 10 ansatte)				
Nederste indkomstkvartil	-0,2015	0,0092	-0,2318	-0,1712
Øverste indkomstkvartil	-0,4793	0,0090	-0,5089	-0,4496
Boligejer	0,2037	0,0083	0,1764	0,2309
Likvid nettoformue under 50.000 kr., udeladt				
Gæld (set ift. formue under 50.000 kr.)	0,0656	0,0093	0,0350	0,0963
Likvid nettoformue 50-99.000 kr. (set ift. formue under 50.000 kr.)	0,1737	0,0154	0,1232	0,2243
Likvid nettoformue mindst 100.000 kr. (set ift. formue under 50.000 kr.)	0,1581	0,0117	0,1197	0,1965
Konstantled	-4,5964	0,0444	-4,7423	-4,4505

Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag.

Bilagstabel 4.4: Konfidensintervaller for a-kassemodel, 1996

			Konfidensintervaller	
	Estimat	Standardfejl	Bund	Top
Kvinde	0,8093	0,0089	0,7800	0,8386
Alder	0,2889	0,0023	0,2813	0,2965
Alder ²	-0,0034	0,0000	-0,0035	-0,0033

← Udkantskommune	0,2401	0,0141	0,1936	0,2866
Ghettoområde				
Etnisk dansk, udeladt				
Indvandrere fra ikke-vestlige lande (set ift. etniske danskere)	2,1136	0,2135	1,4110	2,8162
Indvandrere fra vestlige lande (set ift. etniske danskere)	0,9549	0,2199	0,2312	1,6785
Indvandrere fra Østeuropa (set ift. etniske danskere)	1,3207	0,2288	0,5680	2,0734
Indvandrere fra Norden (set ift. etniske danskere)	0,8970	0,2219	0,1668	1,6271
Efterkommer fra ikke-vestlige lande (set ift. etniske danskere)	0,6794	0,1242	0,2706	1,0882
Efterkommer fra vestlige lande (set ift. etniske danskere)				
Efterkommer fra Østeuropa (set ift. etniske danskere)				
Efterkommer fra Norden (set ift. etniske danskere)				
Krydseffekt mellem alder og indvandrere	-0,0956	0,0113	-0,1329	-0,0583
Krydseffekt mellem alder ² og indvandrere	0,0014	0,0001	0,0009	0,0018
Krydseffekt mellem alder og efterkommere	-0,0093	0,0021	-0,0162	-0,0024
Krydseffekt mellem alder ² og efterkommere				
Ufaglært, udeladt				
EUD, byggeriet (set ift. ufaglærte)	0,9996	0,0236	0,9219	1,0772
EUD, handel (set ift. ufaglærte)	0,6583	0,0123	0,6178	0,6987
EUD, jernindustrien (set ift. ufaglærte)	1,0386	0,0192	0,9755	1,1016
EUD, sundhed (set ift. ufaglærte)	0,8510	0,0304	0,7510	0,9510
EUD, teknik (set ift. ufaglærte)	0,6345	0,0388	0,5068	0,7623
EUD, øvrige (set ift. ufaglærte)	0,7692	0,0195	0,7052	0,8332
KVU: Samfundsvidenskabelige (set ift. ufaglærte)	0,3028	0,0598	0,1062	0,4995
KVU: Sproglige (set ift. ufaglærte)	0,3806	0,0512	0,2120	0,5491
KVU: Tekniske (set ift. ufaglærte)	0,8715	0,0363	0,7521	0,9909
KVU: Øvrige (set ift. ufaglærte)	-0,7980	0,0231	-0,8738	-0,7221
MVU: Samfundsvidenskabelige (set ift. ufaglærte)	-0,1018	0,0286	-0,1959	-0,0077
MVU: Sundhed (set ift. ufaglærte)				
MVU: Tekniske (set ift. ufaglærte)	1,0788	0,0354	0,9622	1,1953
MVU: Øvrige (set ift. ufaglærte)	0,2952	0,0305	0,1948	0,3955
LVU: Samfundsvidenskabelige (set ift. ufaglærte)	-0,0929	0,0265	-0,1803	-0,0056
LVU: Sundhed (set ift. ufaglærte)	-0,6989	0,0322	-0,8050	-0,5929
LVU: Tekniske (set ift. ufaglærte)	0,7563	0,0336	0,6457	0,8669
LVU: Øvrige (set ift. ufaglærte)	-0,0985	0,0279	-0,1903	-0,0066
Gift med børn (set ift. gifte med børn)				
Enlig med børn (set ift. gifte med børn)	-0,5052	0,0168	-0,5604	-0,4499
Enlig uden børn (set ift. gifte med børn)	-0,3718	0,0112	-0,4086	-0,3350
Gift uden børn (set ift. gifte med børn)	0,3591	0,0128	0,3169	0,4012
Samlevende med børn (set ift. gifte med børn)	0,2547	0,0168	0,1995	0,3098

← Samlevende uden børn (set ift. gifte med børn)	0,5366	0,0153	0,4864	0,5868
Ægtefælle ikke i a-kasse	-1,1109	0,0102	-1,1445	-1,0772
Industri, udeladt				
Landbrug (set ift. industri)	-1,2633	0,0249	-1,3453	-1,1814
Den finansielle sektor (set ift. industri)	-1,1813	0,0242	-1,2610	-1,1016
Anden forretningsservice (set ift. industri)	-0,9493	0,0177	-1,0076	-0,8909
Handel (set ift. industri)	-0,8096	0,0156	-0,8610	-0,7582
Hotel og restauration (set ift. industri)	-1,2914	0,0257	-1,3761	-1,2067
Bygge- og anlæg (set ift. industri)	-0,1528	0,0238	-0,2311	-0,0745
Offentlige tjenester (set ift. industri)	-1,1960	0,0171	-1,2522	-1,1399
Personlige tjenester (set ift. industri)	-0,6321	0,0176	-0,6900	-0,5742
Transport (set ift. industri)	-0,8284	0,0173	-0,8853	-0,7715
Branche uoplyst (set ift. industri)	-1,2210	0,0443	-1,3666	-1,0753
Heltid, udeladt				
Deltid (set ift. fuldtid)	-0,7364	0,0099	-0,7690	-0,7037
Ukendt arbejdstid (set ift. fuldtid)	-2,3685	0,0246	-2,4495	-2,2875
Under 10 ansatte, udeladt				
Uoplyst, andet (set ift. under 10 ansatte)	-0,3105	0,0129	-0,3529	-0,2681
10-49 ansatte (set ift. under 10 ansatte)				
50-99 ansatte (set ift. under 10 ansatte)				
100-149 ansatte (set ift. under 10 ansatte)				
150-249 ansatte (set ift. under 10 ansatte)				
250-499 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,2708	0,0363	0,1514	0,3901
500-799 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	0,3670	0,0560	0,1828	0,5512
800-999 ansatte (set ift. under 10 ansatte)				
Mindst 1.000 ansatte (set ift. under 10 ansatte)	-0,1237	0,0227	-0,1984	-0,0489
Offentligt ansatte, uoplyst antal ansatte (set ift. under 10 ansatte)				
Nederste indkomstkvarantil	-0,1473	0,0103	-0,1812	-0,1133
Øverste indkomstkvarantil	-0,4070	0,0096	-0,4387	-0,3752
Boligejer	0,1584	0,0091	0,1283	0,1884
Likvid nettoformue under 50.000 kr., udeladt				
Gæld (set ift. formue under 50.000 kr.)	0,0793	0,0092	0,0491	0,1096
Likvid nettoformue 50-99.000 kr. (set ift. formue under 50.000 kr.)	0,1771	0,0175	0,1194	0,2348
Likvid nettoformue mindst 100.000 kr. (set ift. formue under 50.000 kr.)	0,0563	0,0145	0,0085	0,1040
Konstantled	-3,0965	0,0469	-3,2509	-2,9421

Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag.

Bilag 5. Sandsynligheder og afledte effekter for 1996-modellerne

I analyserne rapporterer vi kun afledte effekter for 2008-modellerne. I dette bilag ses de afledte effekter for fagforeningsmodellen og a-kassemodellen for 1996.

Bilagstabel 5.1: Sandsynlighed og afledte effekter, fagforeningsmedlemskab 1996

	A	B	C	D
	Procent			
Samlet sandsynlighed	62,17	97,21	94,04	64,37
Afledte effekter	Procentpoint			
Kvinde	-	-	0,7	2,9
Alder	0,8	0,0	0,2	0,5
Udkantskommune	5,9	0,6	1,3	5,7
Ghettoområde				
Etnisk dansk	6,7	-	-	-
Indvandrer fra ikke-vestlige lande	17,0	1,1	2,3	10,5
Indvandrer fra vestlige lande	-8,8	-2,5	-5,3	-17,2
Indvandrer fra Østeuropa	-	-0,9	-2,2	-8,2
Indvandrer fra Norden	-8,8	-2,5	-5,3	-17,2
Efterkommer fra ikke-vestlige lande	15,9	0,6	2,0	8,4
Efterkommer fra vestlige lande	4,1	-1,1	-1,0	-4,8
Efterkommer fra Østeuropa	4,1	-1,1	-1,0	-4,8
Efterkommer fra Norden	4,1	-1,1	-1,0	-4,8
Ufaglært	-	-3,7	-0,8	10,6
EUD, byggeriet	16,3	-0,2	2,8	22,6
EUD, handel	6,4	-2,2	0,7	15,5
EUD, jernindustrien	15,8	-0,3	2,7	22,2
EUD, sundhed	11,6	-1,1	1,9	19,3
EUD, teknik	3,3	-2,9	-	13,2
EUD, øvrige	6,0	-2,3	0,6	15,2
KVU, samfundsvidenskabelige	-6,2	-5,4	-2,7	5,5
KVU, sproglige	-7,3	-5,8	-3,0	4,5
KVU, tekniske	7,4	-2,0	1,0	16,3

← KVVU, øvrige	8,5	-1,7	1,2	17,1
MVVU, samfundsvidenskabelige	-15,8	-8,8	-6,2	-3,2
MVVU, sundhed	17,7	-	3,0	23,5
MVVU, tekniske	-8,7	-6,2	-3,5	3,3
MVVU, øvrige	8,0	-1,8	1,1	16,8
LVUU, samfundsvidenskabelige	-12,4	-7,5	-4,8	-
LVUU, sundhed	22,4	0,8	3,8	26,5
LVUU, tekniske	0,0	-3,7	-0,8	10,6
LVUU, øvrige	5,0	-2,5	0,4	14,5
Gift med børn	10,4	-	-2,0	-
Enlig med børn	-	-1,6	-6,3	-11,4
Enlig uden børn	1,0	-1,4	-5,8	-10,3
Gift uden børn	14,0	0,5	-0,8	4,2
Samlevende med børn	14,5	0,5	-0,6	4,8
Samlevende uden børn	16,2	0,7	-	6,9
Ægtefælle ikke i fagforening	-25,7	-4,8	-9,4	-
Industri	16,2	0,7	-	1,7
Landbrug	-5,1	-2,7	-8,7	-22,6
Den finansielle sektor	14,9	0,5	-0,4	-
Anden forretningsservice	0,9	-1,6	-5,9	-16,4
Handel	-	-1,7	-6,3	-17,4
Hotel og restauration	1,0	-1,6	-5,8	-16,4
Bygge- og anlæg	12,1	0,2	-1,4	-3,6
Offentlige tjenester	10,9	-	-1,8	-5,0
Personlige tjenester	11,3	0,1	-1,7	-4,5
Transport	13,3	0,3	-1,0	-2,0
Branche uoplyst	2,4	-1,3	-5,2	-14,8
Fuldtid, udeladt	-	-	-	-
Deltid	-20,4	-3,4	-6,7	-20,3
Ukendt arbejdstid	-51,1	-24,7	-39,6	-52,4
Under 10 ansatte	-	-1,9	-1,2	0,0
Uoplyst, andet	-6,2	-3,1	-3,0	-6,1
10-49 ansatte	0,0	-1,9	-1,2	0,0
50-99 ansatte	0,0	-1,9	-1,2	0,0
100-149 ansatte	0,0	-1,9	-1,2	0,0
150-249 ansatte	0,0	-1,9	-1,2	-
250-499 ansatte	4,3	-1,1	-	4,2
500-799 ansatte	6,8	-0,7	0,6	6,6
800-999 ansatte	0,0	-1,9	-1,2	0,0

← Mindst 1.000 ansatte	6,4	-0,8	0,5	6,2
Offentligt ansatte, uoplyst antal ansatte	11,4	-	1,6	11,0
Nederste indkomstkvartil	-4,3	-0,5	-1,1	-4,2
Øverste indkomstkvartil	-9,7	-1,3	-2,7	-9,6
Boligejer	0,8	-	0,2	-
Likvid nettoformue under 50.000 kr.	-	-	-	-
Gæld (set ift. formue under 50.000 kr.)	3,9	0,4	0,9	3,8
Likvid nettoformue 50-99.000 kr.	1,7	0,2	0,4	1,7
Likvid nettoformue mindst 100.000 kr.	-2,7	-0,3	-0,7	-2,6

Anm: „-“ markerer, at dette karakteristika er valgt for personen, og der er derfor ikke nogen afledt effekt. Alder angiver den fulde effekt af at være 1 år ældre, dvs. kombinationen af effekten fra alder og alder², samt et evt. bidrag fra krydsleddene med herkomst. Ligeledes angiver effekterne ud for herkomst den fulde effekt af at skifte til den pågældende herkomst inkl. et evt. bidrag fra krydsleddene med alder.

Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag.

Bilagstabel 5.2: Sandsynlighed og afledte effekter, a-kassemedlemskab 1996

	A	B	C	D
	Procent			
Samlet sandsynlighed	80,70	93,97	98,35	64,49
Afledte effekter	Procentpoint			
Kvinde	-	-	0,9	15,8
Alder	1,2	-0,1	0,1	1,05
Udkantskommune	3,5	1,2	0,3	5,3
Ghettoområde				
Etnisk dansk	3,9	-	-	-
Indvandrer fra ikke-vestlige lande	9,5	2,5	0,6	9,1
Indvandrer fra vestlige lande	-6,3	-4,5	-1,7	-17,9
Indvandrer fra Østeuropa	-	-1,5	-0,7	-8,7
Indvandrer fra Norden	-7,5	-5,0	-1,9	-19,3
Efterkommer fra ikke-vestlige lande	8,7	1,3	0,5	7,6
Efterkommer fra vestlige lande	0,3	-2,9	-0,6	-7,7
Efterkommer fra Østeuropa	0,3	-2,9	-0,6	-7,7
Efterkommer fra Norden	0,3	-2,9	-0,6	-7,7
Ufaglært	-	0,0	-1,4	2,1
EUD, byggeriet	11,2	3,7	0,5	19,9
EUD, handel	8,3	2,8	0,0	14,9
EUD, jernindustrien	11,5	3,8	0,5	20,4
EUD, sundhed	10,0	3,4	0,3	17,9

← EUD, teknik	8,0	2,7	-	14,5
EUD, øvrige	9,3	3,1	0,2	16,6
KVU, samfundsvidenskabelige	4,3	1,5	-0,6	8,5
KVU, sproglige	5,3	1,8	-0,5	10,0
KVU, tekniske	10,2	3,4	0,3	18,2
KVU, øvrige	-15,4	-6,4	-4,9	-17,2
MVU, samfundsvidenskabelige	-1,6	-0,6	-1,7	-0,2
MVU, sundhed	0,0	-	-1,4	2,1
MVU, tekniske	11,8	3,9	0,6	20,9
MVU, øvrige	4,2	1,5	-0,7	8,3
LVU, samfundsvidenskabelige	-1,5	-0,5	-1,7	-
LVU, sundhed	-13,2	-5,4	-4,3	-14,7
LVU, tekniske	9,2	3,1	0,2	16,4
LVU, øvrige	-1,6	-0,6	-1,7	-0,1
Gift med børn	6,7	-	-1,1	-
Enlig med børn	-	-3,6	-2,9	-12,2
Enlig uden børn	2,0	-2,5	-2,3	-8,9
Gift uden børn	10,1	1,7	-0,3	7,7
Samlevende med børn	9,2	1,3	-0,5	5,6
Samlevende uden børn	11,5	2,4	-	11,2
Ægtefælle ikke i a-kasse	-22,8	-10,3	-3,2	-
Industri	9,7	4,1	-	21,1
Landbrug	-8,0	-0,4	-4,0	-1,9
Den finansielle sektor	-6,5	0,1	-3,5	-
Anden forretningsservice	-2,3	1,3	-2,5	5,1
Handel	-	1,9	-2,0	8,0
Hotel og restauration	-8,6	-0,6	-4,1	-2,6
Bygge- og anlæg	8,3	3,8	-0,3	19,1
Offentlige tjenester	-6,7	-	-3,6	-0,3
Personlige tjenester	2,6	2,5	-1,4	11,4
Transport	-0,3	1,8	-2,1	7,6
Branche uoplyst	-7,2	-0,1	-3,7	-0,9
Fuldtid, udeladt	-	-	-	-
Deltid	-14,0	-5,8	-1,7	-18,0
Ukendt arbejdstid	-52,6	-34,6	-13,6	-50,0
Under 10 ansatte	-	0,0	-0,5	0,0
Uoplyst, andet	-5,3	-2,0	-1,3	-7,4
10-49 ansatte	0,0	0,0	-0,5	0,0
50-99 ansatte	0,0	0,0	-0,5	0,0

← 100-149 ansatte	0,0	0,0	-0,5	0,0
150-249 ansatte	0,0	0,0	-0,5	-
250-499 ansatte	3,9	1,4	-	5,9
500-799 ansatte	5,1	1,8	0,1	7,9
800-999 ansatte	0,0	0,0	-0,5	0,0
Mindst 1.000 ansatte	-2,0	-0,7	-0,8	-2,9
Offentligt ansatte, uoplyst antal ansatte	0,0	-	-0,5	0,0
Nederste indkomstkvartil	-2,4	-0,9	-0,3	-3,4
Øverste indkomstkvartil	-7,1	-2,8	-0,8	-9,8
Boligejer	2,3	-	0,2	-
Likvid nettoformue under 50.000 kr.	-	-	-	-
Gæld (set ift. formue under 50.000 kr.)	1,2	0,4	0,1	1,8
Likvid nettoformue 50-99.000 kr.	2,6	0,9	0,3	3,9
Likvid nettoformue mindst 100.000 kr.	0,9	0,3	0,1	1,3

Anm: „-“ markerer, at dette karakteristika er valgt for personen, og der er derfor ikke nogen afledt effekt. Alder angiver den fulde effekt af at være 1 år ældre, dvs. kombinationen af effekten fra alder og $alder^2$, samt et evt. bidrag fra krydsleddene med herkomst. Ligeledes angiver effekterne ud for herkomst den fulde effekt af at skifte til den pågældende herkomst inkl. et evt. bidrag fra krydsleddene med alder.

Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag.

Bilag 6. Deskriptive bilagstabeller

Nedenfor ses medlemsandele fordelt på de udvalgte karakteristika. Bemærk afgrænsningen af arbejdsstyrken, hvormed studerende med deltidsarbejde, selvstændige samt

ledige er udeladt. Afgrænsningen betyder, at andelen vil være større end i den tidligere LO-dokumentation (Due et al. 2010).

Bilagstabel 6.1: Medlemsandele fordelt på køn

	A-kasse		Fagforening	
	1996	2008	1996	2008
	Procent			
Kvinder	88,0	84,5	81,4	77,4
Mænd	83,7	77,8	80,5	71,6
Alle	85,7	81,1	80,9	74,4

Kilde: AE på baggrund af Finansministeriets Lovmodelregister (2008).

Bilagstabel 6.2: Medlemsandele fordelt på aldersgrupper

	A-kasse		Fagforening	
	1996	2008	1996	2008
	Procent			
18-29 år	78,2	57,8	74,5	57,8
30-49 år	89,2	86,2	83,9	76,0
50-66 år	84,6	83,9	79,9	80,2
Alle	85,7	81,1	80,9	74,4

Kilde: AE på baggrund af Finansministeriets Lovmodelregister (2008).

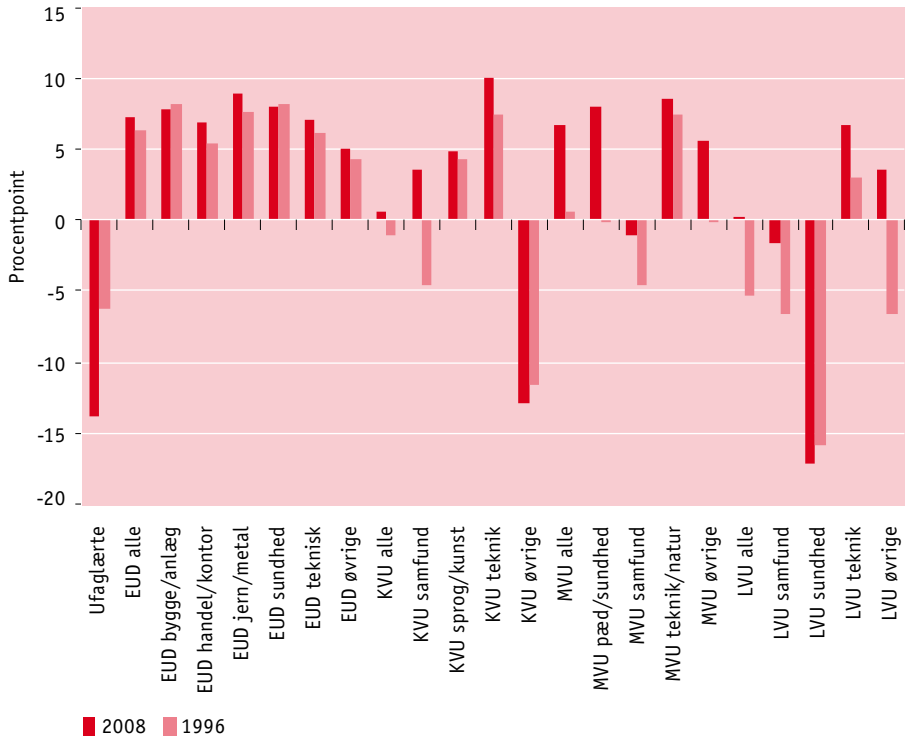
Bilagstabel 6.3: Medlemsandel fordelt på højeste uddannelser

	A-kasse		Fagforening	
	1996	2008	1996	2008
	Procent			
Ufaglærte	79,4	67,2	75,3	62,6
Erhvervsuddannelser	91,8	88,2	84,4	79,3
Bygge- og anlæg (f.eks. tømrere, elektrikere)	93,7	88,8	89,5	82,9
Handel/kontor (f.eks. salgsassistenter, kontoruddannede)	90,9	87,9	81,5	76,3
Jern/metal (f.eks. mekanikere, smede)	93,1	89,8	89,0	82,9
Sundhed (f.eks. SOSU-hjælpere, tandklinikassistenter)	93,8	89,0	89,6	86,1
Tekniske (f.eks. grafiske teknikere, skræddere)	91,7	88,1	79,8	74,8
Øvrige (f.eks. kokke, fotografer)	89,8	86,0	80,3	75,8
Korte videregående	84,6	81,6	81,0	73,7
Samfundsfaglige (f.eks. akademiøkonomer, datamatikere)	81,0	84,6	66,4	68,8
Sprog/kunstneriske (f.eks. multimediedesignere, tolke)	89,9	85,9	68,8	64,6
Tekniske (f.eks. laboranter, maskinteknikere)	92,9	91,0	83,1	76,4
Øvrige (f.eks. fødevareteknologer, fængselsbetjente)	74,1	68,1	86,2	78,1
Mellemlange videregående	86,1	87,7	85,8	82,5
Pædagogik/sundhed (f.eks. pædagoger, lærere, sygeplejersker)	85,5	88,9	92,9	89,9
Samfundsfaglige (f.eks. HD-uddannede, socialrådgivere)	81,1	79,9	66,0	64,1
Teknik/naturfag (f.eks. diplomingeniører)	92,9	89,5	70,5	68,4
Øvrige (f.eks. diætister, maskinmestre)	85,5	86,5	83,0	74,0
Lange videregående	80,3	81,2	78,0	75,7
Samfundsfaglige (f.eks. økonomer, jurister)	79,0	79,4	69,1	69,1
Sundhed (f.eks. læger, farmaceuter)	69,8	63,9	93,0	91,7
Teknik (f.eks. arkitekter, civilingeniører)	88,5	87,7	75,2	71,9
Øvrige (f.eks. humanister, teologer)	79,0	84,6	82,1	80,4
Total	85,7	81,1	80,9	74,4

Kilde: AE på baggrund af Finansministeriets Lovmodelregister (2008).

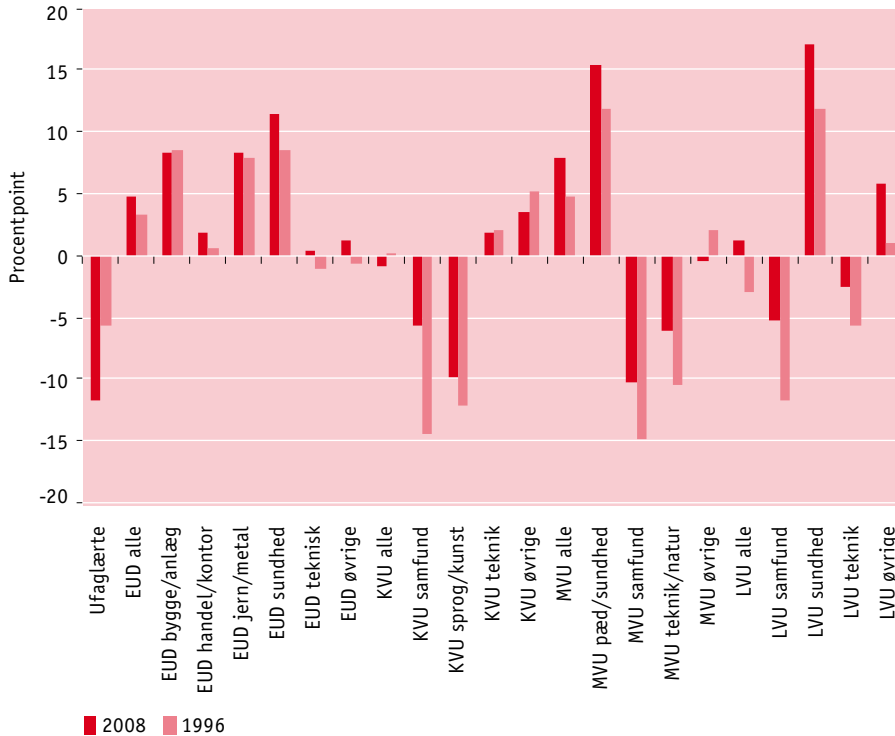
Bilagsfigur 6.1: Over/underrepræsentation af a-kassemedlemskab fordelt på uddannelse

Anm.: Figuren viser under- eller overrepræsentationen af a-kassemedlemskab målt i procentpoint i forhold til gennemsnittet.

Kilde: AE på baggrund af Finansministeriets Lovmodelregister (2008).

Bilagsfigur 6.2: Over/underrepræsentation af fagforeningsmedlemskab

Anm.: Figuren viser under- eller overrepræsentationen af fagforeningsmedlemskab målt i procentpoint i forhold til gennemsnittet.

Kilde: AE på baggrund af Finansministeriets Lovmodelregister (2008).

Bilagstabel 6.4: Medlemsandele fordelt på kommune og sogn (ghettoområde)

	A-kasse		Fagforening	
	1996	2008	1996	2008
	Procent			
Bor i udkantkommune	88,4	84,3	84,9	78,9
Bor ikke i udkantkommune	85,5	80,7	80,5	74,0
Alle	85,7	81,1	80,9	74,4
Medlemsandele fordelt på bopæl i ghettoområde				
	A-kasse		Fagforening	
	1996	2008	1996	2008
	Procent			
Bor i ghettoområde	-	73,6	-	69,6
Bor ikke i ghettoområde	-	81,3	-	74,5
Alle	-	81,1	-	74,4

Kilde: AE på baggrund af Finansministeriets Lovmodelregister (2008). 1996-tal ikke tilgængelige for sogne-inddelingen.

Bilagstabel 6.5: Medlemsandele fordelt på familietype

	A-kasse		Fagforening	
	1996	2008	1996	2008
	Procent			
Enlig uden børn	80,1	70,9	76,5	67,3
Enlig med børn	81,9	77,6	78,6	71,2
Gift uden børn	86,7	84,4	80,8	79,7
Gift med børn	87,2	85,5	82,2	76,3
Samlevende uden børn	87,1	76,6	81,5	71,6
Samlevende med børn	90,1	84,7	85,7	75,9
Alle	85,7	81,1	80,9	74,4

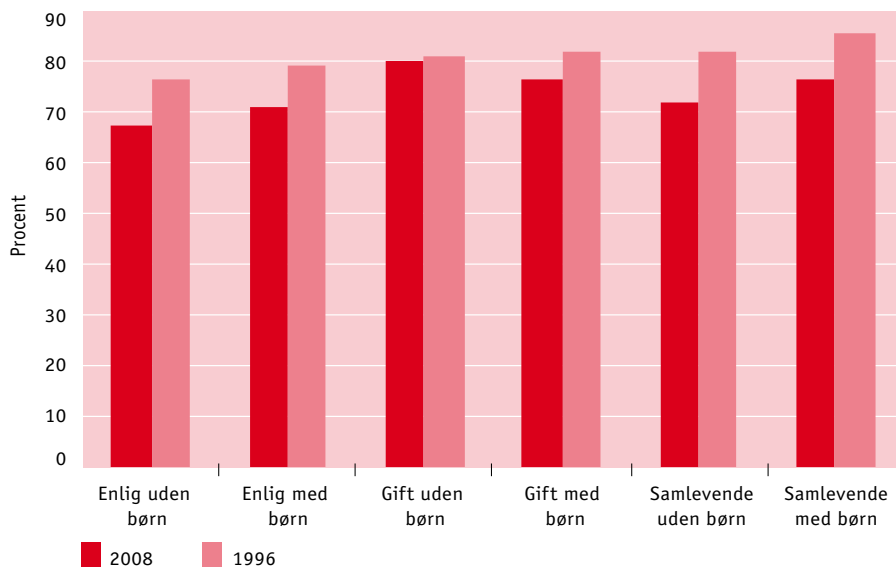
Kilde: AE på baggrund af Finansministeriets Lovmodelregister (2008).

Bilagsfigur 6.3: A-kassemedlemskab på familietype

Kilde: AE på baggrund af Finansministeriets Lovmodelregister (2008).

Bilagsfigur 6.4: Fagforeningsmedlemskab på familietype

Kilde: AE på baggrund af Finansministeriets Lovmodelregister (2008).

Bilagstabel 6.6: Medlemsandele fordelt på oprindelsesland

	A-kasse		Fagforening	
	1996	2008	1996	2008
	Procent			
Etniske danskere	86,0	82,2	81,2	75,7
Indvandrere	79,8	66,6	73,1	57,7
Norden	76,1	65,1	69,6	58,1
Østeuropa	82,8	43,2	73,4	42,2
Vestlige lande	75,7	62,1	65,1	51,5
Ikke-vestlige lande	83,9	72,7	80,2	62,6
Efterkommere	76,3	62,7	72,7	56,2
Norden	76,9	68,9	71,9	62,6
Østeuropa	72,5	49,0	69,6	48,7
Vestlige lande	81,3	72,0	75,2	60,3
Ikke-vestlige lande	69,7	61,4	70,7	55,2
Alle	85,7	81,1	80,9	74,4

Kilde: AE på baggrund af Finansministeriets Lovmodelregister (2008).

Bilagstabel 6.7: Medlemsandele fordelt på bopæl i ghettoområde

	A-kasse		Fagforening	
	1996	2008	1996	2008
	Procent			
Ægtefælle/samlever medlem	90,4	88,3	87,5	83,0
Ægtefælle/samlever ej medlem	73,2	69,2	68,1	61,0
Alle	85,7	81,1	80,9	74,4

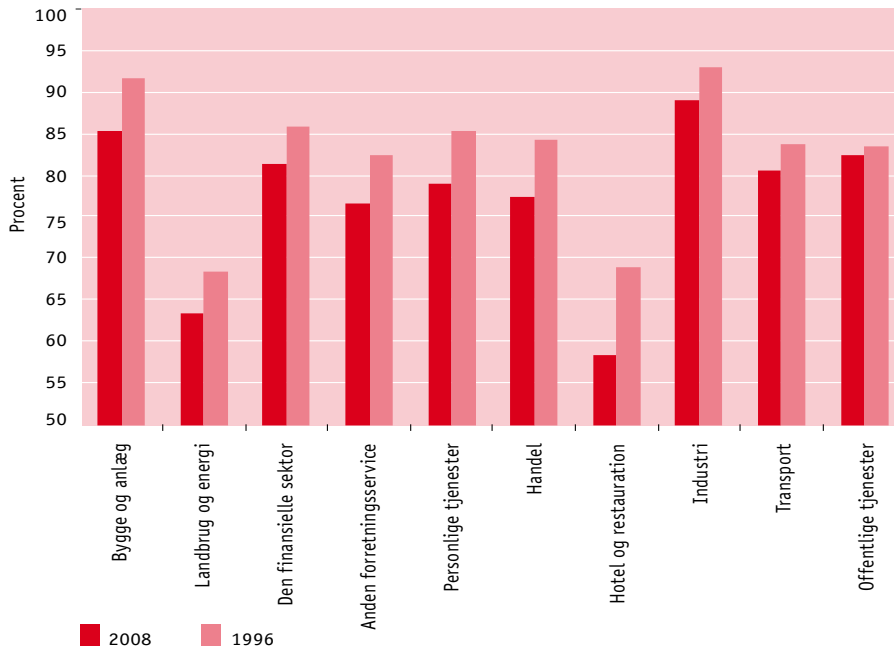
Kilde: AE på baggrund af Finansministeriets Lovmodelregister (2008).

Bilagstabel 6.8: Medlemsandele fordelt på branche

	A-kasse		Fagforening	
	1996	2008	1996	2008
	Procent			
Bygge og anlæg	92,0	85,6	83,6	75,6
Landbrug og energi	68,7	63,5	59,3	52,7
Den finansielle sektor	86,1	81,7	84,3	78,4
Anden forretningsservice	82,7	76,1	67,4	61,3
Personlige tjenester	85,5	79,3	77,5	71,7
Handel	84,5	77,7	69,8	62,3
Hotel og restauration	69,2	58,6	61,7	48,9
Industri	93,1	89,3	85,5	79,9
Transport, post og forsyning	83,9	80,7	81,4	70,7
Offentlige tjenester	83,8	82,7	88,8	85,8
Alle	85,7	81,1	80,9	74,4

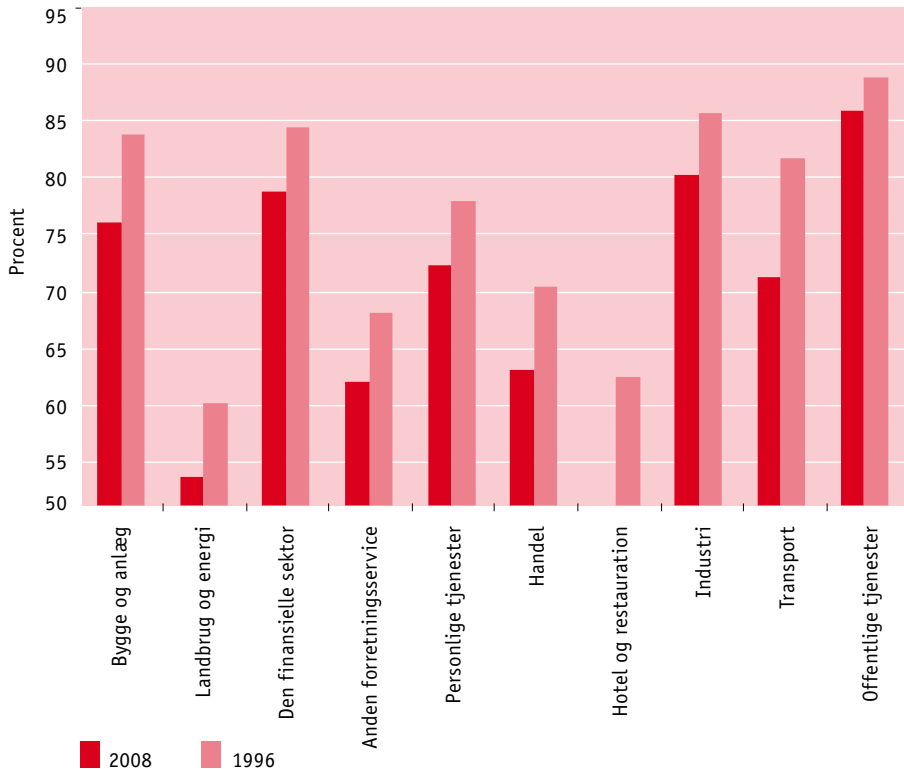
Kilde: AE på baggrund af Finansministeriets Lovmodelregister (2008).

Bilagsfigur 6.5: Medlemskab af a-kasserne fordelt på branche

Kilde: AE på baggrund af Finansministeriets Lovmodelregister (2008).

Bilagsfigur 6.6: Medlemskab af fagforeninger fordelt på de beskæftigedes branche

Kilde: AE på baggrund af Finansministeriets Lovmodelregister (2008).

Bilagsstabel 6.9: Medlemsandele fordelt på arbejdstid

	A-kasse		Fagforening	
	1996	2008	1996	2008
	Procent			
Fuldtid	88,8	85,3	84,5	78,5
Deltid	73,7	59,3	66,2	53,2
Ukendt arbejdstid	35,2	29,8	26,1	28,4
Alle	85,7	81,1	80,9	74,4

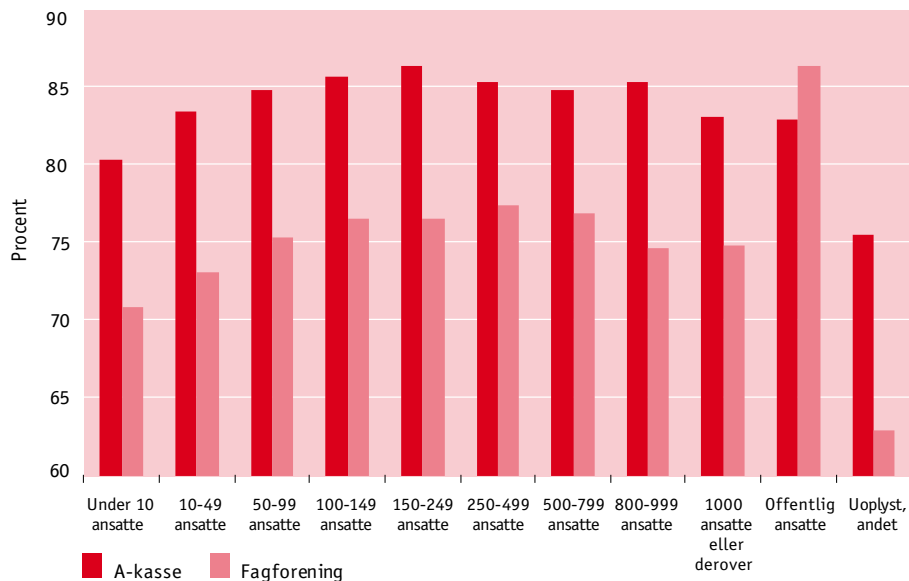
Anm: Arbejdstidsopdelingen er lavet på baggrund af ATP-indbetalingen. „Fuldtid“ svarer til en arbejdstid på mindst 30 timer om ugen. „Ukendt arbejdstid“ dækker over personer, der ikke har nogen ATP-indbetaling. Andelen af personer med „Ukendt arbejdstid“ er på 1 procent i både 1996 og 2008. Kilde: AE på baggrund af Finansministeriets Lovmodelregister (2008).

Bilagstabel 6.10: Medlemsandele fordelt på arbejdsstedets størrelse

	A-kasse		Fagforening	
	1996	2008	1996	2008
	Procent			
Under 10 ansatte	88,3	80,4	80,6	70,9
10-49 ansatte	89,4	83,6	81,4	73,2
50-99 ansatte	89,9	84,9	81,8	75,4
100-149 ansatte	91,1	85,8	82,9	76,7
150-249 ansatte	92,0	86,5	81,9	76,7
250-499 ansatte	93,8	85,5	86,8	77,5
500-799 ansatte	94,7	84,9	88,1	77,0
800-999 ansatte	90,1	85,5	82,1	74,8
1.000 ansatte eller derover	88,0	83,2	85,0	74,9
Offentligt ansatte, uoplyst antal ansatte	83,9	83,0	89,0	86,5
Uoplyst, andet	84,7	75,7	74,9	62,9
Alle	85,7	81,1	80,9	74,4

Kilde: AE på baggrund af Finansministeriets Lovmodelregister (2008).

Bilagsfigur 6.7: Medlemsandele af a-kasser og fagforeninger fordelt på arbejdspladsens størrelse, 2008

Kilde: AE på baggrund af Finansministeriets Lovmodelregister (2008).

Bilagstabel 6.11: Medlemsandele fordelt på disponibel indkomst

	A-kasse		Fagforening	
	1996	2008	1996	2008
	Procent			
Tilhører nederste fjerdedel	79,7	69,0	74,5	62,3
Tilhører øverste fjerdedel	84,9	81,9	78,6	74,7
Alle	85,7	81,1	80,9	74,4

Kilde: AE på baggrund af Finansministeriets Lovmodelregister (2008).

Bilagstabel 6.12: Medlemsandele fordelt på boligejere

	A-kasse		Fagforening	
	1996	2008	1996	2008
	Procent			
Boligejer	87,0	83,7	81,6	76,1
Ikke boligejer	81,7	73,5	78,6	69,4
Alle	85,7	81,1	80,9	74,4

Kilde: AE på baggrund af Finansministeriets Lovmodelregister (2008).

Bilagstabel 6.13: Medlemsandele fordelt på likvid nettoformue

	A-kasse		Fagforening	
	1996	2008	1996	2008
	Procent			
Gæld	87,6	81,8	83,5	75,2
Under 50.000 kr.	82,3	75,4	77,1	69,6
50-99.000 kr.	85,5	82,9	79,6	76,9
Mindst 100.000 kr.	83,5	83,3	75,3	75,6
Alle	85,7	81,1	80,9	74,4

Anm.: Den likvide nettoformue dækker indestående i banker, akter og obligationer fratrukket gæld. Friværdi i bolig er ikke medregnet.

Kilde: AE på baggrund af Finansministeriets Lovmodelregister (2008).

Bilag 7. Uddannelsesgrupper

Uddannelsesgrupperne er opdelt på følgende kategorier

- Ufaglært (kun grundskole eller en gymnasial uddannelse)
- EUD øvrige (f.eks. bagere, kokke, landmænd, gartnere, chauffører)
- EUD handel/kontor (f.eks. bankrådgivere, sekretærer)
- EUD bygge/anlæg (f.eks. tømrere, elektrikere)
- EUD jern/metal (f.eks. smede, mekanikere)
- EUD teknisk (f.eks. beklædningsoperatører)
- EUD sundhed (f.eks. tandklinik-assistenten, SOSU-hjælpere)
- KVVU øvrige (f.eks. landbrugs-teknikere, laboratorietechnikere)
- KVVU teknik (f.eks. maskinteknikere, el-installatører)
- KVVU samfundsfag (f.eks. akademikøkonomer, ejendomsmæglere)
- KVVU sprog/kunst (f.eks. tolke, skuespillere)
- MVU Sundhed (f.eks. sygeplejersker, lærere, pædagoger)
- MVU teknik/natur (f.eks. diplomingeniører)
- MVU samfund (f.eks. HD-uddannede, socialrådgivere)
- MVU øvrige (f.eks. maskinmestre, diætister)
- LVU øvrige (f.eks. humanister)
- LVU samfundsfag (f.eks. økonomer, jurister)
- LVU teknik (f.eks. ingeniører)
- LVU sundhed (f.eks. læger)

Referencer

- Ahtiainen, L. 2006. *Palkansaa-
jien järjestäytyminen Suomessa
vuonna 2004*, Työpoliittinen tut-
kimus, Helsinki, 298.
- Arbejdsmarkedskommissionen
2009. *Velfærd kræver arbejde*,
København : Arbejdsmarkedskommissionen.
- Arnholtz, J. & Wesley Hansen, N.
2009. *LO-dokumentation: Polonia i København*, København: LO, 1.
- Arrow, K. J. 1971. Essays in the Theory of Risk Bearing, Chapter 3, pp. 90-133. Chicago: Markham Publishing Company.
- Bild, T., Jørgensen, H., Lassen, M., & Madsen, M. 1993. *Fællesskab og forskelle: Sammenfatningsrapport fra APL-projektet*, København: LO & CARMA, AUC.
- Blanchflower, D. G. 2006. *A Cross-Country Study of Union Membership*, Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit, IZA DP No. 2016.
- Booth, A. 1985. The free rider problem and a social custom theory of trade union membership. *Quarterly Journal of Economics*, 100, pp. 253-261.
- Borjas, G.J. 2000. *Labor Economics*, 2nd. ed. Boston: McGraw-Hill.
- Bredgaard, T., Larsen, F., Madsen, P. K., & Rasmussen, S. 2009. *Flexicurity på dansk*, CARMA, Aalborg Universitet, Aalborg.
- Böckerman, P. & Uusitalo, R. 2006. Erosion of the Ghent System and Union Membership Decline: Lessons from Finland. *British Journal of Industrial Relations*, 44, (2) pp. 283-303.
- Checchi, D. & Visser, J. 2005. Pattern Persistence in European Trade Union Density. *European Sociological Review*, 21, (1) pp. 1-21.
- Checchi, D., Visser, J., & Herman, G.v.d.W. 2009. Inequality and Union Membership: The Influence of Relative Earnings and Inequality Attitudes. *British Journal of Industrial Relations*, 48, (1) pp. 84-108.
- Colling, T. & Terry, M. 2010. „Work, the Employment Relationship and the Field of Industrial Relations,“ *In Industrial Relations – Theory and Practice*, 3rd ed. T. Colling & M. Terry, eds., Chichester, West Sussex: John Wiley & Sons, pp. 3-26.
- Dalskov, M. & Mølgaard, A. 2010. *370.000 danskere uden mulighed for dagpenge eller kontant-*

- hjælp*, København: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.
- Due, J. & Madsen, J.S. 1990. *Man kan kun gå på to ben* København: Danmarks Lærerforening.
- Due, J. & Madsen, J. S. 2007. „Det danske Gent-systems storhed – og fald? Arbejdsløshedsforsikringen og den faglige organisering – den historiske baggrund og fremtidens udfordringer,“ *In Arbejdsløshedsforsikringsloven – 1907-2007*, J. H. Pedersen & Aa. Huulgaard, eds., København: Arbejdsdirektoratet, pp. 201-247.
- Due, J.; Madsen, J. S. & Pihl, M., D. 2010. *Udviklingen i den faglige organisering: årsager og konsekvenser for den danske model. LO-dokumentation, nr. 1/2010, København: LO.*
- Due, J., Madsen, J. S., & Ibsen, C. L. 2011. *A-kassernes medlemstal faldt med 10.000 i 2010*. København: FAOS.
- Ebbinghaus, B. & Visser, J. 1999. When institutions matter: union growth and decline in Western Europe 1950-1995. *European Sociological Review*, 15, pp.135-158.
- Edwards, P. 2003. „The Employment Relationship and the Field of Industrial Relations,“ *In Industrial Relations: Theory and Practice*, 2nd ed. P. Edwards, ed., Oxford: Blackwell Publishing, pp. 1-36.
- Elster, J. 1989. *The cement of society – A study of social order* Cambridge: Cambridge University Press.
- European Commission 2008. *Industrial Relations in Europe 2008*, Brussels: European Commission.
- Goerke, L. & Pannenberg, M. 2008. *Risk-aversion and trade union membership*. SOEP Papers 88, Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung, Berlin.
- Gundelach, P. *Små og store forandringer – Danskernes værdier siden 1981*. 2011. København: Hans Reitzels Forlag.
- Heery, E. 2002. Partnership versus organising: alternative futures for British trade unionism. *Industrial Relations Journal*, 33, (1) pp. 20-35.
- Hibbert, A. M., Lawrence, E., & Prakash, A. 2008. *Are women more risk-averse than men?* Upubliceret arbejdspapir.
- Ibsen, C. L., Madsen, J. S. & Due, J. 2011a. Fra dobbeltmedlemskab til dobbelt fravalg – Den voksende outsidergruppe i den danske model, Kapitel 2 i Larsen, T. P. (red.). *Insidere og outsiders – den danske models rækkevidde*. København: DJØF Publishing.
- Ibsen, C. L., Due, J., & Madsen, J. S. 2011b. *Fald i organisationsgrad fortsætter*. København: FAOS.

- Ibsen, C. L. & Mailand, M. 2009: *Flexicurity and Collective Bargaining. Balancing-Acts across Sectors and Countries*. København: FAOS.
- Ibsen, F. 2005. „Flexicurity and Collective Agreements in a Microeconomic Perspective,“ *In Employment policy from different angles*, T. Bredgaard & F. Larsen, eds., Copenhagen: DJØF Publishing, pp. 331-338.
- Inglehart, R. 1977. *The Silent Revolution: Changing Values and Political Styles among Western Publics*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Kersley, B., Alpin, C., Forth, J., Bryson, A., Bewley, H., Dix, G., & Oxenbridge, S. 2006. *Inside the Workplace: Findings from the 2004 Workplace Employment Relations Survey* London: Routledge.
- Kjellberg, A. 2006. The Swedish unemployment insurance – will the Ghent system survive? *Transfer*, 12, (1) pp. 87-89.
- Kjellberg, A. 2009. The Swedish Ghent system and trade unions under pressure. *Transfer*, 15, (3-4) pp. 481-504.
- Kjellberg, A. 2010a. *Kollektivavtalens täckningsgrad samt organisationsgraden hos arbetsgivarförbund och fackförbund*, Department of Sociology, Lund University, Lund, Research Reports 2010:1.
- Kjellberg, A. 2010b. *Vilka „hop-pade av“ a-kassan eller avstod från att gå med? En studie av a-kassornas medlemsras*, Department of Sociology, Lund University, Lund, Research Reports 2010: 3.
- Klandermands, B. 1984. Mobilization and Participation: Social-Psychological Expansions of Resource Mobilization Theory. *American Sociological Review*, 49, pp. 583-600.
- Klandermands, B. 1986. Psychology and trade union participation: Joining, acting, quitting. *Journal of Occupational Psychology*, 59, pp. 189-204.
- Kristensen, P. H. 2006. „The Danish Business System transforming towards the New Economy,“ *In National Identity and the Varieties of Capitalism*, J. L. Campbell, J. A. Hall, & O. K. Pedersen, eds., Copenhagen: DJØF Publishing, pp. 295-320.
- Larsen, T. P. 2011. Nye tendenser på det danske arbejdsmarked – en bevægelse mod øget segmentering selv indenfor den danske model, i Larsen, T. P. (red.) *Insidere og outsiders – den danske models rækkevidde*, DJØF Publishing, København.
- Larsen, T. P., Navrbjerg, S. E., & Johansen, M. M. 2010. *Tillidsrepræsentanten og arbejdspladsen – Rapport I*, København: LO.

- Lind, J. 2009. The end of the Ghent system as trade union recruitment machinery? *Industrial Relations Journal*, 40, (6) pp. 510-523.
- Lipset, S.M., Gomez, R., Meltz, N.M., & Katchanovski, I. 2004. *The Paradox of American Unionism: Why Americans Like Unions More Than Canadians Do But Join Much Less* Ithaca: ILR Press.
- Lysgaard, S. 1961. *Arbejderkollektivet* Oslo: Universitetsforlaget.
- Madsen, P. K. 2005. „The Danish Road to „Flexicurity“: Where are we? And how did we get there?“, *In Employment Policies from Different Angles*, T. Bredgaard & F. Larsen, eds., Copenhagen: DJØF Publishing, pp. 269-290.
- Moore, B.jr. 1978. *Injustice: The Social Bases of Obedience and Revolt* White Plains, NY: M. E. Sharpe.
- Mulinary, D. & Neergaard, A. 2005. „Black skull“ consciousness: the new Swedish working class. *Race & Class*, 46, (3) pp. 55-72.
- Nergaard, K. 2010. *Fagorganisering i Norden – Status og utvecklingstrek*, FAFO, Oslo, FAFO-notat 2010: 25.
- Nergaard, K. & Stokke, T. A. 2010. *Organisationsgrader og tariffavtaledækning i norsk arbeidsliv*, FAFO, Oslo, FAFO-notat 2010: 7.
- Offe, C. & Wiesenthal, H. 1980. Two Logics of Collective Action: Theoretical Notes on Social Class and Organizational Form. *Political Power and Social Theory*, 1, pp. 67-115.
- Olson, M. 1965. *The Logic of Collective Action: Public Goods and the Theory of Groups* Massachusetts: Harvard University Press.
- Pedersen, O.K. 2011. *Konkurrencestaten* København: Hans Reitzels Forlag.
- Pindyck, R.S. & Rubinfeld, D.L. 2001. *Microeconomics, 5.th edition* Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall.
- Roy, W.G. & Parker-Gwin, R. 1999. How many logics of collective action? *Theory and Society*, 28, pp. 203-237.
- Scheuer, S. 2011. *Arbejde på risikovilkår – Flexibilitet og manglende tryghed*, LO, København: LO-dokumentation 1/2011.
- Schnabel, C. 2003. „Determinants of trade union membership“ i Addison, J. T. & Schnabel, C. (red.). *International Handbook of Trade Unions*, Cheltenham, London, pp. 13-43.
- Schnabel, C. & Wagner, J. 2005. Determinants of trade union membership in West Germany: evidence from micro data, 1980-2000. *Socio-Economic Review*, 3, pp. 1-24.

- Scruggs, L. & Lange P. 2002. Where Have All the Members Gone? Globalization, Institutions, and Union Density. *The Journal of Politics*, 64, (1) pp. 126-153.
- Streeck, W. 2005. „Labor markets and trade unions,“ *In The Handbook of Economic Sociology*, N. J. Smelser & R. Swedberg, eds., Princeton, NJ and Oxford: Princeton University Press with Russell Sage Foundation.
- Strøby Jensen, C. 2004. Faglig organisering under forandring – Komparative perspektiver på faglige organisationsgrader i Europa. *Tidsskrift for Arbejdsliv*, 6, (3) pp. 7-26.
- Thuesen, F. 2007. *Menneskeretigheder & Solidaritet (ph.d. afhandling)* København: Sociologisk Institut.
- Traxler, F. 2007. „The theoretical and methodological framework of analysis,“ *In Handbook of Business Interest Associations, Firm Size and Governance – A comparative analytical approach*, F. Traxler & G. Huemer, eds., London: Routledge, pp. 10-35.
- Visser, J. 2002. Why Fewer Workers Join Unions in Europe. *British Journal of Industrial Relations*, 40, pp. 403-430.
- Vogel, S.K. 1996. *Freer Markets, More Rules. Regulatory Reform in Advanced Industrial Countries* Ithaca: Cornell University Press.
- Waddington, J. 2003. „Trade Union Organization,“ *In Industrial Relations: Theory and Practice*, 2. ed. P. Edwards, ed., Oxford: Blackwell Publishing, pp. 214-257.

Landsorganisationen i Danmark
Islands Brygge 32 D
2300 København S
Tlf. 3524 6000
www.lo.dk

LO-dokumentation er en skriftserie udgivet af LO.

LO-dokumentation indeholder dokumentation og analyser om fagbevægelsen, arbejdsmarkedet og samfundsforhold af betydning for fagbevægelsens udvikling og fremtid.

Med skriftserien ønsker LO at stimulere til diskussion og handling i de faglige organisationers forskellige led i forhold til udviklingen af fagbevægelsen.

Artiklerne i LO-dokumentation baserer sig på forskningsbaseret viden, der er indsamlet af eller rekvireret af LO.

ISSN: 1600-3411
ISBN-nr.: 978 87 773 5159 4
ISBN-online: 978 87 773 5161 7
LO-varenr. 2120